Teodor Mazilu

O singură noapte eternă

Editura Eminescu

Cuprins

O singură noapte eternă
PARTEA I
PARTEA A II-A
PARTEA A III-A

TEODOR MAZILU

O singură noapte eternă

EDITURA EMINESCU
1975

PARTEA I

MOTTO
O, voi, fiice ale Ierusalimului,
nu chemaţi, nu stârniţi
dragostea, până nu vine ea…
Cântarea Cântărilor

— Unde întârzie Doly? – se întrebă Ştefan fără convingere şi fără interes, conştient că anemicul acces de gelozie e doar o formă de politeţe.

Se afla, ca întotdeauna când se despărţea definitiv de o femeie, într-o excelentă stare sufletească. Despărţirea îi apărea ea singura raţiune a iubirii, scopul ei tainic, cu necruţare urmărit. Ea îi reda libertatea, dragostea de viaţă, lumea nemărginită a experienţelor de tot felul. Ce e rău în asta? Nimic. Totul reintră în normal, e foarte bine. Adio, frumoasă Doly! Ajunge cu tirania şi promiscuitatea „sentimentelor curate”!

…O, ce bine ştiu să mă mint! – recunoscu Ştefan, oscilând între repulsie şi prudentă iubire faţă de sine însuşi. Lumea candorii rămăsese în urmă, undeva departe, foarte departe. Era fericit că după atâţia ani risipiţi în aventuri romantice şi visuri de iubire veşnică ajunsese la concluzia că despărţirea înseamnă suprema tandreţe.

…Adio, adio, frumoasă Doly!…

Farmecul personal, neliniştile, stările de contradicţie, avânturile se epuizau la un moment dat. Ca să strălucească necontenit, se vedea obligat să-şi dăruiască speranţele şi contradicţiile altor femei. Şi Ştefan voia să strălucească, dar, Doamne Dumnezeule, cât timp poţi să străluceşti în braţele aceleiaşi femei? Pentru o femeie care îl cunoştea foarte bine, el nu putea fi decât o armată de tabieturi, mecanisme, mici viclenii erotice, modeste crize de demnitate. În ochii unei necunoscute însă, toate acestea echivalau cu marea iubire.

— Unde întârzie Doly? se întrebă iarăşi Ştefan din nevoia de a-şi confirma libertatea proaspăt cucerită. Treaba ei unde întârzie Doly…

O văzu peste câteva clipe coborând dintr-un taxi, înaltă, frumoasă, zadarnic de frumoasă. Ce ridicolă, ce străină, ce fără de sens este frumuseţea femeilor pe care nu le mai iubim! Doly îi făcu semn cu mâna, alergă veselă, fericită, sigură pe farmecul, nebunia şi tinereţea ei, străină de orice presentiment al sfârşitului… Senzaţia de triumf care radia din întreaga ei fiinţă îi displăcu; blestemata ei bună dispoziţie o să-i îngreuieze misiunea, se simţea ca un brigand care loveşte pe la spate. Doly, Doly, sărăcuţa de tine…

Bucuria revederii iubitului era, desigur, foarte mare, dar nu atât de mare încât să alunge cu desăvârşire posomorâtul ei simţ practic.

— Ştefan, du-te şi plăteşte tu şoferul. Aparatul taxează…

Şi când din crize de gelozie sau din dorinţă brusc descoperită făcea vizite inopinate, era de la sine înţeles că el trebuia să plătească taxiul. Pasiunea o orbise adeseori pe Doly, însă în dura confruntare cu interesele de ordin practic o străfulgerare de luciditate venea întotdeauna la timp. După ce problemele practice îşi găseau fireasca lor rezolvare, pasiunea se refăcea în toată măreţia şi nebunia ei iniţială.

— Am luat o Pobedă ca să nu te coste prea mult. Volgile, dragul meu, au tarif mult mai mare.

Ştefan zâmbi cu recunoştinţă binecunoscutului amestec de egoism şi delicată tandreţe – această ciudată trăsătură de caracter o descoperise de la prima lor întâlnire, la „Cina", la braserie. Atunci Doly cercetase cu o dezarmantă şi lacomă atenţie nota de plată, şi la capătul acestei investigaţii, îi spuse matern şi ireversibil: „Ştefan, de acum înainte să avem grijă de banii noştri". Era pentru prima oară când îi spunea pe nume. Nu se schimbase cu nimic, tot aşa rămăsese blonda, magnifica şi mult-adorata Doly…

Câte motive de indignare nu născocea spaima lui Ştefan de a afla adevărul despre el însuşi… Aşa se trezise dispreţuind şi femeile care controlau nota de plată, şi pe cele care soseau prea punctual la *rendez-vous*-uri. Spaima punea totul sub semnul egalităţii, diferenţa dintre observaţiile drepte şi cele nedrepte se pulveriza. Aştepta cu răbdare timpul când suferinţa şi indignarea îi vor fi răsplătite. La început, nu se indignase de comportarea lui Doly, o înregistrase doar, convins că mai târziu o să-i folosească. Şi iată că nu greşise.

Nu exista deci nici primejdia şi nici măcar ispita unei suferinţe. Despărţirea fusese pregătită, organizată, şlefuită, nu vedea de unde şi cum ar apărea impasul. Venise deci timpul sacru al despărţirii. Îi va comunica hotărârea în termeni reci, ca pe o sentinţă judecătorească. Şi în această conciziune vedea o dovadă de tandreţe – de ce să n-o lovească drept în creştetul capului, de ce să prelungească agonia adorabilei Doly?

Doly, cu o tandreţe născută din obişnuinţă şi certitudine, îl îmbrăţişa şi-i sărută mâinile. O îndepărtă uşor, grijuliu să tempereze o pasiune de a cărei flacără, slavă Domnului, nu se mai simţea demn. Voia să-i comunice adevărul, asta era cel mai important, după aceea om trăi şi om vedea.

— Dragă Doly – şi creă înadins o pauză lungă, ocrotitoare, menită să-i aducă femeii puterea de a suporta adevărul – ce rost are să mai rămânem împreună?

Înnobila cruzimea şi nedreptatea întrebării cu o încredere metafizică într-o lume de dincolo de iubire, ca şi cum despărţirea n-ar fi decât un *rendez-vous* stabilit peste mii de ani. Voia s-o convingă în primul rând de relativitatea acestei despărţiri. Nici iubirile, nici despărţirile nu sunt veşnice.

— Şi aşa am înnoptat prea mult laolaltă, dragă Doly… – şi lăsă ca acest sentiment puţin măgulitor să se aşeze, respectuos ca un ultim omagiu, la picioarele iubitei de odinioară.

Deşi Doly îşi cheltuia cea mai mare parte din bun-simţ în nimicuri şi în izbucniri de ordin practic, îi mai rămânea suficient şi pentru clipele de grea cumpănă.

— Şase luni şi două săptămâni e mult pentru tine? îl întrebă Doly, pe care capacitatea de a măsura exact timpul petrecut împreună o ajuta parcă să se îndepărteze de suferinţă.

…„Numai vârsta copiilor se măsoară cu atâta exactitate”, îşi spuse Ştefan; observaţia stupidă a femeii îi redeşteptă amintiri dintre cele mai plăcute. „La mânăstiri cu Doly… O săptămână de vis, o nebunie!…”

Femeia, spre mirarea ei, se trezi în situaţia ingrată de a-şi ierarhiza senzaţiile. Motivele de nemulţumire erau destule, însă tocmai cele lipsite de importanţă, care n-aveau nicio legătură cu durerea ei, îşi impuseseră prioritatea. Ce o întrista pe Doly? Ardea de nerăbdarea de a-i comunica ultimele noutăţi din viaţa zbuciumată a cooperativei. Avea şi una absolut senzaţională: Ludmila, cea mai bună cosmeticiană, sufletul şi gloria unităţii, care în perioadele grele bătea recordurile la încasări, se măritase cu un actoraş de la Teatrul Mic… şi nici măcar june-prim, ci un

comic chel, gelos şi serios. Sub ameninţarea despărţirii nu mai putea s-o plângă pe Ludmila sau să-l ironizeze pe nefericitul de actor. Şi-i părea rău, foarte rău, şi asta o făcea să-i dea dreptate lui Ştefan, care spunea că nicio iubire nu este veşnică. O, şi ce subiect interesant era aventura nebunei ăleia de Ludmila…

Faptul că fusese frustrată de posibilitatea de a pălăvrăgi pe seama Ludmilei o ajută să privească oarecum mai uşor despărţirea.

— Bine, Ştefan, dacă aşa vrei tu…

Ştefan tăcea şi în timpul acelei lungi, meticuloase, inchizitoriale tăceri, Doly înţelegea că necruţarea vieţii se năpustise de data aceasta asupra ei şi numai a ei. Ce laborioasă şi nedreaptă era tăcerea iubitului! O mutila, o îmbătrânea, preschimba clipele de extaz în clipe penibile, îi crea alt chip, cu totul alt chip, pe măsura indiferenţei şi a sfârşitului.

Şi tot binecuvântatul ei simţ practic o ajută să supravieţuiască tăcerii.

— Deci de-aia m-ai chemat să vin urgent la tine… Ca să-mi spui ce mi-ai spus…

— Exact, Doly – recunoscu Ştefan cu politicoasă tristeţe. Doly, Doly, iubita mea, nu ne mai iubim, ăsta e adevărul.

Nedumerită, Doly se îndepărtă parcă de propriul ei chip. „Şi când te gândeşti – îşi spunea ea – că dacă aş fi fost mai atentă aş fi putut avea eu iniţiativa despărţirii, să fie Ştefan cel care suferă.”

Şi, ca un adevărat învingător, Ştefan îşi contempla opera, admira tristeţea şi nedumerirea femeii. Opera acum ajunsă la desăvârşire fusese pregătită cu rigoare ştiinţifică şi moderată deznădejde încă din primele clipe ale iubirii, flacăra pasiunii şi presimţirea binefăcătorului sfârşit trăiseră o existenţă paralelă, în bună înţelegere. Aşa precum liniile paralele se întâlnesc în infinit, flacăra pasiunii se sublimase în necesitatea amurgului. Singura grijă a lui Ştefan –

poate tot o formă de curtoazie – era să înnobileze cu o intensitate proaspătă bătrâna hotărâre.

— Şi mie mi-e greu, Doly, înţelege-mă la rândul tău…

— Nu-mi mai pronunţa numele! – se isteriză Doly în limitele bunei-cuviinţe şi – de ce nu? – chiar cu speranţa unei concilieri. Eu te iubesc, Ştefan, foarte mult te iubesc…

În adâncul sufletului, Ştefan se indignă necruţător şi discret. Mă iubeşte Doly? Asta e culmea obrăzniciei, o totală lipsă de realism… Ea, sărăcuţa, nu înţelege câtă vanitate se ascunde în această declaraţie de amor. Iubirea nu cere numai sentimente frumoase, ci şi puterea de a înţelege… De unde să aibă Doly puterea de a mă înţelege?

Leneşă şi descumpănită, Doly se instală trainic în ridicol. Simţul ei practic era aşa de mare, încât şi din situaţia asta ridicolă voia să tragă ceva foloase.

— Deci totul nu a fost decât un foc de artificii? N-ai spus că o să ne iubim veşnic? Chiar la braserie, la „Cina”, mi-ai spus…

— Că o să ne iubim veşnic? Câte nu spune omul la beţie!… Ce vrei, Doly, de la mine? Ai douăzeci şi trei de ani, eşti frumoasă, eşti sănătoasă, n-ai un caracter de bronz, o să te consolezi, o să faci o partidă strălucită.

…Cine ştie? Poate că are dreptate… – îi era însă greu, foarte greu să părăsească lumea de basm a ridicolului şi a supliciului, amplificată şi de iluzia demnităţii.

— Ţi-am greşit eu cu ceva?

— Nu – admise Ştefan, şi recunoaşterea atât de lapidară a fidelităţii ei suna mai curând ca un reproş.

— Eu n-aveam ochi decât pentru un singur bărbat… adică pentru tine, Ştefan, preciză ea imediat, ca să nu fie niciun dubiu.

„Tristă întâmplare şi lungă despărţire!” – oftă Ştefan sincer plictisit. „Cea mai lungă din viaţa

mea…”

— Ar trebui să iei ce mai ai pe aici, s-ar putea să mai ai nevoie de lucruşoarele astea, îi atrase el atenţia cu infinită bunătate şi exasperare.

O rochie de vară şedea agăţată în cuier, veselă şi maiestuoasă ca o amintire din vremea când era iubită. Doly nu voia să se atingă de ea, voia să mai păstreze intactă iluzia.

— E o rochie foarte frumoasă, se agită Ştefan ca un negustor dornic să-şi vândă marfa.

Acum, Doly se uită la rochia de pe cuier ca la o posibilă rivală, o smulse cu duşmănie şi-o aruncă pe un scaun din apropiere.

— Şi umbrela! să nu uiţi umbrela! – se precipită Ştefan.

Ura legăturile cu pretenţii de trăinicie, de aceea de câte ori o femeie îşi uita câte ceva socotea gestul un act de agresiune. Iar Doly se dovedise cea mai agresivă… Se mutase aproape cu totul în locuinţa lui.

Dar era ea chiar atât de acaparatoare şi de agresivă? Voia Doly o iubire veşnică? Nevoia lui Ştefan de a se despărţi era atât de mare, încât nu-şi mai sonda în adâncuri conştiinţa, ci numai până la acea zonă secretă cunoscută numai de el şi care corespundea în întregime interesului imediat.

Doly îşi împături cu grijă frumoasa rochie de vară şi căută cu o privire înadins tragică şi haotică locul unde se afla umbrela. Ştefan se dădu la o parte şi atitudinea lui deveni solemnă, aproape funebră, durerea femeii era o durere la care de acum înainte nu mai avea dreptul să ia parte. Intimidat de privirea ei somnambulă, făcu totuşi greşeala de a-i da o mână de ajutor.

— E aici umbrela, lângă şifonier.

— Ştiu – răspunse Doly cu puterea magnifică a femeilor de a transforma absolut orice într-un reproş la adresa bărbaţilor… Ştiu, Ştefan, sigur că ştiu, e lângă şifonier, evident.

Ridică umbrela, stăpânindu-şi cu greu un zâmbet ironic, şi o deschise larg, apoi o lăsă jos pe covor, convinsă de zădărnicia acestui gest ca şi de toate celelalte.

Femeile frumoase suportă cel mai greu chinurile maternităţii şi ale despărţirii, căci în toate aceste evenimente ele văd o ameninţare la adresa frumuseţii. Aşa se petreceau lucrurile şi cu Doly. Ea confunda hotărârea lui Ştefan de a o părăsi cu nişte riduri care îi apăruse pe neaşteptate. O cuprinse o dorinţă nebună de a se examina în faţa oglinzii.

— Pot să mă duc puţin până la baie? îl întrebă Doly cu modestia celor care ştiu că vechile privilegii dispăruseră.

Ştefan zâmbi ruşinat, stingherit de modestia rugăminţii ei.

— Sigur, Doly, faci tot ce vrei…

După examenul din faţa oglinzii Doly, era ferm convinsă de trăinicia despărţirii: nici ei nu-i plăcea cum arată. Bărbatului i se părea însă frumoasă, mai frumoasă ca oricând, îi era dator această amăgire… „N-am s-o mai văd niciodată!” – se înfiora el din dorinţa de a împărţi echitabil chinurile despărţirii. Ca o modestă compensaţie, se lăsă năpădit de o nemărginită şi nici măcar îndeajuns de ipocrită încredere în legitimele aspiraţii spre absolut ale amândurora.

— O, dragă Doly, teroare mică şi adorabilă, amândoi avem dreptul la o mare iubire, o meritătm. Cine ştie… Şi, în fond, de ce să nu avem încredere în ziua de mâine?

Parcă de încrederea în ziua de mâine era vorba? se revoltă Doly. Nicio femeie părăsită n-are, măcar din delicateţe şi orgoliu, grija zilei de mâine. Nu de viitorul ei se temea Doly, ci de această clipă grea, insuportabilă.

— Ce înseamnă asta? De ce te îngrijorezi de soarta mea? Aş putea să mă îngrijorez şi eu de soarta ta…

Ce e cu Doly? Vrea o discuţie serioasă? Sperase că ea o să înţeleagă caracterul formal, protocolar al despărţirii, unde, fie şi numai din bun-simţ, adevărul n-are ce căuta.

Venise timpul să fie nedrept cu Doly, să pecetluiască odată sfârşitul. Iubita de odinioară avea, din punctul lui de vedere, trei păcate fundamentale, intolerabile: croşeta încontinuu planuri de fericire conjugală, în care, bineînţeles, dintr-un respect prea mare pentru frumuseţea ei, nici nu credea cu fanatism, se entuziasma până la exasperare, nu vedea în jurul ei decât evenimente epocale, când formidabile, când colosale, peisaje în marea lor majoritate divine, oameni cu totul ieşiţi din comun, dintre care nu puţini la număr chiar geniali, şi avea, ceea ce îl irita în cel mai înalt grad, obiceiul de a bea direct din sticlă, cât şi pe acela de a-şi flutura părul înainte de a-şi exprima un punct de vedere. Şi poate că toate aceste păcate le-ar fi iertat, dacă Doly n-ar fi avut şi alt păcat, cel mai urât dintre toate: semăna prea mult cu el. Erorile comune nasc până la urmă duşmănie, căci fiecare nutreşte speranţa de a se elibera independent, de a supravieţui moral de unul singur.

— Ar trebui să te gândeşti mai mult la tine – insistă Doly. Şi avertismentele ei picurau încontinuu, monoton şi ferm, ca ploaia dintr-o streaşină.

— Trăim o singură dată, Ştefan… Te-ai gândit vreodată la asta?

Ridică umbrela şi o desfăcu larg, tot mai larg cu putinţă, ca mărturie a hotărârii ei de a pleca pentru totdeauna din viaţa lui.

— Eu am plecat – îi atrase atenţia Doly, îndesind într-o sacoşă frumoasa rochie de odinioară.

— Bine, Doly… Te conduc…

— Nu e nevoie – protestă ea cu blândeţe.

— Să comand un taxi?

— Nu e nevoie – se apără ea încă o dată. 84 mă lasă chiar în faţa casei.

…„84 mă lasă în faţa casei”… Cu această frază memorabilă se sfârşi legătura dintre Ştefan şi încă frumoasa Doly. Frivolitatea nu există însă, e doar o amăgire, un vis al trândăviei spiritului, şi istoria secretă a modestei lor pasiuni o dovedeşte încă o dată. Pasiunea lor se născuse din frivolitate, din mondenitate şi din impasul moral, aproape egal, al amândurora; echilibrul de forţe şi de erori similare nu-i ajutase să meargă multă vreme mai departe. Izbitoarea asemănare dintre concesiile şi ereziile lor crease la început, ce e drept, o stare de exaltare şi chiar iluzia iubirii eterne. Doly obţinuse „negaţia” şi abandonase postul de medic de undeva din preajma Braşovului, dedicându-se aventurilor galante, introspecţiilor sufleteşti şi meseriei mult mai plăcute de cosmeticiană, Ştefan, inginer chimist, urmase în esenţă acelaşi drum. Nemulţumiţi de prezent, erau foarte hotărâţi să-şi construiască un viitor fericit, şi dorinţa lor pătimaşă de a rămâne în Bucureşti căpătase în cele din urmă şi implicaţii erotice. Visul lor de aur se împlinise: Ştefan se angajase ca administrator la un complex de case de odihnă din preajma Snagovului, iar Doly era salariata celui mai renumit salon de cosmetică din Drumul Taberei. Conştiinţa unor erori atât de asemănătoare binecuvântase, ce e drept, câtăva vreme nopţile lor de dragoste. Se socoteau doi învingători care aleseseră calea independenţei, a unei existenţe mai modeste, dar mai lipsite de griji. Aveau, pe deasupra, şi satisfacţia metafizică a retragerii în sublimul anonimat. După foarte puţin timp, amândoi ajunseseră să se dispreţuiască, reproşându-şi, fără să mărturisească direct, eroarea comună care-i aruncase pe unul în braţele celuilalt.

Despărţirea, în anumite împrejurări, se poate confunda cu iluzia regenerării morale. Ştefan nu

plănuia să se despartă numai de Doly, ci şi de un stil de viaţă.

Când Doly dispăru, şi era limpede că dispăruse pentru totdeauna, răsuflă uşurat… În sfârşit, Doly plecase! Doamne, ce bine!… Adio, adio, adorabilă Doly…

…Nu regreta despărţirea de Doly, deşi, la drept vorbind, frumoasa femeie nu-şi dezvăluise toate farmecele; în această privinţă era de o zgârcenie şi de o prudenţă rar întâlnite, şi le dezvăluia „pe etape", de teama de a nu se epuiza. În arsenalul ei păstrase fără îndoială rezerve de nebunie şi de tandreţe care l-ar fi putut face fericit până la sfârşitul vieţii. Dar în lumea în care trăia Ştefan abandonarea rapidă a unei legături sentimentale devenise un cuvânt de ordine, o lege sacră, fidelitatea era privită ca o lipsă de bărbăţie sau de umor, aproape ca o infirmitate. Intrat într-un asemenea cortegiu de relaţii complicate, se simţea obligat să respecte în primul rând legea secretă, „parola", şi mai puţin propriile impulsuri.

Nimic sau aproape nimic din educaţia, din biografia lui Ştefan nu îndreptăţea un asemenea destin. Ştefan, pe numele lui de botez Dumitrescu, era unul din cei unsprezece copii ai unei familii de ţigani din Sighişoara. Secretul descendenţei lui îl manevra cu abilitate, ştia când să-l ascundă, tot aşa cum ştia să-l dezvăluie cu o nobilă trufie când împrejurările erau de partea lui. Împotriva tradiţiei şi a milenarului cult al ignoranţei, Ştefan, fusese trimis la şcoală şi apoi la facultate. Iniţiativa aparţinuse maică-sii, fiica unui giuvaergiu din Amsterdam, neamţ de origine, îndrăgostită nebuneşte şi romantic, ca într-o operetă de Lehar, de un ţigan frumos, care avea printre alte merite şi pe acela de a face negustorie cu aur. Îndrăgostita, dispreţuind împotrivirile venerabilei şi trainicei familii germane, îşi urmă bărbatul în toate pribegiile şi nestatorniciile până în România şi îi rămase cu bucurie credincioasă. Viaţa nomadă şi

nesigură, cultul independenţei şi al cerului liber o atrăseseră şi o fascinaseră. Cu un eroism demn de toată admiraţia, ea încercase să introducă, în această lume supusă unei neîntrerupte mişcări, puţină rigoare germană. Gimnastica, spălatul pe dinţi deveniseră obligatorii. Adeseori migraţiunea spre ţeluri de nimeni ştiute era însoţită de sunetele de orgă ale muzicii lui Bach, emise de un patefon hodorogit, pe care intrusa şi mama copiilor îl dirija fericită… Ţiganii, împotriva a ceea ce se crede în accepţiunea comună, n-au o înţelegere profundă a muzicii, acordurile divine îi stinghereau, chicoteau, se uitau unul la celălalt, fericiţi că descoperă simultan erorile genialului compozitor. Ascultau această muzică eternă şi monotonă din respect pentru numeroasele dovezi de devotament ale femeii: muzica lui Bach era un capriciu pe care trebuiau să-l admită. De respectarea fără şovăire a acestui capriciu se ocupa bărbatul Indrei, tatăl copiilor. Nestatornicia deformase simţul lor muzical, ei se străduiau s-o reducă la acel strict necesar accesibil oricând şi oriunde. Ceea ce ştiu ţiganii cu adevărat e să imite, să denatureze, să uniformizeze; ei ştiu să facă o perfectă egalitate între un lied de Schubert şi un cântec de petrecere. Indra izbucnea în plâns văzând cu ce rapiditate se alegeau praful şi pulberea din concertele brandemburgice. Copiii o priviseră de la început ca pe o străină pe această femeie cu ochi verzi, înaltă, blondă, veşnic îngrijorată de lipsa ei de autoritate, care se încăpăţâna să se considere ceea ce era de fapt. Iubirea pătimaşă, neumbrită de niciun vis străin, dintre această femeie venită din bogăţia Amsterdamului şi un bărbat credincios propriului lui destin şi înţelegător cu destinele altora asigurase trăinicia familiei. De nostalgii erau bântuiţi amândoi, ea de fiordurile Nordului, iar el de obsesia vechilor drumuri ale neamului său din Tripoli şi Mesopotamia, pe care le refăcea mereu în clipele de linişte. Cu această veşnică pribegie

Indra nu reuşise să se obişnuiască, deşi iubirea îi poruncea s-o facă. Căruţele se porneau fără niciun motiv, şi atunci domnea o bucurie nebună, de parcă nesiguranţa ar fi fost suprema fericire. „Unde mergem?" – întreba Indra, al cărei bun-simţ nu o părăsise cu desăvârşire. Copiii îi răspundeau limpede, amuzaţi de spaima străinei: „Nu ştim, dar trebuie să plecăm!" Autoritatea ei asupra copiilor nu se manifesta direct, bărbatul era cel care transforma în ordine implacabilă sfioasele ei rugăminţi. Târziu reuşise să convingă bărbatul şi câţiva dintre copii să pună capăt zadarnicei pribegii şi să se stabilească undeva. Alese Sighişoara, căci îi amintea de ordinea şi liniştea burgurilor germane. Cumpăraseră acolo o locuinţă foarte frumoasă, aproape un castel, care aparţinuse cândva unei nobile ramuri a Bruckenthalilor, dar membrii familiei noilor proprietari continuau să doarmă în corturile ridicate în faţa casei. Luxoasele încăperi, care găzduiseră atâtea baluri strălucite, fuseseră transformate cu rapiditate în hambare, depozite, unde înghesuiau tot ce nu le trebuia. Priveau luxul şi confortul vastelor încăperi cu o nemărginită ironie, pe care Indra, în ciuda tragicei sale bunăvoinţe, nu izbutea să o înţeleagă.

Dintre toţi copiii, numai Ştefan îi semăna, de la ea moştenise ochii verzi, patima cărţilor şi o uşoară şi secretă înstrăinare faţă de hărmălaia, nesiguranţa şi ritualurile vieţii de nomad. Aceste ritualuri iubite de foarte mulţi, şi mai ales de cei care le cunoşteau numai din afară, îl jigneau şi îl nedumereau pe Ştefan, căci îi dădeau sentimentul că viaţa şi trăirile lui erau stabilite aprioric, că el nu mai are nimic de spus şi că singura salvare ar fi resemnarea şi respectarea lor. Magia ritualurilor transformă fiinţa omenească în ceva zadarnic şi trist, căruia nu i se cere decât să-şi accepte destinul. El era singurul dintre copii care nu dormea sub cerul liber, ci, spre mirarea şi indignarea tuturora, într-una din încăperile

locuinţei cu greu cumpărate. Toţi ceilalţi, care locuiau în corturi, se simţeau nedreptăţiţi de câte ori Indra îi obliga, cu asentimentul bărbatului, să-l „viziteze” pe Ştefan.

O petrecere apocaliptică se dezlănţuise în faţa castelului în ziua în care bătrânul hotărâse să anunţe tuturor neamurilor că fiul său Ştefan absolvise în mod strălucit Facultatea de chimie. Niciodată paşnicii locuitori ai Sighişoarei nu văzuseră un chef de asemenea proporţii. Un adevărat pelerinaj se desfăşura în faţa fericitului părinte. Caravane de căruţe, venite de pretutindeni, din împrejurimi şi din depărtări, îl înconjurau într-un chiuit de bucurie nebună. La orele douăsprezece noaptea, bătrânul întrerupse strigătele şi cântecele şi scoase de sub pălăria neagră de fetru, de care nu se despărţea niciodată, nici când dormea, o pungă în care se afla în hârtii mototolite, zdrenţuite, de zece, cinci şi numai câteva de o sută, suma de aproape o sută de mii de lei, şi după aceea trânti pe masă, cu o orgolioasă furie, cheile apartamentului cumpărat la Bucureşti pe numele lui Ştefan, fiul cel mai iubit. Gestul surprinse pe toţi cei de faţă, căci asemenea daruri, după datină, nu se făceau decât cu prilejul nunţilor sau cu prilejul întoarcerii din armată. La rugămintea tatălui, Ştefan mulţumi tuturora în limba germană şi, deşi niciunul din ei nu o cunoştea, fu ascultat cu emoţie, dar şi cu o inexplicabilă îngrijorare şi cu sentimentul unei trădări. Bătrânul plângea de fericire şi săruta mâinile credincioase ale înţeleptei Indra, ultima şi cea mai iubită dintre neveste.

Dintr-un sentiment de culpabilitate dat de încrederea părinţilor, Ştefan îşi făcea mereu planuri de regenerare şi de schimbare a vieţii, dar avea grijă să le amâne pentru timpul potrivit. Îşi propunea adeseori obiective false; despărţirea de Doly făcea şi ea parte din acest ipocrit plan de regenerare. Hotărî să sărbătorească puterea de a nu

se simţi legat de nicio femeie. Unde să se ducă? Bineînţeles, la „Continental”, acolo cel puţin cântă Aurelian Andreescu. La „Melody” e o atmosferă penibilă, zăpuşeală de iliciţi şi de fete fără căpătâi, balerine bătrâne şi interiorizate din pricina pensiei premature, văduve surpate de melancolie, provinciali în delegaţie, cu mâncarea de acasă. Îl întrista numai faptul că Doly nu suferise prea mult, dar, oricum, iniţiativa îi aparţinuse lui.

O, Doamne, cât de mult iubea clipa binecuvântată în care deschidea uşa barului şi portarul, în uniformă de mareşal, îi zâmbea cu recunoştinţă în amintirea trecutelor bacşişuri! Fata de la garderobă îi surâse, strecurându-i odată cu surâsul un pachet de „Papastratos”, ţigările lui preferate. Iubea această hărmălaie, această viaţă monotonă şi feerică, şi ar fi vrut ca toată existenţa lui să rămână aşa, încremenită, ferită de primejdia schimbării, să nu-i aducă nimic nou, nici bun, nici rău. Intimii, prietenii, tovarăşii de beţie, ospătarii îl porecliseră „Sărbătoare” şi această poreclă cu trudă obţinută echivala cu un adevărat triumf.

Sosirea lui la „Continental” fu primită, ca de obicei, cu o explozie de bucurie. Ridică mâinile în sus ca un toreador care răspunde aplauzelor, zâmbi tuturora, dar nu se grăbi să se aşeze la nicio masă. Rămase în picioare, dornic să admire agitaţia în toată amploarea ei.

Până la urmă se duse la masa la care fusese chemat, unde se afla „banda” lui, cu Mişu Socec, vechiul lui prieten şi duşmanul lui de moarte, cu Marion, de care îl lega amintirea tonică a unei trădări nu de el săvârşită…

Eroul serii era Mişu Socec, care îşi sărbătorea o categorică înfrângere la campionatele balcanice de box de la Varna – pierduse prin *knock-out* în prima repriză, şi asta i se părea teribil de nostim. De altfel, de cum se instala la masa acestuia, Ştefan îşi dădu seama că tuturora li se întâmplaseră în ultima vreme numai lucruri din cale afară de nostime. Şi

lui Marion, fiica unei prozatoare de analiză psihologică, specialistă în tainele amorului, i se întâmplase ceva foarte nostim: voise să ajungă la Sinaia, şi vai, ironia sorţii! se trezise pe plajă la Mangalia! Nu era formidabil?

Vrând să precizeze de la bun început locul de frunte pe care îl ocupa în ierarhia sentimentelor lui Ştefan, Mişu Socec îşi părăsi locul şi îl îmbrăţişă.

— Te pup, bătrâne… Ţi-am adus ţigări bulgăreşti, de alea bune, pentru export…

Deşi toate gesturile lui de tandreţe îi inspirau teamă, Ştefan îi mulţumi. Ştia că afecţiunea era metoda prin care încerca să-şi ducă la capăt planurile de răzbunare. Odată, la o petrecere din subsolul „Gambrinusului", când Mişu Socec turnase un pahar de vin în capul unei nefericite ajunse şi ea acolo nu se ştia cum, Ştefan, cu o lovitură de pumn dată parcă în scârbă şi fără convingere, îl doborâse la pământ. Această întâmplare n-avea, desigur, cum să măgulească orgoliul unui bărbat a cărui meserie era forţa şi care fusese de două ori campion naţional. Ştefan se străduise să înconjure cu cât mai mult mister această întâmplare neplăcută. Ciudat era că tocmai această discreţie îl jignise şi lovise în amorul propriu pe Mişu Socec. De atunci îi arăta o exagerată şi afectuoasă prietenie, îi aducea mici atenţii din toate deplasările de peste hotare, îi împrumuta bani când avea nevoie, dar era limpede că toate astea se întâmplau numai fiindcă deocamdată nu găsise cum anume să se răzbune cât mai cumplit. Tandreţea lui nu era decât incapacitatea de a se manifesta pe măsura ambiţiilor lui.

Marion aştepta cu o cochetă nerăbdare privirea lui Ştefan; din toată vechea patimă se mai înălţau din când în când doar flăcările palide ale dorinţei de a se ajuta unul pe celălalt în viaţa sentimentală.

— Mi-ai promis că-mi prezinţi un bărbat enigmatic şi nu te-ai ţinut de cuvânt… Eu însă am

să mă ţin de cuvânt; am să ţi-o prezint pe verişoara mea, Valentina. Moare să te cunoască! Şi Marion începu să i-o descrie cu egală admiraţie şi ironie: E foarte frumoasă şi foarte inteligentă. Puţin cam serioasă după gustul tău. Însă ai să te obişnuieşti şi cu asta…

Boxerul asculta încrâncenat discuţia lor frivolă şi se întunecă de ură, aşa cum fac întotdeauna bărbaţii când văd cât de accesibile sunt pentru alţii femeile iubite de ei fără speranţă. Şi această ură nouă se adăuga celei vechi. Îl sili pe Ştefan să-l privească drept în ochi:

— Ce crezi c-ar spune bătrânul staroste dac-ar afla că nu-ţi faci meseria de inginer?

Înfricoşat de gravitatea întrebării, Ştefan îi ignoră ura şi-i răspunse simplu, deschis, ca unui adevărat prieten:

— Cred că m-ar omorî.

…Acest răspuns îl mulţumi pe Mişu Socec şi toată noaptea nu-i mai adresă niciun cuvânt.

*

Valentina Damian semăna foarte puţin cu descrierea pe care verişoara ei i-o făcuse lui Ştefan. Dezamăgirile şi câteva experienţe nefericite nu-i zdruncinaseră echilibrul, aşa cum se întâmplase cu victoriile timpurii ale verişoarei ei Marion. Prima ei dezamăgire, cu urmări foarte triste, venise din partea părinţilor, capricioşi, irascibili, care se răsfăţau cu iubirea pentru ea acordându-i şi retrăgându-i succesiv afecţiunea lor. Norocul ei fusese că, din pricina veşnicelor certuri, afecţiunea avea o oarecare continuitate: o iubeau cu schimbul, când maică-sa, când taică-său. Erau însă şi destule zile când indiferenţa părţilor se manifesta simultan. Taică-său era, atunci ca şi acum, fluşturatic, veşnic tânăr, inconştient, iresponsabil, având mereu de ales între o partidă de pocher şi o expediţie la hipodrom. Doamna

Sofia Damian, mama Valentinei, cunoscuse foarte târziu „marea iubire” şi, într-o stare de extaz, îşi părăsise soţul şi se stabilise la Paris, alături de bărbatul mult-visat. Îi trimitea Valentinei scrisori prin care recunoştea că găsise fericirea, că de-abia acuma începuse să trăiască cu adevărat, şi socotea că aşa îşi îndeplinea total obligaţiile materne.

Încă din adolescenţă, greutăţile vieţii de fiecare zi căzuseră pe umerii ei. Trebuia să aibă nu numai grija zburdalnicului ei părinte, ci şi a unor rude pripăşite în casa lor, prea orgolioase ca să-şi câştige singure existenţa. O adevărată mană cerească se dovedise a fi, în asemenea împrejurări, excepţionala ei dotare pentru matematică şi chimie. Meditaţiile pe care începuse să le dea încă înainte de a împlini şaisprezece ani erau foarte apreciate şi bine remunerate. Frântă de oboseală, Valentina era obligată să asculte sfaturile rudelor şi indignările tatălui. Maică-sa, atâta timp cât stătuse cu ea, îşi manifestase afecţiunea numai anticipând viitoarele izbânzi sentimentale ale fiicei, într-o familie de orgolioşi şi de petrecăreţi, înţelesese că trebuie să existe şi cineva cu picioarele pe pământ şi îşi asumă ea această răspundere; seriozitatea în faţa vieţii, austeritatea veneau desigur din adâncurile sufletului, însă erau şi expresia implacabilei necesităţi.

O căsătorie făcută la douăzeci de ani şi desfăcută foarte curând însemnase o a doua mare dezamăgire. Egoismul lui Barbu Cantacuzino, soţul ei – n-avea nicio legătură de rubedenie cu ilustra familie – se dovedise atât de mare încât depăşise puterea ei de sacrificiu şi de devotament. Compozitor de muzică simfonică, puţin trecut de treizeci de ani, arătând însă mult mai în vârstă, era socotit aproape în unanimitate un talent excepţional, „steaua generaţiei”. Asta o tulburase, marele lui talent, capacitatea sublimă de a nu înţelege altceva decât muzica. Din nefericire, conştiinţa vocaţiei ieşite din comun îl făcea să

ignore existenţa celorlalţi; credea că el trebuie să fie centrul atenţiei şi dragostei tuturor, o tiraniza pe Valentina cu zbuciumurile lui creatoare, o silea să participe la ele şi când avea chef şi când nu avea. Vedea în Valentina o creaţie proprie, născută a doua oară sub influenţa puternicei lui personalităţi. Îi atrăgea atenţia că datorită lui ajunsese să-i asculte cu emoţie pe Mozart şi Brahms şi să înţeleagă că din opera lui Beethoven importante erau cvartetele, concertele, nu simfoniile. Nici măcar nu era adevărat, ea se emoţionase de muzica lui Brahms şi de concertele lui Beethoven cu mult înainte de a-l cunoaşte pe soţul ei. Viaţa lor devenise o baie de muzică, se trezea cu Mendelsohn-Bartholdy şi adormea cu Wagner. Era mult, prea mult pentru o femeie care avea şi propriile ei bucurii. O imploră să renunţe la Facultatea de electronică pentru a i se dedica lui în întregime, căci ce poate fi mai sublim pentru o nevastă decât să ocrotească existenţa unui bărbat de geniu? Îi invoca mereu exemplul Magdalenei Bach, care găsise în resemnare şi maternitate suprema fericire. Crizele de umilinţă şi cele de isterie trufaşă se succedau vertiginos, când îi cădea în genunchi cerându-i iertare, când o ameninţa sau o jignea. Accesele de gelozie erau şi ele numeroase. Credea că în timp ce el se chinuia să egaleze geniul lui Beethoven, Valentina îl înşela cu cine ştie ce om de nimic. Nu-i lipsea nici păcatul, destul de răspândit printre bărbaţii obsedaţi de menirea lor în artă, de a privi de sus bucuriile trupului, de a le acorda prea puţin timp şi, ceea ce era şi mai rău, prea puţină emoţie. Aducea în sprijinul indiferenţei şi grosolăniei lui exemplul altor titani ai spiritului care procedaseră asemănător. Pentru o femeie tânără, avidă să cunoască frumuseţea iubirii, exemplele, oricât de ilustre ar fi fost, nu puteau fi convingătoare. Din egoism, soţul Valentinei era şi lipsit de spirit practic. El se dedica în întregime sublimului şi lăsa

pe seama ei toate greutăţile: ea discuta cu editorii şi impresarii, avea grijă să ia ştimele de la copişti, să folosească farmecul ei personal pentru a aplana frecventele conflicte iscate între orgolioşii membri ai diferitelor orchestre. Se mutase la el, într-o locuinţă mizerabilă, nu reuşise să-l convingă să plece el de acolo – susţinea că asta era ambianţa cea mai potrivită creaţiei şi că, în numele artei, trebuia să rabde orice.

Spiritul ei de sacrificiu sfârşise prin a o plictisi. Într-o bună zi îşi părăsi soţul fără să-i spună niciun cuvânt şi se întoarse acasă. Compozitorul, indignat, răvăşit de furie, veni după ea, o imploră, o ameninţă, însă nu reuşi s-o convingă, Valentina se cunoştea foarte bine, n-avea vocaţie de martiră şi nici nu tânjea după această înaltă virtute. O femeie în vârstă, o bătrână aproape, aprigă admiratoare a geniului lui Barbu Cantacuzino, se îndrăgosti nebuneşte de el, el îi primi dovezile de devotament de care avea atâta nevoie şi se consolă.

Grija principală a Valentinei era acum tatăl ei, domnul Viorel Damian, un bărbat incapabil să se consoleze cu binefacerile bătrâneţii.

Aşa cum unii oameni nu se resemnează cu moartea, domnul Viorel Damian nu se resemna cu sfârşitul tinereţii. Trecuse de cincizeci şi cinci de ani şi eroica sa luptă, pentru a mai lăsa încă impresia unui tinerel nărăvaş, risipitor cu farmecele lui, întâmpina tot mai multe greutăţi. Din nefericire, dificultăţile nu erau de ordin psihic sau moral: sufletul lui rămăsese acela al unui adolescent. Se îndrăgostea cu uşurinţă, când era părăsit suferea amarnic, dar se regenera uşor. Totuşi, în ciuda temperamentului de adolescent, semnele scurgerii timpului cu greu puteau fi ascunse. Părul alb, venerabil, şi-l vopsise în negru precum pana corbului, însă avea păr foarte puţin, aproape numai simbolic, şi îi era greu să-şi transforme pleşuvia într-o coafură rebelă şi abundentă atât de proprie tinerilor lui prieteni.

Cele câteva fire care mai supravieţuiseră ţanţoşe şi independente erau într-adevăr rebele, dar asta nu schimba radical situaţia. Şi apoi avea necazuri şi mai mari, de câte ori trebuia să alerge ori numai să meargă mai repede, îl copleşea o senzaţie de oboseală, foarte apropiată cu leşinul; inima nu-l mai slujea cu credinţa de odinioară, ficatul dădea şi el semne de epuizare şi de nemulţumire, adeseori plătea cu mari suferinţe chefurile făcute în ajun.

Ca toţi oamenii de acest fel, Viorel Damian avea numai prieteni tineri. Cu cei din generaţia lui nu se înţelegea, îi socotea ramoliţi, închistaţi şi desueţi. Ştrengăriile şi nebuniile spre care îl îndemna sufletul lui încă tânăr trebuiau însă temperate, supravegheate cu luare-aminte, protejate de medicamente şi ceaiuri de tot felul; în timpul unor asemenea ceasuri de linişte obligatorie sau de prudenţă disperată, Vio, cum îi spuneau intimii, suferea îngrozitor. Îi era din ce în ce mai greu să reziste pe picior de egalitate la crailâcurile şi chiolhanurile tinerilor petrecăreţi, nu putea să ţină pasul cu această neîntreruptă, glorioasă hărmălaie fără să ia pe ascuns o pastilă, de Intensain. Femeile, deşi continuau să-i admire distincţia, admirabila stăpânire a limbii engleze, conversaţia înverşunat spirituală şi decent deşucheată, exemplara cunoaştere a jocului de bridge, se consolau până la urmă în compania unor bărbaţi tineri, chiar dacă erau grosolani şi mai puţin cultivaţi. O binecuvântată oboseală îl copleşea şi în clipele de teoretic triumf erotic: trupul femeii dispărea, Viorel voia numai să doarmă, să doarmă la nesfârşit…

Fireşte, era mândru de inteligenţa şi frumuseţea fiicei lui, dar orgoliul lui patern dispărea de câte ori tinerele femei cărora Valentina le era prezentată nu-şi mai făceau nicio iluzie asupra vârstei respectabile a inginerului Viorel Damian. Înţelegea că numeroasele lui cunoştinţe în practicarea

călăriei, patinajului, tenisului, scrimei, jocurilor de noroc şi de societate nu mai erau suficiente pentru a-i asigura succesul de odinioară. În anumite domenii tocmai competenţa şi îndelungata experienţă pledau împotriva lui, omologându-i vârsta înaintată. Cu toate astea, moartea îi apărea o soluţie rezonabilă, uşor de suportat. Numai cu sfârşitul tinereţii nu se putea obişnui.

Viaţa domnului Viorel Damian fusese întotdeauna o viaţă uşoară. Până şi loviturile cele mai nemiloase ale sorţii ştiuse să le preschimbe în mici eşecuri frivole. Făcuse la Oxford studii de mecanică şi inginerie, însă starea materială a familiei, înfloritoare pe vremea aceea, îl ajutase să nu-şi pună în aplicare cunoştinţele, asupra cărora plutea de altfel o maliţioasă discreţie. După 47, când înfloritoarea opulenţă, a familiei se spulberase, o scosese la capăt cu ajutorul graţioasei lui inconştiente şi a bogatelor lui cunoştinţe în toate sporturile şi distracţiile. Oricât de grele şi de nesigure erau timpurile, tot se mai găseau oameni dornici să înveţe bridge sau dansuri noi, născute din tandreţea bordelurilor din Buenos Aires. Lecţiile predate de Viorel Damian se bucuraseră de multă autoritate în lumea mondenă a Bucureştilor. Veştile proaste îl ajungeau întotdeauna cu întârziere. Arestarea bătrânului Damian pentru încercarea de a scoate fraudulos din ţară un număr venerabil de cocoşei şi devize o aflase după o săptămână, când într-un separeu de la „Capşa” lua sfârşit cheful început în saloanele hotelului „Aro” din Braşov. Chelnerul îi adusese vestea tragică odată cu exorbitanta notă de plată.

Vechile instituţii se prăbuşeau, dar pocherul, bridge-ul, cursele de cai supravieţuiseră. Asta îl ajutase să privească plin de încredere ziua de mâine. Înţelesese că se întâmplase ceva grav, ireversibil, numai când hipodromul de la Băneasa fusese mutat la Ploieşti. Cu mare greutate se trezea la cinci dimineaţa, să prindă o cursă spre Ploieşti.

În acele clipe, somnoros şi mahmur, blestema autorităţile: a fi prezent în fiecare duminică în tribunele hipodromului şi a-şi încerca şansele la un „austriac” însemna pentru el o datorie de la care nu putea abdica.

Era ora patru dimineaţa, Valentina nu dormise toată, noaptea aşteptându-l îngrijorată… Începu iar corvoada obişnuită, telefoane la Urgenţă, la prieteni, pretutindeni.

Neliniştile Valentinei erau întemeiate: în acea zi, veşnicul tânăr Viorel Damian întrecuse măsura. Deşi încă de cu seară dăduse semne de oboseală, se încăpăţânase să-şi continue în restaurantul Gării de Nord cheful început la A.T.M. în compania unor tineri şi glorioşi actori. Dintr-o stupidă şi infantilă vanitate îi însoţi până la Constanţa, fiindcă toţi ajunseseră la concluzia că o saramură de crap pe malul mării le era absolut indispensabilă. Tinerele actriţe susţineau că nimic nu e mai plăcut şi mai original ca o plimbare pe malul mării, sub bătaia vânturilor reci ale primăverii. Câteva pilule miraculoase, pe care fosta lui soţie, stabilită la Paris, i le trimitea cu regularitate în amintirea a tot ce a fost frumos între ei, îl ajutaseră pe Viorel să suporte cu bine călătoria şi chiar să facă câteva glume reuşite. Energia tinerilor actori îl depăşea însă în mod vizibil, în vagonul-restaurant nu mai reuşi să bea nimic. Refuză un pahar de rom oferit cu cochetă îndârjire de o frumoasă balerină, plăcut impresionată de amintirile lui despre timpul petrecut la Oxford. El îi invidia tinereţea, ea îl invidia că văzuse Marea Britanie, şi aceste reciproce invidii îi pusese câteva clipe pe picior de egalitate. Până la urmă balanţa înclină în favoarea tinereţii: deşi văzuse Anglia, domnul Viorel Damian se simţea foarte prost.

— Nu mai pot, domnişoară. Mă simt foarte rău.

Tânăra actriţă se retrase jignită, ca şi cum bătrânul amorez i-ar fi spus cine ştie ce enormă

bădărănie. El îi era însă recunoscător că l-a părăsit, căci mai presus de toate simţea nevoia să rămână singur.

A doua zi dimineaţa, în tren, tânăra balerină, încă jignită de lipsa lui de rezistenţă la băutură, socoti de datoria ei să-l trezească din somn.

— Scularea, bătrâne… Uite Bucureştiul…

Se întoarse acasă pe la şase dimineaţa, Valentina se pregătea de plecare. Ştia să se comporte ca un copil răsfăţat, adorabil în inconştienţa lui. În această privinţă făcuse progrese remarcabile; învăţase să contracareze mustrările Valentinei silind-o să-l ajute s-o scoată la capăt cu noile necazuri apărute de când nu se mai văzuseră. Adeseori Valentina trebuia să-i rezolve conflictele sentimentale sau, ceea ce se întâmpla cel mai des, să-i achite datoriile de onoare. Căci el, bineînţeles, numai datorii de onoare avea. Şi onoarea lui era o cauză sfântă la care toţi trebuiau să subscrie şi în primul rând fiinţa cea mai apropiată, fiica lui.

Aşa se întâmplase şi de data aceasta. După pocăinţa şi stinghereala lui ipocrită, Valentina n-avea nicio îndoială că va asista iar la binecunoscutele lui lamentări, ameninţări şi implorări. Cu o uşoară şi modestă remuşcare, Viorel Damian îşi declanşă atacul:

— Ştiu că mă condamni… Şi eu mă condamn.

Remuşcarea făţarnică a părintelui era o cursă în care, pe cât îi stătea în puteri, încerca să nu intre. Şi apoi o întrista şi lipsa lui de fantezie…

— Nu, tată, nu te condamn.

Viclenia lui naivă vedea în toleranţa fetei o mare primejdie.

— Ba da, ştiu că mă condamni…

— N-am acest drept.

— Eşti foarte delicată, vrei să mă menajezi, dar eu ştiu ce gândeşti, şi eu aş gândi la fel…

— Unde ai fost? se hotărî Valentina să fie mai autoritară.

— Lasă asta. Am nevoie de bani.

— Toţi avem nevoie de bani.

În faţa indiferenţei ei, n-avea altă soluţie decât să se arate şi mai necruţător cu el însuşi.

— Cum e posibil să nu învăţ nimic din experienţă? Cum e posibil să ajung în situaţii atât de umilitoare?

Fără nicio logică, în aceste împrejurări defavorabile, se lăsă cu prudenţă stăpânit de o nesfârşită tandreţe faţă de destinul lui ridicol, convins că astfel o s-o scoată mai uşor la capăt.

— E o patimă, o flacără care te arde, au avut-o, dragă Valentina, atâţia titani ai spiritului. Şi Dostoievski a avut-o…

O, Doamne, ce tată ridicol, infantil şi inconştient! Şi Valentina simţi nevoia să-şi exprime limpede dispreţul:

— Tu n-ai scris *Fraţii Karamazov*…

Cu un extraordinar instinct de apărare, bătrânul adolescent ştia să se ridice la sublim când nici nu te aşteptai.

— Şi ce dacă n-am scris-o eu? Important că a existat cândva un om care a avut această putere.

Foarte curând accesele de măreţie, chiar cele mai sincere, se dovedeau însă străine de el însuşi, căci cu totul altele erau grijile lui. Din aceste avânturi romantice păstra numai damnaţiunea întâmplării, şi de aceea rugăminţile lui căpătau rigoarea şi tristeţea unor ultimatumuri.

— Am nevoie de trei mii de lei în douăzeci şi patru de ore.

— N-am, ştii foarte bine, tată, că n-am atâţia bani. De unde să am?

Protestul Valentinei născu în el energii nebănuite, îl făcu să dea amănunte, pe care le-ar fi dat, de altfel, oricum.

— Datorez aceşti bani unui duşman, un om de nimic, capabil, Valentina, de orice.

Neîncrezător în succinta caracterizare a situaţiei, ţinu să precizeze:

— I-am dat şi chitanţă.

— De unde să scot atâţia bani? se indignă Valentina de răsfăţul atât de neschimbat al adolescentului ei părinte.

Viorel Damian socotise întotdeauna că rezolvarea problemelor lui personale nu era de competenţa lui, ci a celorlalţi, aşa că într-un fel îi dădea dreptate Valentinei.

— Nu ştiu, habar n-am…

Conştiinţa că nu va suporta dezonoarea îi era şi ea foarte limpede. Din punctul lui de vedere, lucrurile erau foarte clare.

— Dacă nu fac rost de trei mii de lei în douăzeci şi patru de ore îmi pun pistolul la tâmplă şi gata. Eu pot să mor. Despre viaţă mi-am făcut o părere.

Încercările repetate ale Valentinei de a-şi educa tatăl dăduseră greş, nimic, absolut nimic nu putea să-l scoată din infantilismul şi egocentrismul lui implacabil. Şi din toate aceste abisuri, ca un vultur care zboară deasupra înălţimilor, Viorel Damian se repezi asupra singurei soluţii practice posibile.

— Cere-i Eugeniei. Ea scrie romane, are bani.

Şi când soluţia i se părea posibilă, cuprins de frenezie, îşi justifica rugămintea cu tot ce-i cădea la îndemână, şi în iureşul acestei speranţe nebune se agăţa cu orice, chiar de faptele care pledau împotriva lui.

— Pe mine mă dispreţuieşte, pe tine n-o să te refuze…

— Bine, admise Valentina, întristată că dragostea ei pentru părinte devenise de multă vreme un supliciu.

*

Doamna Eugenia Crivăţ, mai vârstnica soră a mamei Valentinei, ducea viaţa fericită a unei văduvii de mult visate şi a unei glorii brusc descoperite. Într-un fel stilul ei de viaţă se asemăna cu cel al fermecătorului ei cumnat, cu deosebirea

fundamentală că existenţa ei materială era deasupra oricăror incertitudini. Soţul ei, Radu Crivăţ, om de ştiinţă şi chirurg de prestigiu, nu-i lăsase numai un nume, ci şi o pensie substanţială, predestinată s-o ajute să privească în linişte ziua de mâine. Având păcate foarte asemănătoare, mătuşa nu găsea nicio punte de legătură cu fluşturaticul ei cumnat pe care, din dispreţ pentru sora ei mereu mai tânără şi mai frumoasă, îl admira totuşi. Din acest punct de vedere, Viorel era o excepţie, căci Eugenia, care se socotea o specialistă în secretele amorului, dispreţuia bărbaţii, îi socotea inculţi, insensibili, şi de câte ori avea prilejul propovăduia reîntoarcerea la vremurile de aur ale matriarhatului.

După moartea soţului, intervenită atât de prematur, viaţa i se dezvăluise în toată splendoarea ei şi în nefericirea care o doborâse găsise puterea de a se afirma şi de a fructifica virtuţi până atunci ignorate. Sunt femei care după moartea soţului au convingerea că se nasc a doua oară. Eugenia îşi iubise şi îşi înşelase soţul. O făcuse însă cu o candoare care o situa dincolo de bine şi de rău. În orice caz, suportase cu multă demnitate lovitura, demnitate care făcuse o foarte bună impresie. Faptul că răposatul murise fără să lase „un ban în casă” îi incitase fantezia şi tendinţa spre adevăruri supranaturale. Mereu discuta cu fantoma soţului reproşându-i lipsa de prevedere. Problema pensiei fusese însă repede rezolvată de autorităţi, şi încă în condiţii nesperat de avantajoase, şi de atunci nu-şi mai visă niciodată soţul. După moarte, soţul legitim crescuse enorm în ochii ei. Moartea îl făcuse parcă mai frumos şi mai tânăr. Trăise cei mai frumoşi ani ai vieţii în umbra gloriei soţului, sufocată de personalitatea acestuia, venise în sfârşit timpul să-şi manifeste şi ea talentele, să dovedească lumii întregi că este cel puţin egala lui.

Imediat după ce se înapoiase de la ceremonia funebră se închisese în sine şi, sub protecţia

suferinţei, îşi crea asupra gloriosului răposat o altă imagine, în care veneraţia cea mai adâncă se împletea cu spiritul cel mai critic. Atunci, în faţa Eugeniei se deschisese lumea ademenitoare a plăcerii şi, din recunoştinţă, amintirea soţului apărea în momentele cele mai nepotrivite. Şi amanţii ei trebuiau să devină complicii acestei smerenii. Fericita văduvă încerca să refacă acum timpul pierdut şi experimenta cu îndârjire toate formele de manifestare ale spiritului. Unul din cucernicii ei amanţi se nimerise a fi un scriitor de oarecare prestigiu şi acesta, într-o zi, cu câteva clipe înainte de a se despărţi, o sfătuise să se dedice scrisului. „De ce, dragă, tu, care ai atâta sensibilitate şi experienţă, nu scrii romane de dragoste? Se publică în tiraje mari.”

Când bărbaţii se plictisesc de o femeie au încredere în talentele ei, Eugenia ştia asta, dar sfatul i se părea mai important decât dispreţul. Ideea îi surâsese atât de mult, încât se miră că nu-i aparţinuse ei. În orice văduvă din această categorie ispita scrisului există aprioric, dar ea pesemne n-avusese curajul s-o recunoască. Cu sentimentul că are ceva de spus lumii, se apucă de scris şi termină în numai câteva săptămâni o carte de memorii în care descria cu lux de amănunte imaginare viaţa eroică dusă alături de celebrul ei soţ. Cartea Eugeniei Crivăţ întâmpină rezerva respectuoasă a criticii şi entuziasmul publicului. După acest succes, pe care îl socotea din modestie doar un triumf al pioşeniei, trecu la opera de ficţiune şi publică un roman, *Nevoia de fericire,* care făcu ravagii: un adevărat *best-seller.* Dispreţul vehement, neînduplecat, cu care femeile vorbeau aproape la fiecare pagină despre personajele masculine crease un val de entuziasm şi de indignare atât de mare, încât nimeni nu mai lua în seamă artificialitatea romanţioasă a întâmplărilor. Succesul cărţilor mediocre nu este o taină inexplicabilă, oamenii se recunosc adeseori şi în

imaginea lor deformată arbitrar, acceptarea artificialităţii nu exprimă numai o erezie estetică, ci şi ceva mult mai adânc, speranţa nebună într-o lume care n-are nicio contingenţă cu realitatea implacabilă. De aceea toate confuziile de ordin estetic conţin în ultimă instanţă un suflu poetic.

Cu sau fără voia criticii, Eugenia Crivăţ devenise o prozatoare cu mare priză la public, tirajele romanelor ei erau mari, însă nu atât de mari încât ironiile criticii s-o lase indiferentă. Succesele literare aduseseră, după cum era şi firesc de altfel, şi succese de ordin monden, fericita văduvă devenise una din cele mai căutate confidente ale frumuseţilor Bucureştiului. Casa prozatoarei de analiză era întotdeauna plină de femei dornice să-şi mărturisească eşecurile, dezamăgirile şi perspectivele; Eugenia le ghicea în cafea şi le ridica moralul, le amintea cu un tandru reproş şi o mare încredere în farmecele lor de autoritatea Cleopatrei sau a doamnei de Pompadour, sfătuindu-le ca şi în noile condiţii să aibă pretenţii asemănătoare cu cele ale celebrelor curtezane.

După chinuitoarea muncă a scrisului şi a numeroaselor sfaturi azvârlite în dreapta şi în stânga, doamna Eugenia Crivăţ se odihnea în compania altor văduve la fel de celebre şi la fel de resemnate. Toate renăscuseră. După moartea soţilor, scriau memorii, revendicau autorităţilor ba una, ba alta, descopereau dulceaţa amanţilor tineri, încasau pensii şi remarcabile drepturi de autor, se plângeau că deschiderea caselor memoriale întârzie, organizau praznice pe cât de evlavioase, pe atât de fastuoase. Vasta francmasonerie a văduvelor celebre devenise o realitate indiscutabilă, de care trebuia să se ţină seama, deşi, la drept vorbind, această unitate de acţiune, această funebră claritate a ţelului mai curând le dezavantaja, căci luate fiecare în parte erau fiinţe rezonabile şi demne de respect. Unite, deveneau însă cu totul altceva. Niciuna din ele, nici măcar

cele tinere, nu se gândeau să-şi refacă viaţa: care dintre virtualii pretendenţi le-ar fi putut oferi privilegii capabile să depăşească pe cele aduse de cultivarea memoriei iluştrilor dispăruţi? În această bizară francmasonerie erau admise cu rangul de observatoare şi tinerele candidate la văduvie. Soţii acestora, deşi celebri, nu muriseră încă, însă ipoteza nu era cu desăvârşire exclusă. Aspirantele la văduvie le priveau cu o uşoară invidie pe celelalte prietene mai în vârstă, care îşi realizaseră visul. Văduvia nu era o nenorocire, ci mai curând o recunoaştere a vieţii lor eroice.

Şefa statului-major al acestor văduve celebre, lidera de necontestat, era Eugenia Crivăţ; ea le insufla încredere în forţele proprii, le sugera căile de împlinire ale personalităţii, le ierta, în numele unei justiţii imanente, înjghebate ad-hoc, discretele infidelităţi postume.

Până să apară remarcabila prozatoare, reuniunile celebrelor văduve erau dominate de o cuminţenie feciorelnică şi uşor funerară. Venirea Eugeniei echivala cu o adevărată eliberare. Îndată ce ea se aşeza la masă, frunţile se descreţeau şi văduvia devenea nu un blestem al naturii, ci o profesie de credinţă. Cu smerenie de vestale, de parcă ar fi stat tot timpul cu o faclă în mână, supraveghind mari taine ale lumii, ascultau îngândurate ultimele noutăţi mondene. Instinctul de conservare le sugera să nu exagereze cu buna dispoziţie: pioşenia comună în faţa memoriei soţilor rămânea baza prosperităţii şi respectabilităţii lor. Sub presiunea bunăstării şi a paharelor de Henessy, aceste stări de spirit cunoşteau schimbări dintre cele mai spectaculoase. În haosul senzaţiilor exista şi o certitudine, amintirile se depanau într-o deplină concordanţă cu ritualul gastronomic. Se îndreptau cu precădere asupra mâncărurilor care fuseseră cândva deliciul soţilor legitimi. Numai văduvele cu adevărat fidele îşi permiteau modeste derogări. Antreul – adică puţine măsline, salam de

Sibiu, câteva chifteluţe, o adiere imperceptibilă de batog, insignifiante ciuperci umplute – era dedicat în exclusivitate bucuriei de a se revedea şi de a constata încă o dată starea din ce în ce mai înfloritoare a sănătăţii şi tinereţii lor. Căci, fără îndoială, cu prestigiul dispariţiei soţilor, văduvele celebre se simt în sensul cel mai material şi mai concret nemuritoare, în timp ce-şi apropiau tragicele chifteluţe şi melancolicele adieri de batog, îşi făceau reciproc complimente, mirându-se superlativ de sănătatea lor. Domnea o stare neutră, de durere depăşită, când pioşenia nu era bine privită, o stare foarte asemănătoare cu priveghiul, unde, după cum se ştie, durerea şi plânsul sunt interzise… Memoria valoroşilor soţi era însă cu energie evocată în timp ce se sorbea supa, căci gestul aproape mecanic al ducerii lingurii la gură, plescăitul buzelor facilitau clipele de reculegere. Felul doi, fripturile, sărmăluţele, salatele aduceau o cuvioasă pauză, căci efortul tuturora se concentra într-o singură direcţie, şi ilustrele nefericite ştiau că enorma lor poftă de mâncare le-ar putea periclita autenticitatea suferinţei. Dar atmosfera de teribilă concentrare într-o singură şi omenească direcţie avea şi un sens mai înalt, metafizic, căci dovedea imposibilitatea comuniunii între cei vii şi cei morţi. În schimb, la desert, şi mai ales la cafea, smerenia se afla în largul ei, se putea vorbi chiar de un dezmăţ al smereniei, noi trăsături de caracter ale valoroşilor soţi erau scoase la suprafaţă din depozitul lor inepuizabil. Valoarea acestor calităţi nu stătea în faptul că aparţinuseră soţilor, ci devotamentului cu care ele le păstraseră mai intacte decât în forma lor iniţială. Văduvele glorioase dezvăluiau calităţile răposaţilor în faţa lumii întregi, însă lăsau să se înţeleagă că garanţia în aur a acestor virtuţi numai lor le aparţine. Spre sfârşitul mesei, aceeaşi smerenie se preschimba în mărturisirea deschisă, nu lipsită de umor, a micilor, cuminţilor,

tradiţionalelor aventuri extraconjugale. Şi în această privinţă domnea o deplină unanimitate, căci, îşi spuneau ele, cine nu şi-a înşelat soţul înseamnă că nu l-a iubit. La un moment dat intervenea şi o uşoară şi binecrescută animozitate între văduvele propriu-zise şi aspirantele la văduvie. Infidelitatea acestora nu era o amintire pioasă, ci, vai, o realitate, de aceea mărturisirile lor se făceau într-un cerc mai restrâns, cu mai multă discreţie şi mai puţină trufie.

Marion, singura fiică a strălucitei văduve şi remarcabilei prozatoare, era adeseori primită la asemenea desfătări funebre, în semn de respect pentru graţia amfitrioanei. Marion asista de la vârsta de cincisprezece ani şi la reuniunile mondene unde maică-sa îndrepta primii paşi ai viitoarelor adulterine. Îşi dispreţuia mama, îi socotea cărţile stupide şi plicticoase, nu reuşea să le citească nici în nopţile de insomnie. Cunoscuse de timpuriu plăcerile trupului, şi Eugenia, încântată, sărbătorise cu mult fast evenimentul. Fusese invitat la acest banchet, în calitate de oaspete de onoare, şi autorul acestei premature beatitudini, care şedea modest şi posac la un colţ de masă, îşi rodea unghiile şi nu înţelegea nimic. În casă, toată ziua nu se vorbea decât despre amor, despre bărbaţi şi femei, maică-sa nu cunoştea altă temă, şi orice încercare de a-i lărgi orizontul sau numai de a schimba cursul discuţiei o interpreta ca pe o dovadă de ipocrizie. Ore întregi vorbea la telefon cu tinerele ei admiratoare, indicându-le proiecte de seducţie sau metode de depăşire a impasurilor. Marion căzuse şi ea victima ideilor maică-sii despre inevitabilitatea matriarhatului, adolescenţa îi fusese legănată de basme care vorbeau despre frumoase curtezane de dragul cărora se prăbuşiseră tronuri şi istoria luase un alt curs.

Frivolitatea lui Marion nu era însă o consecinţă a inconştienţei celebrei ei mame, ci o operă

proprie, o ţintă pe care o urmărise şi până la urmă o atinsese. În afară de cochetărie, eleganţă şi tot felul de extravaganţe, Eugenia socotea că fiică-sa nu mai are nevoie de nimic, şi asta o ajută pe Marion să fie o elevă răsfăţată, apatică şi mediocră. Ce e drept, notorietatea maică-sii impresionase unele cadre didactice, dar umilinţa lor era lipsită de consecvenţă, aşa că Marion se târâse cu foarte multă greutate dintr-o clasă în alta. Sigură de frumuseţea ei, şi mai ales de puterea ei de a face gesturi ieşite din comun, de a avea atitudini imprevizibile, vedea în rigoarea ştiinţei şi în disciplina muncii împărăţia fetelor urâte. Visul ei era să facă teatru, nu fiindcă ar fi avut vreo chemare spre arta dramatică, ci fiindcă asta i se părea singura profesie compatibilă cu destinul de femeie.

Autoamăgirea este cea mai mare fărădelege. A avea visuri de care eşti străin este un păcat greu, de neiertat, şi tocmai acest păcat Marion îl săvârşise. Şi, ceea ce era şi mai grav, îl săvârşise cu bună-ştiinţă. În aceste planuri utopice găsise în Eugenia o aliată credincioasă şi, cu inconştienţa ei, la fel de vinovată, îi dădea mereu exemple de actriţe pentru care atâtea figuri remarcabile ale culturii şi politicii se ruinaseră fără să le pară rău. Mai mult decât atât, cu erotomania ei ridicolă voia să o convingă că actriţele, trăind prin personaje străine lor, au şansa unică să unească fără riscuri frivolitatea şi cuminţenia burgheză.

Deşi sucise la timp capul unui tânăr actor care de dragul ei devenise şi membru al juriului, Marion nu reuşise să treacă examenul de admitere la Institutul de teatru. Cu mare promptitudine îl socoti pe frumosul june-prim principalul vinovat de eşecul ei. Precaută şi bătrână, se grăbi să înveţe din experienţa amară şi iluzorie a trecutului; în anul următor, spre entuziasmul liberalei sale mame, se încurcase cu doi membri ai juriului, sperând să-şi mărească şansele şi încrederea în

forţele proprii. Cei doi celebri actori şi importanţi membri ai juriului care suspinaseră alternativ şi pătimaş în braţele ei nu-i sprijiniseră admiterea în institut. Unul o făcuse dintr-o criză de gelozie retroactivă, iar celălalt, culmea obrăzniciei, din convingere. „Eu sunt un ticălos moderat – se justifică după aceea amantul incoruptibil – dacă n-ai talent, n-am cum să te sprijin, tu eşti vinovată că n-ai talent."

Asemenea impasuri şi eşecuri nu o zdruncinau pe Marion, ci dimpotrivă, îi justificau experienţe pe care în absenţa dezamăgirilor poate nu le-ar fi avut. Nici prin cap nu-i trecea să urmeze altă facultate decât teatrul, deşi îşi dădea foarte bine seama de ridicolul acestei încrâncenări. Ştiuse să fructifice din plin starea de deznădejde şi îşi dedică timpul în exclusivitate experienţelor erotice. Fugise de acasă cu un tânăr pictor care, în afară de avantajele unei vieţi haotice, dincolo de lege – îşi făcea somnul în Gara de Nord, pe caldarâmul străzilor, uneori în copaci precum păunii – avea şi privilegiul imens al unui chip de Crist. Colindă alături de el întreaga ţară, dormeau pe câmp înveliţi după ideea pictorului în ierburi şi în flori, priveau bolta cerului şi făceau dragoste. Când se întorcea acasă, murdară, obosită şi exaltată, maică-sa se arăta încântată, îi spunea că are „o şansă unică." Făcea rost de ceva bani şi iarăşi începeau pribegiile şi nopţile de dragoste sub razele lunii.

Inventivitatea tânărului pictor, poeticul lui simţ practic – ştia să construiască, pe vreme de ploaie, în numai câteva ceasuri, o colibă din crengi şi din ierburi – ar fi putut să o zdruncine, dar bătrâna ei experienţă o ferise de o asemenea fericire. Educată de maică-sa în spiritul stăpânirii sentimentelor, privea cu nemiloasă autoironie stările de extaz. La un moment dat, dovezile ei de iubire veşnică nu i se mai părură concludente pictorului. Dar, cum orice despărţire este o operă comună, în care fiecare are merite egale, şi oboseala bărbatului

jucase un rol important. O expoziţie personală care se bucurase de un uriaş succes îi deschisese gustul certitudinilor, şi în această nouă viaţă Marion nu-şi mai avea niciun rost. Bucuria ei de a vedea confirmate ideile nefaste despre nestatornicia şi relativitatea iubirilor era atât de mare şi de sinceră, încât durerea despărţirii trecu pe al doilea plan. Suferise destul, nu mai credea în iubire, şi această concluzie tragică îi dădea libertatea de care avea nevoie. De aici înainte Marion nu se mai simţea responsabilă decât faţă de propriile ei senzaţii.

*

…De data aceasta, Valentina nu o găsise pe mătuşa Eugenia tronând în salon: şedea cu modestie binevoitoare retrasă în dormitor. De câte ori dădea Marion o petrecere, aşa proceda. Izolarea ei nu era însă desăvârşită, în mod discret continua să primească vizite şi să dea sfaturi. Adeseori, câte o tânără femeie se retrăgea din larma petrecerii în camera Eugeniei, dornică să înţeleagă mai mult decât înţelesese prin propriile ei senzaţii…

Deşi întreruptă dintr-o discuţie în care putea străluci, Eugenia se bucură când îşi văzu nepoata; bănuia motivul vizitei şi şansa de a fi şi generoasă, şi maliţioasă o ispitea. Aşteptă până când vizitatoarea dispăru, îmbujorată de sfaturile primite, şi îndreptă spre Valentina o privire haotică şi pătimaşă, ca şi cum nepoată-sa n-ar fi făcut decât să suplinească prezenţa fetei care tocmai plecase.

— Dragă Valentina, tu eşti un secret pentru mine… Cum e posibil? Timpul trece, şi uite, n-am auzit nimic rău despre tine! La Rochefoucault spunea că virtutea e pâinea săracului…

Şi indiferenţa ei adâncă eşua ca de obicei într-o tandreţe împinsă până la cele mai intime amănunte:

— Mă interesează tot ce se întâmplă cu tine, ce gândeşti, ce faci, cum trăieşti. Măcar faci mult sport?

Cum Eugenia nu se hotărâse încă să-i dea suma de bani pe care Valentina i-o ceruse înainte de a-i oferi sfaturile sale de cea mai mare importanţă şi de a-i deschide ochii asupra existenţei, trebuia, vrând-nevrând, s-o asculte cu atenţie. Mereu făcea comparaţii, şi toate erau în favoarea ei.

— De ce nu eşti mai nebună, Valentina? Eu, când aveam cincisprezece ani, am fugit cu generalul Dembrovski la Roma şi după aia la Paris.

O ascultă resemnată, hotărâtă să nu aducă nicio obiecţie. Şi mătuşa Eugenia ştia să-şi ia avânt şi să abordeze temele în care, vai, sărăcuţa de ea, strălucise atâta amar de vreme! Un râs abrupt îi ajungea din urmă cuvintele şi pierea brusc de parcă ar fi fost fulgerat. Înfăţişarea ei obosită, carnea tristă şi flască, ochii mici care parcă îi stropeau faţa, eleganţa zadarnică făceau şi mai limpede ambiţia ei, lipsită de şansă, de a mai plăcea încă. Veneau apoi ridicolele poveşti despre tavernele din Cartagina şi Pompei, sau despre practicile erotice din Insula Paştelui. Îşi ţuguia buzele într-un mod caraghios când vorbea, de parcă ar fi vrut să-şi pieptene punctele de vedere înainte de a le scoate în lume. În egoismul ei naiv îşi amintea cu foarte multă exactitate amintirile care o puneau într-o lumină favorabilă.

— Eu i-am spus limpede lui Perpessicius că viitorul aparţine romanului de dragoste. A zâmbit maliţios, dar până la urmă mi-a dat dreptate. Era un om delicat, nu jignea pe nimeni.

Puncte de vedere, amintiri, crize de orgoliu, dezvăluiri intime, accese de pudoare şi de lipsă de pudoare curgeau într-una, o inundau, şi Valentina avea senzaţia că nu-i mai distinge chipul.

— Eu niciodată nu m-am cramponat de un bărbat, am fost partizana libertăţii… Şi Eugenia

lăsa impresia că asemenea banalităţi acum se năşteau pentru prima oară, la flacăra inteligenţei ei.

Dispăru maiestuoasă şi evident bine intenţionată, şi se întoarse după câteva clipe cu faţa inundată de o bucurie adevărată, care nu excludea tributul modestiei.

— E ultimul meu roman. Are un titlu foarte reuşit: *Tristeţea marilor oraşe.* Mi-ar plăcea să-l citeşti şi să-ţi spui părerea. Pe mine mă interesează părerea fiecărui cititor. Eu scriu pentru public, detest literatura de sertar…

Ca toţi scriitorii mediocri, Eugenia Crivăţ se sprijinea exclusiv pe entuziasmul publicului, se socotea exponentul lui cel mai autentic. Ea ştia „ce vrea publicul", asta era mândria şi raţiunea destinului ei.

— Degeaba mă ironizează tinerii critici. Uită-te la tiraj, Valentina: o sută optzeci de mii. Aproape cât Balzac…

Valentina luă cartea cu teamă. Niciodată nu dovedea Eugenia mai puţină lipsă de fantezie decât atunci când îşi propunea deliberat să fie delicată.

— Ai acolo trei mii de lei, să mi-i dea la 15. Mai devreme nici n-am nevoie. Eu nu-l condamn pe Viorel. Nici tu să nu-l condamni.

Valentina o ascultă cu atenţie încordată, menită să-i justifice tăcerea.

— Mă îngrijorează Marion. E foarte tristă de la o vreme – recunoscu prozatoarea, cu o deznădejde utopică la care voia, poate, să ajungă cândva, ca într-o ţară a făgăduinţei. Nu înţeleg ce se întâmplă cu ea: la vârsta asta magnifică se trăieşte numai prin epidermă. O, Doamne, ce bine ar fi dacă am trăi numai prin senzaţii! Sentimentele ne aduc la sapă de lemn.

Din salon, unde se desfăşura petrecerea, răzbătea o muzică frenetică, disperată. Cuprinsă prompt de vraja ei, Eugenia se apucă să bată tactul.

Nimic nu i se părea mai ridicol Valentinei decât bătrânii care tresar în ritmul muzicii uşoare.

— Ador muzica modernă, ador tot ce este nou, cu tinerii mă înţeleg cel mai bine, unii din ei sunt absolut senzaţionali!

Aici mătuşa avea aceleaşi convingeri ca şi taică-său: şi el, nefericitul, se înţelegea cel mai bine cu cei tineri – şi asta o făcu pe Valentina mai înţelegătoare.

Sfaturi dintre cele mai bizare se năpustiră asupra ei când se aştepta mai puţin.

— N-ar trebui să porţi sutien. Faci o mare greşeală cu sânii tăi?!… De ce?

Ca o dovadă că îi împărtăşeşte punctul de vedere, Valentina, recunoscătoare, ca toate admiratoarele pe care prozatoarea le primise până atunci, se ridică de plecare.

— A, să nu faci una ca asta! Mă supăr pe tine! se scandaliză Eugenia cu ipocrizie protocolară şi cu sinceritatea utopică ce-i era atât de caracteristică. Stai puţin cu Marion, se află într-o pasă proastă, are puseuri de melancolie. Mie nu-mi spune nimic. Voi, fetele, între voi vă înţelegeţi mai bine…

Cum Valentina ezita, încercă să-i ofere şi ei o ispită.

— Dar tu, draga mea, trăieşti ca o pustnică, eşti de o cuminţenie abominabilă pentru secolul douăzeci! Ai douăzeci şi trei de ani şi nu ai divorţat decât o singură dată! – şi izbucni într-un hohot de râs, căci întotdeauna se grăbea să-şi autoaprecieze ironiile.

Râsul Eugeniei avea un ţel foarte înalt, omologa indiscutabila ei superioritate.

— E foarte târziu, plec – o linişti iritată Valentina, căci râsul mătuşii i se agăţase parcă de obraz şi nu mai voia să plece de acolo.

— Să ştii că mă supăr! De ce să nu te distrezi şi tu? Tot timpul în fabrică, tot timpul serioasă… Mai multă nebunie, iubita mea! Frivolitatea e singura

noastră speranţă. Am să-ţi prezint câţiva tineri foarte, foarte interesanţi…

„…Mătuşa-mea n-a fost bătută când era mică…” îşi spuse Valentina şi, escortată de privirea nemiloasă a amfitrioanei, deschise uşa încăperii în care avea loc petrecerea. Tragică, palidă, încărcată de brăţări şi inele, puţin ameţită, Marion o îmbrăţişă şi, cu un gest teatral, spectaculos o prezentă tuturora.

— Ea e Valentina, verişoara mea, cea mai austeră dintre contemporanele noastre.

*

Eroarea în care îşi ţinea părinţii de aproape doi ani de zile nu-l împiedica pe Ştefan să fie de o punctualitate exemplară: în fiecare sâmbătă le trimitea o scrisoare pe cât de tandră, pe atât de inexactă. Tandreţea nu era ipocrită, îşi iubea cu adevărat părinţii, însă amănuntele despre viaţa lui arareori corespundeau adevărului. Părinţii ştiau că lucrează ca inginer la o fabrică din Călăraşi, şi deci se simţea dator să le dezvăluie câte ceva din tainele meseriei şi din greutăţile vieţii de navetist. Taică-su mai ales, deşi pe jumătate analfabet, căci foarte târziu, abia la patruzeci de ani, învăţase să scrie şi să citească – şi acesta fusese tot meritul Indrei – se dovedise de o extraordinară şi copilărească curiozitate pentru tot ce era legat de tehnică. Putea Ştefan să nu satisfacă rugămintea bunului său părinte? Chiar când minţea cu duioşie, avea sentimentul că nu face decât să-şi împlinească datoria. Rândurile către maică-sa îi apăsau mai puţin conştiinţa, căci în liniile generale corespundeau realităţii, şi aici era mai mult meritul ei, ea se interesa de viaţa lui de fiecare zi: cum se descurcă singur, cum o ducea cu banii, dacă îi ajunge leafa; îi dădea sfaturi să nu-şi risipească tinereţea în chefuri şi dezmăţuri zadarnice.

Aceste deformări ale realităţii, sau, mai puţin delicat spus, aceste minciuni grosolane, trădau şi aspiraţia spre un alt fel de viaţă, aidoma celui descris în scrisorile către părinţi. Ce încredere poţi însă avea într-o aspiraţie nobilă care se manifestă în primul rând prin denaturarea adevărului? Şi totuşi minciunile lui n-ar fi avut atâta putere de convingere dacă aspiraţia, chiar palidă şi capricioasă, n-ar fi existat în sufletul lui. Nefericirea era că din puţina, modesta îngrijorare a spiritului Ştefan, nu se alegea decât cu capacitatea de a minţi cât mai convingător, ceea ce, evident, nu însemna un progres prea mare.

— Tovarăşii din Tunis solicită icre negre la masa de prânz. Eu zic să luăm de la „Minerva”. Ei au cantităţi suficiente, poate vorbiţi dumneavoastră cu Macedon – îl trezi directorul din reveriile lui autocritice.

Vor avea icre negre, îşi spuse Ştefan cu un orgoliu de care îi era în adâncul sufletului silă. Îl ajutase de atâtea ori pe directorul de la „Minerva”, o să-l ajute şi el de data asta. Remuşcarea se destrămase şi bucuria lumii în care trăia reînvia… Era amuzant Vişan, directorul lui, om cu relaţii, negustor dibaci. Avea un singur păcat, şi acela înnobilat de caracterul lui utopic: visa să introducă *strip-tease-ul,* măcar în marile restaurante, şi Ştefan se amuza de câte ori acesta povestea despre lipsa de înţelegere a autorităţilor. Se socotea un martir, precursor al unei cauze drepte care până la urmă va învinge.

„Da, asta e viaţa mea…” admise până la urmă Ştefan. Funcţia de administrator al unui complex de hoteluri şi restaurante aparţinând de Uniunea cooperativelor de consum îl ajuta pe Ştefan să intre în contact cu figurile cele mai „glorioase” ale Bucureştiului şi să asiste la spectacole care altfel i-ar fi rămas în veci necunoscute.

Înzestrat cu spirit de observaţie ştia să se desfete cu spectacolul care se desfăşura zi de zi în faţa lui.

Încercase să-şi facă bine meseria, totuşi din pricina studiilor universitare era considerat un intrus.

Venea în cantonament în fiecare an, mai ales primăvara, în preajma competiţiilor de mare anvergură, o armată de ciclişti, veseli, zgomotoşi. Ceea ce te izbea de la bun început privindu-i era pofta de mâncare cu totul ieşită din comun. Se răsfăţau săptămâni întregi, mâncau zdravăn, dormeau ca ţâncii douăsprezece ore, vedeau filme aduse special pentru ei, şi apoi, întăriţi de vitamine şi calorii, voiajau în toată Europa se întorceau cu magnetofoane „Gründig", mândri că ocupaseră ultimele locuri.

Odată, în timp ce îi înmâna antrenorului la sfârşit de cantonament exorbitanta notă de plată, Ştefan avusese indelicateţea să-i spună:

— Pentru locul treizeci şi şapte nu-i păcat de atâţia bani?

— Nu, replică antrenorul, care trăia numai în perspectivă, fără grija zilei de mâine, şi detesta rezultatele imediate.

Numeroasele eşecuri îi aduseseră un indiscutabil prestigiu, îi creaseră faima unui antrenor consecvent cu ideile lui, incapabil de compromisuri. Explica atât de exact cauzele înfrângerilor, le analiza cu atâta profunzime, încât nimeni nu-i mai nega competenţa. Cicliştii aveau însă, din punctul de vedere al personalului de serviciu, un păcat de neiertat: plăteau prin virament. Ilustratele trimise din Istambul sau Plovdiv n-aveau puterea de a înlocui perenitatea bacşişurilor. Viramentul apărea ca o nenorocire, o catastrofă, un taifun – „iar au venit nebunii ăştia cu viramentul lor!" – şi trebuia ca Ştefan să folosească întreaga lui autoritate pentru ca lucrurile să se desfăşoare cât de cât normal.

Veneau şi artişti plastici, atraşi de liniştea şi frumuseţea locurilor. Existenţa lor se desfăşura după un ritual implacabil: mergeau spre malul lacului cât mai devreme cu putinţă, căci visul lor

era să surprindă primele izbucniri ale luminii, seara făceau o curte lipsită de convingere ospătăriţelor mai tinere şi beau zdravăn, orgolioşi şi mahmuri.

De un ceremonial cu totul deosebit se bucurau cei pe care ospătarii îi numeau cu îndreptăţit respect „oamenii casei”, clienţii statornici, neschimbaţi, înfipţi aici cu toate rădăcinile lor, aşezaţi la măsuţa lor ca nişte soldaţi de gardă, la post în toate anotimpurile. Existau, desigur, multe motive care justificau privirea jucăuşă din ochii chelnerilor când statornicii şi neclintiţii îşi făceau apariţia, dar cel mai important era acela că datorită lor îşi îndeplineau planul de încasări şi în zilele de bejenie. Căci ce s-ar fi făcut ei la sfârşitul sezonului, când nimeni nu mai venea nici să bea o cafea, dacă n-ar fi fost ei, statornicii, neclintiţii? Mulţi dintre aceşti binefăcători dispăreau, conformându-se legilor aspre ale firii. Pe Ştefan îl izbise de la început atitudinea stranie a ospătarilor în faţa morţii clienţilor. Se întâmpla ca unii dintre statornici să moară brusc, fără ca în prealabil să-şi plătească datoria, şi ospătarii, înghesuind durerea în nemulţumire, îi cereau sfaturi. „A murit de cord şi mi-a rămas dator o mie de lei. Cui să mă adresez?” Dar existau şi statornici care nu mai veneau la restaurant dintr-un complex de împrejurări fericite: ori se căsătoreau şi soţiile le impuneau un regim de viaţă auster, ori căpătau o poziţie socială incompatibilă cu frecventarea cârciumilor. Despre un asemenea client ospătarii vorbeau cu un respect aproape religios: „S-a ajuns. Acum bea în casă.”

Perechile vinovate şi fericite erau de asemenea bine primite, căci dădeau cele mai mari bacşişuri, discreţia era un lux pe care puţini şi-l puteau permite. Pentru îndrăgostiţii provizorii, frumuseţea naturii parcă nu exista, ei nu veniseră aici să se bucure de apă, de soare, de lumină, ei veniseră numai să se ascundă pentru câteva ore. Admirau şi

apusul soarelui, dar numai când asta îi ajuta să se îmbrăţişeze mai pătimaş. Erau goniţi de timp, şi totul se reducea la strictul necesar. Existau de asemeni şi femei scandalizate de insistenţa bărbaţilor, de incapacitatea lor de a se încânta de minunăţiile naturii. „Să culegem şi noi o floare, şi după aia…" O atitudine ciudată faţă de frumuseţile naturii o aveau fetele părăsite brusc de bărbaţi prea exigenţi sau numai vlăguiţi de băutură. Jignite, plecau spre debarcader să se plimbe cu barca sau doar să se odihnească pe malul lacului. De ce oare aceste fete, cumva obişnuite şi cu partea bună şi cu partea rea a vieţii, plecau ca din puşcă să se resemneze cu liniştea lacului? E greu de înţeles. Adeseori Ştefan surprinsese grupuri compacte de asemenea tinere neglijate moţăind visătoare pe marginea lacului. Cele mai multe sufereau şi visau în grup – foarte puţine alegeau în aceste ceasuri de cumpănă calea deplinei singurătăţi.

Duminicile erau nenorocirea, blestemul de pe lume. A şaptea zi a săptămânii era dedicată în exclusivitate ipocriziei şi spălării păcatelor săvârşite în celelalte. Să te ferească Dumnezeu de ravagiile pe care poate să le aducă remuşcarea unui bădăran! Escortaţi de nevestele lor urâte, galbene, proaspăt înşelate, de copii răzgâiaţi cu trompete la gură, îmbrăcaţi după ultima modă a adulţilor, de guvernante, câini de rasă, rude din provincie, de baloane colorate şi magnetofoane, năvăleau ca o hoardă unită şi bezmetică, hotărâtă să dovedească, măcar pentru câteva ceasuri, trăinicia şi bunăstarea familiei. Odată cu asfinţitul soarelui nevestele, copiii, guvernantele, rudele din provincie dispăreau, iar capul familiei, sub un pretext sau altul, mai rămânea aici să se înzdrăvenească după oboseala produsă de povara atâtor sentimente onorabile.

În calitate de administrator, Ştefan îndeplinea şi funcţia de duhovnic al clienţilor traumatizaţi de băutură. Din politeţe asculta drame zguduitoare

care nu interesau pe nimeni, nici pe păcătos, nici pe duhovnic. I se făcuse lehamite de acest spectacol, dar crizele de indignare nu făceau decât să-i umple ceasurile de singurătate, când se plictisea îşi amintea de ele.

Complicate şi obositoare erau uneori şi relaţiile lui cu Vişan, directorul complexului, cel care visa să introducă *strip-tease-ul.* Ambiguitatea şi inconsistenţa acestuia însemnau pentru Ştefan un prilej de veşnică uimire. Inteligenţa directorului era modestă, rudimentară, însă absolut suficientă pentru împlinirea ţelurilor lui înalte. Cu o îndârjire dusă până la eroism îşi agonisise acele puncte de vedere socotite de el rentabile şi realiste. Erau puţine, însă din precaritate rezulta şi eficacitatea lor. Îi inspirau încredere numai ideile născute din instinctul de conservare, restul, după expresia lui favorită, erau „flori pe mormânt". Principiile lui erau dintre cele mai simple. În mintea lui stranie şi rudimentară elementele concrete şi noţiunile abstracte mergeau mână în mână: să tremuri în faţa şefului şi să ţipi la subalterni, să faci vizite numai la cei egali cu tine, să fii convins că şi binele, şi răul stau în mâinile tale. Avea geniul plocoanelor. Şefilor prea mari nu le oferea nimic. A oferi un plocon însemna pentru Vişan un act de fraternitate, mărturia celei mai depline egalităţi între oameni. Talentul ieşit din comun cu care ştia să organizeze tot felul de mese sărbătoreşti jucase şi el un rol important în avansarea lui rapidă. Veghea cu credinţă şi devotament la desfăşurarea petrecerii, se întrista când ospătarii, necunoscând protocolul, săvârşeau greşeli de neiertat: „Ei, cine v-a băgat vouă în cap să nu daţi chifteluţe la aperitiv?" Respectarea preferinţelor fiecărui invitat însemna pentru ei un jurământ de credinţă, îi obliga şi pe ospătarii tineri, fără experienţă, să-l respecte. Ceea ce îl fascina pe Ştefan era scepticismul lui aproape apocaliptic; odată, într-o discuţie între patru ochi, îşi mărturisise îndoială până şi în legătură cu mitul

lui Prometeu… În felul său directorul se considera un om de treabă, şi asta, credea el, o dovedea mai ales prin criteriile după care îşi organiza viaţa sentimentală. Îşi adora soţia, însă socotea de datoria lui să se îndrăgostească de proaspetele angajate; ele aveau nevoie în primul rând de ajutorul lui, de un sfat în viaţă. Se socotea un om de treabă şi fiindcă ştiuse să se înconjure de oameni care greşiseră cândva, parte din vina lor, parte din vina mediului: el venise ca un Messia, îi iertase, îi angajase, le oferise şansa cea unică. În cei fără nicio pată n-avea încredere, căci, spunea el adeseori, „numai cine nu e om nu greşeşte”. Până şi autoamăgirea făcea parte din tainul care i se cuvenea, o transforma într-o realitate obiectivă, obligându-i pe toţi să ţină seama de ea. Era mic, gras, cu trăsături uimitor de feminine, dar când avea chef se considera un Adonis. Cine să-l împiedice? Vorbea cu entuziasm despre vinuri minunate obţinute din propriile podgorii, iar salariaţii, înşiraţi ca la apel, se înduioşau de ceea ce le spunea directorul, uitau că unitatea nu avea podgorii proprii, şi se delectau cu aroma şi vechimea acestor vinuri imaginare.

Pe Ştefan îl angajase fără să-i cerceteze cu luare aminte caracterul: numai faptul că renunţase la meseria de inginer îi era de ajuns ca să-i inspire încrederea. Relaţiile dintre ei erau reci, însă într-o măsură moderată, reciproc avantajoasă.

…În acea zi se certaseră rău, echilibrul cu atâta grijă conservat de amândoi se destrămase. Acuzaţiile directorului erau dezgustător de abstracte: îi cerea mai multă disciplină, mai multă seriozitate, mai multă competenţă. În apogeul demonstraţiei sună telefonul şi vocea lui Marion îl intimida pe Vişan, îl făcu să fie mai puţin exigent. După un schimb de amabilităţi, directorul îi întinse lui Ştefan receptorul cu o delicată invidie.

— Eu am plecat, te las singur… Cu bunăvoinţă se rezolvă orice…

Marion îl invita la o petrecere. O refuză, n-avea chef de nimic. Ea insistă, amestecând argumentele, că vine lume multă, că are o verişoară sublimă, că îl iubeşte, că este într-o pasă proastă…

— N-am chef, Marion.

Marion ştia să reînvie nelinişti şi dorinţi de mult dispărute. Îi spuse simplu, ca în vremurile de aur ale iubirii lor:

— Te rog, vino…

— Bine, bine, vin – admise Ştefan. Nu chiar acuma, dar vin. Şi spui, e frumoasă verişoară-ta?

— E superbă. Absolut senzaţională.

„…Şi ea ca şi Doly, unde te uiţi, numai sublim, numai bărbaţi inteligenţi şi femei absolut senzaţionale.” Resemnat cu toate, şi cu oboseala lui, şi cu dispreţul lui, şi cu imaginea frumoasei necunoscute pe care voia să i-o prezinte iubita de odinioară, închise uşile biroului, dădu indicaţii pentru meniurile turiştilor şi plecă.

Pe drum îşi aduse brusc aminte că nu spusese ce anume să li se ofere turiştilor la desert… „Se descurcă ei, dă-o dracului, sunt oameni de meserie! E şi Meier de serviciu”… Şi Ştefan se simţi jignit de această îngrijorare penibilă, care nu prevestea nimic bun.

*

Într-o rochie lungă, neagră, în picioarele goale – extravaganţa devenise în ultima vreme pentru ea o necesitate vitală – Marion îl aştepta în faţa casei. De cum coborî din vechiul lui Ford prăpădit, care stârnea însă multă admiraţie, căci moda maşinilor desuete din anii 38 se răspândise cu furie, îl luă de braţ.

— Hai, Ştefan, să ne plimbăm puţin, vreau să iau aer şi să facem o conversaţie inteligentă. La mine e atâta fumăraie şi o plictiseală de moarte. Mişu Socec s-a îmbătat din nou şi susţine veşnica

lui teorie cum că urâţii, bocciii sunt condamnaţi la moarte…

Nici Ştefan nu se grăbea să-l vadă iarăşi beat pe Mişu Socec, doar cu două seri înainte îl întâlnise într-o situaţie similară.

— Noroc că e aici şi Uşe Debiserică. El mai înveseleşte atmosfera.

Dispăruta iubire dintre Ştefan şi Marion se transformase într-o blândă fraternitate şi în schimburi de informaţii de interes reciproc; deveniseră spioni, unul în slujba celuilalt – Marion în tabăra femeilor, Ştefan în cea a bărbaţilor. De fapt, Marion se îndrăgostise de el cu adevărat de-abia după ce se despărţiseră. În adâncul sufletului nutrea speranţa că în cele din urmă vor rămâne împreună. Ştefan nu avea asemenea planuri şi numai din tandreţe pentru singurătatea ei accepta uneori s-o mai vadă.

— A venit frumoasa ta verişoară?

— Da, dar se plictiseşte groaznic. Ai să te îndrăgosteşti de ea, am eu o presimţire.

— Nu e nicio primejdie – o linişti Ştefan, sigur de îmbătrânirea sufletului său.

— Mi-ar părea bine să te îndrăgosteşti – spuse Marion cu tristeţe şi pe jumătate sinceră. Măcar unul din noi să se îndrăgostească.

Impasurile lor erau foarte asemănătoare şi asta dădea revederilor ceva deprimant şi neplăcut.

— Tu ce faci?

— Bine. Azi directorul m-a criticat foarte aspru că n-am rezolvat problema stârpirii muştelor. În fiecare vară veşnic aceeaşi problemă. Închipuie-ţi, s-a plâns şi cineva de la centrală! E o panică în toată unitatea!

— E cam tâmpit la tine la slujbă…

— Da. E cam tâmpit.

Marion voia să-i mai vorbească de necazurile ei, de mama care o terorizează cu literatura şi crucea ei artistică, de faptul că nu i se mai aprobase să dea încă o dată examen la teatru, dar, cum schimbul nu

i se păru deloc echitabil, renunţă. Din tandreţe se gândea să-i spună ceva care să-l amuze. Din timpul mort al iubirii, Marion păstrase obiceiul de a colecţiona năzbâtii şi extravaganţe ca să facă haz împreună de ele..

— A, nu ştii, n-ai de unde să ştii, Mişu Socec mi-a cerut mâna. Dar nu mie, ci mamei, că el lucrează numai prin intermediari: îi place să fie de modă veche, că numai bărbaţii de modă veche, zice el, sunt bărbaţi adevăraţi. Cu multă delicateţe i-a spus mamei că-mi iartă totul.

— Ar avea ce ierta…

— Nu zic nu, ar însemna să-l supăr pe Dumnezeu. Dar nu idiotul ăsta. Mişu să mă ierte pe mine? N-am ajuns chiar aşa rău.

„Ce figură şi Mişu ăsta!” – îşi spuse Ştefan, pentru care existenţa acestuia însemna o veşnică mirare. „De Marion s-a găsit el să se îndrăgostească? De ce nu se adună el cu sportivii şi sportivele lui, unde s-ar simţi bine, de ce îi place să vină numai acolo unde nu e chemat? Toţi se înfricoşează de prezenţa lui nedorită – iarăşi a venit Mişu, ce caută Mişu aici? – să nu-şi dea el seama de asta? Şi apoi ce prostii poate să facă!…” Şi Ştefan îşi aminti cum odată, la un prieten de-al lui, când la radio se transmitea muzică simfonică, Mişu, înciudat că alţii se delectează cu ceea ce el nu înţelege, a spart radioul şi apoi, galanton, s-a repezit la un magazin din apropiere şi a cumpărat altul mai bun. Era greu de spus care ticăloşie era mai mare, prima sau cea de-a doua…

— Mie mi-e frică de el, recunoscu Ştefan la capătul acestor gânduri.

— Mie nu. Mie mi-e silă. Ce mă enervează e că nu înţelege, cu mintea lui de pasăre, că frivolitatea mea îmi aparţine, e proprietatea mea personală, nu un impozit pe care trebuie să-l plătesc tuturor bărbaţilor. Aşa vede el lucrurile, drăguţul de campion european! „De ce cu toţi bărbaţii şi cu mine nu?” Cu întrebarea asta mă terorizează.

— Poate te iubeşte – se hazardă Ştefan.

Marion izbucni în râs.

— Ei, iubirea lui Mişu…

Marion obosise. Se aşezară pe o bancă.

— Maică-mea asta e iresponsabilă. Ştii ce mi-a spus azi-dimineaţă la micul dejun? Că ea e mai bună decât Balzac, că de-abia după moartea ei o să-mi dau seama ce mamă de valoare am avut.

— S-a prostit la bătrâneţe – admise cu blândeţe Ştefan. Câte cucoane nu se cred mai talentate decât Balzac!

— Trebuie să mergem – se ridică Marion brusc în picioare. Dă-o dracului, sunt gazdă. Trebuie să le fac cafelele. Când o să afle că am dispărut, Mişu o să facă o criză de gelozie şi o să spargă paharele de Murano. Stupide sunt crizele de gelozie ale bărbaţilor cu care n-ai avut niciodată nimic de a face!

Ajunşi din nou în faţa casei, Ştefan o luă de mână şi privind-o drept în ochi o imploră:

— Eu n-aş mai veni. Lasă-mă să mă întorc acasă.

— Nu, te rog. M-ai pune într-o situaţie tâmpită, le-am promis că te aduc, am şi eu orgoliile mele de gazdă. Stai puţin şi pleci. Şi eu sunt foarte obosită.

Imediat după aceea Marion dispăru în bucătărie chemată de îndatoririle ei de amfitrioană.

Uşe Debiserică, o veche cunoştinţă a lui Ştefan, explica nu se ştie ce unei tinere femei şi, când îşi ridică privirea în sus în semn de indignare sau de entuziasm, îl văzu şi îl salută zgomotos.

— Salutare, domnul inginer, salutare! A venit domnul inginer! Credeam că nu mai vine. Acum am şi eu un bărbat cu care pot să schimb o vorbă inteligentă.

Mişu Socec şedea foarte aproape şi Ştefan putea să audă conversaţia lui cu un bătrânel dornic să-i cunoască părerile despre viaţa din Occident. Prin conciziunea lui sălbatică, răspunsul boxerului îl lovi pe bătrânel în creştetul capului:

— Are şi lucruri bune, are şi multe lucrurile rele. Când îl descoperi, Mişu Socec îl salută ridicând cât mai sus cu putinţă paharul de whisky.

Uşe Debisericǎ îşi luase în serios rolul de îndrăgostit fără speranţe şi de protector al Valentinei, verişoara lui Marion, pe care o cunoscuse în seara aceea. Conştient de urâţenia lui, nu pretindea ca femeile să se îndrăgostească de el: faptul că el se îndrăgostea de ele îl satisfăcea pe deplin. Nu era propriu-zis urât, căci trăsăturile îi erau plăcute, însă statura lui nu depăşea un metru şi patruzeci. Pe deasupra era şi foarte gras şi vestimentaţia luxuriantă, cravatele, fularele, batistele subliniau şi mai mult silueta lui minusculă. Umorul şi farmecul îi erau însă indiscutabile; nu socotea că natura îl vitregise, şi tinerele femei îi spuneau mai în glumă, mai în serios: „Uşe, dragă Uşe, dacă ai fi fost mai înalt cu douăzeci de centimetri, toate ne-am fi amorezat de tine”.

Era încântat că nicio femeie nu-l refuzase atât de delicat, aproape cu dragoste, cum o făcuse verişoara lui Marion. Într-un anumit fel, se putea spune cu adevărat că se înţeleseseră dintr-o privire şi amândoi se coalizaseră împotriva mediocrităţii din jur, nu din dispreţ, ci ca să nu fie stingheriţi în pălăvrăgeala lor. Se juraseră la un pahar de vin să se simtă bine orice ar face ceilalţi. Jurământul avea şi exaltarea, şi raţiunea lui: la asemenea petreceri există întotdeauna oameni ferm hotărâţi să strice plăcerea altora.

Uşe Debisericǎ o luă de mână, aproape fără să-i ceară consimţământul, şi se îndreptară spre locul unde se ascunsese Ştefan. Acesta se ridică în picioare şi aşteptă cuminte şi amuzat ca Uşe Debisericǎ să se desfăşoare.

— Să-ţi prezint pe Ştefan, el e capul răutăţilor, *il comendadore,* de el se amorezează toate femeile – spuse Uşe Debisericǎ fără umbră de invidie, căci avea o deosebită slăbiciune pentru bărbaţii cu

succes la femei. Ea e Valentina, cea mai adorabilă femeie pe care am cunoscut-o şi verişoara lui Marion.

Ştefan se înclină şi îi strânse mâna, fără să i-o sărute, ceea ce la drept vorbind displăcu Valentinei. O fi şi ăsta un bărbat care se conduce după moda englezească, îşi spuse ea şi uşoara iritare se destramă repede.

Se aşezară toţi trei la o masă mai mare şi mai comodă, părăsită de o pereche hotărâtă să se despartă definitiv chiar din acea clipă. Uşe Debiserică continua să strălucească, Valentina şi Ştefan îl ascultau cu încântare.

— Îmi place grozav să trag cu urechea – recunoscu Uşe Debiserică – e una din marile plăceri ale vieţii. Toate plăcerile se duc, dar asta îţi rămâne şi când eşti cu un picior în groapă. Ce prostii îşi mai spun oamenii la despărţire! Aţi auzit ce i-a spus dumnealui nefericitei? „Tu vorbeşti aşa, tu, care ai reţineri din salariu?”

— Cine erau? Îi cunoşti? – se arătă Valentina datoare din politeţe să fie ceva mai indiscretă.

— Da, îi cunosc, eu cunosc tot Bucureştiul. El e inginer la „Ciclop” şi se aude că va trece graniţa la iliciţi. Până atunci e în mare formă. Umblă cu disperare să dea bani cu împrumut, caută cu limba scoasă oameni aflaţi la ananghie – vrea să scape de bani, n-are cum să-i justifice. S-a întors lumea pe dos. Acum te trezeşti că-ţi vine un individ şi te roagă, sărăcuţul de el, să-i dai voie să te împrumute măcar cu o sută de mii de lei, dacă nu poţi mai mult.

— Dar ea? Ea cine e?

— Pe doamna n-o cunosc. Dacă are reţineri… nu-mi dau seama cine poate să fie.

Valentina se simţea bine cu adevărat. Nu refuza nicio invitaţie la dans – îi plăcea să danseze şi de mult nu mai avusese prilejul să o facă. De tradiţionalele inepţii murmurate pasional de bărbaţi în asemenea împrejurări nu-i era teamă,

nici nu le asculta, ea se dedica numai dansului. Când tinerii dansatori descoperiseră că frumoasa necunoscută se afla în compania lui Ştefan, cel poreclit şi Sărbătoare, deveniseră mai reţinuţi, ştiau că şansele lor sunt minime.

Pelerinii de la sanctuarul Eugeniei se împuţinaseră şi, cum prozatoarea n-avea chef de scris („pur şi simplu nu-i ieşea finalul”), veni în salon să-şi recruteze singură nefericiţii dornici de un sfat venit la timp.

— Dacă nu vine Mahomed la munte, vine muntele la Mahomed, se adresă Eugenia cu o voce spartă tuturora.

O văzu pe Valentina, îi făcu ştrengăreşte şi complice cu ochiul şi, după ce sfătui o domnişoară să nu-şi mai vopsească părul blond, ci argintiu, că aşa se potriveşte şi cu structura ei psihică – veni să stea de vorbă cu iubita ei nepoată. Ştefan şi Uşe Debiserică se ridicară în picioare, nu neapărat din politeţe, cât din convingerea că astfel conversaţia va dura mai puţin.

Debuta într-adevăr într-un mod strălucit. O ciupi de obraz pe Valentina, spre evidenta crispare a acesteia şi a celor doi bărbaţi.

— Vezi ce frumoasă nepoată am eu? – se adresă ea lui Ştefan, pe Uşe Debiserică nici nu-l luă în seamă. Neamul nostru a dat numai femei frumoase. Văd că te simţi bine aici, am avut o idee grozavă când am insistat să rămâi, de ce să nu ieşi şi tu în lume, am fost pe fază – preciză mătuşa Eugenia, convinsă că folosirea ultimelor cuceriri ale argoului o întineresc.

Retragerea prozatoarei, petrecută într-un timp mult mai rapid decât bănuiseră în cele mai frumoase visuri ale lor, fu salutată cu un oftat de uşurare. O priviră amuzaţi cum se agită adulmecând o victimă gata să-şi pună sufletul pe masă.

— Culmea e că ea crede că are un haz nebun! – spuse Uşe Debiserică, dornic să comenteze el

primul incidentul.

— Unde e Marion? – se miră Ştefan, iar şi-a părăsit musafirii?

— Nici cafele n-a adus, a plecat şi ne-a lăsat fără cafele… Cred că a plecat pe străzile Bucureştiului, să mediteze, de la o vreme are idei din cale-afară de originale – spuse Uşe Debiserică mai mult cu tristeţe decât cu maliţie.

— Dacă nu-i plac petrecerile, de ce dracu le mai face? se arătă mai neînduplecat Ştefan. Are vreo raţiune?

— Are, are o raţiune – îi luă apărarea Uşe Debiserică. Mie mi-a spus totul, aşteaptă un bărbat grozav, un geniu poate, frumos şi inteligent ca Hamlet, de care să se îndrăgostească nebuneşte. De aia invită numai străini. Nu vezi că aicea nu e nicio mutră cunoscută? Uite, timpul trece şi prinţul Danemarcei n-a apăsat încă pe sonerie. Eu o iubesc, recunoscu el, căci avusese impresia că observaţiile lui la adresa lui Marion puteau fi înţelese greşit. Eu ştiu s-o fac să râdă şi râde chiar şi de ea de se prăpădeşte. Rar am văzut o fiinţă care să găsească existenţa ei teribil de comică. Ştii ce mi-a spus odată? Că eu dacă aş fi trăit în secolul cinşpe sau şaişpe aş fi fost un mare bufon la curtea regilor Franţei. N-a spus-o cu răutate, a vrut să mă flateze…

— Şi ţi-ar fi plăcut? îl întrebă Valentina.

— Cum să nu! Ce poate să fie mai grozav decât să te dai de-a dura şi să azvârli adevărul în faţă!

Discuţiile despre nefericirile vieţii lui Marion ajunseseră s-o plictisească, ea voia să mai danseze, şi se uită la Ştefan ca la un virtual partener. Cu el nu dansase şi nu înţelegea de ce nu o invitase, măcar aşa, din politeţe. Ştefan dansase, e drept numai o singură dată, cu o adolescentă cu figură tragică, îl implorase ea s-o facă, în amintirea nu ştiu cărei întâmplări ciudate. Valentina îl urmărise, dansa foarte bine.

Din iniţiativa unui extravagant care se amuza pesemne făcând pe desuetul şi romanticul, *rock-and-roll*-ul se întrerupse brusc, căci el voia să asculte un vals din vremurile lui de glorie. Valentina se crispă de ciudă la ideea că un necunoscut ar putea s-o invite tocmai acum. Ştefan îi înţelese dorinţa şi-i spuse foarte simplu:

— Acest dans ne aparţine nouă. A venit şi timpul nostru.

Uşe Debiserică o urmări pe Valentina cu încântare şi mândrie, de parcă ar fi fost o mamă care îşi însoţea fiica la primul bal.

În timpul dansului Valentina îşi privi cu atenţie partenerul: nu îndreptăţea legendele tenebroase puse pe seama lui: n-avea nimic de brigand sau de „comendadore". Părea mai curând timid şi înfricoşat, cu gândurile în altă parte, şi în orice caz nu arăta a fi obsedat de ideea de a domina tinerele femei.

După dans, cei doi tineri rămaseră câtăva vreme împreună. Uşe Debiserică, din delicateţe sau dintr-o prematură şi orgolioasă gelozie, plecase la masa lui Mişu Socec, unde se adunase crema celor mai aprig bine dispuşi.

Emoţia din timpul dansului mai trăia încă în sufletul Valentinei, dar nu încerca să se analizeze – după obiceiul ei, aceasta i s-ar fi părut o profanare.

Ştefan ştia că oamenii îl judecau după legendele care circulau pe seama lui. El, din orgoliu ori din indiferenţă, nici nu le confirma, nici nu le infirma. Necunoscuta le dăduse însă la o parte, îl surprinsese acolo unde se ascunsese. „Tu eşti aşa cum te simt eu", îşi spuse Valentina, mândră de intuiţia ei. Îi descoperise prea repede refugiul, recunoscu Ştefan, zâmbindu-i echivoc. Asta îl bucura, dar îi dădea şi un sentiment de nesiguranţă, nu se mai simţea la fel de apărat şi de puternic ca înainte.

Se petrecu însă un incident neplăcut, ieşit din comun, care o înfricoşă pe Valentina, umbrindu-i

bucuria întregii seri. La un moment dat, Marion apăru în faţa uşii în aceeaşi rochie lungă, neagră, fastuoasă, dar nu cu picioarele goale ca până atunci, ci încălţată cu nişte cizme grele, milităreşti. Avea aerul unui actor venit să prezinte un spectacol. Îşi ridică braţele cât mai sus cu putinţă, dar nu cu graţia unei balerine, ci cu o foarte stranie îndârjire, şi apoi începu să ţipe, să se vaiete, însoţindu-şi ţipetele şi vaietele de tropăitul cizmelor pe podea.

— Afară! Toată lumea afară! Afară, derbedeilor! Să nu mai văd un derbedeu în casa mea! Afară!

După aceste avertismente, Marion dispăru Dumnezeu ştie unde.

Îngrozită şi nedumerită, Valentina cerşi aproape plângând o explicaţie celor doi bărbaţi. Ce însemna asta? Ce era cu ea? E nefericită? E nebună?

— Nu-i nimic grav – o linişti Uşe Debiserică, ghicindu-i încordarea şi spaima. Aşa e ea, cum am spus eu, din cale-afară de originală.

Câţiva invitaţi părăsiseră imediat petrecerea în semn de protest. Majoritatea oaspeţilor însă, obişnuiţi pesemne cu extravaganţele gazdei, rămaseră pe loc şi continuară să petreacă netulburaţi.

— Eu vreau să plec – spuse limpede Valentina, şi întinse mâna celor doi bărbaţi.

— Vă conduc – se repezi Ştefan. Eu sunt cu maşina.

— Unde o fi Marion? – se întrebă pe sine Uşe Debiserică cu voce tare. Eu mai rămân să văd ce e cu Marion – şi dispăru fără să-şi mai ia rămas bun.

Ştefan ieşi în stradă să încălzească motorul şi când se înapoie peste câteva minute o salută milităreşte pe Valentina ca un soldat venit la ordinele superiorului:

— Vă stau la dispoziţie!

În maşină tăceau înstrăinaţi, vizibil stingheriţi de faptul că se aflau numai ei doi împreună.

Amintirea acelei îngrozitoare scene de isterie contribuia şi ea la starea de încordare.

— Sunteţi prietenă cu Marion? Vă e parcă un fel de verişoară.

— Nu parcă – îl corectă cu blândeţe Valentina. Îmi e verişoară. Nu ne-am înţeles niciodată, ea e altă fire. E prea modernă, prea emancipată, eu sunt o conservatoare înrăită.

O întrebare a Valentinei, făcută pesemne cu bune intenţii, mărise şi mai mult stinghereala.

— De ce vi se spune mereu „domnul inginer”? Sau e aşa, numai o expresie, cum sunt astea care circulă, domnul inginer, domnul arhitect…

Ştefan se uită la ea ca o victimă supusă unui interogatoriu.

— Da, sunt – şi făcu un gest de parcă ar fi vrut să îndepărteze aceste cuvinte ca pe o presimţire rea.

În câteva minute ajunse în Cotroceni. Acolo locuia Valentina, pe o străduţă dosnică de lângă operă. O conduse până în poarta unei case cu aspect de vechi conac boieresc, părăginit şi năpădit de ierburi. Nu se vedea nicio lumină, lăsa impresia că aici nu locuieşte şi n-a locuit nimeni niciodată.

— Ştii să mergi cu bicicleta? – îl întrebă Valentina cu o expresie deschisă, veselă, serioasă, ca un copil dornic să te prindă în capcana jocului.

Nu se aşteptase la o asemenea întrebare. Asta i-ar mai fi trebuit acuma, să stea cu mâna pe ghidon! Dar, nevoind să o dezamăgească, o minţi fără şovăire:

— Ei, ştiu!… Nu sunt un ciclist de performanţă, dar ştiu, precizã Ştefan care căpătase o mare experienţă în a-şi face minciunile verosimile.

— Atunci, dacă vrei, mergem într-o zi să ne plimbăm cu bicicleta, eu sunt mare amatoare.

Invitaţia fusese foarte vagă şi incertă, Ştefan o interpretă ca pe o formă de politeţe şi aproape că îi părea rău că minţise. Cum nu aştepta evident un

răspuns imediat, Ştefan îi ură încă o dată noapte bună şi se îndepărtă.

*

Acasă, în salon, cu ochii plini de cearcăne şi de îngrijorare, tatăl Valentinei o aştepta stând în fotoliu şi citind ca de obicei buletinul curselor de cai. Spera să mai câştige „austriacul”. O, dacă ar câştiga „austriacul” câte nu s-ar schimba…

— La ora asta se vine?

— Ei da, uneori se vine şi la ora asta – şi Valentina trecu aproape în zbor spre camera ei.

După câteva secunde, Viorel Damian bătu cu disperare la uşa fiicei lui.

— De ce mă laşi să mă perpelesc? Ce-ai făcut? Ţi-a dat zgripţuroaica suma?

Valentina îi deschise şi îl invită la ea în dormitor.

— Da. Mi-a dat. Şi-i întinse ultima carte a prozatoarei în paginile căreia se găseau cei trei mii de lei. Apoi adăugă cu o voce brutală: Mi-a spus să-i dai înapoi la 15. De unde îi dai tu la 15?

Viorel dădu din umeri, sincer nedumerit, nu înţelegea de ce tocmai lui i se pune o asemenea întrebare. Îşi reveni însă din nedumerire şi, după o clipă de meditaţie, veni şi aduse ca un vrăjitor soluţia salvatoare.

— Faci tu un împrumut la „reciproc”.

Entuziasmul atât de naiv al iubitului său tată o făcu să zâmbească. El credea că o fabrică e doar un loc unde oamenii n-au altă treabă altceva decât să-şi împrumute bani unul altuia. Şi într-o hidrocentrală el tot o casă de ajutor reciproc vedea. Ca întotdeauna, inconştienţa magnifică a bătrânului o obosi.

— Bine, fac eu un reciproc la 15. Acum vreau să mă culc. La şase trebuie să fiu în picioare.

— Eu mă duc la „Capşa” să bag un cap, dar nu cred că e deschis… se simţi obligat să sublinieze

riscurile iniţiativei sale.

În pat, Valentina încercase să pună ordine în aglomerarea de senzaţii care se năpustiseră asupra ei, ce se întâmpla cu Marion, ce fel de om era acel Ştefan care se mai numeşte şi Sărbătoare, cine e la urma urmei Uşe Debiserică… Dar un somn binefăcător o ajută să se elibereze de povara de a căuta răspuns la toate acestea.

*

Peste câteva zile Marion îl sună pe Ştefan. Nu o nimerise prea bine căci tocmai discuta cu un client profund indignat de starea scandaloasă a lenjeriei. El ţinu telefonul în aer câteva clipe, auzea simultan şi exclamaţiile de nedumerire ale lui Marion, şi ameninţările clientului, un bătrânel galben şi pricăjit, suferind de cord, gata oricând să cadă victima cauzei lui drepte. După ce bătrânelul se retrase învăluit de un nor de ameninţări, Ştefan se dedică indignărilor femeii.

— Ce înseamnă asta? Mă laşi să aştept la telefon?

— Scuză-mă, Marion. Eram foarte ocupat. Ce, nu poţi să înţelegi atâta lucru?

Marion regretă această criză de demnitate care o împiedica să spună ceea ce cu adevărat o preocupa, făcu o scurtă pauză ca să-şi împrospăteze forţele şi spuse:

— N-am fost grozavă în seara aia când i-am dat pe toţi afară? Ei, lasă, lasă, că ţi-a plăcut şi ţie. Ai văzut că ştiu să joc teatru? Degeaba m-au respins ei la institut…

Nutrea sincer convingerea că dăduse un spectacol de mare succes.

— A făcut o impresie formidabilă! Tu ce ecouri ai?

— Ce ecouri să am, că doar n-ai jucat în *Nora* de Ibsen… Ai fost penibilă, dragă Marion. Absolut penibilă. Nu înţeleg de ce ai făcut-o…

— Cum de ce, tu mă întrebi? Oricare bărbat ar fi fost mândru în locul tău. Vrei să zici că nu ştii? A fost o scenă de gelozie! Prea te simţeai bine în preajma frumoasei mele verişoare.

Izbucnirile ei de gelozie erau la fel de echivoce ca şi cele de dragoste.

— Atunci e bine – se linişti Ştefan. Eu credeam că a fost o scenă de isterie.

— Te iubesc foarte mult, Ştefan – şopti emoţionată Marion, aşteptând curioasă urmările acestei declaraţii neaşteptate.

— Nu pot să mai vorbesc. Aştept o delegaţie străină. Sună-mă mai târziu…

— Nu închide telefonul – se sperie Marion. Nu ştii numărul lui Beldiman, frumosul ăla de la Vasilescu?

— Nu. Dar cred că este în cartea de telefon.

— Dar nu mi-ai răspuns la declaraţia mea de amor – se răsfăţă Marion.

— Sună-mă mai târziu… Am treabă.

Nicio delegaţie străină nu-l aştepta înfrigurată, pur şi simplu nu voia să-i mai audă vocea. Răsuflă uşurat când, în sfârşit, închise telefonul.

Deşi în plin sezon, restaurantul, hotelurile erau pustii. Plecaseră cu toţii la mare. Se putea gândi în linişte la treburile lui. Voia să trimită părinţilor un magnetofon cu radio, un „Blaupunkt” cumpărat de la un şofer aflat mereu pe drumurile Europei. Darurile trimise părinţilor îi mângâiau oarecum sentimentul de culpabilitate. Costau însă o grămadă de bani şi, cum nu se pricepea deloc la magnetofoane, casetofoane, picupuri, se gândi să ceară o consultaţie unui specialist în materie. Ţinea neapărat să verifice aparatul înainte de a-l cumpăra; dacă le trimite părinţilor cine ştie ce drăcovenie?…

Atunci, pentru prima oară, se gândi la Valentina. Da, ea ar putea să-l ajute, e doar inginer la „Electronica” – şi se hotărî s-o caute imediat. Era greu de spus ce anume îl împinsese spre această

hotărâre: nevoia de a verifica înţelepciunea achiziţiei sau dorinţa de a o vedea pe Valentina? Nu-i făcuse o impresie deosebită, nu-i plăcuseră aroganţa şi dispreţul ei faţă de ceilalţi, graba de a se autocaracteriza şi de a-şi delimita locul în univers, de parcă ar fi fost un meteorit, nu o fiinţă omenească. Descoperi cu promptitudine, după vechiul lui obicei, defectele predestinate să-i facă eventuala despărţire mai comodă. Chiar când era vorba de legături utopice sau inexistente încă, îl preocupa mai întâi grija despărţirii. Numai după ce-şi imagina, în amănunt, scena tragică a despărţirii căpăta energia de a cuceri sufletul femeii. Hotărârea de a o căuta pe Valentina venea şi din nevoia de a scăpa de povara aceloraşi mutre prea bine cunoscute, strivite de bunăstare şi aroganţă, de discuţiile despre imensele greutăţi întâmpinate în cumpărarea unui câine de rasă sau despre uimitoarele progrese făcute de ăla mic la lecţiile de pian sau călărie. Apoi se plictisise şi să tot alcătuiască meniuri gustoase şi rentabile, să ţipe la femeile de serviciu, să joace rolul de arbitru în conflictele ospătarilor şi debarasatoarelor. Liniştea şi echilibrul Valentinei i-ar fi prins fără îndoială bine. Ajunsese să transforme femeile în slugi ale stărilor lui de spirit. Pentru perioadele de explozie temperamentală va găsi, îşi spunea el, o nebună, o exaltată…

Din dorinţa stupidă de a restabili echilibrul de forţe – exista între ei un fel de competiţie, o veşnică încercare a puterii – o sună pe Marion să-i ceară telefonul înţeleptei ei verişoare, nu se putea să nu-l ştie. Marion, încântată că se întâlneşte cu frumosul de la Vasilescu, se arătă deosebit de amabilă; interpretă rugămintea lui Ştefan drept o deghizată scenă de gelozie şi deci ca pe o „mică victorie”.

— Bine, mulţumesc. Actorul o fi impacientat. Petrecere frumoasă! îi ură Ştefan şi termină brusc convorbirea.

Dezinvoltura naturală, experienţa deloc modestă nu-i alungaseră timiditatea. Abia după ce bău două pahare de gin căpătă puterea de a-i telefona Valentinei. Îi era ruşine de această feciorelnică timiditate, născută din obsesia despărţirii apriorice. Fiecare om asociază în mod spontan iubirea cu veşnicia, spaţiul foarte strâmt în care deliberat îşi încadra impulsurile erotice îi dădea senzaţia că încalcă o lege nescrisă, sacră… Şi din această uşoară ezitare în pragul fărădelegii se năştea timiditatea lui, pe care multe femei o socotiseră fermecătoare. Nu vedea în nicio femeie „femeia vieţii lui”, de aceea nu era niciodată insistent în demersuri şi această detaşare stârnise de asemenea impresii dintre cele mai măgulitoare.

Îi răspunse, amabil cu efort, un bărbat, pesemne tatăl Valentinei, îl rugă să aştepte la aparat, târziu, după câteva minute, se auzi vocea palidă a unei femei evident iritată că fusese trezită din somn. Conştient de inoportunitatea gestului său, Ştefan încercă să dreagă ce mai putea fi dres.

— V-am sculat din somn?

— Da, admise Valentina. Dar cu cine vorbesc?

O femeie trezită din somn nu este niciodată un interlocutor plăcut, somnul echivalează cu iluzia multor regenerări, însă verişoara lui Marion întrecea parcă orice măsură. Era ispitit să închidă telefonul, însă credea că „elementul surpriză” ar avea şansa să ducă la schimbarea raportului de forţe.

— Ştefan e la telefon – exclamă el cu un entuziasm care era convins că va fi împărtăşit.

La celălalt capăt al firului se instală o linişte apăsătoare, întreruptă foarte curând de o enormă nedumerire.

— Care Ştefan?

Intimidat, săvârşi greşeala de a o ajuta să-şi împrospăteze memoria.

— Nu vă amintiţi? Ne-am cunoscut în casa lui Marion. Am stat toată seara împreună – şi în

disperare de cauză comise şi impoliteţea de a-i atrage atenţia că o condusese cu maşina până în faţa casei.

Valentina se dezmetici în sfârşit din somn.

— A, la mizeria aia! În viaţa mea nu m-am plictisit în halul ăla. M-aţi condus cu maşina până acasă, aţi fost amabil, îmi amintesc de asta. Şi am stabilit atunci să ne căutăm la telefon?

— Nu, n-am stabilit.

Mediocritatea arogantă a interogatoriului îl ajută pe Ştefan să reziste până la capăt.

— De unde aveţi numărul meu de telefon?

— A fost foarte simplu. Mi l-a dat Marion.

Şi, nevoind să-i dea răgaz să se indigneze iarăşi, continuă pe nerăsuflate:

— Aş vrea să vă cer o consultaţie de specialitate – înaintă implacabil Ştefan în planul lui eroic şi nătâng. Am cumpărat un „Blaupunkt" şi, cum ştiu că lucraţi la „Electronica", poate mă convingeţi că n-am făcut o afacere proastă.

Bunul simţ al interlocutoarei îl electrocută. Era mai mare decât bănuise.

— N-am voie să dau consultaţii la domiciliu. Există, slavă Domnului, destule ateliere de specialitate. Adresaţi-vă lor cu încredere.

— Nu e vorba de o consultaţie – se hazardă Ştefan descumpănit de dreptatea femeii, e vorba aşa, de o părere. Vreau să trimit aparatul părinţilor, la Sighişoara.

„… Idioţi suntem şi noi, bărbaţii, câteodată! – recunoscu cu voie bună Ştefan. Parcă o interesează pe ea în ce localitate trimit eu aparatul, la Sighişoara sau la Sighetul Marmaţiei, la părinţi sau la verişoare de gradul doi."

Spre sincera lui nedumerire, femeia exploată cu prea multă promptitudine lipsa lui de tact.

— La Sighişoara? Ei, asta schimbă radical situaţia… Dacă trebuie să-l trimiteţi la Sighişoara am să-l văd neapărat, nu mi-aş ierta-o niciodată – îşi prelungi ea ironia dincolo de limitele fireşti. Azi

în orice caz nu pot, chiar dacă ar trebui să-l trimiteţi la Buenos Aires. Joi am o fereastră, cum se spune; joi pe la şase aş putea să vă văd drăcovenia. Cred că nu e numai un pretext ca să-mi faceţi o vizită.

Imediat după ce se trezi din această lovitură neaşteptată, Ştefan avu, din instinct de apărare, o intuiţie de geniu. Supralicită bruma de adevăr descoperită de femeie din dorinţa de a-l ironiza.

— Da. E doar un pretext ca să vă văd.

— Da? E un pretext?… Aşteptaţi puţin.

Urmă o pauză lungă, foarte lungă, de aproape câteva minute. Apoi, drept scuză pentru îndelungata întârziere, vocea Valentinei devenise mai caldă şi mai familiară, ca şi cum impoliteţea ei stabilise o secretă comuniune.

— Iartă-mă, te rog foarte mult să mă ierţi. Taică-meu m-a rugat să-i fac o cafea.

N-avusese însă timp să se bucure prea mult de această criză de intimitate şi modestie, căci ea o alungă imediat şi se reîntoarse la vocea aspră, străină, de dinainte.

— Tot numai joi pe la ora şase. Mai ştii adresa mea?

Fericit că discuţia se apropia de sfârşit, Ştefan îi repetă cuminte, ca un şcolar o poezie învăţată pe de rost, numele străzii, numărul casei.

— Da, aşa e.

Şi Valentina închise telefonul încercând şi ea acelaşi sentiment de uşurare.

După criteriile de până atunci ale lui Ştefan, neplăcuta convorbire ar fi putut constitui un pretext ideal pentru o virtuală despărţire. Totuşi nu o înregistră ca atare. Atitudinea Valentinei nu prevestea nici iubire, nici despărţire. Măsurile de precauţie ar fi fost inutile.

Raţiunea, bunul simţ îi dictau să renunţe la această vizită contractată în condiţii dezavantajoase. Cu toate astea, joi, înainte de ora şase, se plimba pe străduţa din preajma Operei,

unde locuia Valentina. Venise cu mult mai devreme şi aştepta acum să treacă măcar cinci minute peste ora stabilită. Se simţea ca o rudă săracă, sosită pe neaşteptate la ruda prosperă din Bucureşti şi care trăia teama de a nu i se recunoaşte nici măcar rangul ei modest.

Îşi făcu până la urmă curaj şi bătu cu putere în uşă: soneria fiind deranjată, eventualii musafiri erau sfătuiţi să folosească acest procedeu. Valentina apăru imediat, mai repede decât se aşteptase, de parcă ar fi stat la pândă. Era veselă, prietenoasă, nici urmă din aroganţa pe care o arătase în timpul penibilei convorbiri telefonice.

Casa Valentinei semăna mai curând cu o stradă decât cu o locuinţă. De o parte şi de alta a acestei străzi interioare erau înşirate fotolii, scrinuri, lampioane, uriaşe vaze cu cactuşi. La capătul străzii se întindea, aşa i se părea lui Ştefan, un câmp imens, care pesemne ţinea loc de sufragerie. Acolo tronau o masă impunătoare şi câteva scaune cu speteze foarte înalte.

— La noi în casă, dacă nu o cunoşti bine, te rătăceşti – îl avertiză Valentina. Musafirii se simt ca într-un oraş străin. Cu ani în urmă, taică-meu a avut ideea să punem tot felul de indicatoare, cum se ajunge în sufragerie, cum se ajunge în baie, cum se poate pleca de aici. De intrat e foarte uşor să intri în casa noastră, de plecat e foarte greu, aproape imposibil. Casa o am de la bunicul meu din partea tatălui. Era un om ciudat şi inteligent, credea că poate să-şi construiască el lumea în care trăieşte şi moare. N-avea încredere în nimic din ce venea din afară, voia să facă totul cu mâna lui.

Observând încântarea musafirului, Valentina se grăbi să precizeze punctul ei de vedere.

— Mie nu-mi place casa, e prea mare, prea fastuoasă, prea alambicată, însă tata nu vrea s-o vindem, deşi cei de la Legaţia Braziliei ne-au oferit un preţ bun. Zice că după ce o să moară el n-am decât s-o vând, să fac ce vreau, dar atâta timp

cât trăieşte el… Dacă ar fi după mine, eu m-aş muta într-un apartament din Drumul Taberei.

O bătrână din al cărei chip îngropat în riduri numai strălucirea ochilor supravieţuise aşează pe masa lungă din lemn de nuc două ceşcuţe de cafea de culoarea nisipului, o sticlă de vermut, un vas cu cuburi de gheaţă, o farfurioară cu câteva fursecuri: evident, meniul implacabil oferit tuturor musafirilor. Bătrâna, al cărei statut era ambiguu, căci nu părea a fi nici femeie de serviciu, nici rudă apropiată, după ce-şi termină treaba, rămase nemişcată şi-l examină cu foarte multă atenţie. Nici reproşurile mute ale Valentinei, nici evidenta crispare a lui Ştefan nu reuşiseră s-o tulbure, ea şedea neclintită, ca un soldat la datorie. Abia după ce-şi stabili un punct de vedere se smulse din împietrire şi dispăru.

— E fosta mea doică – îl lămuri puţin stingherită Valentina. Pune sub control toţi musafirii tineri şi pe urmă vine în camera mea şi-şi dă cu părerea. Comic e că de cele mai multe ori părerile noastre coincid.

Liniştea voluptoasă în care se odihnea sublinia şi mai pregnant frumuseţea luxuriantă, de plantă tropicală, a Valentinei. De la maică-sa moştenise albul imaculat al pielii, nasul acvilin, ochii negri, prelungi şi intenşi; părul roşcat-arămiu şi bogăţia leneşă a formelor indicau şi o posibilă şi îndepărtată descendenţă semită. De la taică-său nu moştenise nimic, şi asta corespundea pe deplin obiceiului domnului Viorel Damian de a nu lăsa nicio urmă, de a nu se amesteca în nimic. Un ciudat joc de artificii şi de culori schimbătoare îi ilumina întreaga fiinţă; părul roşcat avea reflexe arămii, ochii negri căpătau ciudate izbucniri de albastru, roşul aprins al buzelor creştea mereu în intensitate. Numai albul dens al obrazului, al braţelor, rămânea nemişcat, nesupus nici unei modificări, organizând parcă orgia de culori şi de lumini. Senzaţia de densitate stârnită de fluxurile şi

refluxurile vieţii sănătoase a trupului ei tânăr era înlocuită uneori de una imaterială, născută din mişcările ei graţioase, aeriene, şi de zâmbetul ei îndepărtat. O melancolie uşoară, ca un vânt de miazăzi, îi mângâia şi-i răcorea obrazul.

Ştefan tăcea înfricoşat, nu ştia ce să spună, frumuseţea femeii îl intimida, înţelegea că vechile stratageme cu care izbutise să zăpăcească minţile atâtor femei aveau în cazul de faţă numai şansa de a-l face ridicol. Spiritul lui se transformase într-o suită de stratageme, metode, viclenii; când toate acestea nu puteau fi folosite el nu mai exista, nu mai avea nicio noimă. Admira, inhala frumuseţea Valentinei în speranţa că, frumuseţea ei odată asimilată, va reînvia sufletul lui de odinioară.

— De ce te uiţi aşa? Ce înseamnă privirea asta?

Prins asupra faptului, Ştefan încercă s-o scoată la capăt cu o galanterie din vechiul şi experimentatul lui arsenal.

— Frumuseţea femeilor m-a subjugat întotdeauna.

Nu reuşi să evite ridicolul, se lansă într-o lungă disertaţie despre fluctuaţiile idealului de frumuseţe feminină din antichitate până în zilele noastre.

— Femeile sunt ceva mai constante, ele se resemnează şi acum cu mitul lui Apolo: tot acolo au rămas.

Vechile relaţii sentimentale ale lui Ştefan, chiar cele pătimaşe, nu se întemeiaseră pe o comuniune directă; comuniunea se stabilea cu ajutorul unei „parole” sau al unui „cifru secret”, familiare tuturor celor în cauză. Declaraţia de dragoste era o parolă, dacă şi celălalt o cunoştea, totul mergea de minune.

Teoriile musafirului despre oscilaţiile survenite în ceea ce priveşte idealul de frumuseţe feminină o plictisiseră. Temându-se ca nu cumva Ştefan să-şi ia avânt şi să aducă noi argumente în favoarea tezelor lui, Valentina coborî înadins nivelul discuţiei.

— Ai adus pretextul?

Cuminte, resemnat, Ştefan aşează magnetofonul pe masă, apoi se retrase la locul lui în aşteptarea verdictului.

Bătrâna vrăjitoare apăru ca din pământ şi aduse o trusă al cărei conţinut îl goli imediat, Valentina făcu o selecţie şi îndepărtă tot ceea ce nu-i trebuia. Înainte de a se apuca de lucru examina magnetofonul cu atenţia cu care ar fi examinat un tablou sau oricare altă operă de artă: când zâmbea încântată, când se încrunta, evident nemulţumită. În câteva minute, elegantul „Blaupunkt" se transformă într-un morman de piese, reconstituirea îi apărea lui Ştefan aproape imposibilă. Pentru Valentina descompunerea magnetofonului era o joacă foarte plăcută. În faţa anumitor piese rămânea încântată minute în şir, altele le punea deoparte şi le blestema. Fără să ridice capul, încercă să-l liniştească pe Ştefan:

— Nu te scandaliza. Numai când lucrez înjur ca la uşa cortului – spuse ea, exagerând bineînţeles: înjurăturile ei erau dintre cele mai inofensive şi absolut originale; aveai impresia că trage de urechi nişte copii răzgâiaţi şi îndărătnici.

Când aparatul fu reconstituit, îl împinse cât mai departe, ca pe ceva de prisos.

— E bun. Nemţii se pricep la asta. Nu e însă nou-nouţ, unele piese sunt pe ducă, dar de mers o să meargă multă vreme. Cât te-a costat?

— Patru mii de lei.

— E foarte scump, o groază de bani.

Orgoliul de specialist se manifestă imediat, cu o copilărească promptitudine.

— Şi noi la „Electronica" facem lucruri bune. Uită-te la aparatul meu de radio… – şi aproape că-l sili pe Ştefan să-l admire. N-are niciun cusur, le vindem şi în Olanda şi, slavă Domnului, olandezii sunt regi în materie de radiouri. Şi ăsta e „Mamaia", nici măcar ultimul tip, avem şi altele mai bune.

Deschise aparatul de radio din acelaşi copilăresc orgoliu, somându-l să se lase încântat de claritatea sunetului. La radio se transmitea muzică uşoară, un celebru cântăreţ cu o voce răscolitoare îşi asigura iubita că poate să-şi facă de cap cât doreşte, în ceea ce-l priveşte, n-are probleme, o aşteaptă până la adânci bătrâneţi să se reîntoarcă la domiciliul conjugal.

— Ei, până la urmă o să se reîntoarcă dumneaei. Dar unde o fi? Cântecul nu spune decât că el o aşteaptă. Unde poate să stea o femeie căsătorită atâta amar de vreme?

Amuzată, începu să fredoneze şi ea cântecul. N-avea voce şi asta o binedispunea la fel de mult ca şi stupiditatea cântecului.

— Am fost premianta liceului, dar n-aveam deloc voce, eram spaima profesorului de muzică. Mă aşeza în corul liceului numai fiindcă eram înaltă, frumuşică, ştii cum sunt corurile astea şcolăreşti pe mai multe voci… Bietul profesor mă implora: „Stai acolo în ultimul rând, mişcă buzele, dar nu cânta că mă nenoroceşti”…

— Erai pe post de soprană?

— Şi pe post de soprană, şi pe post de mezosoprană. Cum n-aveam voce, puteam fi distribuită oriunde. Dar săracul profesor trăia într-o panică veşnică, dacă îi vine chef cumva elevei Valentina Damian să cânte?… Am rezistat ispitei, n-am cântat niciodată.

Într-o stare de beatitudine, Valentina continua să asculte strigătele de bucurie şi de deznădejde ale lui Aznavour, Tom Jones sau Engelbert Humperdinck, însă, după cum îşi dădu seama Ştefan mai târziu, nu vraja vocilor celebre îi crease această stare.

— Ce grozav e să captezi sunetele şi imaginile răspândite în univers, uitate în univers! Asta m-a fascinat de când eram copilă. Praf şi pulbere făceam din toate aparatele de radio întâlnite în cale. Mi-am ruinat familia! Ce lume nemărginită e

lumea sunetelor şi a imaginilor! Întreg universul, toate galaxiile sunt bombardate de miliarde şi miliarde de sunete. Se susţine că imaginea războaielor lui Napoleon războiului de o sută de ani pluteşte buimacă în eter, nici n-a ajuns până la noi; teoretic, o putem capta. Când te gândeşti că va veni o vreme în care numai apăsând pe un buton să poţi vedea toate zilele dinaintea noastră, încoronarea papilor, erupţia Vezuviului… Şi atunci ce minunat o să fie! În Anglia, cineva, din întâmplare, a prins o undă rătăcită şi a văzut la televizor încoronarea lui Ioan Fără de Ţară! – şi Valentina îl privi drept în ochi, încercând să-l facă complice la toate minunile lumii.

Ştefan înjghebă şi el un zâmbet de încântare şi de nobilă nedumerire, aşa, ca să facă faţă situaţiei. Lucrurile serioase îl preocupau numai când scria părinţilor, şi nici atunci dintr-o patimă lăuntrică, ci din dorinţa de a le bucura bătrâneţea. Exaltarea femeii îi sublinia mediocritatea existenţei, şi asta, evident, n-avea cum să-i facă plăcere. Ceea ce-i dezvăluia Valentina nu-i era cu desăvârşire străin, îi devenise cu timpul străin şi asta i se părea cel mai trist. E lamentabil să ajungi să mimezi lucruri care altădată te pasionau cu adevărat.

După câteva minute de tăcere, înţelegând că discuţia despre migraţiunea sunetelor şi imaginilor în cosmos nu-i stârnise curiozitatea, Valentina, din politeţe, riscă o pălăvrăgeală pe care o voia spirituală, deşi experienţa îi spunea că în această privinţă izbânzile ei erau parţiale.

— De fapt, cum te cheamă? Când te-ai prezentat mi-era gândul numai la dans, vânam cu coada ochiului partenerii. Unii îţi ziceau Ştefan, alţii Sărbătoare…

— Sărbătoare e un fel de poreclă.

— E foarte frumoasă… Cine ţi-a dat-o? Te pomeneşti că femeile!

— A, nu! Prietenii, colegii… încă din primul an de studenţie, când am venit la Bucureşti.

— Şi are cumva şi o justificare, o legătură cu realitatea, sau numai aşa, l-a luat pe unul gura pe dinainte?

— N-are nicio justificare – se grăbi Ştefan să precizeze…

Dacă ar fi ştiut cât de îndreptăţită e porecla, Valentina s-ar fi îngrozit.

— Bine, bine, dar care e numele tău de botez?

— Dumitrescu e numele meu de botez.

— Ei, cum aşa Dumitrescu? Şi cel de familie?

— Ştefan.

— Păi atunci eşti ţigan!… Numai la ei totul e invers. Numai ei îşi botează copiii cu nume de familie, cu Dumitrescu, Vasilescu, Constantinescu…

— Da, recunoscu Ştefan, delectându-se cu uimirea femeii. Eu sunt ţigan.

— Extraordinar! N-aş fi crezut-o! Şi Marion să nu-mi spună nimic?! Atunci de ce ai ochii verzi?

— Maică-mea e nemţoaică, a venit aici din Olanda, de la ea i-am moştenit.

— Şi chiar aşa, ţigan, ţigan? Cu corturi, cu şatra? Cu cercei în urechi?

— Da, cam aşa.

— Ia să-ţi văd urechile! – porunci Valentina.

Amuzat, luă poziţie de drepţi în faţa ei.

— Da, ai dreptate – se miră încântată Valentina, se mai văd urmele! Trebuie să fi fost grozav de arătos cu nişte cercei de aur. Eu n-am purtat niciodată cercei… Şi chiar aşa, hoinăreai cu şatra prin toate coclaurile?

— O vreme ne-am plimbat de colo până colo. Mai târziu, când taică-meu a îmbătrânit, ne-am stabilit la Sighişoara. Sfârşitul pribegiei a fost visul de totdeauna al mamei.

— Dacă a venit din altă ţară pentru un ţigan din România înseamnă că a fost un amor mare între ei – se entuziasmă Valentina, plină de acea suavă invidie cu care femeile tinere vorbesc despre iubirile împlinite ale celor bătrâni.

— Da, admise Ştefan cu o inexplicabilă răceală în glas. A fost o căsătorie foarte fericită.

— Şi eraţi, desigur, şi foarte săraci…

— Nu. *Il n'y a pas des gitanes pauvres* – răspunse Ştefan, căruia i se părea că asemenea precizări sună mai convingător în franţuzeşte.

— Povesteşte-mi, te rog – îl imploră Valentina – mor de curiozitate. Am citit cartea lui Pierre Caussat *Recherches sur la culture, l'esprit et la vie intérieure des tzigans,* am aflat de acolo lucruri teribil de interesante. Susţine că unii au venit din India, goniţi de brahmani, alţii din Mesopotamia, şi au năvălit în Europa pe două căi, prin Turcia şi Iran unii, alţii prin Tripoli şi Maroc…

— Ei, au năvălit! zâmbi cu bunătate Ştefan, eu n-am auzit de vreo năvală a ţiganilor. Ţiganii sunt oameni paşnici… Poate prea petrecăreţi…

— Hai, spune şi tu ceva, Ştefan – şi pentru prima oară vocea Valentinei era plină de o neobişnuită căldură. Dă-l încolo pe Pierre Caussat, vreau să ascult ceva direct de la sursă.

Ştefan tăcu vreme îndelungată, stânjenit, nehotărât, Valentina îi mângâie cu duioşie mâna, îi zâmbi tandru, încercând astfel să-i alunge ezitarea. El o prelungi înadins, căci îi plăcea lupta Valentinei cu şovăiala lui. Aşa, neajutorată, dornică să fie răsfăţată, îndărătnică, i se părea mai frumoasă şi mai apropiată.

— Ei, Ştefan, o dată te rog şi eu ceva… – suspină Valentina punându-i la picioare un lung şi inexistent trecut.

— Am să-ţi spun o poveste – se îmbună Ştefan în cele din urmă, sau mai exact o întâmplare adevărată care cu timpul a devenit poveste. O ştiu de la taică-meu, l-am surprins istorisind-o maică-mii. Lui taică-meu îi plăcea să-i facă mamei educaţia, s-o familiarizeze cu istoria şi legendele ţiganilor. Întâmplarea nu s-a petrecut cu foarte mult timp în urmă. După spusele lui, acum vreo două sute de ani, într-un orăşel din Ardeal, la

Gherla sau la Reghin, nu-mi amintesc exact, şi e consemnată în arhivă, continuă Ştefan cu oarecare greutate, conştient că se înhamă la o treabă grea; o povestise de atâtea ori, aproape că o ştia pe de rost. Peste o şatră de ţigani se abătuse o mare nenorocire, unul din ei s-a îmbolnăvit de holeră, şi atunci autorităţile au hotărât să izoleze întreaga şatră, de spaimă ca nu cumva epidemia să se răspândească. Şi i-au aruncat în pădurea din preajma satului, unde străjerii îi supravegheau zi şi noapte, ca nu cumva unul să plece cu holera în lumea cea largă. Toţi se ştiau condamnaţi şi străjerii erau înspăimântaţi de vaietele, bocetele, strigătele celor atinşi de cumplita boală. Epidemia se dezlănţuia în întreaga şatră, unii mureau, alţii îşi aşteptau rândul să moară. De la o vreme însă, spre mirarea străjerilor, vaietele care biciuiau înserarea nu se mai auzeau şi din tabăra celor măcinaţi de holeră răzbătea un cântec de o dumnezeiască frumuseţe. Unul dintre străjeri, mai curajos, hotărî să dezlege taina. De la o distanţă care îl punea departe de primejdie văzu o fată foarte frumoasă care mângâia capul unui muribund şi-l dezmierda cu acel cântec dumnezeiesc. Fata era fiica bulibaşii, Mierla, care, vrând să-i facă iubitului moartea mai uşoară, îi alina suferinţa cu cântecele ei. Vaietele tuturor nefericiţilor încetau atunci, căci dulceaţa vocii ei le alunga chinurile şi spaimele. Ziua pădurea era sfâşiată de vaiete, iar noaptea, din tabăra ţiganilor se înălţa cântecul acela minunat. Era vocea Mierlei, care, şi după sfârşitul iubitului, îngenunchea la căpătâiul muribunzilor, şi-i binecuvânta, şi-i fericea cu cântecele ei. Într-o zi şi vaietele şi cântecele încetară. Străjerii au pătruns în acel loc blestemat şi au văzut mormintele ţiganilor, crucile creştineşti: Mierla îi îngropase pe toţi respectând toate datinile. Dar ea, fiica bulibaşii, unde dispăruse? Şi dacă murise, cine o îngropase? Căci ea rămăsese singură în tot pustiul. Oamenii din preajma locului auzeau în fiecare

seară un cântec minunat şi spuneau că e cântecul Mierlei, fiica, bulibaşii. Asta e povestea – îi spuse Ştefan, cu sentimentul că-şi îndeplinise toate obligaţiile faţă de rugămintea Valentinei.

Înţelegea curiozitatea Valentinei, însă nu-i plăcea să discute cu oameni necunoscuţi despre istoria şi obiceiurile neamului său, aştepta crispat, evident stingherit, ca femeia să dea semne de oboseală. Nu-l interesa să infirme sau să confirme cele puse pe seama vieţii ţiganilor, până şi povestea pe care o istorisise o socotea o concesie făcută amfitrioanei.

Valentina continua însă să se răsfeţe.

— Şi eu când eram mică, n-aveam nici cinci ani, am fugit cu o căruţă a zlătarilor. A fost singura dată când mama m-a bătut.

Viaţa nomadă, închisă într-un ritual atât de strâmt, de nunţi, botezuri, izbucniri de violenţă, de veşnică nesiguranţă, nu-i plăcuse lui Ştefan, încercase să scape de ea şi, datorită minunatei Indra, izbutise. Nu avea nostalgia unei asemenea vieţi, entuziasmul altora venea numai din ignoranţă.

— Ce copilărie grozavă trebuie să fi avut tu, Ştefan! Ce frumos e să călătoreşti mereu, fără să te aciuiezi nicăierea, să dormi sub cerul liber…

Mai fascinantă decât setea ei de cunoaştere i se părea fermecătoarea lipsă de realism.

— Cum era doica ta? Simpatică? Te bătea?

Ştefan, înduioşat de ignoranţa bineintenţionată a femeii, simţi nevoia să i-o binecuvânteze şi cu o mişcare stângace îi mângâie obrazul.

— Nu – spuse Ştefan, n-am avut nici doică, nici guvernantă, şi nici măcar profesoară de pian.

Discuţia fu întreruptă de apariţia unui domn înalt, chel, distins, a cărui eleganţă stătea în primul rând în desuetitudinea bătătoare la ochi a îmbrăcăminţii. După reacţia Valentinei, înţelese uşor că bărbatul elegant şi chel era tatăl ei, domnul Viorel Damian. Odată cu el intraseră încă trei

bărbaţi de o eleganţă şi de o fizionomie ridicol de asemănătoare; patima comună pentru jocurile de cărţi îi uniformizase şi făcuse din ei veritabili fraţi gemeni.

Pe Damian prezenţa lui Ştefan îl irita, căci îl împiedica să transmită Valentinei un mesaj dintre cele mai urgente.

— Aş putea să dau un telefon? – se interesă Ştefan, înţelegând prompt nervozitatea bătrânului.

— O, sigur că da, tinere domn, în cămăruţa de alături e telefonul – şi, recunoscător prezenţei de spirit a musafirului, se oferi să-l conducă.

Se întoarse imediat la Valentina, hotărât să fructifice la maximum timpul disponibil.

— Trebuie să facem un pocheraş. E rândul meu să fiu gazdă. Dacă joc în dormitor la mine, ştiu precis că am să pierd. Şi în sufragerie de câte ori am jucat am avut ghinion. Lasă-ne pe noi în salon, în salon n-am cum să pierd, eu câştig când joc în ambianţa în care mă simt bine.

— Iarăşi un pocheraş, tăicuţule? şi înadins Valentina înfrăţise aceste două diminutive.

— Cum iarăşi? – se arătă Viorel Damian indignat de uimirea fiicei. De o săptămână n-am mai pus mâna pe carte, azi s-a împlinit săptămână, azi e marţi, marţea trecută am jucat la general. Câştig, eu ştiu precis când câştig şi când nu. Fac rost de trei mii de lei, nu mai faci împrumut la reciproc, şi scăpăm şi de datoria către nebuna aia de romancieră. Nu e formidabil? – încheie triumfător tatăl Valentinei, convins că acest plan e pe deplin realist.

Când Ştefan se înapoie, tratativele luaseră sfârşit, tatăl având ca de obicei câştig de cauză.

— Aici începe o partidă de pocher – îi explică Valentina, încercând să-şi ceară scuze. Mergem în camera mea, taică-meu şi-a făcut din toate plăcerile superstiţii de care toţi trebuie să ţinem seama. Susţine că numai aici, în salon, câştigă.

Sper că dumneata nu joci pocher, licitaţie şi tâmpenii de astea.

A dezminţi o asemenea presupunere i se părea lui Ştefan aproape o datorie. Valoroasa experienţă căpătată prin inducerea în eroare a părinţilor se dovedea binevenită în toate împrejurările. Cu cât distanţa dintre adevăr şi eroare era mai mare, cu atât minţea cu mai multă dezinvoltură.

— Nici măcar tabinet nu ştiu să joc.

Minciunile lui nu erau propriu-zis minciuni, căci încerca să justifice cele afirmate dacă nu prin fapte, cel puţin printr-o tresărire de conştiinţă, aşa cum procedă şi de această dată… „Într-adevăr, mare mizerie şi jocurile astea de cărţi."

O însoţi pe Valentina fără prea multă convingere, îi invidia sincer pe cei patru fericiţi ai sorţii rămaşi să joace pocher.

Dormitorul Valentinei semăna mai curând cu un laborator, un atelier, o sală de cursuri, n-avea nimic din ceea ce un bărbat îşi imaginează despre intimitatea unei femei. În mijlocul încăperii, pe un soclu improvizat dintr-un vraf de cărţi groase, legate în piele, se afla bustul lui Einstein, destul de stupid de altfel, făcut pesemne de un amator.

— Einstein cânta la vioară şi ajuta copiii să-şi facă lecţiile de aritmetică.

Ştefan nu răspunse nimic, lăsă ca acest entuziasm să se piardă în eter. Da, e o fată superioară, cu preocupări serioase – şi acest elogiu adus în taină putea să fie la fel de bine şi o ironie.

— Ştii, taică-meu, când joacă pocher sau licitaţie, e foarte serios, parcă ar descoperi teoria relativităţii. Cere tuturor linişte şi o înţelegere deplină pentru situaţia lui delicată! Are aerul unui savant care nu trebuie tulburat din meditaţiile lui… Am un tată ridicol, recunoscu ea, de data aceasta numai cu tristeţe. Se ţine de tot felul de domnişoare, joacă pocher, joacă la cursele de cai, joacă la loto – dar ce nu joacă el? – şi semnează condica la „Capşa", făcând datorii pe care trebuie

să le plătească alţii. Am încercat să-l reeduc, i-am găsit şi serviciu, căci are şi el diplomă de inginer, i-am găsit şi o soţie, o cucoană de vârsta lui, dar nu s-a ales nimic… Poate n-am eu talent de pedagog… Dumneata ai avut necazuri cu părinţii?

— Nu, râse Ştefan. Ei au avut necazuri cu mine.

— E mai bine aşa. Ce pot să fac cu taică-meu? se văită iarăşi Valentina, având aerul că-i cere o mână de ajutor în această dificilă problemă.

Nu-i plăceau oamenii care, asemeni Valentinei, te făceau părtaş de la prima vizită la dilemele lor familiale. Cum ar putea el, un străin, s-o ajute să-şi reeduce tatăl, oricum imun la orice sugestie venită din afară?

Valentinei, discuţia cu taică-su îi crease o stare de surescitare şi, încercând să se elibereze de ea cât mai repede cu putinţă, nu făcea decât s-o amplifice. Muta vasele de flori dintr-un loc în altul, aşeza în rafturi cărţile căzute jos pe covor.

— Vrei să ascultăm muzică? Nu te superi, nu? îl întrebă Valentina cu delicateţea celor obişnuiţi să fie înţelegători cu ignoranţa celorlalţi. Muzica mă linişteşte. Mozart, mai ales, îmi ia durerea cu mâna.

Şi, într-adevăr, muzica lui Mozart îi alungă încordarea. Nu pentru multă vreme, căci domnul Viorel Damian deschise furios uşa dormitorului, galben, patetic şi nedreptăţit.

— De ce Mozart, Valentina? De ce tocmai Mozart? Mozart mă ruinează! Când îl aud îmi ies din mână. Mai sunt atâţia titani!

Din tandreţe pentru Valentina, Ştefan încercă să dea o explicaţie cât de cât logică acestei crize de isterie.

— Să ştii că nu e doar o superstiţie, s-ar putea să aibă şi dreptate. Jucătorii de cărţi sunt fiinţe foarte impresionabile. Vechile animozităţi se manifestă cu deosebită intensitate în timpul jocului – continuă cu prudenţă Ştefan, temându-se ca indiscutabila lui competenţă să nu trezească

suspiciuni Valentinei. Dacă te irită ceva, să zicem muzica lui Mozart sau mutra unui om, nu, te mai poţi concentra şi partenerii se aruncă precum vulturii asupra ta.

— Atunci să ascultăm Bach – se înseninã Valentina, mulţumită de explicaţiile lui Ştefan. Bach nu l-a inhibat niciodată pe taică-meu. Concertele brandemburgice or să-l umple de bani.

Muzica lui Bach îi evoca întotdeauna lui Ştefan sufletul maică-sii, nemărginita ei iubire, adânca pace interioară. Ce mult seamănă sufletul mamei cu muzica lui Bach… Sunetele solemne îi mângâiau amintirile, lăsând să pătrundă armonia lumii şi iubirea nemărginită a Indrei. Odată cu acordurile muzicii, şi gravitatea, şi frumuseţea Valentinei îl ajutau să-şi amintească chipul şi sufletul Indrei. El, şi muzica lui Bach, şi Valentina, şi Indra alcătuiau în acea clipă o mică familie guvernată de legea înaltă a iubirii şi a împăcării.

Când concertul se sfârşi, neputinţa de a trăi mai departe în acea stare de extaz, simultan recunoscută, le spulberă nemulţumirea şi reîntoarcerea pe pământ se făcu fără chinuri.

— Nu mi-ai spus nimic de ce faci tu, eu ţi-am împuiat capul cu electronica mea.

I se părea foarte greu să treacă de la solemnitatea muzicii la o minciună dintre cele mai banale, totuşi reuşi această performanţă. Singurul elogiu adus Valentinei fusese totala lui lipsă de fantezie, nu mai inventă nimic nou, repetă vechea poveste cu greutăţile vieţii de navetist. Îi mărturisi că pentru a ajunge la unitatea de construcţii din Călăraşi, unde lucrează, trebuia să se trezească la trei dimineaţa. Lucrul se termină la patru, ajunge acasă la opt şi cade frânt de oboseală. Acum are câteva zile de „recuperare”, de aia mai zburdă şi el puţin. Nu foloseşte maşina, fiindcă benzina e scumpă, şi apoi unitatea îi plătea abonamentul pe C.F.R. Cu trenul e şi mai plăcut, fiindcă navetiştii sunt o lume aparte, cu totul deosebită. Visul lor

suprem, ca şi al lui de altfel, de ce n-ar recunoaşte-o, e să ajungă la Bucureşti. Asta însă nu se poate realiza brusc, ci pe etape, apropiindu-te în fiecare an cu câţiva kilometri de Bucureşti. Există şi o viaţă sentimentală, bogată şi interesantă, care poartă şi ea specificul muncii de navetist. Speranţele şi reproşurile amoroase ţin seama de aceste condiţii specifice. O femeie care întreabă unde se află iubitul ei primeşte următoarele asigurări: „Te adoră, n-avea grijă, dar vine cu 402”. Bărbaţii strigă de la ferestrele vagoanelor „Te aştept cu 311!” E teribil de interesant, conchise Ştefan, obosit de moarte.

După ce descrise cu lux de amănunte această imaginară viaţă de navetist, Ştefan simţi nevoia să plece imediat. Graba lui i se păru cu totul inexplicabilă Valentinei.

— Trebuie să plec – se încăpăţână Ştefan. Eu la trei trebuie să fiu în picioare. Recuperările mele s-au sfârşit.

Nedumerită şi grijulie, Valentina îl conduse până în faţa casei, singur cu greu ar fi ieşit.

— Ce facem cu plimbarea cu bicicleta?

— O facem, o facem. De ce să n-o facem? o asigură el cu o ridicolă disperare.

Îi sărută mâna şi, când Valentina dispăru, aproape că o luă la fugă.

Această vizită îl obosise, îl vlăguise ca şi cum ar fi lucrat zile şi nopţi în şir. „Minciuna îmi distruge energia”, îşi spuse Ştefan, amintindu-şi că şi scrisorile către părinţi, tandre şi inexacte, se soldau cu aceeaşi stare de epuizare. Şi se simţi cuprins de o frică adâncă, nelămurită, de toţi oamenii din jurul lui, de ura secretă a lui Mişu Socec, de nebunia lui Marion, de viclenia bine cumpănită a directorului. Dar, mai presus de toate, de sufletul lui îi era teamă.

*

Ştefan nu o căută la telefon pe Valentina, deşi îi făgăduise să facă împreună o plimbare cu bicicleta, şi asta pentru un singur motiv: cunoştinţele lui în arta ciclismului erau nule. Cu lipsa lui de realism în ceea ce priveşte aprecierea forţelor proprii, credea că va reuşi să se familiarizeze cu acest sport în două, trei ore. Nu se întâmplă aşa, deşi se bucurase de îndrumarea unui profesor cu înaltă calificare, antrenorul clubului „Izbânda", aflat cu lotul în cantonament la Snagov. Îşi supraapreciase forţele: abia după o săptămână se consideră apt de o plimbare cu bicicleta; şi atunci o căută imediat pe Valentina. Îi spuse că avea mâine o „recuperare" – cam exagera el cu recuperările astea ca să-şi justifice prezenţele prea dese în Bucureşti – dacă vrea, el e gata să facă plimbarea cu bicicleta.

Timp nu prea avea Valentina, însă aşteptase cu atâta nerăbdare telefonul lui, încât nu voia să amâne întâlnirea… Ce plăcut suna vocea lui Ştefan, limpede, triumfătoare, plină de o agitaţie copilăroasă!

— Bine, spuse Valentina, atunci e O.K., mâine la şase – şi se simţi foarte mândră de slăbiciunea ei.

— Dar facem o plimbare lungă, până la Ploieşti! aproape că-i strigă în aparat Ştefan, dornic să amplifice evenimentul.

…Târziu, după ce se plimbaseră destulă vreme, Valentina îşi aduse aminte de rugămintea lui.

— Chiar vrei să mergem la Ploieşti? E drum lung şi aglomerat spre Ploieşti. O să ne întoarcem foarte târziu. Sunt frântă de oboseală. Să ne oprim puţin.

Lui îi părea rău, ar fi vrut să meargă mai departe.

— Aşa ar trebui să fie viaţa – îi spuse Valentina, aşezându-se pe iarbă şi chemându-l alături. O călătorie neîntreruptă. Doar din când în când câte o escală.

Şi, după o clipă de tăcere, adăugă:

— Un singur lucru nu mi-aş ierta în viaţă: să fiu nefericită.

Ştefan nu înţelegea de ce tocmai acum ajunsese la această concluzie.

— E foarte frumos – spuse ca pentru sine Valentina. Miracolul lumii, pacea din jurul ei, Ştefan atât de aproape, toate îndreptăţeau setea ei de fericire.

Mai mult cu orgoliu decât cu bucurie, Ştefan vedea că în sufletul lui uimirea înaltă nu murise, amorţise numai. „Aici trebuie să rămân", îşi spunea el cu încrâncenare, temându-se că ar putea pierde această şansă unică.

Bucuria lor era fragilă, Valentina simţea nevoia s-o ocrotească. Ce primejdie – se întrebă ea – s-ar putea năpusti asupra unei iubiri care încă nu s-a născut? Şi reveni la sănătosul ei simţ al realităţii, care în asemenea situaţii era şi o formă de tandreţe.

— E târziu, trebuie să plecăm. Dacă vrei, treci pe la mine, mai stăm pe terasă – am o terasă foarte frumoasă.

Era o terasă de o mărime nefirească: uşor o puteai confunda cu o grădină publică. Trecând prin labirinturile locuinţei, Ştefan fu uimit de numărul mare de musafiri sau de rude care mişunau pretutindeni. Ţâşneau, mormăiau „Bună seara, Valentina", şi apoi se întorceau în văgăunile lor.

— Nu există zi de la Dumnezeu în care să nu descopăr o rudă nouă – îi spuse Valentina, înţelegându-i nedumerirea. Primesc mereu telefoane de la tot felul de verişoare de care habar n-am, care vor să ne cunoaştem, să ne ajutăm… că dacă noi rudele între noi nu ne ajutăm…

— O, în materie de rude cred că nimeni nu mă întrece! – râse Ştefan, conştient de deplina lui superioritate în această privinţă. De fraţi nu mai vorbesc, cred că am vreo sută de verişori şi verişoare, cel puţin optzeci de mătuşi, nici cu unchii, cumnaţii şi naşii nu stau rău. Şi ăştia numai

din partea lui taică-meu. Mai sunt şi cei din partea mamei. Am şi fraţi pe care nu-i cunosc, căci taică-meu a mai avut două neveste. A venit odată la mine un bărbat de vreo cincizeci de ani, înalt şi înfricoşător, semăna, ce-i drept, cu taică-meu, şi mi-a spus: „Eu sunt Lilică, fratele tău”. „Bine, i-am zis eu, şi ce vrei să facem?” „Nimic, mi-a răspuns el, bem şi noi o bere”… Şi câţi or mai fi! O să-i descopăr cu timpul…

— Ei, da, e adevărat, stai mai bine decât mine.

Amuzată de cele ce îi spusese Ştefan, plecă să pregătească masa.

În absenţă, Valentina continua parcă să domine spaţiul… „E prea frumoasă”, îşi spuse Ştefan, încântat că are curajul să şi-o mărturisească şi puţin întristat că o face atât de repede. Desăvârşirea femeii îl înstrăina de ea, pândea plin de speranţă o şovăială a naturii. Visa să facă dragoste cu Valentina, atunci frumuseţea ei va îngenunchea, îi va fi mai aproape. Acest gând îl înspăimântă, înţelegea că vine din vicleniile şi spaimele experienţei. Ceea ce e abstract şi desăvârşit ne atrage din trufie, vrem să-l detronăm, să-l facem asemenea nouă… Sexualitatea e ticăloasă fiindcă pune iluzia egalităţii la îndemâna oricui. Şi profanarea frumuseţii e o asemenea mârşavă iluzie.

Nici trufia, nici obsesia unei egalităţi obţinute cu preţul profanării nu-i stăpâneau sufletul. Atracţia misterioasă, imperceptibilă, suavă pentru Valentina nu era umbrită decât de convingerea lui că e foarte bine că lucrurile se petrecuseră aşa, că iubirea venise la timp. Trăia sentimentul predestinării acestei iubiri, dar şi acela că Valentina înseamnă pentru el o şansă unică, pe care nu-şi putea permite riscul de a o rata. Viaţa lui intrase într-un impas îngrozitor şi ştia că din acest impas n-are puterea să-l salveze decât o femeie pe care să o iubească cu patimă de moarte. Însă, îi spunea spiritul lui lucid şi înrăit de experienţe, pentru ca izbânda să

fie totală, trebuia să fie sincer. Dacă ar trăda, ar fi el victima trădării lui.

Cum să săvârşească nebunia de a nu se îndrăgosti de Valentina? Atunci de cine să se îndrăgostească? Avea nevoie de echilibrul Valentinei, taina propriului său echilibru numai ea o cunoştea, avea nevoie de frumuseţea Valentinei, frumuseţea ei îl va ajuta să învingă neliniştile sufletului. „O iubesc pe Valentina!" – îşi strigă Ştefan, în speranţa că o să-şi audă strigătul. „Am nevoie de Valentina, de iubirea ei, de binefacerile acestei iubiri."

Când Valentina se înapoie, luminată încă de poveştile lui, Ştefan încercă să-i răsplătească bucuria limpede printr-un modest sentiment de vinovăţie. Strivit de miracol, coborî din nou în experienţă: se gândi că ar fi fost mai bine să fi mers undeva la un restaurant, ar fi trebuit şi s-o lase să aştepte mai mult telefonul lui, peste o săptămână ar fi fost mult mai tulburată. Ar fi fost Valentina mult mai tulburată? Nu, sigur că nu. Vechile, bătrânele stratageme deveneau zadarnice în preajma ei, totuşi din frică şi din neputinţă le folosea, chiar dacă îşi dădea seama de zădărnicia lor. Şi apoi e greu să fii viclean cu un om care nu e şi el viclean, e greu să induci în eroare pe cineva care nu vrea şi el să te inducă în eroare. Da, ştia foarte bine asta Ştefan, nu poţi să loveşti un om care nu vrea sau nu poate să te lovească şi el.

Valentina lăsa să se înţeleagă că relaţiile dintre ei sunt vechi, încărcate de amintiri şi bucurii, înnobilate de trăinicie. Trecutul comun pe care ea îl presupunea nu răzbătea până la Ştefan. Nu se îndoia că acel trecut existase, însă bănuia că sufletul lui fusese atunci sterp şi nu-l înţelesese.

Valentina făcu un, semn ciudat cu mâna prin aer, ca şi cum ar fi mângâiat liniştea şi ar fi rugat-o să rămână intactă şi în absenţa ei. Se înapoie foarte repede.

— Uite, asta vreau să-ţi dau ţie.

Şi cu gesturi misterioase, delicate, îi făcu un dar al cărui tâlc Ştefan nu-l înţelegea.

— E un talisman – îi explică Valentina, amuzându-se acum de ideea ei – e un dinte de cerb, îl am de la prima mea colegă de bancă. Când o să-ţi fie greu, uită-te la el şi eu, ca în basme, voi apărea lângă tine şi te voi ajuta să ieşi din încurcătură.

Ştefan se emoţionă fără efort şi asta îl bucură. Emoţia acelei clipe voia s-o trăiască singur, prezenţa Valentinei îi dădea o inexplicabilă stânjeneală. Gravitatea întipărită pe chipul bărbatului o făcu pe Valentina să-l examineze cu atenţia tandră şi pedantă a femeilor care vor să-şi înţeleagă reacţii mai vechi, acum străine.

— De ce mi-ai părut aşa de antipatic prima dată atunci, la balul lui Marion? Păreai un domn foarte interiorizat şi cam atât.

Ştefan ştia că ceva din aprecierea de atunci este acum adevărată. Vrând să se apere, să nu se divulge, rămase în continuare sub protecţia acelei linişti solemne care o încântase atât de mult.

— De ce ai părăsit-o pe Marion? – şi întrebarea directă a Valentinei urca anevoie spre solemnitatea în care el se retrăsese.

…Ce ar fi dacă şi el ar întreba-o de ce şi-a părăsit soţul? Aflase de la Marion de mariajul ei nefericit. Nu vedea ce rost ar avea un schimb de experienţă în materie de dezastre sentimentale. Şi apoi răspunsese de multe ori la această întrebare: multe femei, admiratoare ale lui Marion, nu înţelegeau cum o asemenea femeie poate fi părăsită. De câte ori elucidase enigma despărţirii, de atâtea ori şi minţise, o pusese pe seama fluctuaţiilor imprevizibile şi telurice ale senzaţiilor.

— Fiindcă nu a vrut să intre în ridicol, n-a vrut să se umple de ridicol – încercă Ştefan să privească pentru prima oară cu luciditate ceea ce se petrecuse între el şi Marion. O femeie care nu e capabilă să îndure ridicolul de dragul unui bărbat

nu e capabilă de iubire. Când eu am fost îndrăgostit de ea, şi am fost, ăsta e adevărul, m-am înglodat în ridicol până peste cap fără să-mi pese de nimeni şi de nimic. Slavă Domnului, Marion creează unui bărbat largi posibilităţi pentru a deveni penibil. Pentru ea, orgoliul, situaţia ei erau mai importante decât suferinţa mea.

— Şi în ce consta acea suferinţă? îl întrebă Valentina cu rigoarea şi răceala unui judecător.

Tonul de inchizitor al femeii îl ajută să se consoleze mai uşor cu ideea că şi de data asta va minţi. Oricum, chiar dacă Valentina ar fi fost cea mai înţelegătoare femeie din lume, tot n-ar fi avut curajul să-i spună adevărul. În ce constase suferinţa lui? Făcuse la pocher o datorie de cinci mii de lei, datorie de onoare, cum sunt toate datoriile de acest fel, şi o rugase pe Marion să-l scoată din încurcătură, să ceară banii ăştia maică-sii, întotdeauna prosperă. Îl refuzase categoric. „E o sumă prea mare, Ştefan, maică-mea, de câte ori îi cer bani mă ia peste picior, mă ironizează, îmi spune că eu nu ştiu ce înseamnă un ban muncit.” Aici avea dreptate Marion, se gândi Ştefan, hoaşca aia interiorizată se laudă mereu cu zbuciumurile şi neliniştile ei din care îşi câştigă pâinea. „Umileşte-te de data asta – îi răspunsese el galben de furie. Nu se poate să mă laşi aşa.” Marion se arătase şi mai departe neînduplecată. „Cere-mi orice, cere-mi viaţa mea, dar nu suport să fiu umilită de maică-mea.”

Din confruntarea de atunci extrase pentru Valentina numai ideea de bază – convertirea unei întâmplări în abstracţiuni şi concluzii era încă o metodă prin care îşi liniştea conştiinţa.

— Dacă iubim pe cineva trebuie să suportăm alături de el orice mizerie, să ne luăm orice risc, inclusiv acela de a fi ridiculizaţi sau batjocoriţi.

Când se rătăcea în vastul lui labirint de mistificări, dintr-o stranie loialitate faţă de el însuşi, Valentina îi plăcea mai puţin, socotea că aşa

e drept. În clipa aceea credea că indiferenţa corespunde mai exact resurselor sufletului său, iar iubirea îi apărea ca o supralicitare, o supraapreciere a forţelor.

Valentina îi înţelese nemulţumirea, şi din tandreţe, formele ei de tandreţe erau infinite, nu mai insistă asupra întâmplării şi se dedică şi ea observaţiilor cu un caracter mai general.

— Da, oamenii găsesc foarte uşor motive de despărţire. Căci despărţirea le dă iluzia puterii şi mai ales a prospeţimii, a noutăţii, iluzia că pot lua totul de la capăt – spuse ea fără participare, numai ca să-l scoată din impas.

Îi era neplăcut s-o mintă pe Valentina, însă înţelegea că relaţiile dintre ei, şi aşa firave, uşor se pot destrăma. Cu spiritul cavaleresc atât de propriu, nu socotea nicio deformare a realităţii definitivă, implacabilă, spera mereu să o transforme în adevăr. Pentru el minciunile erau în acelaşi timp şi grandioase planuri de regenerare, ele îi indicau drumul viitoarei existenţe.

„Această iubire a sosit pe neaşteptate, m-a găsit nepregătit, de aceea – îşi reproşa Ştefan, adresându-se parcă tuturor celor aflaţi în situaţie asemănătoare – trebuie să ai întotdeauna sufletul curat, gata oricând să primească revelaţia iubirii.” Presimţise, visase o asemenea iubire, înţelesese că trebuia să se pregătească pentru a veni în întâmpinarea ei, însă n-avusese puterea să o facă, moţăise mai departe în plăceri, dezordine şi remuşcări zadarnice.

Cum temele fundamentale implicau prea adeseori riscul denaturării, Ştefan se retrase în discuţii mai puţin primejdioase, îi vorbi Valentinei despre copilărie, despre anii de studenţie, despre orgoliile de şef de trib ale lui taică-său, îşi critică acele defecte care puteau fi foarte bine calităţi dintre cele mai lăudabile. Evocarea unei copilării atât de poetice şi de aventuroase, tema în care Ştefan strălucea, o captiva pe Valentina, cu atât

mai mult cu cât copilăria ei fusese săracă în evenimente.

— În centrul unui mare oraş copilăria nu e prea grozavă – îşi amintea Valentina. N-ai unde să te joci, să te zbengui, părinţii te trag mereu de urechi, te îndoapă cu sfaturi. Mai e şi invenţia bestială a guvernantelor… Ce mizerie! Faci un copil şi-l dai pe mâna guvernantei să-l crească. Guvernanta mea mă bătea dacă nu vorbeam tot timpul franţuzeşte; dacă în loc să spun „je veux un peu de confiture" spuneam „vreau puţină dulceaţă" era vai de capul meu. Mă descurcam şi eu cum puteam, îmi luam revanşa când plecam în vacanţă, la ţară, la bunicul. Acolo îmi făceam de cap, deveneam groaza satului. Maică-mea se făcea roşie de furie când mă întorceam, spunea că luasem toate obiceiurile urâte de acolo, că degeaba cheltuise atâţia bani cu educaţia mea.

Când se mărturisea Valentinei, izbutea, parcă în ciuda voinţei lui, să-şi observe deformările şi stratagemele. Mărturisindu-se altcuiva, ele n-ar fi ajuns la lumina conştiinţei. Descoperi cu tristeţe că vicleniile pătrunseseră în zone până atunci imune. Pângărise fermecătoarea lui copilărie prin felul în care şi-o amintea, făcuse şi din ea o armă de seducţie ca oricare alta, văzu cum apare grija de a avea succes, de a impresiona, selecta amintirile după criteriul eficacităţii. Uneori şi născocea întâmplări netrăite, avea ceva din spaima unui actor care, neîncrezător în hazul textului, improvizează numai ca să câştige câteva aplauze.

Ce fără de noimă şi ce triste erau toate astea în comparaţie cu simplitatea Valentinei, neîntinată de ideea de a impresiona…

— Eu când am fost mică eram foarte antipatică, aveam toate defectele, îmi plăcea să mă joc, mă înhăitam la joacă şi pe urmă plecam numai aşa, ca să le fac în necaz copiilor. Şi ce pârâcioasă eram! Mereu ridicam mâna în clasă şi spuneam: „Doamnă profesoară, fata asta a copiat, băiatul

ăsta m-a bătut, cutare a zmângălit cu creta toate băncile”. Biata femeie se obişnuise atât de mult cu reclamaţiile mele, încât înainte de a începe lecţia întreba „Valentina Damian, ai ceva de spus?” Întâi pâram eu şi după aia începea lecţia. Îţi dai seama că toţi copiii mă urau, mă ocoleau. Dar eu eram teribil de mândră de dispreţul lor. A, să nu crezi că eram o bestie! Aşa simţeam eu că e bine. Eram însă premianta clasei şi chiar pe victimele mele le ajutam să-şi facă lecţiile. Se spune că experienţa înrăieşte, că omul în copilărie e bun şi pe urmă lecţiile vieţii, dezamăgirile îl acresc. Cu mine, am avut noroc, s-a întâmplat invers. Am devenit, cred eu, mai bună odată cu experienţa.

— Eu cu timpul m-am înrăit – recunoscu Ştefan, dându-şi seama că nu riscă nimic.

Ea surâse neîncrezătoare.

— Ei, cât de mult te-ai putut înrăi tu? N-ai deloc mutra unui acrit de viaţă şi de mediocritatea din jur. Nu te văd capabil de nimic urât, ţi-ar fi, cred, prea lene pentru asta, răutatea e şi o formă de vrednicie blestemată. Să-ţi fie teamă de oamenii care se scoală cu noaptea în cap! – adăugă zâmbind Valentina, convinsă că înţelesese exact ceea ce voia să-i spună. Eu ghicesc sufletul oamenilor, nu-i judec după cuvinte, nici măcar după faptele lor.

Ultimele cuvinte ale Valentinei nu-l făcuseră pe Ştefan să trăiască iluzia unei posibile clemenţe, ştia că şi ea, dacă i-ar cunoaşte trecutul, tot după fapte l-ar judeca.

Se făcuse târziu, trecuse de ora unu, lumina palidă a lampioanelor nu mai reuşea să izgonească întunericul nopţii.

— Mi-e somn, ţie nu? spuse Valentina şi se ridică în picioare. Rămâi să dormi aici – şi nu-i era clar lui Ştefan dacă era o rugăminte, o dorinţă sau o poruncă.

O însoţi intimidat, cu modestia unui ostatic. Şi în această senzaţie era mai mult orgoliu decât

adevăr, căci îi plăcea să se considere „răpit de femei”. Nicio nerăbdare, nicio neliniște nu se iviseră în gesturile Valentinei. Mișcările ei leneșe dădeau o senzație odihnitoare, evocau întâmplări de multe ori petrecute împreună. Trecutul comun pe care-l atribuise de la început relațiilor dintre ei ajunse de data asta până la Ștefan.

În camera ei, după ce cercetă câteva clipe întunericul nopții, închise ferestrele.

— La noapte o să avem furtună.

Pregătirile pentru somn ale Valentinei erau lungi și complicate, Ștefan le urmărea cu încordare, însă tâlcul lor nu-l înțelegea. Pe noptiera ei se adunaseră lucruri dintre cele mai diferite, îi era greu să-și dea seama dacă erau podoabe sau obiecte cu un scop practic, căci și unele și altele răspândeau aceeași somptuozitate și strălucire. Somnul era în același timp un ritual și o expediție pentru care ea trebuia să fie bine pregătită.

— Nu pot să dorm înainte de a-mi pregăti un vis. Eu visez ceea ce vreau eu – spuse Valentina cu o copilărească necruțare. Nu mă las la voia întâmplării. Specialiștii ar spune că mint, că nu am o atitudine științifică, că visurile vin din altă lume și de preferință din subconștientul omului. Cum eu, spre fericirea mea, n-am, refuz să am subconștient, îmi fac visele „cu mâna mea”… Pe ăsta de-acum nu pot să ți-l povestesc, n-ar fi corect, trebuie să-l verific întâi în somn.

Învăluită de bucuria visurilor care o așteptau, de lumea de basm a somnului, Valentina începu să se dezbrace. Ceva suav și feciorelnic acoperea goliciunea și exuberanța trupului ei. Ajunsă în pat, se acoperi cu pătura până peste cap, cum fac de obicei copiii când dorm singuri, și-i spuse lui Ștefan:

— Eu dorm cu fața la perete. Tu dormi aici. Și-i arătă locul unde era așteptat.

PARTEA A II-A

„Am făcut o mare descoperire sunt îndrăgostită…” – îşi amintea ca prin vis Ştefan cuvintele Valentinei. Le repeta încontinuu, beat de fericire, convins că aceste cuvinte îl vor face imun la toate suferinţele.

Ciudatele vânturi venite din miazăzi, încărcate de arome şi nelinişti necunoscute, mângâiau străzile oraşului. Dintotdeauna, din copilărie, iubise vânturile dulci şi mângâietoare ale primăverii, semn că pribegia putea reîncepe. Ura, ca toţi cei din neamul lui, frigurile, zăpezile şi întunericul iernilor. Iarna nici nu trăiau, hibernau trişti şi nedumeriţi, pândind fiecare mărturie a primăverii, oricât de modestă şi de înşelătoare. Dormeau cu toţii într-un singur pat, îmbrăţişaţi în aceeaşi spaimă şi aceeaşi speranţă. Deveneau apatici, palizi, descumpăniţi, se mişcau greu, ca nişte somnambuli. Poate şi de spaima frigului unii, cei mai tineri şi cu sângele mai aprins, îndrăgeau închisorile, încălcau legea care le asigura arestarea din toamnă până în primăvară. Era mult mai plăcut să aştepte acolo, în închisoare, venirea primăverii… Gustul libertăţii şi aroma ameţitoare a vânturilor de miazăzi îi aruncau într-o stare de nebună fericire. Încercase şi Ştefan, la îndemnul unor fraţi mai mari şi mai înrăiţi, să păşească în ţara multvisatei infracţiuni, nu reuşise însă, n-avea stofă pentru aşa ceva. Fraţii îl dispreţuiseră şi numai Indra se bucurase de această neputinţă. Ştefan alungase îmbrăţişările maică-sii, jignit de judecata fraţilor. „Nu trebuie să-i invidiezi, îl

sfătuise Indra, n-ai pentru ce. Tu nu eşti ca ei, tu ai altă menire."

Nu înţelegea însă Ştefan cum de reuşiseră ciudatele, ameţitoarele adieri ale Austrului să pătrundă aici, acum, în plină vară. Se afla parcă într-un oraş străin, nu mai recunoştea nimic, nici străzile, nici oamenii, nici culorile. Nimic nu mai semăna cu ceea ce fusese înainte, pe timpul când n-o iubea pe Valentina.

Aşa cum unii au prestigiul morţii subite, alţii, cei fericiţi, au prestigiul iubirii. Cu acest sentiment de mândrie străbătea Ştefan străzile oraşului necunoscut. Împărţea oamenii în două tabere, cei care cunoşteau iubirea şi cei care refuzau s-o cunoască. El se găsea în tabăra învingătorilor, a îndrăgostiţilor. Nimic nu mai era dinainte ştiut, trebuia să redescopere lumea, şi această veşnică uimire îi umplea sufletul de o extraordinară bucurie. O lumină solară, atotputernică, înnobila tot ce vedea în jurul lui. Distanţa dintre ei şi frumuseţea existenţei dispăru pentru totdeauna. Nu numai oraşul feeric îi era necunoscut, şi el însuşi îşi părea un străin, alături de care însă se simţea foarte bine. Străinul atât de apropiat îndeplinea şi rolul unui ghid, îl conducea spre toate splendorile demne de admirat, îi explica neliniştile propriului spirit…

Lumina solară atât de dulce şi de mângâietoare la început îşi dezvălui, mai târziu, laturile mai puţin plăcute. Ştefan se îngrozi de ceea ce descoperi sub invazia luminii. Oraşul feeric de basm se năruí într-o singură clipă, de parcă ar fi fost atins de suflul unei explozii pustiitoare. În locul lui nu apăru însă nici paragina, nici pustiul, ci ceva mult mai rău: renăscură, tot într-o clipă, şi străzile binecunoscute ale vechiului oraş şi sufletul lui de odinioară. Dar oare era chiar atât de minunat sufletul lui de odinioară la care mereu visa să se întoarcă? – se întrebă Ştefan cu luciditatea necruţătoare pe care i-o lăsaseră drept răsplată

clipele fericite trăite alături de Valentina. Dacă această multvisată candoare a tinereţii n-a existat niciodată? Dacă nu sunt decât un orfan orgolios, dacă n-am de fapt la ce să mă întorc?

Prietenii mai bine intenţionaţi sau numai foarte indiferenţi îl sfătuiseră să se îndrăgostească de o femeie inteligentă, frumoasă şi mai ales echilibrată. Ajunge, venise timpul să-şi bage minţile în cap. Ştefan îşi impusese să se îndrăgostească de Valentina, însă un miracol pe neaşteptate venit îl împiedică să-şi siluiască sufletul: o iubea cu adevărat, aici nu se putea înşela. Tocmai această spontaneitate nebănuită, sublimă, nedorită, plină de farmec îi îngreuna şi mai mult situaţia. O iubea şi asta i se părea nespus de frumos şi nespus de greu. Vedea limpede contradicţia dintre rigorile înalte ale iubirii şi propria lui mediocritate. Oare o să fie el la înălţimea acestei iubiri? Şi apoi iubirea nu ne face mai mărginiţi, măi mediocri? Păcatele noastre supravieţuiesc marilor iubiri – vechea convingere pe care altădată şi-o mărturisea cu melancolică trufie, de data aceasta îl înspăimânta. „Ce-o să mă fac?” – se întrebă Ştefan înfricoşat ca un copil nesigur pe purtările lui. Valentina îl iubea, nu trebuia să se teamă decât de propriul lui suflet. O nenorocire venită din afară e mai uşor de suportat decât una născută de propriile noastre contradicţii. „E foarte greu”, îşi spunea Ştefan, îngrozit de fericirea care năvălise asupra lui, „e mult mai greu şi mult mai frumos decât mi-am închipuit vreodată”.

Abia trezit din beţia primei nopţi de dragoste, greutăţile şi neliniştile începuseră să-l copleşească. Trebuiau luate urgent măsuri de consolidare şi de protecţie a iubirii. Îl legau de Valentina şi visuri de fericire, şi visuri la fel de mari şi de ambiţioase de ordine şi pace interioară.

Nici greutăţile de ordin mai practic nu erau chiar demne de dispreţuit: munca, nepotrivită pentru el,

la temutul şi renumitul complex „Govora”, reţeaua de amiciţii suspecte, minate de povara prea multor servicii reciproce, tradiţionalele şi periodicele minciuni destinate bunilor părinţi, dificultatea de a obţine după atâta timp transferul, legăturile sentimentale ajunse indispensabile prin obişnuinţă…

Acum, când o iubea pe Valentina, mizeria de care se vedea înconjurat îi apărea şi ca o nedreptate. El se schimbase, dar cum putea să-i convingă de acest lucru şi pe alţii, şi pe el însuşi, şi mai ales pe Valentina?

Pentru prima oară, realiza că viaţa pe care o dusese până atunci – dintr-o romantică înflăcărare şi intoleranţă situa toate mizeriile „în trecut” – îl împiedica să fie fericit. Râsese de cei care susţineau că „în viaţă totul se plăteşte”. Şi ce dacă nu s-ar plăti? N-au fost şi asasini care n-au plătit cu nimic, nici măcar cu destrămarea interioară, fărădelegile lor? Din nefericire pentru Ştefan, locurile comune au şi ele înţelepciunea şi adevărul lor, oricât ar părea de banal şi desuet. Da, în viaţă totul se plăteşte. A pierde însă iubirea Valentinei i se părea o pedeapsă prea mare.

De câte ori spectrul pedepsei se arăta la orizont, îşi găsea în mod reflex circumstanţe atenuante superioare din punct de vedere moral infracţiunii… Tot ce făcuse, făcuse numai în legitimă apărare. Fusese obligat să evadeze din lumea în care se născuse, care-l strivea, îl detesta, îl socotea un intrus. Voise să evadeze – reuşise, însă unde evadase? Într-o lume la fel de primitivă, cu ritualuri şi mai păgâne, şi mai nedrepte. Continuase acest tip de viaţă şi după ce şi-a dat seama de caracterul lui falimentar; o eroare târâtă mai departe şi după ce mintea s-a despărţit de ea devine şi mai primejdioasă. Ruperea de lumea în care se născuse fusese pentru Ştefan o problemă de viaţă şi de moarte: departe, cât mai departe, cu orice preţ cât mai departe. Tot ce-l ajuta în această

operă, începând cu frivolitatea mondenă, patima pentru Marion, admiraţia pentru Bach şi sfârşind cu rigorile ştiinţei, era binevenit, n-avea niciun scrupul. De câte ori se ivea prilejul, rupea vălurile poetice ce înconjurau lumea pe care el voia s-o părăsească. Se pricepea însă, de asta era mai puţin conştient, să-şi şi exploateze obârşia. Preluase de la ea tot ceea ce-l ajuta să-şi mărească puterea de seducţie. Nu credea în valoarea absolută a acestor virtuţi, el personal le socotea de prost-gust, le folosea numai fiindcă pentru alţii prezentau interes. Ce găseau ei fermecător, spontan, teluric, teribil de interesant – el nu reuşea să înţeleagă, dar dacă le place, n-au decât.

De fapt, nu-şi depăşise „condiţia”, ci numai o trădase, se înstrăinase de ea. Ceea ce dobândise după atâtea strădanii şi automutilări era, recunoştea în clipele de sinceritate, mult inferior valorilor morale de care voise să se despartă. Lumea pe care o părăsise era păgână, primitivă, însă naivă, curată, vitală, cu nedreptăţile şi înălţimile ei. În cealaltă, în care, în sfârşit, ajunsese, nu găsise decât trufie şi singurătate.

Cei câţiva ani petrecuţi ca administrator al complexului „Govora” aduseseră modificări importante în modul de a vedea viaţa şi de a înţelege oamenii. Un alt suflet, opac şi greoi, se aşezase din ce în ce mai trainic şi mai arogant deasupra sufletului de odinioară. Îşi păstrase detaşarea de a se observa şi puterea de a se indigna de sine însuşi ca de un străin. Ceea ce observa în clipele în care reuşea să se detaşeze de el însuşi îl rodea. Îl îngrozea că şi el, orgoliosul, predestinatul, pândea ca toţi ceilalţi salariaţi zâmbetul de bunăvoinţă al directorului, se temea să nu-i scape. Această umilinţă se spulbera repede, mai repede decât la ceilalţi, însă nu putea să-şi ierte faptul că o trăise. Politeţea – impusă de obligaţiile de serviciu – devenise o trăsură de caracter, îşi stabilea atenţia şi chiar compasiunea în

raport direct cu autoritatea socială a nefericitului. Se entuziasma de lucruri care nu-l interesau şi, ceea ce era şi mai grav, tot din politeţe, dădea din umeri plictisit la discuţiile care-l interesau cu adevărat. Şi acest suflet străin ameninţa să-i devină propriu, să se consolideze, să-şi impună autoritatea, iar cel adevărat să devină un judecător din ce în ce mai dispus la concesii. Orgoliul lui se degradase de asemeni, îl scotea în lume cu multă precauţie şi modestie, numai când împrejurările îi erau convenabile.

Ce reuşise Ştefan? Rezultatele erau dintre cele mai mizerabile şi mai derizorii. Toate visele i se împliniseră, dar ce jalnică, ce ridicolă încununare de izbânzi! Dorise nu atât să pătrundă în viaţa mondenă a Bucureştiului, asta i-ar fi părut prea puţin, ci să ajungă s-o dispreţuiască. Da, o dispreţuia, nu mai trăia mândria de a şi-o fi asimilat, asta însă nu schimba cu nimic lumea. La această neîntreruptă agitaţie Ştefan de fapt nici nu mai lua parte activă, el îşi rezervase doar rolul unui dispecer. Distribuia celor înfometaţi distracţii şi senzaţii de care el, spre mândria lui, se plictisea. Descoperi că plictiseala fusese de fapt visul lui suprem, o socotea dovada cea mai înaltă a emancipării şi a îndepărtării de lumea din care venise. Nu-l mai măguleau, ca-n primii ani, relaţiile lui dintre cele mai diverse cu descendenţi din Cantacuzini şi Brâncoveni barmani de la Athénée Palace, sportivi de valoare europeană, vedete ale muzicii uşoare, ci tocmai puterea de a face abstracţie de toate astea, de a le neglija, tratându-le cu plictiseală şi condescendenţă. În oboseală şi resemnare văzuse semnul cel mai sigur al triumfului. Se lăuda nu cu numărul femeilor iubite, ci cu cel al femeilor părăsite sau numai ignorate. Societatea unde el strălucea, îşi dădea seama şi de asta acum, era alcătuită numai din orgolioşi care nu-şi atinseseră ţinta şi se împotmoliseră încântaţi la mijlocul drumului.

O asemenea izbândă, fie ea şi mediocră la o judecată severă, presupune totuşi calităţi ieşite din comun. Cu toată ispita autodenigrării, Ştefan îşi lua riscul de a recunoaşte că da, el are aceste calităţi ieşite din comun. Extraordinara lui dragoste de viaţă putea să pară o virtute oarecare, la îndemâna oricui, transfigurată însă de personalitatea lui căpăta o dimensiune stranie. În ce stătea acest farmec cu greu putea fi precizat. O lenevie vicleană şi îngândurată îi însoţea fiecare gest. Nu se năpustea asupra plăcerii decât după ce înţelegea viaţa ei secretă. Circulau adevărate legende şi pe seama virtuţilor lui de bărbat, şi nu în primul rând în legătură cu cele impuse de autoritatea puterii, ci pe seama celor născute din graţie, delicateţe şi dumnezeiasca răbdare atât de dragă femeilor. Înstrăinarea lui atât de pregnantă şi de lipsită de echivoc înnobila cu o taină şi mai mare uitarea de sine cu care îngenunchea în faţa plăcerii. Oricum, avea faima unui mare risipitor a celui care nu-şi păstrează darurile pentru sine, ci le aruncă generos tuturora.

Ajuns acasă Ştefan găsise ca de obicei tot felul de mesaje, invitaţii la petreceri şi bairamuri, reproşuri tandre, proiecte de distracţie, ameninţări pentru datoriile încă neplătite. Îl aştepta de asemenea şi o lungă scrisoare din partea directorului; directorul îşi îndeplinise în sfârşit visul de a prezenta în restaurant şi un mic program artistic. Tot Ştefan trebuia să se ocupe şi de asta. Adevărul era că-i şi plăcea să organizeze programe artistice, să caute acrobaţi, cântăreţi şi contorsioniste. Vişan era şi dat dracului de exigent. El, o spunea foarte limpede tuturor salariaţilor, nu admite umplutura, el vrea o artă mare, durabilă… Pe birou Ştefan mai găsi scrisoarea unei cântăreţe aflate la începutul carierei; îl admonesta că, deşi o iubise, n-o angajase: „nu mai cred în sentimentele tale. Eşti la fel ca majoritatea.”

Scrisoarea cântăreţei, o exaltată, o nebună, iubita unui etiopian sau ceva asemănător, îl amuză şi, ca să se răsfeţe, îi dădu dreptate: „Sigur că sunt şi eu la fel ca majoritatea. De ce aş fi original tocmai cu ea?”

Nu, nu exista nicio legătură între această lume şi lumea Valentinei. Iubirea pentru Valentina îl făcuse lucid, îl ajuta să ia hotărâri pe care până acum n-avusese puterea să le ia… „Trebuie să plec de aici, trebuie să mă întorc la meseria mea.” Privea miracolul iubirii ca un strateg nesigur de şansele lui câmpul de luptă… „Trebuie să-mi fac o viaţă pe măsura acestei iubiri. Nu, astăzi n-am să merg la serviciu, o să-i telefonez directorului, o să-i spun că mi-au venit bătrânii în Bucureşti.” Auzea mormăiala lui îndelung studiată, ştia ce o să-i spună, ştia cum o să împletească ameninţările cu cea mai deplină înţelegere.

Această primă victorie i se păru foarte mediocră şi de prost augur. Ce repede îi venise în minte minciuna cu părinţii veniţi în vizită la Bucureşti!… Şi, iată, bucuria lui nu mai era la fel de înaltă. Constată că era prea adâncă prăpastia dintre viaţa lui de acum şi iubirea pentru Valentina. Trebuia să măsoare cu exactitate dimensiunea acestei clipe unice. Voia să-şi construiască o altă viaţă, la fel de frumoasă, de înaltă şi de pură ca şi iubirea pentru Valentina. Cine putea să-l împiedice? De cine să-i fie teamă?

Şi chiar de-a doua zi hotărî să-şi pună planul în aplicare.

În acea zi, directorul Vişan venise mai devreme ca de obicei, pesemne se aştepta la un control. În asemenea situaţii era greu de abordat, irascibil, trecea uşor din tabăra legalităţii în cea a ilegalităţii şi invers, şi din prudenţă era suspicios şi cu el însuşi. Ideile morale erau în imaginaţia lui atât de practică nişte amici bine plasaţi, care-l trăgeau de mânecă de câte ori o lua razna. Şi fantezia, şi speranţa, şi visele şi abisurile lui căpătau sarcini

foarte precise, erau puse la treabă… Ciudate erau visele directorului!… I le povestise odată lui Ştefan: cum se făcea că găsise la „Ciclop” piese de schimb, cum că i se aprobase valută ca să plece cu nevastă-sa în Italia… Anumite modificări în raport cu realitatea existau totuşi: funcţionarul de la ghişeu era un moşneag cu părul alb şi semăna cu Moş Gerilă…

Îl găsi în biroul lui somptuos, înfundat într-un vraf de hârtii. Detesta luxul, însă susţinea că biroul unui director trebuie să fie impozant pentru a da de gândit salariaţilor. Din aceleaşi considerente purta şi ochelari; îi erau de mare folos în timpul audienţelor, şi-i scotea de pe nas, pentru a putea să examineze cu o privire mai proaspătă solicitantul.

Ca de obicei, Vişan îl puse la curent cu ultimele reclamaţii primite.

— Un tovarăş de la baza de desfacere a venit duminică cu soţia şi copiii şi s-a plâns că n-a găsit salată – a mâncat friptura fără salată – plus doi ospătari beţi. Şi ca o concluzie logică a acestei situaţii, îi spuse: Vine miercuri cu inginera lui, dă-i o cameră frumoasă cu vedere spre lac.

În privinţa reclamaţiilor, nu se arăta niciodată agitat, detesta panica, atrăgea doar atenţia să nu se mai repete.

— Fiţi şi voi mai atenţi când serviţi, nu sunt doi clienţi la fel.

Cum îi plăcea întotdeauna să sărbătorească rezolvarea unei reclamaţii, îi întinse o cutie cu ţigări de foi dintre cele mai bune.

— Mi le-a adus un prieten, sunt din R.F.G., dar tutunul e din Turcia.

Ştefan luă o ţigară, trase câteva fumuri şi îi spuse:

— Dragă tovarăşe director, eu vreau să plec de aici.

Deşi luat pe neaşteptate, acesta îşi reveni repede. Se uită la el dojenitor. Nu admitea ca subalternii să aibă iniţiativa, era superstiţios,

socotea iniţiativele personale ale salariaţilor un semn rău.

— Adică luăm hotărâri fără să consultăm direcţiunea? Şi aşa, în plin sezon, mă laşi cu fundul gol? – precizã Vişan cu seriozitatea maximă pe care o avea de câte ori folosea cuvinte deşucheate. O făcea fără plăcere şi cu resemnare şi cu un sobru sentiment al datoriei, credea că în anumite cazuri puţină frusteţe poate să aibă efecte pozitive.

— Trebuie să mă înţelegeţi, am o calificare, am făcut o facultate – îi aminti Ştefan adevăruri elementare pe care de altfel şi el le ignorase.

— Da, bine, nimeni nu e împotriva ştiinţei, nimeni nu e contra să-ţi faci meseria ta. Dar acum mi-o spui? Trebuia să mi-o spui din vreme, să luăm măsuri, să găsim un înlocuitor, ori prin transfer, ori prin personalul existent. Numai eu ştiu ce rar găseşti un om capabil în comerţ. Şi mai ales acum. Cei mai buni sunt plecaţi pe litoral. Aşteaptă şi tu până în octombrie, când se întorc.

— Nu pot – răspunse simplu Ştefan.

— De ce nu poţi? şi directorul îi imită vocea, legănându-şi capul aşa cum făcea întotdeauna când cineva era de altă părere. De ce nu poţi, ai vreo promisiune fermă pentru o dată fixă?

— Am, în provincie – răspunse sec Ştefan, fără să simtă nevoia să intre în amănunte.

Vestea asta îl înveseli pe Vişan. Începu să râdă cu râsul lui gros, care îi depăşea puterile.

— Cum, mă, laşi tu capitala? Eşti nebun, eşti un caz unic! – şi, după ce se lovi cu mâna peste ceafă, sintetiză în termeni fermi soluţia: Stai până în septembrie şi îţi aranjez eu un post la Bucureşti. Vorbesc cu tovarăşul Visarion, îl cunoşti şi tu, l-ai cazat de atâtea ori. Vine cu prinţesa aia care întreabă întotdeauna dacă avem musaca. E o nebună, însă el e inteligent şi iubeşte tineretul. O să te sprijine.

De tovarăşul Visarion care iubeşte tineretul habar n-avea, dar de ea, de prinţesă, îşi amintea foarte bine. Cum ai putea să uiţi o femeie care îndată ce intra în restaurant punea mereu o singură întrebare: „Aveţi musaca?”

— Ascultă-mă pe mine, vorbesc eu cu tovarăşul Visarion – insistă directorul.

Voia ca fiecare salariat, chiar cel care pleca din unitatea lui, să-i rămână obligat. Cei mai mulţi susţineau că această idee i-a fost sugerată de nevastă-sa, femeie inteligentă pe seama căreia circulau cele mai bizare legende. Câte nu se spuneau despre ea! Că ar vorbi la perfecţie limba engleză, că ar fi „o eminenţă cenuşie”, că ea ar fi aceea care conduce din umbră complexul „Govora”…

— Şi soţia mea are relaţii, de ce nu vorbeşti cu ea? Ea are o fire foarte deschisă, mai deschisă ca a mea. Şi apoi sunteţi intelectuali, vorbiţi o limbă comună.

— Aş vrea să plec imediat…

Ştefan simţea că directorul mai aşteaptă ceva.

— M-am plictisit, adăugă Ştefan cu aerul că-i face o concesie.

— Ei, chiar aşa? mormăi visător Vişan. Spune-mi şi mie ce s-a întâmplat, nu mă lăsa să mor prost.

Când voia să obţină o informaţie, directorul ştia să fie umil şi, dacă era absolut necesar, chiar să-şi găsească şi lui anumite defecte. Nu dispreţuia autocritica, dacă-l ajuta să-l tragă de limbă pe interlocutor.

— Eşti supărat pe mine? Crezi că nu m-am comportat corect? îl întrebă directorul cu o totală detaşare, aşteptând modest orice obiecţie. Câteodată ţip. N-o fac însă din răutate, ci din cauza suprasolicitării. Şi, după o scurtă pauză, îi strecură confidenţial: Ai să te duci la foruri, să mă reclami?

— Nu, bătrâne. De ce să mă duc la foruri? îl linişti Ştefan, aproape îndrăgostit de spaima

directorului.

În acest moment dificil, îşi făcu apariţia Gertrude, soţia directorului. Trebuia pesemne să plece la cumpărături, erau superstiţioşi: făceau amândoi cumpărăturile – aşa se întâmpla că tot ce aveau în casă exista în dublu exemplar, două frigidere, două şifoniere…

Gertrude se aşeză pe un fotoliu cu atâta convingere, încât îi lăsă lui Ştefan senzaţia că ocupase întreaga cameră.

— Ce spui, Gertrude? Tovarăşul Ştefan vrea să plece de la noi din unitate.

Gertrude ridică din umeri şi, în felul ei foarte simplu, rezolvă dilema:

— Dacă vrea, părerea mea e să plece. Noi nu ţinem pe nimeni cu forţa.

*

Cine-i telefonase tocmai când se pregătea să plece la Călăraşi, să rezolve problema transferului? Doly! Eterna Doly, acum măritată cu un tip care ţinea la Hamburg un restaurant cu specific românesc. Venise ca turistă să vadă litoralul, stătea numai o zi la Bucureşti, era singură, *mein Man* era foarte ocupat, vrea neapărat să-l vadă pe Ştefan, îl mai adora încă. Dorind să se laude, Doly răspundea în doi peri la întrebările care şi le punea ea singură. Ei, ce întrebare – cu ce să vină! Cu Mercedesul, ca tot săracul! Îl aşteaptă la „Athénée Palace”, „Intercontinentalul” nu-i place, detestă lucrurile care nu au patina timpului, parcă el n-o cunoaşte… Nu se poate, îi răspunse simplu Ştefan. *Warum*? se răsti Doly, cu autoritatea femeii încă dorite. În semn de tandreţe, Ştefan îi răspunse tot în germană: *„Weil ich aus Buckarest fahre”.*

„Nu trebuia să aştept marea iubire ca să-mi fac meseria”, îşi reproşa Ştefan în tren încercând, din tandreţe pentru Valentina, să-şi mărească exigenţa. Ce obositor era să-i dea mereu amănunte despre o

lucrare de care habar n-avea! Când Valentina îl întreba: „Cum staţi voi cu planul de export?” o privea cu duşmănie şi-i răspundea cu o voce sumbră: „Aşa şi aşa”. Era ispitit să spulbere iluzia, să recunoască totul, absolut totul, să-şi recunoască adevăratul caracter, sufletul lui întunecat. Spovedaniile întreţin entuziasmul în iubire, câte nopţi de dragoste minunate nu avusese el după ce-şi demascase caracterul, trăsătură cu trăsătură, în faţa altor femei! A se mărturisi Valentinei i se părea însă o lipsă de delicateţe: cum să te mărturiseşti unei femei pe care o iubeşti?

De la Călăraşi – unde fusese asigurat că transferul poate să-l obţină în câteva săptămâni – se înapoie pe la unu noaptea. Mai avea deci timp să treacă pe la „Continental” să-i plătească lui Mişu Socec o veche datorie: boxerul o făcuse uitată, însă el voia să scape odată de ea. Intră în bar cu liniştea virtuoasă a celui aflat aici în interes de serviciu, ignoră până şi salutul ceremonios al portarului.

Mişu Socec era bineînţeles în bar – discuta cu Amalia, cântăreaţa de tură. Un salut scurt şi înadins obosit, aşa cum se obişnuieşte între vechi prieteni, şi Ştefan se aşează la masa lui, comandând o votcă. După ce cântăreaţa, răpită de entuziasmul şi nerăbdarea consumatorilor, dispăru, Mişu Socec se simţi dator să-i spună ce anume discutase cu ea. De când devenise virtualul logodnic al lui Marion, îi făcea o mare plăcere să dea explicaţii amănunţite despre natura relaţiilor lui cu celelalte femei.

— Despre Doly discutam, dragă, aia care a plecat în străinătate cu aprobare, fata! A fost şi ea aici la program, că se grăbea. Ţinea să te vadă, îmi pare rău pentru amândoi.

Masa se anima, mereu venea câte cineva care sub un pretext sau altul înţepenea acolo. Venea şi cântăreaţa de tură, la fiecare pauză, şi prezenţa ei făcea ca masa lor să crească foarte mult în ochii celorlalţi consumatori. Ca de obicei, toţi se lăudau

şi făceau un haz nebun de isprăvile din seara precedentă. Unul din ei, neavând bani să plătească la „Berlin”, îşi vânduse pantofii. Absenţii erau admonestaţi cu tradiţionalul „să vezi ce bine ne-am distrat după ce-ai plecat tu”. O debarasoare, după ce, vrând să-i câştige simpatia, îl avertiză pe Ştefan să nu bea whisky, că nu e natural, e făcut doar din nişte combinaţii de rom, fernet şi puţină bere, îl rugă după ce-i aranjă nodul de la cravată:

— Antipaticule, nu mă cazezi la noapte la tine? Stau departe, în Balta Albă, şi mâine avem şedinţă la opt dimineaţa.

Ştefan nu-i răspunse, debarasoarea însă se împotmolise în rugămintea ei.

— Ei, cum rămâne, mă cazezi sau nu? Mie îmi plac răspunsurile clare.

Ştefan dădu din umeri, lăsând-o să înţeleagă că nu are virtutea carităţii.

Când amatorii de dans se îndreptară spre ring, Ştefan îi înmână datoria. Mişu nu se grăbi să pună banii în buzunar, îi lăsă pe masă încă multă vreme. Când cântăreaţa reveni la locul ei, se pierdu cu firea văzând mormanul de hârtii de o sută de lei, şi asta o făcu teribil de copilăroasă. Bătea cu pumnul în masă, ţopăia şi implora cât mai peltic:

— Vleau şi eu o tută, vleau şi eu o tută…

Ştrengăria ei nu avu efectul scontat, căci Mişu o privi cu o mare nedumerire:

— Ce vrei tu?

Ştefan, încântat că găsise pretextul pentru a pleca, întrebă întreaga adunare:

— Or fi având ăştia „Pall Mal” fără filtru?

— Are sus, la garderobă – îl asigură debarasoarea, care încă mai spera să fie cazată. După ce Ştefan plecă, îi explică şi cântăreţei de tură, să nu fie înţeleasă greşit: Dacă aş sta în centru, în Piaţa Romană, de pildă, aş fi şi eu alta, aş fi mai reţinută.

Ajuns acasă, Ştefan avu o surpriză neplăcută. Trei bărbaţi, pesemne beţivi cunoscuţi în Gara de

Nord, şi o femeie, o doamnă, suspect de onorabilă pentru o oră atât de târzie şi o asemenea companie, cereau să fie primiţi înăuntru.

— Am venit să bem la tine. Acum nicăieri nu e deschis.

Se strecură în camera lui fără să le spună niciun cuvânt. Închise uşa şi observă cu plăcere că beţivii dispăruseră imediat. Şi ce înţelegător era altădată cu acest gen de oameni!

Înainte de a se culca, îi telefonă lui Marion. Îşi punea speranţa în insomniile ei. Da, Marion nu dormea, era foarte veselă, dornică de conversaţie. Handicapat de buna ei dispoziţie, Ştefan îşi strecură cu greutate mesajul. Ea înţelese însă repede despre ce era vorba: dacă vrea să nu-l mai caute niciodată, n-o să-l mai caute niciodată, foarte bine că s-a îndrăgostit de Valentina, Valentina e o femeie minunată, şi ea dacă ar fi bărbat…

Ocupată cu alte drame sentimentale, mult mai acute, Marion era convinsă că o să-şi ţină făgăduiala.

*

Academicianul Adrian Stoleru, prieten din copilărie cu fostul soţ al doamnei Eugenia Crivăţ, era o autoritate indiscutabilă în psihiatria modernă. Lucrările sale fundamentale *Fiziologia şi moralitatea visului, Naturalismul etic* – o examinare critică a ideilor lui Hume şi Hobbes, poate prea pătimaşă, după opinia unora – şi mai ales *Caracteriologii constituite pe baza binomului „complex de inferioritate – sete de putere”,* cea mai surprinzătoare şi mai curajoasă, stârniseră un mare ecou şi discuţii dintre cele mai aprinse, obligaseră pe mulţi să-şi revizuiască ideile şi să interpreteze într-un mod nou experienţa clinică. În esenţă, fără să nege geniul lui Freud şi fabuloasa lui contribuţie la explorarea abisului sufletului omenesc, atrăgea atenţia asupra limitelor şi

riscurilor psihanalizei; susţinea că psihanaliza nu ajută individului să-şi descopere contradicţiile, ci mai degrabă le consolidează, le instalează trainic în viaţa lui psihică, transferându-le prin perfidia gândirii într-o zonă inaccesibilă conştiinţei. Conştientul devine foarte uşor sluga subconştientului, intră într-un raport de complicitate reciprocă şi ceea ce individul crede că descoperă disecându-şi sufletul nu e decât o amăgire. Riscurile psihanalizei vin şi din avantajele ei superficiale, ea măguleşte inteligenţa speculativă a individului mândru că are puterea de a se introspecta. Inteligenţa este satisfăcută cu rezultatele expediţiilor ei interioare, nu-şi mai propune alt ţel, şi zbuciumul sufletesc se transformă în mecanism, în obicei, predestinat să consolideze inerţia.

O primejdioasă plăcere a introspecţiei observase Adrian Stoleru şi la Marion. Ultima vizită pe care i-o făcuse îi confirmase îngrijorările. Marion îşi cunoştea bine erorile, chiar prea bine, le descifra mobilurile, analizându-le metodic şi cu o mare putere de pătrundere. Analizate, interpretate, condamnate, etichetate, ierarhizate, erorile şi impasurile psihice îi deveniseră familiare; putea să vorbească despre ele la orice oră din zi şi din noapte, şi iată care erau ele în ordinea indicată de ea însăşi: prematura libertate sexuală, cultul senzaţiilor şi evidentul dispreţ faţă de reacţiile afective, incapacitatea de a se consola cu lipsa de înzestrare pentru artele dramatice, inactivitatea, trândăvia.

Într-adevăr, cam astea erau păcatele ei capitale, bătrânul prieten al familiei nu avea nimic de adăugat. Nenorocirea se naşte odată cu obişnuinţa. Necruţătoarea introspecţie devenise pentru Marion o reacţie mecanică, o rutină, un tabiet ca oricare altul, ca de pildă cel de a citi înainte de culcare câteva pagini dintr-un roman poliţist. Curând autoanaliza îşi pierduse independenţa, revărsându-

se în confuzia generală. Stoleru ar fi preferat ca Marion, în locul unei analize profunde şi ştiinţifice, să aibă o reacţie mai simplă, să fie cuprinsă pur şi simplu de ruşine pentru viaţa pe care o trăia. Numai afecţiunea faţă de alţii şi de sine însuşi are puterea să modifice conştiinţa individului. Autoanaliza, prin iluzia profunzimii cu care dezmiardă şi pe cei mai superficiali, măguleşte amorul propriu, şi un om cu o bună părere despre el însuşi nu vede necesitatea nici unei schimbări. Ascultase doctorul Stoleru numeroase confidenţe despre planurile ei de regenerare morală; ele se întindeau însă pe perioade foarte lungi şi cu termene foarte fixe: peste şase luni se va lăsa de alcool, peste un an se va înscrie la Medicină, peste încă unul va trece la vegetarianism, şi, apogeul regenerării, peste trei ani va deveni mamă. Marion era încântată de hotărârile ei, dar academicianul o avertiză cu tandreţe că cine vrea să se schimbe în etape, încetul cu încetul, cine îşi face un plan foarte riguros are toate şansele să rămână în aceeaşi stare de dezordine psihică. Era convins că impasurile psihice pot fi evitate sau depăşite, de aceea îl întristau energia, viclenia inconştientă cu care Marion îşi apăra mizeria interioară.

După moartea bunului său prieten încercase să preia o parte din obligaţiile legate de educaţia lui Marion, o iubea şi voia să o ajute. Găsise însă în celebra şi fericita văduvă un duşman mult mai primejdios decât bănuise. Ca în vechile legende, ceea ce el construia, Eugenia distrugea. Şi nici în Marion nu găsise aliatul de care avea nevoie. Ea îşi dispreţuia mama, însă teoriile liberale ale acesteia, mai ales cele privitoare la viaţa sexuală, îi conveneau de minune şi din această pricină dispreţul ei nu lua niciodată forme categorice.

Cât de mult se obişnuise Marion cu impasurile ei, cât de mult îi plăcea să le analizeze!… Şi ultima oară, când stătuse ceasuri întregi de vorbă

cu ea, îi descrisese cu lux de amănunte şi pătrundere mizerabila ei stare de spirit. Din nefericire, era o recunoaştere inertă, din care sufletul murise.

Sentimentele paterne faţă de Marion aveau şi o altă explicaţie: în urmă cu patruzeci de ani, când valoroasa prozatoare de astăzi era una din stelele corpului de balet al „Alhambrei" şi încă nu se numea doamna Crivăţ, Adrian Stoleru se îndrăgostise de tinereţea şi de frumuseţea ei. Eugenia era una din acele femei de care toţi bărbaţii se simţeau datori să se îndrăgostească. Pe ea însă, modestia aspiraţiilor doctorului Stoleru o jignise profund: după o frenetică noapte de dragoste, el nu-i mai ceruse nimic… Ce mult se schimbase Eugenia! Existenţa ei de acuma era parcă rezultatul unui masacru interior: sugrumase, ucise sufletul generos al veselei baletiste de la „Alhambra". Între nebunia, generozitatea femeii de odinioară şi uscăciunea plină de trufie a venerabilei de acum se ridicase o prăpastie atât de mare, încât Stoleru, familiarizat cu atâtea dezastre ale psihicului omenesc, nu reuşise să înţeleagă taina acestei radicale modificări. O vedea rar, şi atunci numai cu ajutorul evocării trecutului reuşea s-o scoată la capăt. De când se afirmase ca scriitoare, relaţiile dintre ei se răciseră, Eugenia îşi lua revanşa pentru ambiţiile lui modeste din tinereţe. Divergenţele lor erau multiple, însă două dintre ele căpătaseră o importanţă deosebită: lipsa de entuziasm faţă de literatura ei şi incapacitatea doctorului Stoleru de a înţelege viaţa psihică a femeii, aşa cum o înţelegea ea, o viaţă infinit mai alambicată şi mai complexă decât a bărbatului. De când se îngrăşase, prozatoarea susţinea că „femeile nu pot fi cunoscute decât de femei", şi astfel, dintr-o singură lovitură scăpase de concurenţa bărbaţilor şi în primul rând de cea a lui Schopenhauer şi Tolstoi, pe care, în cadru intim, îi decreta inculţi şi primitivi.

Adrian Stoleru obţinu cu multă greutate această vizită. Eugenia se scuză, era foarte prinsă, toţi trag de ea, nu-şi vede capul de atâtea treburi, autografe, şpalturi, întâlniri cu cititorii, Buftea, discuţii cu editorii străini veniţi special să o vadă, interviuri, radio, televiziune, toate vicisitudinile celebrităţii.

Vinovăţia Eugeniei în impasul sufletesc al fiicei sale era, credea Stoleru, de neiertat. Şi păcatul era cu atât mai mare cu cât influenţa ei nefastă se exercitase la vârsta când Marion, ca orice copil, era lipsită de discernământ şi se încredinţa în întregime experienţei şi sfaturilor mamei. Tocmai gravitatea problemei îi spunea că nu are sorţi de izbândă, nu vedea cum Eugenia ar avea puterea să înţeleagă adevăruri nelegate direct, material, de existenţa ei.

Cu Eugenia nu puteai să discuţi decât despre literatura ei. Succesul îi luase minţile; locurile comune ţâşneau din întreaga ei fiinţă ca jeturile de apă dintr-o fântână arteziană. Trăia numai beatitudinea unui succes deplin şi îi plăcea şi ei să se mire de rapiditatea cu care îl cucerise fără să facă nimic: singura ei armă era talentul. Deasupra biroului avea o fotografie dintre cele mai semnificative, un redactor de la „Gallimard”, un ins mic, rotofei, chel, elegant, deşi handicapat de statură, o îmbrăţişa cu multă afecţiune şi probabil şi cu stimă pentru opera ei literară în curs de editare în Franţa, ţările nordice, Japonia şi Canada. De câte ori obiecţiile unui interlocutor o iritau, trăgea cu ochiul spre fotografia cu pricina şi-şi recăpăta încrederea în forţele proprii.

Buna dispoziţie devenise pentru Eugenia o adevărată religie, după ce îi declară doctorului Stoleru că arată formidabil – „Ce ten de adolescent putea să aibă la vârsta lui!” – şi că „toţi din generaţia noastră ne ţinem bine”, căzu într-o stare de prostraţie, într-o apatie ridicolă: primul stoc de locuri comune se epuizase, iar celălalt transport încă nu venise.

Doctorul Stoleru se hotărî să profite la maximum de această pauză, trebuia să se grăbească, cine ştie ce putea să-i rezerve viitorul. Locurile comune vegetau într-o letargie vicleană.

— A fost ieri Marion pe la mine… Arată foarte rău.

Eugenia tresări speriată, ca o pasăre de un zgomot al nopţii. Înregistra cu greutate, tot ce nu era legat de literatura ei sau de ideile ei sau de trecutul ei, la capătul unui efort eroic, de oare se simţea când flatată, când nedumerită, după cum îi era mai la îndemână. Acum era străină de temă. Socotea orice jignire la adresa doamnei Rembouet sau a principesei Martha Bibescu drept o insultă personală, ea se simţea ambasadoarea tuturor femeilor celebre, angajate în cruciada împotriva bărbaţilor. Doctorul Stoleru calculase greşit timpul necesar Eugeniei pentru a reînvia şi a trece la ofensivă. Ea îşi aminti foarte prompt ideile ei şi ale lui George Sand despre educaţia sentimentală a tinerelor fete.

— A, dragul meu, eşti panicard ca toţi bărbaţii! Voi exageraţi fenomenele, le ridicaţi la rang de principiu şi pe urmă vă miraţi că nu le înţelegeţi. Voi, bărbaţii, aţi născocit mitul complexităţii femeii, mitul misterului, al eternului feminin. Care mister, dragă Adrian? Noi, femeile, suntem mult mai simple, şi asta voi nu vreţi să admiteţi. Noi suntem misterioase numai aşa, din cochetărie, ca să vă facem vouă o plăcere. Numai noi, femeile, cunoaştem bine femeile. În zadar încercaţi voi, bărbaţii, să ne aflaţi secretul, e imposibil… De ce te îngrijorează Marion? Dacă ai fi femeie, ai înţelege că ea e la vârsta când trebuie să-şi pună ordine în senzaţii, să-şi sintetizeze experienţa…

— De ce să-şi sintetizeze experienţa, dragă Eugenia? Experienţa ei e prea bogată… Şi ce concluzie poate ea să tragă dintr-o experienţă aşa de nenorocită?

— Ce e rău într-o experienţă, oricât de mare ar fi ea? Aici nu sunt de acord cu tine, niciodată nu avem atâta experienţă cât ne este necesară ca să devenim mai sensibili şi mai receptivi. Eu, dacă n-aveam experienţă, mai puteam să scriu ceea ce am scris? Ce folos avea societatea dacă eu mă claustram în virtute şi refuzam să cunosc atâţia bărbaţi minunaţi? După părerea mea – ştiu că o să te înfurie, că o să mă consideri prea liberală, frivolitatea e prima datorie a unei femei de lume. O cucoană fără nostalgia adulterului nu este o cucoană adevărată. Ce, voiai să fac din fiica mea o gospodină, o refulată, o inhibată? Ar fi fost mai bine?

Egocentrismul ei era atât de feroce şi de compact, încât o făcea imună. Deznădăjduit, doctorul Stoleru se gândea cum ar putea să-i descopere o fisură. O uriaşă mulţumire de sine îi stătea în cale; ea era mulţumită şi de trecutul ei, şi de frumuseţea, şi de ridurile ei, şi de devotamentul, şi de adulterele ei, şi de literatura ei, şi de educaţie pe care i-o dăduse fiică-sii, se resemnase până şi cu ideea morţii, şi acest nesfârşit şir de izbânzi şi de certitudini ridica în jurul ei linii de apărare greu de răzbătut. Totuşi, Adrian Stoleru riscă.

— Dar de ce, femeia lui Dumnezeu, crezi că reversul dezmăţului trebuie să fie neapărat refularea? Deznădăjduit, sperase că, măgulindu-i amorul propriu o va face mai vulnerabilă. Cum poţi tu să judeci aşa de simplist? Eşti prozatoare de analiză, unii te compară cu Hortensia Papadat-Bengescu. Atunci… – şi făcu o pauză îndelungată, dându-i să înţeleagă că această comparaţie îi crea anumite obligaţii.

— Eu sunt simplistă? – şi sinceritatea cu care Eugenia excludea această ipoteză îl îngrozi. Nu sunt o admiratoare a Hortensiei Papadat-Bengescu. Din tot ce a scris ea numai *Logodnicul* rezistă, şi nici măcar în întregime, ci numai parţial.

…„Nu rezistă în întregime, ci numai parţial”, îi repetă el în gând cuvintele, cu speranţa că le poate îndepărta şi că astfel va căpăta puterea de a merge mai departe.

— Cu Marion se întâmplă lucrul cel mai prost cu putinţă. A ajuns să se dispreţuiască pe ea însăşi, şi te poţi aştepta la orice…

Eugenia surâse cu bunătate deznădejdii doctorului. Una din marile ei plăceri era aceea de a fi înţelegătoare cu limitele bărbaţilor. În momentele de indignare sau când credea că are deplină dreptate, sentimentul că e ambasadoarea tuturor femeilor creştea, şi de aceea admonestându-l pe Stoleru admonesta toţi bărbaţii.

— Dragul meu, trăim în secolul douăzeci, de ce nu înţeleg oamenii asta nu-mi dau seama, poate din conservatorism, sau din infantilism, sau mai ştiu eu de ce… S-a sfârşit o epocă, a început o altă epocă, eu am înţeles asta şi m-am adaptat. S-a dus vremea mazurcilor, a trusourilor, a sărutărilor luate pe furiş, a scrisorilor parfumate strecurate cu teamă, a plimbărilor sub clar de lună. Omenirea a înţeles de-abia acuma cuvintele lui Montaigne care spunea că iubirea e pretextul prin care natura îşi vede de treburile ei. Tu n-ai observat că îndrăgostiţii moderni nu se mai ţin de mână şi nu se mai uită unul în ochii celuilalt? Sunt schimbări, sunt fapte. De ce să nu le admitem?

— De unde ştii tu toate astea? – o întrebă Stoleru, sperând că această întrebare directă o s-o pună în încurcătură.

— Eu trăiesc în mijlocul vieţii! Egocentrismul ei era dens, primitiv, însă mijloacele cu care şi-l apăra erau adeseori subtile, aproape în contradicţie cu ţelul pe care şi-l propusese. Şi ştii ce mă bucură cel mai mult, Adrian? – continuă Eugenia ocrotindu-l cu o privire vizionară. M-a bucurat cel mai mult faptul că falsa pudoare a fost distrusă…

El aşteptă cu răbdare ca entuziasmul Eugeniei să se destrame. Zâmbetul jucăuş şi deşucheat care îi

ilumina obrazul fu repede dezminţit de ridurile bătrâne.

— Nu există numai falsă pudoare, se întunecă de furie academicianul, există şi pudoare propriu-zisă, adânc înrădăcinată în structura fiinţei umane. Şi ca să-ţi spun şi un adevăr ştiinţific, pudoarea e primul semn al feminităţii: e încercarea inconştientă de a particulariza senzaţiile. Iubirea e, după mintea ta de romancieră – ar fi vrut să facă altă comparaţie, dar se opri la timp – o sclavie de care trebuie să ne eliberăm? Vor să se elibereze de iubire numai cei care n-au fost înrobiţi de ea. De iubire trebuie să ne eliberăm, de respectul profund pentru fiecare fiinţă omenească? Fără iubire, fără afecţiune, fără misterul descoperit prin bucuria şi suferinţa ta, sexualitatea nu există. O, ştiu cât de mult te bucură pe tine asemenea progrese, ce mult ţi-ar plăcea să predai amorul, parcă te văd la catedră… însă cele mai mari impasuri se nasc tocmai odată cu asemenea performanţe sportive.

Pentru a respinge un lucru adevărat, Eugenia era dispusă la orice sacrificii, un suflu eroic îi bântuia spiritul, era gata să accepte şi autodenigrarea.

— Poate ai dreptate, Adrian, sunt egoistă ca toţi artiştii. Şi tu doar ai scris atâtea rânduri frumoase despre egocentrismul artistului, l-ai înţeles şi l-ai acceptat. Noi, artiştii, nu mai suntem oameni, ci unelte prin care se exprimă adevărul… Să citeşti ultima mea carte, continuă Eugenia copleşită de marile ei răspunderi, dezbate o problemă foarte gravă, felul în care fiecare generaţie abordează amorul. S-o citeşti, ai să vezi că o să-ţi placă, o să descoperi altă faţetă a mea, una pe care nici nu o bănui.

Şi după aceste inteligente fâlfâiri din aripi, se reîntoarse încântată la cuibul ei. Toate încercările doctorului de a trezi sufletul Eugeniei din letargia lui orgolioasă fuseseră sortite eşecului. Înfrânt, o întrebă cu modestie şi resemnare:

— Chiar nu te îngrijorează soarta lui Marion?

— Să mă îngrijoreze? – şi prozatoarea chicoti, uimită de absurditatea acestei întrebări. Ca şi cum aceste chicoteli ar fi avut o existenţă independentă, Eugenia aşteptă ca propriul ei râs să se sfârşească. De ce să mă neliniştesc? se înălţă triumfătoare Eugenia, de îndată ce propriile-i chicoteli dispăruseră. Eu ştiu ce se întâmplă la această vârstă când măritişul devine obligatoriu: presentimentul pierderii libertăţii creează o stare de anxietate. Am trecut şi eu, înainte de a mă mărita, prin această stare, eram bolnăvicioasă, irascibilă, nu mă înţelegeam cu nimeni.

Stoleru se simţea singur cu neliniştea lui.

— Ai greşit, Eugenia, nu înţeleg de ce nu vrei să recunoşti asta – îi spuse el, încercând să-i comunice o parte din neliniştea lui. Când a devenit femeie, la o vârstă când trebuia să se mai joace de-a ereţii şi porumbeii, te-ai arătat încântată. Şi nici nu ştii ce barbarie ai făcut, ai distrus miracolul, i-ai distrus libertatea, bucuria de a înţelege iubirea. Şi cu imaginea ta falsă asupra lumii, pe care o crezi nemaipomenit de realistă, te-ai năpustit asupra copilului.

— Eu, o imagine falsă asupra lumii? Tu, dragă Adrian, eşti omul paradoxurilor!

— Toate păcatele se nasc din trândăvie şi am să-ţi explic asta riguros şi ştiinţific. De ce crezi tu că ai devenit aşa de liberală şi de înţelegătoare cu viaţa sentimentală a lui Marion? Din cauza ideilor tale? Nu, Eugenia, ideile n-au avut prea multă importanţă. Liberalismul tău s-a născut din indiferenţă, şi atunci, ca să nu fii stingherită şi să n-ai nicio bătaie de cap, te-ai ridicat pe cele mai înalte culmi ale înţelegerii şi ai spus: „Marion să facă ce vrea, nu mă amestec în viaţa copilului”… Indiferenţa te-a făcut atât de înţelegătoare! Şi ai lăsat-o pe Marion să moţăie în tot felul de iluzii, numai fiindcă ţie îţi era mai comod aşa. Tot din indiferenţă a venit şi încrederea ta nemărginită în talentul ei de actriţă…

— Nu ştii că în aprecierea talentului există mult subiectivism? – se repezi ca un vultur Eugenia spre ultimul loc comun rămas în picioare.

— Şi se mai întâmplă ceva – încercă cu disperare Stoleru să înghesuie în sufletul femeii adevăruri care-i erau acesteia străine. Se gândea că, jignind-o, ar putea să-i trezească, măcar din orgoliu, interesul. Marion, sper că înţelegi asta şi te bucură, e mai inteligentă şi mai sensibilă decât tine. Ideile pe care tu i le-ai insuflat nu s-au acomodat cu sensibilitatea ei şi de aici toată nenorocirea. Trebuie să te ocupi mai mult de ea…

Eugenia îl asculta apatică, înstrăinată, obligaţiile materne pe care Stoleru le invoca, patetic şi neconvingător, după părerea ei, urmăreau s-o împiedice de la marea ei răspundere faţă de cuvântul scris. De când se dedicase literaturii descoperise libertatea supremă, ea ştia că nu răspunde decât în faţa propriei ei conştiinţe. Adică ce vrea Stoleru, dacă înţelege ea bine? Să se transforme în dădacă, în doică, în guvernantă? Ea, care are ceva de spus oamenilor, poate să-şi permită aşa ceva?

„N-am fost decât patetic”, îşi reproşa academicianul. Cum ai putea să te comporţi cu Eugenia altfel decât patetic şi neconvingător? Ea te silea, cu ridicola ei energie, să intri într-o lume artificială din care îţi era greu să te eliberezi. Opacitatea Eugeniei îl intimidase şi simţea că era mai bine să păstreze îngrijorarea pentru el însuşi, transmiţându-i-o s-ar fi degradat şi deformat. Înţelesese că soarta lui Marion nu era o cauză comună…

La despărţire îşi ceru scuze dacă uneori ridicase tonul, dacă se exprimase prea brutal, şi găsi în sentimentul zădărniciei puterea de a o mai implora încă o dată:

— Ai puţină grijă de Marion. Te rog eu, Eugenia, fă-o pentru mine…

*

La „Capşa” mesele nu erau încă strânse, aşa că dorinţa domnului Viorel Damian de a lua un Fernet – băutură recomandată de altfel, spunea el, şi de medici – se putea împlini.

Era bine dispus, avusese dreptate când îi ceruse Valentinei să-l las să joace în salonul mare şi când o rugase să-l alunge pe Mozart. Câştigase o mie de lei. Nu era o sumă uriaşă, dar, oricum, îl scotea din necazuri imediate. Cu cinci sute de lei o să achite peruca achiziţionată în urmă cu câtva timp, iar cu restul o să plece la Giurgiu să o vadă pe Tereza Bejan, ultima lui cucerire.

Ideea perucii se născuse tot aici, la „Capşa”, într-o zi fusese izbit de înfăţişarea neobişnuit de tinerească a unui distins membru al baroului, bărbat de vârsta lui, o veche cunoştinţă. De la înălţimea acestei proaspete tinereţi, vechea cunoştinţă nici nu mai simţi nevoia să-l salute. Un adevărat miracol se produsese. Peruca îi acoperea vasta pleşuvie, îl întinerea cu aproape douăzeci de ani. A doua zi, tânărul şi vârstnicul membru al baroului împinse cu o mişcare ştrengărească uşa braseriei, apoi se retrase puţin înapoi ca să facă loc însoţitoarei, o fată foarte frumoasă, o copilă aproape, n-avea mai mult de şaptesprezece ani… „Da, îşi spusese atunci Viorel Damian, ar fi trebuit s-o fac mai din vreme. De multe dezamăgiri aş fost ferit…”

Ideea i se infiltrase adânc în minte, îl obseda şi, deşi prezenta atâtea avantaje, încă n-avea puterea s-o pună imediat în aplicare. Nu-i era ruşine de el însuşi, îi era ruşine de Valentina. Dacă ar afla, ar fi o mare nenorocire. Prietenii intimi care îi descoperiseră neliniştea îl sfătuiseră să nu renunţe la această neaşteptată perspectivă de tinereţe. Frizerul de la „Lido”, unul din amicii cel mai demn de încredere, îşi exprimase fără echivoc adeziunea: „De ce, în fond, să nu ne prelungim

tinereţea dacă ştiinţa şi arta ne-o permit?… De ce să dăm cu piciorul progresului? Trebuie să faceţi două lucruri, să luaţi Gerovital, asta ţine de ştiinţă, şi să vă puneţi o perucă, asta ţine de artă. Peruca e mai importantă, fiindcă impresia e cea care contează în primul rând, adică ceea ce se vede", îi precizase frizerul cu veşnica teamă de a nu fi înţeles exact. „Cu cinci sute de lei întineriţi cu zece ani! Eu mai stau aici, la «Lido»: o să veniţi să-mi spuneţi că nu puteţi scăpa de domnişoare." Imaginaţia domnului Viorel Damian era de asemeni tulburată şi de numeroasele fotografii comparative apărute în *Paris-Match* şi chiar în jurnale serioase ca *Le Monde:* cum arăta un bărbat cu propria lui chelie, şi cum arăta după aceea cu perucă. Ce diferenţă uriaşă!… Ce rol imens poate să joace părul în viaţa omului. Câtă dreptate avea Gorki care susţinea într-o nuvelă că părul e podoaba omului!

Viorel Damian îşi luă inima în dinţi şi îşi cumpără o perucă, o probă îndelung şi cu maximă seriozitate, în timp ce o doamnă îşi aştepta şi ea rândul în faţa oglinzii. Se arătă îngrozit de fericire – ce tânăr putea să fie! Aproape un băieţandru! – şi întorcându-se acasă ascunse peruca bine, de teamă să n-o găsească din întâmplare Valentina. El credea că fiică-sa îl bănuieşte de mult de asemenea planuri, chiar înainte de a-i trece lui prin cap. Supraaprecierea vigilenţei celorlalţi era o măsură înţeleaptă, îl ajuta să fie mai prudent.

Ieşirea în lume cu peruca pe cap, în calitatea nouă de bărbat tânăr şi necruţător, nu era atât de simplă cum îşi închipuise. Orice perucă este, evident, independentă de viaţa stăpânului. Viorel Damian avea planuri mari, poate prea mari, voia s-o facă cât mai naturală, s-o încorporeze în mod organic fizionomiei lui, să nu mai fie chiar atât de independentă. Spera să uite că poartă o perucă, şi-o confunda cu părul avut în tinereţe, atât de departe vedea el lucrurile.

Marşul lui Viorel Damian spre tinereţe întâmpină şi alte piedici. El era o figură a Bucureştilor, oamenii îi cunoşteau chelia cum îi cunoşteau şi patima pentru pocher, cum să apară el la „Capşa” cu un păr bogat, negru ca pana corbului? În privinţa culorii, zarurile fuseseră aruncate demult: hotărâse să rămână consecvent cu aceasta culoare, negru ca pana corbului, atât şi nimic mai mult.

În această iniţiativă, Viorel Damian nici nu ştia ce să-şi aprecieze mai întâi, curajul nebun sau prudenţa plină de înţelepciune. Va purta peruca numai în provincie sau în cartierele mărginaşe, unde nu-l cunoştea lumea. Cu peruca bine înţepenită pe cap, va începe o nouă existenţă, cea a unui tânăr petrecăreţ, nestatornic, va fi din nou ce-i plăcuse lui cel mai mult în viaţă, un logodnic râvnit. Ce mult îi plăcuse, Doamne, Dumnezeule, să fie logodnic, să discute cu viitorii socri despre dotă şi trusou, despre caracterul şi temperamentul viitoarei mirese! Ce putea să fie mai frumos decât să rupă brusc logodnele, aşa fără niciun motiv?… Blestema bătrâneţea care atâta vreme îl împiedicase să mai discute despre dotă, să rupă o logodnă tocmai când mireasa se aştepta cel mai puţin. Pretenţiile lui erau în fond modeste, la drept vorbind. El nu aştepta prea mare lucru de la schimbările intervenite în fizionomia lui, câteva fleacuri: să respingă o declaraţie de dragoste, să se supere pe viitoarea soacră reproşându-i lipsa de educaţie… De altfel şi în tinereţe, când părul îi flutura în bătaia vântului, nutrise dorinţe asemănătoare. Descoperirea perucii îl va ajuta să cunoască din nou plăcerile şi supărările tinereţii şi toate deliciile unei duble existenţe. Şi apoi era foarte interesant ca el să trăiască tocmai din perspectiva oboselii, a reumatismului, dilemele unui om tânăr.

Existenţa domnului Viorel Damian era în realitate destul de grea. Spaima că Valentina ar

putea afla taina cea mare îl paraliza. Dificultăţi mari veneau şi de la peruca însăşi: nu stătea întotdeauna bine fixată pe cap, o mişcare neprevăzută risca să-i demaşte adevărata identitate. De aceea Viorel Damian o apăra întotdeauna, ca pe o pălărie ameninţată de vânt.

În timpul uneia dintre numeroasele lui escapade provinciale se îndrăgostise cu adevărat de acea Tereză Bejan. Din pricina perucii însă, comportamentul lui era foarte bizar: când îi spunea că o adoră, când îi spunea că nu vrea s-o mai vadă. Venea şi pleca pe neaşteptate. Dispariţia pleşuviei adusese schimbări nu numai în fizionomie, ci şi în caracterul său, îl făcuse mai nestatornic, mai irascibil. Asta şi voia, de când nu mai fusese el nestatornic în iubire? De când îi căzuse părul, şi dinţii îi slăbiseră de atâta devotament searbăd şi fără nicio ieşire.

Tereza Bejan era o femeie tânără, părea să aibă numai câţiva ani mai mult decât fiica domnului Damian. În afară de tinereţe, el îi mai aprecia seriozitatea şi tactul de care întotdeauna, absolut întotdeauna dădea dovadă. Nu-şi povestea niciodată biografia sentimentală. Această discreţie, venită evident din înţelepciune, se împletea firesc cu strălucirea cuviincioasă, vie a frumoşilor ei ochi albaştri. Nu mai întâlnise până atunci o femeie care să unească vraja tinereţii cu deliciile bunului simţ. Unele virtuţi, dintre cele mai remarcabile, nu apar decât odată cu scurgerea timpului, odată cu experienţa. Tereza Bejan ajunsese totuşi foarte repede la ele numai prin intuiţie şi sensibilitate. De obicei, dragostea pentru animale apare târziu, în anii bătrâneţii şi ai singurătăţii, ca un fel de ironie la adresa insensibilităţii oamenilor; o droaie de pisici se lăfăiau însă sub ocrotirea tinerei Tereza şi ea nu făcea greşeala de a emite judecăţi arbitrare, nu se lansa în comparaţii riscante despre oameni şi animale. Relaţiile cu bărbaţii le privea de asemenea cu o maximă seriozitate şi uneori Viorel

Damian se întreba cum de dobândise această femeie fără experienţă o gândire atât de matură. Tereza îi spunea că, deşi îl iubeşte şi îl apreciază, va face dragoste cu el numai când se vor cunoaşte cu adevărat. Tereza nu ştia timpul când vor ajunge să facă dragoste, însă ceea ce era cu adevărat, nici locul unde urma să se întâmple evenimentul nu-l presimţea încă. Viorel Damian nu dădea semne de nerăbdare, iar poetica şi îndelunga aşteptare le unise şi mai mult sufletele…

Bău în grabă Fernetul, îi era teamă să nu piardă trenul, oricât l-ar iubi Tereza era mai bine să ajungă la ora potrivită. Îşi aruncă peruca în servietă, unde înghesuise şi câteva atenţii pentru Tereza – nu le regreta, n-avea de ce să le regrete, că nici el nu se întorcea de la Giurgiu cu mâna goală. Se gândise să-şi pună peruca pe cap în W.C.-ul gării şi aşa şi făcu; oglinda de acolo era însă murdară şi n-avea certitudinea că şi-o fixase perfect. Se examina şi în oglinda compartimentului: da, arăta foarte bine, şi această convingere îi fu întărită şi de privirea insistentă a unei călătoare aşezată drept în faţa lui.

Intră în discuţie cu o tânără femeie, o contabilă, care mergea la Giurgiu în interes de serviciu şi poate să se şi distreze, asta nu-i era încă clar, totul depindea de multe, foarte multe. Cum se întâmplă între oameni tineri, tema principală a discuţiei fusese cea a distracţiilor, ea i se plânsese că sunt prea puţine baluri şi el împărtăşi punctul de vedere. „Ce uşuratic am devenit… Cum văd o mutră nouă de femeie, cum îmi pierd minţile!” – se dojeni Viorel Damian încântat de această trăsătură de caracter.

Îşi înfrânse pornirile frivole şi se mută în alt compartiment. Acum era singur, se putea gândi în linişte la Tereza şi numai la Tereza. O femeie minunată, suma tuturor calităţilor posibile şi imposibile. Şi, din dorinţa legitimă de a nu se repeta, bifă una câte una calităţile Terezei. Atât de

multe calităţi, încât pe unele din ele nici măcar nu le putea folosi, cum ar fi de pildă cea născută din grija pentru viitorul lui. Oricât îl implora Tereza să-şi facă o carieră – un om la treizeci de ani are toată viaţa la picioarele lui – el rămânea impasibil. Pur şi simplu nu înţelegea ce-i spune Tereza.

Un sentiment ciudat trăia Viorel Damian când îşi apăsa peruca pe cap, ca să se fixeze cât mai bine. Şi acum se uita înfricoşat la orice călător nou venit; fiecare putea să-i aducă o acuzaţie îndreptăţită: de când cu această perucă se simţea vinovat de toate păcatele.

În restaurantul gării din Giurgiu, se uită iarăşi în oglindă – aceste controale, soldate cu mici retuşuri, erau indispensabile, trebuia să evite orice neglijenţă. După ce-şi examină ţinuta, se îndreptă cu paşi sprinteni, deşi se simţea foarte obosit, spre staţia de autobuz. N-avea ce face: gesturile şi mişcările trebuiau să fie în concordanţă cu pretenţiile perucii. În autobuz se comportă foarte civilizat şi oferi locul unui domn în vârstă, însă în orice caz mai tânăr decât el, scuzându-se că nu-l observase mai din vreme.

Vedea însă cum peruca îi impunea obligaţii care-i depăşeau puterile, cum erau de pildă cele impuse de vizita amoroasă la Tereza Bejan. Câte nu va trebui să facă!… Va trebui să fie strălucitor în conversaţie, să-i povestească plin de umor ultimele anecdote şi cancanuri ale Bucureştiului, să danseze, căci profesoara de muzică adora dansul, şi nu valsul şi tangoul, ci numai dansuri moderne, să bea zdravăn, ceea ce, ţinând seama de energia Terezei, nu era deloc uşor. Nu era exclusă nici posibilitatea ca femeii să-i treacă prin cap să-i cedeze. În fond îl iubea, nu era căsătorită, nici el nu era căsătorit, n-ar fi fost nimic anormal…

Când făcea bilanţul obligaţiilor de care era pândit, ura peruca şi hotărârea de a o purta, îi venea s-o smulgă, s-o lase dracului. Îl cuprindea atunci o nemărginită duioşie pentru liniştea şi

tabieturile binecuvântatei bătrâneţi. La drept vorbind, avantajele acestei tinereţi bântuite de reumatisme şi crize de ficat se dovediseră destul de incerte, în vreme ce pe cele ale bătrâneţii le suprimase cu mâna lui. Se simţea prădat de toate drepturile lui legitime.

Tereza îl primi bine, ca întotdeauna, deşi o anunţase târziu şi n-avusese timp să ia toate măsurile, să pregătească o masă aşa cum ştie ea, îl aşteptau piftii de curcan, sărmăluţe în foi de viţă, muşchi *à la Stephanie,* mâncarea lui preferată, ciorbă de potroace, torturi, clătite, poale în brâu şi alte bunătăţi. A-l hrăni şi a-i vârî linguriţa în gură erau una din dovezile ei de tandreţe la care n-ar fi renunţat nici moartă. Tereza era obsedată de ideea că Viorel e slab de i se văd oasele: e bine ca un bărbat să fie zvelt, dar nici aşa cum era el.

Totul strălucea de curăţenie şi în primul rând Tereza, proaspătă, apretată, coafată, parfumată. Iluminată de bucuria revederii, trăsăturile feţii ei se organizau mult mai raţional decât de obicei şi o făceau şi mai plăcută.

Divina Tereza îl legăna în tabieturile ei. După ce-i ghicea în palmă, îi ghicea în cărţi, apoi în cafea şi aşa mai departe. Viorel se supunea fericit ca un copil, şi dacă ea sărea una din etape el i-o amintea reproşându-i-o de fapt cu recunoştinţă:

— Ai uitat să-mi ghiceşti în palmă…

Viorel băuse mai mult ca de obicei şi se simţea foarte bine, scăpase şi de coşmarul perucii, începuse să creadă că ceea ce vede în oglindă e părul lui adevărat. Femeie cu porniri temperate de cultură, Tereza avea rafinamentul de a nu admira niciodată într-o singură zi în întregime un bărbat, ci doar una din frumoasele calităţi: într-o zi una, într-altă zi alta. Cum celelalte calităţi fuseseră trecute în revistă la timpul lor, Tereza se văzu obligată să facă următoarea mărturisire:

— Cel mai mult îmi plac la tine degetele lungi, de pianist, şi părul. Semeni cu o fotografie a lui

Enescu când era copil – preciză ea, luându-şi, dintr-un spirit de mare disciplină interioară, metaforele din sfera intereselor de serviciu.

Pe urmă însă se întunecă brusc la faţă, de parcă îi părea rău de ceea ce spusese. Viorel se miră de atitudinea ei, o cunoştea pe Tereza ca pe o fiinţă deschisă. Înţelegând că greşise, Tereza îi mângâie degetele implorând iertare. Viorel, care habar n-avea despre ce e vorba, continuă să bea liniştit mai departe. Singura lui teamă era ca mângâierile ei să nu-l împiedice să-şi umple paharul.

Niciodată Tereza nu fusese atât de tulburată, e drept, era şi o zi frumoasă de vară, încărcată de miresme şi presimţiri. Frumuseţea acestei zile Viorel Damian mai mult o deducea decât o realiza, dar se bucura şi el cât îi stătea în putinţă.

Tereza se aşeză în faţa pianului. Îi plăcea să cânte pentru el, era un ascultător sensibil, cultivat, lipsit de snobism. Viorel Damian se lăsă cu uşurinţă toropit de vraja muzicii, căci aşa putea să mai aţipească şi el puţin. Ea cântă ca de obicei din Chopin şi iubitul profită la maximum de starea de reverie ca să-şi împrospăteze forţele.

Cordonul de plastic menit să-i ajute la fixarea perucii începu să-l jeneze puţin şi asta îl trezi din visare. De câte ori realiza că peruca era un corp străin, îl apuca o spaimă teribilă, se simţea aruncat într-o lume străină, fără repere stabile, dezgolită de viaţa pe care o dusese până atunci, bună sau rea. Nu se mai simţea nici tânăr, nici bătrân. Până şi Tereza devenea din ce în ce mai imaterială, fiecare gest pe care îl făcea chiar şi cel de a-şi umple paharul sau de a-şi căuta batista, i se părea plin de riscuri. În această stare de spirit, Viorel Damian simţea cum Tereza pluteşte prin cameră şi îi presară de acolo, de sus, punctele ei de vedere.

— Când vom fi bătrâni, ne vom aminti de aceste clipe minunate…

Cineva îi luă mâna obosită şi o ridică în sus, obligându-l s-o liniştească pe Tereza.

— Ei, mai e până atunci…

— Timpul trece foarte uşor, trec mai uşor anii decât zilele – şi cu această concluzie Tereza aterizã iarăşi lângă el.

În apropierea iubitului, uşoara ei melancolie dispăru, dar ceea ce-i luă locul îl îngrozi pe Viorel. Tereza Bejan îl întrebă, după părerea lui cam prea direct, prea de la obraz:

— Pe tine chiar nu te bucură ziua asta grozavă? Eu, când e o zi frumoasă, îmi pierd minţile, sunt capabilă de nebunii.

Viorel Damian înţelesese în sfârşit că o mare primejdie se putea naşte. Nu o mai recunoştea pe Tereza, tot timpul vorbea despre consecinţele zilelor frumoase asupra spiritului şi, de ce să ne ascundem după degete, chiar şi asupra trupului. Îşi dădu seama şi mai precis de gravitatea situaţiei când, rugând-o să-i mai facă o cafea, ea îi răspunse aproape fără echivoc:

— N-am chef de cafeluţe şi alte tâmpenii pe o zi aşa de splendidă. Eu sunt o femeie tânără.

Viaţa dublă a lui Viorel, apărută odată cu ideea perucii, adusese schimbări dintre cele mai uimitoare. Reacţii până atunci exterioare, explozive, fuseseră trecute pe seama celor interioare, şi când fluiera a pagubă o făcea într-o deplină intimitate. Aşa că şi acum trebuia să se încordeze, să-şi ciulească urechile, pentru a distinge propriile strigăte de nedumerire.

Nu de virtuţile bărbăteşti era îngrijorat, ci de soarta perucii, asta era singura lui obsesie. Dacă în toiul pasiunii, ceea ce într-un fel era firesc, i-ar mângâia prea pătimaş părul şi în felul ăsta peruca s-ar clătina? Oricâte măsuri de precauţie şi-ar lua, înţelepciunea îi spunea că nu trebuie să excludă şi această posibilitate nefericită. Nici de părerea Terezei nu-i era în primul rând teamă, ci de părerea pe care el şi-o va face după aceea despre el însuşi. Optimismul lui era însă incorigibil. Se gândea că

prin mişcări prudente, prin îmbrăţişări modeste, catastrofa ar putea fi evitată.

Viorel Damian se simţea acum ca un om cinstit intrat în tovărăşia unor bandiţi: nu ştia cum ar putea să scape. Ce i-a trebuit blestemăţia asta de perucă? Nu era mai bine să fi fost acuma la „Capşa", cu un Fernet în faţă?… Ar fi plecat imediat, dar n-avea tren decât peste şase ore. Cum o să-i explice Terezei această hotărâre bruscă?

Spre norocul lui, venirea amurgului aduse linişte în sufletul femeii şi ea atacă o temă care lui îi convenea de minune. O mai discutaseră şi altă dată, dar oricând se reîntorceau la ea cu mare plăcere. De ce nu stau ei mai mult împreună? De ce să nu stea ea la Bucureşti sau, dacă nu se poate, de ce nu vine el la Giurgiu?

— N-are rost s-o mai ducem aşa – suspină cu modestie şi fără răutate Tereza. Sunt zile când înnebunesc să te văd. De unde să te iau? Îţi dau telefon, îţi aud vocea, timbrul e plăcut, însă e puţin, Viorel, foarte puţin. Aş vrea să te ştiu al meu, să-ţi spăl cămăşile… Noi, femeile, avem o mie de ciudăţenii.

— Da, da, ai dreptate – suspină cu melancolie Viorel, de parcă tot ce-i spunea Tereza era o poveste de demult. Aş vrea să fac totul pentru tine. Sigur, în Bucureşti e mai uşor, sunt distracţii, sunt teatre, însă mi-e greu şi mie. Nimic nu poate înlocui femeia iubită.

— Vorbeşti mereu aşa, însă nu întreprinzi nimic. Nu mai sunt nici eu chiar aşa de tânără, trebuie să-mi fac şi eu un rost în viaţă – şi Tereza se retrase într-o mare tristeţe.

Vrând să o îmbuneze, încercă să-i mângâie părul, frumosul ei păr lung şi roşcat. Ea se retrase nemulţumită, pesemne supărarea nu-i trecuse. Era un gest pe care Viorel aproape că-l uitase, de când îi era teamă să fie mângâiat nici el nu mai mângâia pe alţii. Nutrea mari speranţe în respectarea acestui armistiţiu.

Tereza continua să rămână în tristeţea şi în reproşul ei mut. Şi atunci, dornic să-i sfarme tristeţea, făcu un gest necugetat, se aşeză în genunchi şi fără să-i ceară consimţământul o trase spre el, o sărută pe gură, încercând să se cuibărească în părul ei. Tereza scoase un ţipăt îngrozitor de parcă cineva ar fi lovit-o cu un cuţit pe la spate. Viorel se trezi ţinând în braţe frumosul păr al femeii; chipul şi trupul Terezei dispăruseră parcă smulse acestei nenorociri. Pleşuvia se rostogolise asupra întregii ei fiinţe şi distruse totul în calea ei, şi Viorel văzu urmările dezastrului: în faţa lui stătea o bătrânică ce tremura, suspina şi-şi acoperea faţa cu mâinile. Nu încerca să-şi smulgă părul înapoi. Era numai îngrozită că degetele ei mici nu reuşeau să-i acopere în întregime obrazul. Nici Viorel nu ştia ce să facă cu peruca, o ridică în sus fără nicio noimă şi, intimidat de această mişcare îndrăzneaţă, o aşeză cu grijă pe un fotoliu din apropiere. Tereza, după ce-şi ascunsese faţa în palme, încerca acum să-şi ascundă suspinele, le înăbuşea, le înghiţea, le strivea.

Nu putea să mai rămână aici, simţea cum femeia îl biciuia, îl împingea cu forţa afară. Ieşi uşor, în vârful picioarelor, ca din încăperea unui muribund, cu sentimentul că are pe suflet cel mai rău dintre păcate, păcatul de a fi sfidat legile naturii, şi pentru această fărădelege a lui altcineva fusese pedepsit.

*

Din lumea unei tinereţi imaginare, Viorel Damian se întorcea învins şi pocăit într-o bătrâneţe mai cumplită şi mai concretă decât cea pe care încercase să o sfideze. În tren era o nemaipomenită înghesuială, călătorii îl striveau, îl sufocau, nu ştia cum să reacţioneze, ce anume să le răspundă. Se înapoia cu acelaşi tren şi frumoasa contabilă cu care vorbise în calitate de bărbat tânăr despre proasta organizare a distracţiilor. Îl recunoscu, îi

zâmbi cu tandreţe, se părea că schimbările radicale intervenite în fizionomia lui nu o nedumeriseră prea mult.

În apropiere de Bucureşti, Viorel Damian se mai linişti, omeneşte vorbind credea că se zbuciumase prea mult, nu-i venise chiar să-şi tragă un glonte în cap când Tereza îşi dezvăluise pleşuvia? Ajunge. Trebuie să aibă grijă şi de sănătate. Nu stătea în puterile lui să îndure o asemenea povară, dacă se gândea mai bine, arbitrara întâmplare îi apărea ca o adevărată agresiune a destinului la adresa modului său echilibrat de a privi viaţa. Rolul jucat în această întâmplare îi apărea din ce în ce mai modest. De ce trebuia ca tocmai el să vadă ceea ce văzuse? Sufletul lui fragil se revolta împotriva gravităţii existenţei, nu înţelegea de ce evenimente ieşite din comun trebuiau să pângărească pacea partidelor de pocher şi a *rendez-vous*-urilor. Imaginea iubitei, bătrână, urâtă, zadarnic desfrânată, deşi temperată de slăbiciunea lui, continua să-l urmărească. O gonea, când cu ameninţări, când cu vorbe politicoase, însă ea se târa în urma lui şi uneori, sfidându-l, îi apărea drept în faţă. Instinctul de apărare îi spunea că trebuia să întreprindă ceva important, decisiv, capabil să-i capteze întreaga energie şi să alunge astfel înfricoşătoarele vedenii.

Trecuse de miezul nopţii, Valentina nu venise încă acasă. La început asta îl bucurase, căci n-avea chef să dea ochii cu ea, se simţea vinovat. După o jumătate de oră de aşteptare, dreptatea trecuse de partea lui. „Unde întârzie Valentina? Mi-a scăpat din mână!” – îşi reproşa Viorel Damian, amintindu-şi ca prin vis de obligaţiile paterne foarte neglijate în ultimul timp, sau ca întotdeauna de altfel. Avea nevoie să izbucnească, să strige, să aibă dreptate. Cum posibilităţile îi erau limitate, grija pentru soarta fiicei lui rămânea unica şansă.

Era frânt de oboseală, însă n-avea de gând să se culce, supliciul îi convenea de minune, aşteptă

până la trei dimineaţa, când Valentina se înapoie.

— Cât e ceasul? se năpusti el de îndată ce Valentina deschise uşa, inadmisibil de bine dispusă – din punctul lui de vedere.

Nu-i răspunse, ce să-i răspundă? Fără să-i dea nicio atenţie, trecu mai departe spre camera ei.

Cu o sprinteneală neobişnuită, domnul Viorel Damian mărşălui după ea şi, oprindu-se brusc, ca la o comandă, repetă întrebarea.

— Am pus o întrebare logică. Cât e ceasul?

Valentina observă amuzată că taică-su făcea eforturi supraomeneşti să fie la înălţimea indignării. Închisese ochii şi aştepta sumbru şi neclintit răspunsul fiicei. Niciodată nu-i vorbise pe un asemenea ton, criza lui de autoritate începu s-o îngrijoreze. Ce se întâmplase cu el?

Criza de autoritate îi făcu bine, alunga imaginile neplăcute cu care se înapoiase din ultima călătorie.

— Ai uitat că-ţi sunt tată! strigă el, şi speriat de vocea lui tăioasă, şi mândru de atitudinea lui. Toate au o măsură o limită.

— Ce e cu tine? Cine te-a supărat? îl întrebă Valentina cu tandreţea cu care se interesa întotdeauna de starea sănătăţii lui.

Incapacitatea Valentinei de a ghici singură, cu propriile-i puteri, pricina nemulţumirii îl făcu şi mai irascibil.

— Cum ce? Tu nu poţi să-ţi dai seama? Legătura ta cu Ştefan, dacă vrei să ştii.

— Şi ce dacă nu-ţi place ţie?

Protestul tatălui o amuza şi o îngrijora în acelaşi timp. Semăna cu un copil răzgâiat, dornic, într-o criză de precocitate, să participe la problemele adulţilor.

— De ce nu-ţi place?

Cerându-i să-şi argumenteze nemulţumirea, îl răsfăţa. Domnul Viorel Damian închise iarăşi ochii şi-şi scutură capul, ideea de a aduce argumente îl jignea în cel mai înalt grad.

— De ce? Nu mă întreba de ce! Instinctiv nu-mi place, am şi eu flerul meu.

Suspinele înăbuşite ale Terezei îi sunau acum în urechi ca nişte strigăte disperate şi simţea că numai o necruţare teribilă putea să le preschimbe în tăcere.

— Ai de ales. Ori Ştefan, ori taică-tău.

Vocea albă, neutră, cu care îi pusese această alternativă o descumpăni.

— Cum adică am de ales? se miră Valentina, care din bunătate refuza să înţeleagă ameninţarea.

Îl privise întotdeauna pe taică-su ca pe un copil al ei, îi iertase tabieturile, viaţa uşuratică, iresponsabilă, îl ferise cât stătuse în puterea ei de grijile materiale, şi iată că acuma el se revolta. Nu criza lui de autoritate o supăra, ci lipsa ei de consistenţă: era convinsă că tot ea va trebui să suporte şi povara autorităţii paterne.

— Da, da, da… Ai de ales, ori-ori! – ţipă taică-său, ispitit de prăpastia care i se ridica în faţă. Pe scurt, îţi interzic să-l mai vezi pe Ştefan.

Încântat de sine, aştepta să audă ecoul cuvintelor lui, ca o supremă şi miraculoasă răsplată. Curând însă, conform structurii lui, se retrase din această atitudine, aşteptând ca din zone secrete, necunoscute de el, să-i vină ajutoare, să-i împrospăteze hotărârea.

De această criză de autoritate infantilă şi paternă, Valentina încă mai încerca să-l vindece.

— Exagerezi şi tu! Cum o să-mi interzici să-l mai văd pe Ştefan?

Se afla din nou în locuinţa Terezei, numai că acuma nu putea să plece, o forţă necunoscută îl ţintuise locului. Se zbătea, se zvârcolea, se agita, cumplita nemişcare rămânea intactă. El trebuia să plece de acolo, ştia că mai plecase o dată de acolo, şi neputinţa de acum îi mărea spaima. Numai o necruţare teribilă l-ar putea salva – şi, orbit de iluzia mântuirii, riscă totul.

— Şi dacă nu faci ce-ţi spun eu, nici tu nu mai ai ce căuta în casa noastră.

— Bine, admise Valentina cu aceeaşi neobosită uimire şi bunătate. Eu am să plec, dar tu, tu ce ai să faci?

Viorel Damian se retrase în tăcere, cu mişcări delicate, de parcă Valentina adormise şi nu voia să-i tulbure somnul: la această întrebare nu ştia ce să răspundă.

*

În primele zile ale iubirii, Ştefan trăise o stare de euforie, manifestată printre altele în necruţarea şi promptitudinea cu care rupea vechile legături. Din această pricină era socotit de ceilalţi un trădător, un dezertor, un rebel care trebuie chemat la ordine. Fetele cândva iubite de Ştefan fuseseră sfătuite să-i telefoneze tatălui Valentinei, să-l informeze despre viaţa pe care o dusese, era absolut normal ca un părinte să ştie ce caracter are iubitul fiicei lui. În batjocură, îi spuneau „amorezatul” şi-i cereau să le asigure în continuare distracţiile.

Greutăţile care însoţiseră eforturile lui Ştefan de a distruge vechile amiciţii îi stimulaseră energia, îi dăduseră un nimb eroic, şi sub protecţia acestei măreţii nu mai reuşea să vadă exact semnificaţiile adânci ale hotărârilor lui. Era o mare plăcere pentru el să-i impună lui Doly sau altei femei să nu-l mai caute niciodată la telefon. Intransigenţa îl ajutase să se socoată demn de jurămintele şi îmbrăţişările Valentinei. Curând însă intransigenţa nu se mai dovedise suficientă pentru a-i reda încrederea în puterea de a iubi. Expansiunea iubirii risca să-l copleşească, de aceea se impunea o mai raţională şi economicoasă folosire a resurselor sufleteşti…

Experienţele frivole, întârzierea în trândăvie îşi arătau de-abia acuma urmările nefaste, silindu-l să fie spionul propriului său suflet. În loc să se bucure

de iubire, trebuia să stea la pândă, să o apere. Ştia de asemeni foarte bine că multe din gesturile lui n-aveau acoperire şi că trebuia, mai devreme sau mai târziu, să le justifice. De multe ori, se vedea silit să justifice retroactiv clipele de beatitudine.

Iubirea venise pe neaşteptate şi îl aruncase într-o stare de permanentă agitaţie. Mereu se aştepta ca Valentina să-i vorbească despre tot felul de lucruri pe care le auzise despre el, alerga dintr-o parte în alta ca să acopere eroziunile apărute într-o clipă de neatenţie. Trebuia să-i păstreze intactă iubirea şi să-şi construiască într-un timp foarte scurt un suflet pe măsura acestei iubiri. Suprasolicitarea avânturilor romantice îi dădea şi iluzia că ceea ce face acum cu un oarecare efort va deveni mai târziu adevărata lui natură.

Dar, din grabă şi teamă înaintase prea departe, nu reuşise să acopere spatele frontului, se simţea descoperit şi vulnerabil. Vechile nostalgii, contradicţii, impulsuri tulburi nu le depăşise, înţelegându-le, ci doar le strivise sau le ignorase din dorinţa de a nu se opri din marşul lui triumfal, din ascensiunile spre Valentina.

Aşa se face că, la un moment dat, Ştefan se trezise singur cu iubirea lui, despărţit de oameni şi deposedat de vechile certitudini. Fiecare înfrângere şi-o explica printr-un exces de sinceritate sau un surplus de probitate. N-ar fi urât ca, odată ajuns în vârful muntelui, să regrete zilele de aur ale mediocrităţii? N-ar fi asta cea mai mare jignire adusă Valentinei? Era absolut necesar, îşi spunea Ştefan, să stabilească un raport mai exact între iubirea pentru Valentina şi posibilităţile lui reale. O suspectă prudenţă interveni în atitudinea lui, euforia se rarefia. Acum privea vechile relaţii cu mai multă înţelepciune şi mai puţin fanatism. Despărţirile nu mai erau atât de categorice, semănau mai curând cu nişte propuneri de armistiţiu sau o binevenită pauză. Nu mai prezenta iubirea pentru Valentina ca pe un eveniment ieşit

din comun şi lipsa lui de entuziasm justifica toate ambiguităţile. Ştia că statutul de îndrăgostit îl făcuse cu desăvârşire neinteresant în ochii celorlalte femei. În lumea din care venea un bărbat îndrăgostit era socotit un bărbat care îşi încheiase cariera sentimentală; se vorbea despre el cu toată condescendenţa cuvenită unui pensionar. Şi în vremea aceasta, Valentina devenea un ţel din ce în ce mai luminos şi mai inaccesibil, pe care el – se consolase cu ideea – îi va ajunge mult mai târziu.

În iluzia proaspetei sale incoruptibilităţi Ştefan credea cu sinceritate, nu vedea ce experienţe ar putea să-l mai deformeze. Dacă e puternic, de ce să se înjosească printr-o prudenţă meschină? Refuzând să le recunoască pustiul şi mizeria, Ştefan înfrumuseţase tristele şi freneticele nopţi de dragoste de odinioară populându-le cu certitudini, sensuri înalte şi o luxuriantă mitologie. Vraja tristelor nopţi de dragoste reînviase cu timiditate în memoria lui, nici el nu era sigur de puterea lor. Spre marea lui satisfacţie, observă că vechile desfătări nu se războiau cu iubirea pentru Valentina, îşi rezervaseră un loc aparte, cât mai modest.

Telefonul lui Marion veni în întâmpinarea acestor gânduri, de parcă ea ar fi stat la pândă.

Marion, în nonşalanţa ei cinică, îl deconspiră.

— Nu-mi ridici interdicţia? Nu-i aşa că ţi s-a făcut lehamite de atâta sublim?

Exprima într-un limbaj prea direct dorinţe pe care Ştefan le-ar fi vrut secrete. Dezvăluită de Marion, slăbiciunea i se părea acuma şi mai mediocră. Încrederea ei deplină în tot ce era întunecat în sufletul lui îl umilea, se vedea aruncat într-o mizerie foarte comună. Sperase că întunericul lui era de cu totul altă factură, ceva mai original.

Îi era greu să se vadă cu Marion, despărţirea definitivă de ea fusese primul semn de dragoste pentru Valentina. Nu asculta cu atenţie ce-i spunea,

totul nu exista pentru Ştefan decât în trecut, până şi palidele izbucniri ale raţiunii se transformaseră în amintiri îndepărtate, fără nicio putere de seducţie…

Marion era foarte bine dispusă, ţinea să-i spună o mulţime de lucruri. Se angajase ca figurantă pentru o săptămână la teatrul din Ploieşti, fusese în turneu prin târgurile Moldovei. S-a plictisit de actori, sunt prea frumoşi, prea inculţi şi prea gurmanzi…

Promptitudinea cu care hotărâse să nu o mai vadă constituia pentru Ştefan un titlu de glorie, îi era greu să renunţe la el. Găsi până la urmă o soluţie de compromis: o va întâlni, însă fără prea mare entuziasm.

Marion îşi făcu apariţia nedemachiată, costumată într-o rochie veselă, tiroleză, aşa jucase într-o piesă de Goldoni. Din pragul uşii îi ceru să o admire.

— Nu-i aşa că arăt ca o slujnicuţă dornică de măritiş? Şi fără să aştepte răspunsul continuă: N-am avut nici ca figurantă succes, eram atât de fericită că ajunsesem pe scenă, încât paralizasem.

Se obişnuise să vadă în fiecare înfrângere imediată un viitor triumf sau dovada unor calităţi de o factură superioară.

— În teatru, dacă nu eşti prost, n-ai cum să faci carieră. De aceea actorii inteligenţi nu fac cine ştie ce ispravă… E plăcută viaţa în turneu, două spectacole pe zi, aplauze, buchete de flori, admiraţia intelectualilor din capitalele de judeţ, e plăcut să stai în cabină, în braţele cine ştie cui şi să auzi conductorul strigând că prima staţie e Bacăul…

Pentru Marion realizarea erotică era singura care dădea vieţii ei un sens, chipul i se ilumina când evoca decepţiile sau triumfurile ei amoroase.

— Cu cine ai fost în turneu?

— Cu boul de Beldiman. De la o vreme nu mă înţeleg decât cu tâmpiţii… Ai să râzi, Ştefan, au

mult suflet.

— Da, da, aprobă batjocoritor Ştefan, tâmpiţii au suflet, câinii sunt mai buni decât oamenii şi aşa mai departe.

Apoi brusc se trezi în faţă cu întrebarea lui Marion.

— Cu iubirea cum mai stai? Te mai adoră Valentina, o mai adori pe Valentina? Sunt progrese?

În clipele de înaltă fericire, un gest vulgar sau numai grăbit îl făcea pe Ştefan să se înstrăineze. Ce rost avea întrebarea lui Marion? Sublimul inhibă în aceeaşi măsură ca şi stupiditatea.

O melodie bine cunoscută de amândoi transmisă tocmai atunci la radio îi apăru lui Ştefan providenţială, îl ajuta să înlăture primejdia seriozităţii.

— „Iubirea noastră e un balansoar, azi ne iubim şi mâine nu se ştie”… – fredonă Ştefan, încercând să-i îndepărteze cât mai mult gravitatea. Era cântecul nostru, îl aveam pe bandă, îl puneam de câte ori ne îmbrăţişam. Unii preferau Bach sau chiar Wagner, noi eram mai modeşti. Toţi îndrăgostiţii îşi fac un imn dintr-un şlagăr. E o prostie, dar pe undeva e foarte frumos, nu-i aşa?

Dintr-un sentiment de solidaritate, Marion se lăsă şi ea învăluită în nostalgii.

— Da. Cum tresăream când îl auzeam! Parcă era un semnal din altă lume. Eram mai tineri pe atunci, şi mai inconştienţi, ne mulţumeam cu puţin.

Nostalgia lui Ştefan era mai adâncă, mai apăsătoare. Cât de mult iubise aceste legături pe nedrept numite uşoare, fără pretenţii, sublime în modestia lor, născute din vagi remuşcări sau din senzaţia lăsată de un şlagăr la modă, sau numai fiindcă era o zi foarte frumoasă, sau numai fiindcă n-avea nimic altceva de făcut… Acum pentru sufletul lui încă fragil iubirea părea o povară, trebuia să facă un popas, trebuia să mai răsufle, să capete puterea de a merge mai departe.

Când era dominat de plăcere, când ea devenea obsedantă, acaparatoare, Ştefan ura seriozitatea femeilor, neliniştile, clipele lor de deznădejde.

Îngenunche, îi mângâie gleznele, implorând-o să-şi alunge neliniştile, sau, dacă nu poate să-şi alunge neliniştile, să le schimbe în frenezie. Refugiată într-o lume mai înaltă, Marion nu-i simţea dezmierdările. Ajunsese şi ea, ca toate femeile cu o viaţă sentimentală prea bogată, să găsească în stările de spirit depresive dovada unei superiorităţi implacabile. Ce barbarie sunt relaţiile lipsite de dragoste! Tot sufletul tău, tot zbuciumul par de prisos. Ştefan era îndrăgostit şi ea îl invidia pentru asta. Îl privea ca pe un călător fericit, care, în loc să povestească minunile văzute în ţara aceea necunoscută ei, o mângâia pe obraz, se ţinea de nimicuri.

— Ia spune, Ştefan, cum e când eşti îndrăgostit? Trebuie să fie foarte frumos, îmi închipui. E o senzaţie care mi-a scăpat. Nu-mi spui şi mie câte ceva, să-mi fac măcar o idee?

Ştefan, de câte ori intra în situaţii care-l contrariau sau nemulţumeau, se ascundea în plăcere şi rămânea acolo până ce primejdia trecea. Şi apoi – ce dezonorantă senzaţie, să simţi că slăbiciunea ta trecătoare e respinsă de o seriozitate la fel de trecătoare şi inconsistentă! Ce departe ajunsese Marion cu extravaganţele ei, dacă dăduse şi în patima seriozităţii!…

Ameţit de frumuseţea ei leneşă şi inertă, îi desfăcu bluza şi o mângâie cu o răbdare şi o sfială menite, în imaginaţia lui, să-i alunge neliniştea. Aşa, impasibilă, Marion părea şi mai încleştată în singurătatea ei.

— De ce faci asta cu mine dacă o iubeşti pe Valentina?

Şi Marion se desprinse uşor, dar cu gesturi modeste şi hotărâte din braţele lui, aşa cum fac femeile când vor ca împotrivirea lor să aibă în primul rând o semnificaţie morală. Chipul ei se

ilumină, ceva din bucuria trădată de Ştefan se răsfrânse asupra ei.

Toţi bărbaţii sunt mediocri când, dintr-un motiv sau altul, o femeie îi respinge. Un refuz provizoriu şi lipsit de convingere e şi mai neplăcut. Un fior de gheaţă îl străbătu: cum de ajunsese ca tocmai Marion să-i spună asemenea cuvinte, cum de ajunsese ca tocmai ea să-l trezească?

— Sigur, dacă vrei să facem dragoste, facem. Nu sunt o snoabă, dar ce rost are? – şi Marion îi sărută mâinile, ochii, implorându-l să-i îndeplinească o rugăminte care trebuia să fie de fapt dorinţa lui.

După ce înţelese că Ştefan abandonase visele lui de distracţie, Marion îşi curmă brusc mângâierile. Sensul evident pedagogic al căldurii trupului ei îl făcu pe Ştefan să se simtă şi mai ridicol, şi mai singur.

— Niciodată nu m-ai întristat ca acum, Ştefan. „Când înşelăm un om, îi înşelăm pe toţi”… Se simţea departe şi de Marion, şi de Valentina, iar de el se simţea legat numai printr-un nemărginit dispreţ faţă de sine.

— Să nu ne mai vedem niciodată – spuse Ştefan cu necruţare, vrând să strivească, să distrugă pentru totdeauna amintirea acestei clipe de oboseală. Trebuie să înţelegi că despărţirea noastră e definitivă…

— Bine, Ştefan. Eu aş fi cea mai fericită să fie aşa.

O sârmă ghimpată de frig, de spaimă, îl încercui, după ce Marion dispăruse uşor ca un abur. Trebuia să evadeze de aici, trebuia s-o vadă pe Valentina, să se convingă că există, c-o iubeşte.

Străbătu oraşul cu sentimentul că iubirea lui e o bătălie necruţătoare, fără răgaz, în care izgonea nu numai laşităţile trecute, dar şi slăbiciunile prezente. Trebuia să ascundă aceste fisuri înainte ca Valentina să le descopere. Cu superstiţia celor care se simt vinovaţi, Ştefan credea că răul din el,

dacă nu e alungat la timp, riscă să ajungă şi în sufletul Valentinei.

Ea îl aştepta şi, uşor, ca prin vis, îi făcu loc alături, fără să-şi alunge somnul. Îl îmbrăţişă şi-l acoperi cu părul ei lung cât patul, dornică să-l aducă în lumea ei feerică.

— Ce bine e că eşti aici! – îi şopti, chemându-l spre ea şi visele ei.

Ştefan se trezi cu mare greutate – ce poate fi mai greu de părăsit decât trupul iubitei în revărsatul zorilor? La cinci dimineaţa era în picioare, bărbierit, gata de plecare.

— O, sărăcuţul de tine, la ora asta, ce barbarie! – suspina Valentina în numele amândurora.

— Dacă nu plec acum, pierd trenul. Trebuie să plec în cinci minute.

Îi era dator cu această minciună.

Când ajunse în stradă, se întrebă unde dracu să se ducă la ora aceea? Pretutindeni, chiar şi la bar, era închis. Unde să se ducă?… Şi vechea spaimă renăscuse.

*

Peste câteva zile, dis-de-dimineaţă, cu puţin timp înainte de ora când trebuia să se întâlnească cu Valentina, Ştefan se pomeni cu Titi Răsărit. Crăpă puţin uşa, cât să vadă cu cine mai era, însă musafirul foarte matinal o deschise larg, până la perete, ca să intre şi ceilalţi. Erau foarte mulţi, palizi, mahmuri şi în aparenţă intimidaţi de îndrăzneala lor. Uzurpatorul îşi îndeplinea cu dezinvoltură obligaţiile de gazdă asumate prin fraudă.

— Luaţi loc, băieţi, pe unde puteţi şi voi. Simţiţi-vă lejeri, ca la voi acasă. Gazda, explică Titi Răsărit, de-abia s-a trezit din somn, scuzaţi şi voi deranjul.

La îndemnul lui Titi Răsărit, ceilalţi se strecurară în cameră, unul câte unul, oboseala îi

ajuta să se comporte mai politicos decât ar fi dorit-o. Nu îndrăzneau însă să se aşeze, aşteptau să vadă ce se mai întâmplă.

Titi Răsărit se aşeză pe marginea patului şi de acolo îi îndemna să fie mai dezgheţaţi, băieţii să fie mai veseli, fetele mai frumoase, în general să se simtă bine cu toţii.

— Nu-mi place să văd oameni în picioare, nu suntem nici la cucurigu la teatru, nici la peluză pe stadion, suntem în casa unui om… – şi se întoarse cu faţa spre Ştefan, care trebuia să confirme că da, se aflau cu adevărat în casa unui om.

În câteva clipe locuinţa lui Ştefan fusese ocupată şi percheziţia începu. Una din fete găsi o revistă pe noptieră şi se adânci în lectură, după ce avusese grijă să declare că revista „se confiscă".

— N-am mai văzut un *Paris-Match* de nu ştiu când. Aoleu, şi-i tocmai numărul cu funeraliile lui Onassis!

Asemenea vizite pe jumătate percheziţii mai primise Ştefan, dar de data aceasta musafirii i se păreau foarte ciudaţi, plini de acea agresivitate leneşă, tipică pentru oamenii hotărâţi să-şi ducă planul în aplicare. Pe unii dintre ei îi cunoştea, erau însă şi figuri mai noi, mai ales fetele.

— Ce zici de Melania? – îl întrebă Titi Răsărit arătând spre domnişoara care se delecta cu funeraliile lui Onassis. Nu e de milioane? Şi e şi încadrată, am renunţat la nesalariate… Unde lucrezi tu, frumoaso?

— În comerţ, în alimentaţia publică.

— Vezi? E fată foarte serioasă, are şi apartament proprietate personală, ne şi dispreţuieşte… A venit întâmplător în anturajul nostru.

— Eu? se indignă Melania. Sunteţi cu toţii absolut adorabili.

Mai stinghere se comportau cunoştinţele lui Ştefan, ei fuseseră atraşi acolo de Titi Răsărit, fusese, evident, ideea lui şi nu o împărtăşeau însă în întregime. Ştefan îi privea cu atenţie, păreau cu

toţii schimbaţi, îmbătrâniţi şi înrăiţi. Unii, mai curajoşi, încercau să-i strecoare prin contrabandă o undă de duioşie.

Aliatul cel mai de încredere al lui Titi Răsărit se dovedi a fi cântăreaţa de tură, iubita etiopianului, pe care Ştefan n-o angajase, cu toate insistenţele ei. Se tolăni jos pe covor, îşi propuse de la bun început să fie cât mai dezinvoltă şi mai fermecătoare, să-i facă în ciudă lui Ştefan.

— Nu sprijini tinerele talente, auzi Ştefan de undeva din fundul camerei o voce tărăgănată, răguşită, ameninţătoare. Nu ştia însă cine anume era acuzatorul. Îl descoperi însă curând, era Lascăr, bărbatul demonic, de obicei liniştit, mulţumindu-se numai să facă femeilor curte… De ce strici viitorul fetei?

— Da, recunoscu tânăra nedreptăţită, eu în clipa de faţă nu mai am perspective din cauza lui. A fost o lovitură pentru mine şi pentru logodnicul meu. Auzi, să-mi spună el direct că n-am voce! Atunci, dacă n-am voce, ce rost mai am eu pe lume?

— Ai mare talent! – o linişti plictisit Titi Răsărit.

— Uite că nu toţi sunt de părerea ta, se văită ea cu voce mai stinsă, înţelesese că soarta ei artistică nu prezenta un interes general.

Fără să-i ceară consimţământul, la îndemnul lui Titi Răsărit, care devenise în ochii tuturora adevăratul stăpân al casei, câţiva musafiri porniseră să cotrobăie prin dulapuri, în căutarea băuturii.

— N-am găsit decât o sticlă de coniac…

— Marca! ţipă Titi Răsărit. Când e vorba de coniac spui întâi marca.

— „Târnave” şapte stele, constată cu uimire tânărul, fericit că poate să-i facă lui Titi Răsărit o surpriză plăcută.

— Jumate îl beau ei şi voi câte puţin. Aveţi grijă să ajungă la toţi.

Erau printre aceşti musafiri agresori şi unii pe care Ştefan, în măsura posibilităţilor, îi ajutase. Le

făcuse rost ori de serviciu, ori de butelie, ori îi scosese din tot felul de încurcături. Nu le era însă prea greu, după cum observa Ştefan, să amestece recunoştinţa cu sfidarea. Nu avea nicio teamă, îi cunoştea, ştia de ce sunt în stare şi de ce nu, dar simţea ceva foarte ciudat şi tulbure în atitudinea fiecăruia. Deşi crescuse într-o lume sălbatică, primitivă, unde fărădelegea era departe de a fi un eveniment, sau poate tocmai de aceea, Ştefan ura violenţa şi oricine o practica, fie şi într-un moment de slăbiciune sau nebunie, se despărţea de el pentru totdeauna.

— Melania, auzi el, mai lasă dracului lectura, stai lângă Ştefan, nu vezi, de când s-a amorezat, ce trist e?

Disciplinată, somnambulă, Melania cu *Paris-Match* cu tot, se aşeză lângă Ştefan.

— Ei, nu-mi spui ceva drăguţ?

— Spune-i ceva drăguţ, îl rugă cu amabilitate Titi Răsărit, conservându-şi parcă ura. Şi tu cântă ceva, se adresă el poruncitor iubitei etiopianului. Ce stai tolănită ca Cleopatra şi nu faci nimic?

— Ce să cânt?

— Orice… la libera alegere. Poate-l convingi pe Ştefan că ai talent şi te prezintă în faţa consumatorilor. Improvizăm un juriu… Toţi suntem competenţi în materie de muzică uşoară.

— Las-o, e obosită, să nu cânte, spuse Ştefan făcând semn cântăreţei să stea liniştită mai departe.

Lipsa de tact a gazdei îi îngrijora pe toţi, nu ştiau cum o să reacţioneze Titi Răsărit. Dacă ar fi fost după ei, ar fi dorit ca totul să se termine cu bine. Întunericul lor era mai curând o formă de slugărnicie sau de tembelism decât o vocaţie reală, la un semn al stăpânului ar fi devenit cei mai drăguţi băieţi din lume.

Stăpânul, spre mirarea multora, împărtăşi punctul de vedere al lui Ştefan.

— Ei da, un concert aşa de dimineaţă pe stomacul gol n-are nicio importanţă artistică.

După ce la început îi sfătuise să se simtă bine, să fie cât mai dezgheţaţi, acum atitudinea lor prea degajată începuse să-l înfurie pe Titi Răsărit. Comportarea acestora era într-adevăr din cale afară de degajată. Cântăreaţa, căreia i se făcuse frig, se învelise cu covorul. Câţiva se cocoţaseră pe dulap şi se simţeau foarte bine acolo, iar unii mai originali se înghesuiseră în rafturile bibliotecii, din care aruncaseră toate cărţile.

— Aveţi şi voi un pic de obraz, aţi venit totuşi într-o vizită, suntem oameni civilizaţi.

Îl supărase pe Titi Răsărit cel mai mult un tinerel care se înghesuise în bibliotecă.

— Strânge cărţile, boule, analfabetule! ţipă isterizat de ură Titi Răsărit – toţi simţeau însă că această ură nu lui îi era destinată.

Înfricoşat, tinerelul, un băiat înalt, blond, foarte frumos, cu ochi albaştri, cu trăsături delicate, se apucă să strângă de pe jos cărţile. Spaima îl împinse la exces de zel, le şi curăţă de praf înainte de a le aşeza la loc în bibliotecă.

— Ce carte e aia?

Frumosul cu ochi albaştri, după ce o examină cu atenţie, îi aruncă lui Titi Răsărit o privire plină de umilinţă, implorându-i iertare.

— Nu pot. E o limbă străină…

Delicat, Lascăr se apropie cu prudenţă de tânărul înfricoşat, fără să-i ia cartea din mână.

— Are dreptate copilul. E în limba germană, ce vrei de la el?

— Să ştie carte! tună Titi Răsărit, că fără carte nu mai merge astăzi. Şi fetelor le este greu, dar bărbaţilor? Acum înţelegeţi? Noi ne aflăm în casa unui om de cultură, care citeşte şi în limba germană, şi voi, derbedeilor, cum vă purtaţi?

Ascultau nedumeriţi izbucnirile lui Titi Răsărit, el îi trăsese după el, le spusese că or să se distreze, şi când colo – lecţie de morală! Fetele mai ales erau profund jignite, ele veniseră să se amuze, ce-i asta?

Brusc, iluminat de-un gând patern, Titi Răsărit chemă lângă el pe tânărul blond şi frumuşel şi apoi îl împinse spre Ştefan să-i ceară scuze. Bietul de el, şedea cu mâna întinsă aşteptând şi iertarea lui Ştefan, şi iertarea stăpânului.

— Are şaptesprezece ani, se adresă Titi Răsărit tuturora cu o emoţie înaltă, solemnă, are şaptesprezece ani, însă este cel mai mare porc pe care l-am văzut. Ăsta micul o să ne îngroape pe toţi. Mozart a compus primele simfonii pe la şapte anişori, dacă am greşit, Ştefan, te rog să mă corectezi, ei, cam tot de la vârsta asta mititelul nostru s-a ţinut de drăcovenii. Câţi bani ai la CEC?

Tinerelul surâse intimidat şi flatat în acelaşi timp, bolborosi ceva, nimeni nu înţelese nimic.

— Cât, mă? Ce sumă? Spune tare să audă toată lumea că nu e de ruşine să fii mic şi să ai bani la CEC.

— O sută de mii de lei, recunoscu el cu o voce ceva mai limpede, fără însă ca sfiala să-i dispară cu desăvârşire.

— Nu e formidabil? se entuziasma Titi Răsărit. Jos pălăria! O să ajungă bogat ca Onassis. Şi el a început-o din vreme.

Ştefan nu-l ura pe Titi Răsărit şi, în încercarea de a-i potoli inexplicabila-i ură, se comportase cu el respectuos, aproape până la umilinţă. Din sila de violenţă îi admitea cu plăcere superioritatea. Încercase chiar să creadă în laudele pe care i le aducea. Dar e foarte greu să convingi un individ de o superioritate de care el în primul rând se îndoieşte. Câteodată însă, în ura temutului solist se puteau distinge cât de cât şi unele motive mai raţionale. Îl socotea un uzurpator care-l deposedase samavolnic de toate privilegiile mai importante. Când Ştefan îl cunoscuse, acum câţiva ani, Titi Răsărit era „o stea”, visul tuturor femeilor şi stăpânul absolut al tuturor petrecerilor. Îmbătrânise, obosise, chelise, şi în loc să pună pierderea autorităţii pe seama timpului, îl făcea

vinovat pe Ştefan. Îi făcea plăcere să creadă că nu timpul îl uzurpase, ci Ştefan, în felul acesta speranţa redobândirii drepturilor rămânea încă vie. Aversiunea lui Titi Răsărit avea şi marele păcat de a-l plictisi pe Ştefan, nu reuşea niciun fel să şi-o apropie sau s-o respingă, nu ştia ce să facă cu ea.

Titi Răsărit, cântăreţ de muzică uşoară, cândva adorat, cândva transmis de posturile de radio şi televiziune, încerca disperat să-şi prelungească sfârşitul. Din pricina exceselor de alcool, vocea atât de plăcută şi de răscolitoare, mai ales când cânta *Păsărică mută-ţi cuibul,* piesa lui de rezistenţă, care le făcea pe tinerele îndrăgostite de turişti străini să izbucnească în plâns, suna acum răguşit, prelung şi trist ca o trompetă. Semnele care vesteau sfârşitul carierei erau numeroase. Nu mai apărea în topuri, nu mai era chemat la imprimări la radio, compozitorii nu mai aveau încredere să le lanseze melodiile. Admiratoarele se împuţinaseră şi ele, multe dintre ele se amorezau de el confundându-l cu Dan Spătaru, iar când se dumereau, rămâneau mai departe în braţele lui numai din comoditate. Se împuţinau nu numai admiratoarele, dar, ceea ce era şi mai grav, şi banii. Îi treceau şi acum destui bani prin mână, însă, învăţat să trăiască pe picior mare, îi cheltuia în ziua în care-i câştiga. Cum teatrele de revistă şi barurile de noapte nu se mai zbăteau să-l angajeze, speranţa lui rămăsese şuşele. În provincie, şi voga şi declinul artiştilor ajung cu întârziere, la Alexandria sau la Darabani Titi Răsărit era încă un nume. Contrastul dintre strigătele de delir ale publicului din provincie încă entuziasmat de vocea lui şi indiferenţa capitalei, care acum se dădea în vânt după Aurelian Andreescu şi Mihai Constantinescu, îi stârnea accese de furie. Ştefan, care-i fusese cândva un fel de manager, îl părăsi şi el, nu-l mai însoţea prin târgurile din provincie. Nu fiindcă n-ar fi crezut în talentul lui, entuziasmul lui în această privinţă era, ca întotdeauna, moderat, nu

mai voia însă să se ocupe de impresariat artistic. Titi Răsărit cunoştea legătura lui Ştefan cu Valentina şi socotea că această legătură l-a determinat pe Ştefan să nu-l mai ajute; ceea ce în parte era şi adevărat. În urmă cu două săptămâni, Titi venise acasă la Ştefan, i se plânsese că n-are niciun ban, că rămăsese pe drojdie, şi-l rugase pe Ştefan să-i mai organizeze o şuşă de adio, tragică şi rentabilă. Cam prea des îşi lua Titi Răsărit adio de la spectatori… Trecând peste repulsia pe care i-o stârnea în ultima vreme, Ştefan hotărî să-l mai ajute o dată, şi-i organiză la Călăraşi un spectacol de adio, – de fapt patru spectacole în două zile – şase mii de lei. În fond trebuiau să se despartă şi Călăraşii de Titi Răsărit. Tocmai asta voia să-i spună Ştefan când trecuta glorie intrase dimineaţa la el în cameră. Voia să-l anunţe şi ora la care urma să vină automobilul să-l ia. Dar probabil că Titi Răsărit se înfuriase aflând că Ştefan n-o să-l însoţească. El avea nevoie de un impresar la care să ţipe, să facă pe nebunul. Gestul lui Ştefan nu era decât un act de filantropie – gândea Titi Răsărit, jignit în orgoliul lui de artist cândva celebru – ceea ce era în întregime adevărat. Îl mai socotea pe Ştefan un fel de subaltern, şi atunci cum îi trecuse prin cap să se răzvrătească? El, Titi Răsărit, n-o să admită aşa ceva.

Privindu-le chipurile doborâte de băutură şi nopţi nedormite, chipuri care trădau un imens gol sufletesc, Ştefan se întreba cum de reuşise să rămână atâta vreme printre ei. Unii se înrăiseră fiindcă le mergea prost, alţii se înrăiseră fiindcă le mergea prea bine, se răzgâiau şi se răsfăţau. Victoriile şi înfrângerile aveau aceleaşi consecinţe nefaste. Erau dominaţi cu toţii de o trăsătură comună, convingerea că ei sunt teribili de inteligenţi, de şmecheri şi de descurcăreţi, că ei ştiu să păcălească şi pe ceilalţi oameni şi viaţa în general, că întreaga existenţă era alcătuită din anecdote, fete uşor abordabile şi mese la

„Pescăruş”. Se socoteau superiori celor care munceau, „marea armată a fraierilor”. Îndrăgostiţii care nu ştiau ce uşor abordabile sunt fetele, fără luxul sentimentelor, se încadrau şi ei în armata naivilor demni de a fi păcăliţi.

Ura adunată împotriva lui Ştefan devenise acum omogenă, compactă făcând să dispară orice urmă de ezitare, anulând toate ierarhiile, aducând izbucnirii ei oarbe claritatea de care avea nevoie pentru a trece la acţiune. Toţi îl urau pe Ştefan în aceeaşi măsură şi pentru acelaşi lucru. În conspiraţia ajunsă acum desăvârşită, pusă la punct, eliberată de fricţiuni şi şovăieli, Ştefan observa că rolul celor care-l preţuiseră cândva era la fel de mare ca şi al celor care-l urâseră de totdeauna. Laşitatea şi indiferenţa vechilor prieteni suplineau cu succes lipsa unei aversiuni prea adânci şi ura lor modestă se revărsa disciplinat în ura tuturora.

Ura lor, acum ordonată, densă, întunecată, ajunsese la acea tensiune maximă când nu mai putea fi reţinută, când trebuia să se manifeste, să fie scoasă în lume. Trăsăturile feţelor lor beneficiau şi ele de unitatea şi simetria urii, deveniseră şi ele comune, nu se mai deosebeau unul de celălalt, erau cu toţii o singură fiinţă gata să se năpustească asupra lui Ştefan.

Nu putea să mai rămână multă vreme aici, Valentina îl aştepta, şi aşa întârziase. În tabăra adversă se făceau tot felul de pregătiri, ca pentru un asediu. Plecaseră, se înapoiaseră cu băuturi şi mâncare, păreau hotărâţi să rămână acolo pentru totdeauna.

Fiecare din ei îşi hrănea ura împotriva lui Ştefan cu ceea ce avea la îndemână, toate motivele erau binevenite, chiar cele mai neînsemnate. Cei care n-aveau niciun motiv de indignare îl urau din solidaritate cu ceilalţi, „prin simpatie”. Melania se aliniase şi ea, ţeapănă şi solemnă, urii generale, ca o elevă cuminte în corul şcolii: Ştefan nu-i spusese

nimic drăguţ, deşi Titi Răsărit, care era o somitate, îl rugase. Asta n-o să i-o ierte niciodată…

— M-am culcat târziu, mi-e somn… spuse Ştefan, şi vocea lui căpătă aceeaşi duşmănie leneşă ca şi a celorlalţi.

— Nouă nu ne e, ripostă blând Titi Răsărit, în timp ce mângâia gleznele admiratoarei funeraliilor lui Onassis. Dacă tu vrei să te culci, n-ai decât, eşti la tine acasă, nu trebuie să ne întrebi pe noi.

— Plec azi din Bucureşti… recunoscu Ştefan, ispitit pentru o clipă de iluzia unei soluţii paşnice.

— Nu pleca, îl linişti încă o dată Titi Răsărit. Rămâi cu noi, avem chef la „Parcul Privighetorilor", vine toată lumea, Olguţa sărbătoreşte un deceniu de când „a ieşit în lume".

— Eu nu vin, ripostă cântăreaţa de tură exploatându-şi ultimele rezerve de demnitate.

— Cine te-a chemat? o linişti şi pe ea Titi Răsărit. Stai acasă cu etiopianul.

Lascăr socoti că venise timpul să-şi aducă şi el obolul, nu prea se remarcase până acuma.

— E îndrăgostit, iubeşte, trebuie să fim înţelegători, cu toţii am trecut prin asta. O dată i se întâmplă şi lui…

— Da? se arătă curios Titi Răsărit. Nu ne-o prezinţi şi nouă? E frumoasă?

— O splendoare! răspunse iubita etiopianului, care compensa lipsa de haz printr-o informaţie dintre cele mai bogate. Sunt două verişoare, una slabă ca o scândură, şi o alta dionisiacă, cred că ţi-ar plăcea şi ţie.

— Crezi? Cine ştie!?

— Dacă o să lipsească şi el o dată de la un *rendez-vous* înclin să cred că n-o să fie moarte de om – îşi continuă pledoaria Lascăr-demonicul. Dimpotrivă, cred, domnule Ştefan, că pasiunea va creşte. Nu e deloc exclus: o femeie ignorată e de două ori mai fidelă şi de trei ori mai puţin plicticoasă.

— Nu, n-ai dreptate – îl admonestă Titi Răsărit, care voia să dea lucrurilor o explicaţie mai vulgară. Chiar dacă absenţa ar putea duce, Doamne fereşte, la lichidarea conturilor, ceea ce ar fi de două ori regretabil, pe Ştefan tot nu-l putem lăsa să plece. N-avem fete suficiente, şi numai el, cuceritorul, fermecătorul, inteligentul, virilul, spiritualul, cititul, manieratul, ne-ar putea aduce câteva domnişoare în plus.

— Eu nu pot să vin, se scuză încă o dată Melania de data asta în faţa tuturora.

— Mai ai carnetul ăla la tine? Nu se poate să nu-l ai! – continuă Titi Răsărit, fără să dea vreo atenţie intervenţiei Melaniei.

— Da şi nu – răspunse Ştefan, jignit de claritatea-întrebării.

— Adică cum da sau nu? Îl ai sau nu-l ai? Sau te pomeneşti că de când te-ai amorezat l-ai ars. Ăla valora o avere!

— Eu trebuie să plec – îi anunţă cu solemnitate Ştefan, trebuie să închid. E ora închiderii. A fost foarte plăcut, nu zic că n-a fost plăcut, însă trebuie să plec.

— Cu alte cuvinte, ne dai afară? mormăi Titi Răsărit, cuprins de o veselă resemnare. Bine, dacă ne goneşti, plecăm… Dacă o săruţi pătimaş pe gură pe Melania, te lăsăm să pleci.

Această idee îi învioră pe toţi. Toate demonstraţiile de violenţă au şi ele momentul lor de destindere. Ştia foarte bine Ştefan că glumele de acest fel dau semnalul începerii violenţei. Nu-i era teamă că-l vor bate, aveau, fără îndoială planuri mult mai mari, voiau să-l batjocorească, să-l umilească. Ideea de a o săruta pătimaş pe gură pe idioata aia de Melania nu era decât începutul, pe urmă vor veni şi cu alte idei.

În asemenea împrejurări, bătălia nu se poate duce cu succes decât înainte ca violenţa să se dezlănţuie; dacă o laşi să se dezlănţuie, totul e pierdut, furia oarbă le distruge până şi instinctul de

conservare. Orice concesie era foarte primejdioasă, trebuia găsită o breşă, trebuia spartă unitatea urii.

Melania, beneficiara primei sancţiuni pe care hotărâseră să i-o dea lui Ştefan, ţopăia de plăcere în aşteptarea sacrilegiului.

— Ce idee bună! – bătea ea din palme cu entuziasm. Titi Răsărit are numai idei grozave!… Să vezi ce-o să zică tipa lui!

— Să-i facă o declaraţie de dragoste – propuse cu blândeţe cântăreaţa de tură, care se chinuia şi ea de multă vreme să fie utilă.

Înţelese: nu voiau să-l jignească numai pe el, voiau să jignească şi iubirea lui pentru Valentina. Atunci sufletul lui se limpezi, ştia că acest lucru nu este cu putinţă. Indiferent de urmări, acest lucru nu e cu putinţă. Dacă ar fi admis aşa ceva, s-ar fi dispreţuit întreaga viaţă. Îl înfuria şi convingerea lor că până la urmă el va ceda, că-l vor sili să facă tot ce vor ei. Se vor distra, vor povesti şi altora după aceea. Nu se gândeau la o agresiune care să le aducă pe urmă neplăceri, nu, voiau să se distreze, să-şi bată joc de Ştefan, de sentimentele lui, atâta tot.

— Nu e bună ideea – răspunse simplu Ştefan, uitându-se drept în ochii lui Titi Răsărit: prefera să se lupte cu unul din ei, să nu se confrunte cu întunericul compact al tuturora.

Titi Răsărit înţelese şi el primejdia izolării şi oferi, pradă tuturora, împotrivirea lui Ştefan.

— Auzi ce spune… că nu e bună ideea noastră.

— Este excelentă! confirmă Lascăr demonicul, făcându-se mandatarul nemulţumirii tuturora.

— Ajunge cu atâta tărăgăneală, se înfurie Titi Răsărit, voind să-şi menţină autoritatea de şef al conspiraţiei. Am fost prea înţelegători până acuma… Executarea.

Înţelegea Ştefan că singura soluţie era o ură mai mare şi mai neînduplecată decât ura lor. Numai aici se putea găsi salvarea. Dacă nu se potolesc, îl omor pe Titi Răsărit, îşi spuse Ştefan liniştit, cu

sufletul împăcat. Se cercetă cu luare aminte şi-şi dădu seama cu îngrijorare şi mândrie că da, are asemenea putere…

Trase şi mai aproape sticla dinaintea lui: îl va lovi pe Titi Răsărit drept în creştetul capului; n-are nicio vină, nici în faţa conştiinţei lui, nici în faţa nimănui: cântăreţul i-a căutat pricină. Trebuie să fiu foarte hotărât, îşi spuse Ştefan, fulgerat de o îngrijorare teribilă, oamenii de acest fel sunt ca şi câinii, dacă simt că ţi-e frică tabără asupra ta.

— Dragă Titi, ai un ceas la tine? îl întrebă Ştefan cu vocea cea mai liniştită cu putinţă.

Titi Răsărit nici nu înţelese bine prima oară ce-i spuse Ştefan.

— Ce e, mă? Ce să am?…

— Un ceas la tine… Dacă în trei minute nu pleci de aici, am să te omor… Te sfătuiesc s-o faci, mi-ar părea foarte rău să am pe conştiinţă un cântăreţ de muzică uşoară la sfârşitul carierei. Şi adăugă cu o resemnare care-i tulbură pe toţi: N-am altă soluţie… Dă-mi tu alta mai bună.

— Asta ai vrut să-mi spui?…

— Da, asta am vrut să-ţi spun. Vezi că a trecut deja un minut… îl sfătui cu blândeţe Ştefan.

Titi Răsărit tăcu, căută în el o putere pe care n-o găsi şi atunci îşi aruncă privirea spre ceilalţi. Ceilalţi însă se desprinseseră parcă de el, aşteptau ca el să ia hotărârea. Era prea gravă situaţia, nu înţelegeau de ce continua să zacă într-o orgolioasă apatie. Ştefan se uita liniştit la ceas, hotărârea lui li se transmisese parcă tuturora. Prima care înţelese primejdia fu Melania. Se repezi spre Titi Răsărit şi-l îmbrânci cu toată puterea.

— Pleacă, ăsta te omoară!

Şi, ca o eliberare, ura adunată împotriva lui Ştefan se năpusti asupra lui Titi Răsărit. Îl loveau, îl îmbrânceau şi, înghiontindu-l din toate părţile, îl scoaseră afară.

*

Domnul Viorel Damian îşi aştepta fiica în grădina din faţa blocului, adâncit, aşa cum obişnuia în ultima vreme, în studierea *Apocalipsei* lui Ioan. Pedepsele prorocite de cel mai blând dintre apostoli nu-l mai îngrozeau, el reuşise să se salveze la timp. Se întrista gândindu-se la ce o să păţească alţii.

De câte ori încerca s-o convingă să se întoarcă, n-o făcea niciodată când Valentina venea să-l vadă în Cotroceni, nu, ar fi fost prea simplu. Mergea înadins până în Balta Albă, de preferinţă într-un autobuz aglomerat. Spera că efortul lui o s-o impresioneze.

Ce o să se întâmple cu Valentina? Fiica, rudele apropiate trebuiau salvate din ghearele Satanei. Şi străinii, desigur, însă în al doilea rând.

Despre tatăl Valentinei se putea spune pe drept cuvânt că „l-au ajuns principiile din urmă". Ignorate sau dispreţuite, principiile morale se năpustiseră asupra lui, cerându-şi dreptul la viaţă. Nu se mulţumea să-şi revizuiască propria-i existenţă, nu, asta i s-ar fi părut foarte puţin, el avea o menire, voia să schimbe şi pe alţii.

Câtă vreme Valentina mai stătea cu el în locuinţa din Cotroceni, nu exista zi în care să nu-i dea „o mică lecţie", ba de modestie, ba de altruism. O invita la ceea ce el, proaspătul iluminat, numea, în amintirea vechilor deprinderi, „o partidă de sinceritate" sau „o partidă de pocăinţă". Şi în disputele etice şi religioase ţinea să iasă învingător. Cu toate cuceririle de ordin religios, ispita mizei nu dispăruse: mereu vorbea de „miză mare sau miză mică". „Fii sinceră, Valentina, cu tatăl tău, cine mă trişează pe mine trişează pe Dumnezeu." Indignarea lui morală era haotică, îşi arunca principiile pe unde apuca, uita de ele, credea în altele, se răzgândea, se plictisea şi părăsea brusc discuţii dintre cele mai elevate. Începea apoi la telefon o altă „partidă de mântuire"

şi uita cu desăvârşire de Valentina. Unul din reproşurile care câştigase o oarecare claritate era cel referitor la legătura cu Ştefan. Claritate de altfel foarte relativă: îl indigna când frivolitatea legăturii, când seriozitatea ei. Când într-o zi Valentina pierzându-şi răbdarea îşi făcuse bagajele şi se mutase într-o garsonieră închiriată, Viorel Damian se comportase ca un copil. Se închisese în dormitorul lui, refuză să mai vorbească şi declarase că va face chiar greva foamei.

Câte satisfacţii nu-i aducea noua lui viaţă, de neînchipuit!… Plăcerile laice aveau asigurate prin bunătatea şi înţelepciunea Domnului absolut toate echivalenţele religioase. Numai pariului austriac nu-i găsise încă o echivalenţă religioasă. Se întreba uneori dacă aşa ceva era cu putinţă. Se oprea la timp, înfricoşat. De la acest fel de întrebări până la ateism nu mai era decât un pas.

Recunoştea că greşeala era o mare plăcere, de ce să renunţe la ea? Asemăna acest sentiment mistuitor şi imprevizibil cu partidele de bridge, care şi ele conţin atâta neprevăzut! Unui martor superficial, vizitele lui la Valentina îi puteau apărea ca searbăde şi monotone, desfăşurate după acelaşi tipic: el o roagă să se reîntoarcă, ea refuză sau îl amână… Ei bine, nu era chiar aşa, întotdeauna intervenea ceva neprevăzut, imposibil de calculat. Şi tocmai de aceea, se exalta Viorel Damian, viaţa e minunată şi merită să fie trăită.

— Am venit, şopti bătrânul privind ruşinat în pământ, când Valentina se apropie pe alee. Am greşit, să nu dai cu pietre în mine…

Din cărţile religioase aflase că umilinţa e arma perfectă a bunului creştin. Nevoia de a aplica imediat înaltele precepte sacre îl făceau să nu sondeze întotdeauna cu prea multă atenţie situaţia: se umilea pentru orice eventualitate, cu toată disperarea, şi pe urmă vedea el ce era de făcut. Trăirea acestor înalte sentimente însemna şi o măsură de precauţie, dacă nu-i treceau prin cap

gânduri frumoase intra în panică, aşa cum intra în panică atunci când tensiunea îi creştea.

Când Valentina îi oferi o cafea, taică-su zâmbi şi o împinse deoparte.

— Nu mai beau cafea, Valentina. Tu nu ştii ceea ce ştie tot Bucureştiul, m-am lăsat de cafea, eu, marele cafegiu, admirat până şi de poetul Ion Barbu. Hotărârea mea a făcut senzaţie. Trăsnet, nu altceva! Pe mine nici măcar nu mă miră… preciză Viorel Damian care se obişnuise să-şi convertească foarte uşor trufia în cea mai deşănţată modestie. Nici pe tine nu trebuie să te mire. E foarte normală vâlva, eu beam până la patru filtre pe zi la „Capsa". Nu viciile mă părăsesc, eu le părăsesc pe ele, asta mă deosebeşte de ceilalţi. Ce de telefoane am primit, şi din provincie mi-au cerut reţeta. Care reţetă? Îmi venea să râd. Nu există nicio reţetă, dacă crezi în Dumnezeu nu mai ai probleme.

„Ce comică existenţă!" – se entuziasmă Valentina de sufletul lui fragil şi inconştient. Nu se schimbase cu nimic. Teama de a nu pierde austriacul fusese înlocuită cu teama judecăţii de apoi. Ce magnifică incapacitate de a face cea mai elementară deosebire dintre ceea ce este adevărat şi ceea ce este fals… Ce putere de a transforma toate sensurile metafizice în aceleaşi vechi distracţii… Dumnezeul descoperit era un Dumnezeu foarte rezonabil, un fel de patron de braserie care avea bunătatea să ţină deschis ziua şi noaptea. Îi invidia divina fragilitate, rămăsese un epicurian iremediabil. Se amuza văzându-l cum se chinuie să fie la înălţime.

— Tu când te întorci acasă? E tristă casa fără tine, două apartamente sunt goale. Întreabă ăia de la spaţiu…

Apoi, cu promptitudine şi eleganţă, Viorel Damian îşi scoase la iveală vinovăţia, cu abilitatea multilaterală a unui scamator.

— Da, Valentina, am greşit, în fond eu am fost ca şi copilul tău, m-ai îngrijit, m-ai educat şi în

mod paradoxal tocmai eu…

Se consolă cu tăcerea Valentinei, îi era chiar recunoscător, avea şi altceva să-i spună, mult mai important. Căzuse şi în patima filantropiei, şi aici tot Valentina îl putea ajuta. Căuta sentimente înălţătoare cu îndârjirea cu care altădată căuta noi jocuri de societate şi se mira văzând cât de puţine sunt. Poţi să le numeri pe degetele unei singure mâini. Bunătate, iubire, şi cam atât…

Fiecare doleanţă a domnului Viorel Damian, oricât de banală, avea dimensiunea unei spovedanii.

— Am meditat, Valentina, şi am ajuns la următoarea concluzie: unii au o garderobă prea mare, unii prea mică.

Nu intră prea adânc în miezul problemei, căci se simţea ispitit să evoce cu lux de amănunte şi cucernicie creştinească atmosfera foarte pioasă în care avusese loc revelaţia…

— A fost foarte plăcut, au venit şi colonelul, şi Zeki, jocheul, chiar două fete tinere, frumoase şi dornice de mântuire, am stat până la ora trei dimineaţa, nici nu ştiu cum a trecut timpul. Nu regret, a fost foarte agreabil, la despărţire toţi eram de aceeaşi părere. Nu s-a băut nimic, nu s-a fumat, s-a meditat mult şi cu folos. Tu faci ce te-am rugat eu, să te întrebi înainte de culcare, ce-ai făcut bine şi ce-ai făcut rău în ziua respectivă?

Renunţă să aştepte răspunsul, era riscant, putea s-o supere, n-avea niciun interes. Întotdeauna era avantajat de faptul că problema la care se gândea în clipa de faţă era mai importantă decât precedenta. De aceea, cu modestie, o luă prin surprindere.

— N-ai ceva rochii vechi? Am dat rochia de mireasă a maică-tii, ştii cât o iubeam, cât o divinizam, câte voluptăţi nu-mi evoca, acum la bătrâneţe pot s-o recunosc, eşti şi tu mare, ai fost căsătorită, poţi să înţelegi. Am renunţat la rochia de mireasă a Sofiei şi de-abia atunci am înţeles

teoria sacrificiului. Aveau cap prorocii ăştia când au lansat moda sacrificiului. E foarte bună, trebuie să ne sacrificăm mai mult unii pentru alţii. Am avut succes – dar nu asta am urmărit.

Toate victoriile i se păreau pe deplin justificate.

— Logic, absolut logic. Era o rochie comandată la Paris, comandă specială, tu n-ai de unde să ştii asta… Şi apoi a contat enorm şi simplitatea cu care am făcut gestul, nimic forţat, totul foarte natural, nicio morgă, numai iubirea aproapelui, ia, poftim, nici recunoştinţă, nici… absolut nimic, gestul în sine.

După această modestă laudă de sine, Viorel Damian privi foarte critic vraful de rochii adunat de Valentina. Unele îi plăceau, altele mai puţin.

— Ia-le înapoi pe-astea urâte, trebuie să educăm în sufletul săracului şi simţul estetic.

— De unde ştii tu că sunt săraci? se arătă Valentina cu adevărat curioasă.

— Nu ştiu, se arătă el uimit de întrebarea fiicei. De unde să ştiu eu? Eu dau, nu întreb pe nimeni cine e, de unde vine, nu controlez pe nimeni…

Se simţea bine. Era încântat şi de prada smulsă, şi de ideile lui generoase. Grija paternă pentru Valentina veni şi ea tocmai la timp; nevoia de armonie era atât de mare, încât visa să aibă simultan toată satisfacţia. Dacă ar ajuta săracii şi şi-ar respecta obligaţiile paterne, n-ar fi fost plăcut Domnului?

— Ar trebui să te duci undeva, eşti foarte surmenată. Munceşti prea mult pentru o femeie, ai nevoie de o destindere.

— Plec mâine pentru câteva zile, îl linişti Valentina, cu o grabă care îi făcea inutilă tandreţea.

După beţia filantropiei, se lăsa prins de o altă beţie, cea a amănuntelor foarte exacte.

— Unde? întrebă taică-su, încercând să salveze ce mai putea fi salvat. În ce condiţii? Ce grad de confort? Primul, al doilea, al treilea? În ce localitate?

— O să fie bine – îl linişti Valentina încă o dată. O plimbare cu pluta am să fac, de mult mă bătea gândul, am şi eu dreptul la o extravaganţă – ea vedea în stările de exuberanţă o compensaţie a anilor de sihăstrie.

— Nu te duci cu Ştefan, nu-i aşa? o întrebă taică-său cu sentimentul că o să primească răspunsul pe care îl aşteaptă. Aş fi atât de fericit să ştiu că nu te duci cu el. Nu singură, nu sunt absurd, dar nu cu el.

— Cu Ştefan mă duc, cu cine să mă duc? îşi linişti Valentina pentru a treia oară tatăl.

— Asta e marea durere a vieţii mele! – oftă Viorel Damian, înghesuindu-şi durerea într-o modestie care o făcea şi mai insuportabilă. Fii iubita lui, dar nu te căsători cu el, îmi promiţi?

— Nu, nu-ţi promit nimic.

— Recunosc că e inteligent, admise Viorel Damian, care nu voia să poposească prea mult nici în această atitudine, trebuie să schimbi mereu subiectele dacă vrei să nu te plictiseşti. Inteligenţa vine de la diavol, de-aia se spune în *Biblie* „fericiţi cei săraci cu duhul". Te-ai gândit la asta seara înainte de culcare?

— Ador bărbaţii inteligenţi, consolează-te cu asta.

Ideile mai noi ale lui taică-său ajunseră în sfârşit din urmă vechile puncte de vedere ale prietenelor şi colegelor Valentinei. Prietenele ei o ironizau; ca şi taică-său acum, nu înţelegeau de ce acorda ea inteligenţei un rol atât de important, când, susţineau ele, iluminate de o privire jucăuşă, la un bărbat sunt calităţi mult mai demne de reţinut. „Valentina, tu n-ai experienţă, există calităţi mai mari la un bărbat…"

La despărţire, domnul Viorel Damian împrăştie rochiile adunate de Valentina cu mişcări leneşe: cucernicia recent şi eroic dobândită îl învăţase să-şi stăpânească furia. Din pricina Valentinei, se

ducea de râpă şi plăcerea gratuită de a ajuta pe tinerele şi devotatele sărace…

— Când o să te desparţi de el, atunci o să iau haine pentru cei nevoiaşi de la tine.

*

Plecarea de acasă, certurile cu taică-său o aduseseră pe Valentina într-o stare de iritare pe care Ştefan nu ştia cum să i-o alunge. Atunci îşi aminti de dorinţa ei copilăroasă de a face o expediţie cu pluta; există prejudecata că uneori numai o idee extravagantă ne poate scoate din impas.

Călătoria cu pluta era pentru Valentina nu numai unul din visele construite cu propriile-i puteri, ci o posibilitate, desigur naivă, de a judeca farmecul şi ataşamentul iubiţilor. Visul, foarte simplu, era într-adevăr foarte frumos. Se făcea că se strecoară cu pluta pe apele unui râu, atât de îngust încât îi era uşor să culeagă flori de pe amândouă malurile. Şi aşa cutreiera veselă şi triumfătoare întreaga lume. Fluviile, mările, oceanele se dădeau la o parte. O lăsau să-şi vadă de drum. Când valuri uriaşe se năpusteau, Valentina nu se speria, ştia foarte bine că nu era decât o joacă, nu-i făceau niciun rău, o răcoreau, o înveseleau, îi aduceau din adâncuri scoici şi perle. Râul se strecura pe lângă casele oamenilor şi livezile de portocali, se înălţa peste creştetele munţilor, spinteca uriaşe, înfricoşătoare cascade. Uneori râul obosea şi atunci Valentina făcea un popas, ţinea pluta la mal, îl lăsa să se odihnească… Ce frumos era în clipele lui de odihnă, apele nu mai tremurau, nu se mai agitau, un luciu argintiu îl mângâia şi-l răsfăţa.

…Valentina plănuise să facă aievea de astă dată o călătorie cu pluta pe un râu îngust şi foarte lung, unde, ca şi în vis, să culeagă flori şi ierburi de pe amândouă malurile. Romantica ei năzuinţă întâmpinase în trecut piedici dintre cele mai mari.

O mărturisise prima oară soţului ei, valorosul şi însinguratul artist. El o refuzase categoric şi-i spusese că n-a auzit niciodată ca aşa ceva să facă parte din obligaţiile unui soţ legitim şi insinuase că extravaganţe de acest fel se realizează cu precădere în afara domiciliului conjugal. Cu viguroasa-i bădărănie, pe care o socotea o consecinţă a talentului la fel de viguros, ţinuse să precizeze: „soţul legitim are cu totul alte obligaţii". Alt bărbat care-i făcuse curte la sugestia mătuşii Eugenia o condamnă şi mai aspru, calificând ideea ei drept o formă de romantism anacronic. Ea, Valentina, trăieşte în alt secol, el trăia în secolul XX.

Mai demult, căci Valentina îi mai vorbise şi altă dată despre asta, nici lui Ştefan ideea nu-i surâsese. Bucuria de a trăi în mijlocul naturii cunoscută în anii copilăriei şi adolescenţei se domolise, o socotea o etapă în sfârşit depăşită. Descoperise alte voluptăţi. Îi plăceau sihăstria birourilor elegante, restaurantele pustii şi fastuoase, intimitatea leneşă şi rafinată a încăperilor, devenise un orăşean în sensul cel mai adevărat al cuvântului. De ce s-ar lăsa acum copleşit de nostalgii după plăceri de care luptase să se despartă? Acum îi plăcea să stea ore în şir pironit într-o cafenea visând la ţeluri greu de atins, visa să facă mari descoperiri ştiinţifice, să obţină – încă din tinereţe: aşa ar fi fost grozav! – premiul Nobel. Trândăvia şi plăcerea de a visa îl făcuseră receptiv la ideile generoase ale tuturor filosofilor. Iubea în cel mai înalt grad vizitele, le adora, le aştepta, le pândea. Monotonia conversaţiei era din plin răsplătită de o ambianţă odihnitoare şi rafinată. Şi chiar şi această monotonie îl atrăgea, îl fascina, ea îi dădea iluzia că intrase definitiv într-o altă lume.

Trei zile şi trei nopţi, singuri, numai ei doi, asta nu se întâmplase încă niciodată. Şi apoi expediţia mai era şi un fericit prilej de a străluci, călătoria nu-i punea nicio problemă, aici se afla în domeniul

lui, putea să strălucească cât vrea, şi nevoia de a străluci îl ajută să îndeplinească rugămintea iubitei.

*

Pluta în formă de săgeată i se părea Valentinei foarte frumoasă. În mijloc era o bancă unde se aşezau să se odihnească. Ştefan conducea pluta cât mai aproape de mal şi, foarte curând, la fel ca în visul ei, putea să culeagă ierburi şi flori. Hotărâseră să facă escală, razele soarelui dogoreau ucigător. Legară pluta de un ţăruş şi căutară în pustiul şi uscăciunea malurilor Dunării un loc răcoros unde să se odihnească.

Iubea îngrijorările Valentinei, fiindcă ştia că era în puterea lui să le destrame.

— Nu ne fură pluta?

— Nici hoţii de cai nu s-ar încumeta la aşa ceva. Există un catastif al hoţilor în care se arată foarte limpede ce se poate fura şi ce nu se poate fura.

Cunoştinţele în acest domeniu lui nu-i mai făceau plăcere, însă se hotărî ca de data asta să meargă până la capăt.

— N-ai voie să furi, ca să ştii şi tu, o plută legată de un ţăruş de lemn, vaca unei văduve, pantofii unei mirese şi pantofii mortului, orătăniile din curtea unei femei cu copii în armată, scaunele din casa ciungului, icoanele dintr-o biserică nesfinţită. Aşa că noi n-avem nicio grijă.

Găsiseră un loc nimerit pentru odihnă într-o pădure de sălcii, luciul apelor se strecura printre crengile uşoare şi plăpânde ale copacilor.

— Unde o să dormim?

Părea că nu înţelege întrebarea.

— Cum unde? Aici, pe câmp.

— O să ne fie frig la noapte. E foarte frumos, dar o să ne fie frig.

— Ei, nu chiar afară, am să fac eu o colibă, am experienţă în acest domeniu.

Într-o oră, din vreascuri, din crengi, din tot ce găsise în pădure, construi coliba. Pe urmă stătură de vorbă la foc în faţa colibei.

Pe nebăgate de seamă, se însera. Valentina se ridică în picioare. Aşa, desculţă părea şi mai înaltă. Îl privi cu atenţie, ar fi vrut ca întreaga viaţă să rămână alături de el, şi nu ştia ce să facă pentru ca şi el, şi scurgerea timpului să-i fie aliaţi.

— Noi, Ştefan, n-o să ne despărţim niciodată – spuse Valentina cu fermitate. Îi simţea răsuflarea, mângâierile uşoare, şi toate acestea erau de-ajuns pentru a crede în eternitatea iubirii lor.

Pe el îl înduioşau micile viclenii ale Valentinei şi mai ales obiceiul ei de a-şi transforma neliniştile, întrebările în certitudini. Din tandreţe, Ştefan îi răspunse la întrebarea pe care nu avusese curajul să i-o pună:

— Da, Valentina, noi n-o să ne despărţim niciodată.

Şi, sub protecţia acestei certitudini comune, tăcură amândoi mult timp.

— E frig, mi-e somn, e târziu, sunt ţânţari – izbucni Valentina, şi, vrând să scape de toate calamităţile care o copleşiseră, se refugie în colibă.

Ştefan mai rămase afară câteva clipe, iubea singurătatea cu patima cu care ar fi iubit o femeie. Singurătatea nu e un impas, ci un ţel, îşi spunea el, bucuros că, din multele drumuri începute, era şi unul pe care îl străbătuse până la capăt. În întunericul adânc, de nepătruns, mărit de nemărginirea apelor, singurătatea se înălţa victorioasă şi lua înfăţişarea Valentinei.

Simţea totuşi nevoia să-şi mărturisească iubirea. Nu se gândise niciodată că recunoaşterea puterii de a săvârşi un act de violenţă pentru o femeie ar putea să fie totuna cu o declaraţie de dragoste.

— Eram în stare să ucid pentru tine.

Crima pe care se dovedise în stare s-o îndeplinească, puterea de care o clipă fusese mândru îi lăsaseră o apăsare, o greutate, o

nemulţumire. Întreaga lui fiinţă era copleşită de nevoia de a mângâia, de a ocroti. Valentina îl simţea iarăşi delicat, fragil, apropiat.

*

Speranţa lui Ştefan că, în sfârşit, Marion va înţelege că de data aceasta despărţirea era definitivă nu se îndeplinise. După ultima lor întâlnire, când ea într-o clipă de generozitate îl obligase aproape să rămână alături de Valentina, interveniseră evenimente care o împiedicaseră să-şi ţină făgăduiala.

Generozitatea tinerei femei se sprijinea în primul rând pe satisfacţiile mediocre, dar trainice pe care le aştepta din partea unei căsătorii din interes. În calea trufaşei ei resemnări, se iviseră obstacole nebănuite. Evident, Marion considera o concesie logodna sa cu tânărul Sergiu, naivul şi valorosul fizician. În ciuda numeroaselor dezavantaje, bărbaţii de acest gen, abulici, generoşi, obsedaţi de înaltele lor meniri, au fost întotdeauna adăpostul cel mai sigur al domnişoarelor cu un trecut bogat. Se gândea cu cinică desfătare la binefacerile proiectatului mariaj: cum o să fie grijulie cu zbuciumul lui creator, cum o să-şi facă apariţia, elegantă şi ispititoare, în austerele laboratoare, cum o să-l înşele discret şi pătimaş, cum o să tremure – era sigură de asta – pentru sănătatea şi cariera lui. Şi din acest proiect, se alese praf şi pulbere. Nimic nu e mai jalnic decât să vezi că până şi concesiile tale sunt sortite eşecului. Exigenta familie a tânărului fizician – ajutată, ce e drept, foarte substanţial de o armată de binevoitori – ajunsese la concluzia că Marion nu întruneşte calităţile atât de necesare soţiei unui bărbat predestinat grelei cariere a muncii ştiinţifice. Sincer îndrăgostit, tânărul logodnic protestase la început împotriva deciziei părinţilor, însă ocupat cu rosturile ştiinţei sfârşise

prin a le împărtăşi punctul de vedere. Situaţia lui Marion era dintre cele mai ingrate, nu se aşteptase la acest refuz. Se hotărî pentru soluţia cea mai degradantă – din punctul ei de vedere: va lua, în sfârşit, în consideraţie vechea şi statornica cerere în căsătorie a lui Mişu Socec.

Nici noua concesie nu-i aduse liniştea, şi aceste înfrângeri o făcuseră să-şi revizuiască atitudinea faţă de Ştefan. Se resemnase prea uşor cu iubirea lui pentru Valentina. De ce să zburde? Să rămână cu ea! Să sufere împreună!

Îi telefonă lui Ştefan la ora trei noaptea şi-l rugă să vină imediat să-i facă o vizită.

— Dacă nu vii, se întâmplă o mare nenorocire.

Ştefan se culcase foarte târziu, era doborât de somn şi de oboseală, nu prea înţelegea ce anume voia Marion să-i spună. Ce dracu ar fi putut să-i spună? Şi de ce să-i spună?

— Vino imediat la mine! – îi ordonă Marion, de parcă Ştefan ar fi fost un medic care uitase să stea la căpătâiul bolnavului exact cât trebuie.

— Asta e oră la care se sună? – aduse Ştefan un argument de bun-simţ, deşi ştia că astfel va deveni o pradă şi mai uşoară.

— Şi ce dacă e trei noaptea?

— Nimic. E foarte târziu. Şi te-am rugat să nu mă mai cauţi.

— Nu-mi amintesc nimic. Şi Marion, îi dădu un ultimatum. Te aştept în zece minute. Ia un taxi şi vino imediat. Dacă nu ai bani, îţi dau eu. Ai o staţie la Rosetti, la doi paşi de tine.

De Marion se despărţise de multe ori şi aceste numeroase despărţiri şi provizorii împăcări sfârşiseră prin a împrumuta fizionomia şi trăinicia unei noi legături. Pesemne credea că el era condamnat pe viaţă să răspundă cu promptă afecţiune trădărilor ei. Să-i rămână, orice s-ar întâmpla, un vasal credincios. Iarăşi o să se despartă de Marion!… Pentru a câta oară? Avea multe să-i reproşeze, însă cel mai greu îi era să-i

ierte pasiunea cu care îl îndemnase s-o iubească pe Valentina… Tocmai Marion îl ajutase în acest ceas de cumpănă. Uneori bunătatea oamenilor e mai greu de iertat decât trădările lor…

Cocoţată în vârful patului, pe un vraf de perne, Marion îl aştepta în dormitorul ei. Era îmbrăcată într-o cămaşă de noapte elegantă, fastuoasă ca o rochie de bal. Se vedea că ţinuse să fie foarte elegantă pentru această împrejurare, părul strâns deasupra capului era proaspăt coafat, ochii rimelaţi păreau mai adânci şi mai strălucitori, roşul intens cu care îşi vopsise buzele sublinia şi mai mult şovăiala şi albul imaculat al chipului. Pe covorul din faţa patului se aflau sticle de votcă, reviste de modă – un Neckermann jerpelit de atâta folosinţă – câteva discuri, însă nu în învălmăşeală, ci într-o ordine riguroasă, de parcă toate obiectele s-ar fi pregătit pentru o paradă. Nu tresări când îl văzu pe Ştefan, îl pofti ceremonios să ia loc ca o regină dispusă să primească audienţe; deznădejdea nu-i întunecase niciodată trufia.

— Îmi pare bine că ai venit. Eram convinsă că ai să vii. Şi eu am venit când m-ai chemat tu.

Tot ce vedea în jur i se părea lui Ştefan şlefuit, iluminat, înfrumuseţat, pregătit pentru un spectacol de gală – slăbiciunea lui Marion pentru ordine şi fast la o oră atât de târzie îl şi îngrijora, nu prevestea nimic bun. Pentru ce anume se pregătise Marion?

Curând, statuia în care Marion se ascunsese începu să se clatine, îşi desfăcu buzele şi, spre liniştea lui, auzi o dojana ştrengărească, perfect rezonabilă:

— N-ai mai fost la „Continental”… S-a schimbat programul. Au un program nou, cântă o poloneză fără voce, nemaipomenit de frumoasă. A stat într-o seară cu noi la masă, are un haz nebun! E dornică de un amor latin. Dacă vrei, ţi-o prezint. Cântă în fiecare seară în afară de marţi.

Ştefan îşi dădu seama că ajunsese să aibă faţă de ea atitudinea pe care o aveau în ultimul timp mai toţi bărbaţii: prea e dramatică femeia asta, prea se zbuciumă încontinuu, păreau a-şi spune cu toţii.

— Nici Uşe Debiserică nu mai dă pe la bar. Am auzit că piticul s-a amorezat de o talentată pianistă, o vlăjgană înaltă ca un brad şi din cale-afară de serioasă. Terente s-a îmbolnăvit de ficat şi nu mai poate să bea nimic, nici măcar Fernet… Angela, cântăreaţa pe care ai adorat-o şi n-ai angajat-o, are – cine ar fi crezut? – un copil, bineînţeles cu etiopianul ei. Frumosul Beldiman – ce mult a putut să-mi placă imbecilul ăsta! – a fost în turneu cu teatrul la Veneţia… Titi Răsărit a plecat în R.F.G., cântă într-un bar pentru marinari. Văd mereu mutre noi. Numai eu şi cu Mişu Socec, cu arhitectul, cu beţivul ăla de Lascăr, trebuie să-l cunoşti, Lascăr demonicul, nu se poate să nu-l cunoşti, mai ţinem steagul sus.

Câtăva vreme, orgoliul de a fi ultimul pasager al unei corăbii ameninţate de naufragiu înveselise existenţa lui Marion, acum şi legenda „ultimului mohican” i se părea ceva de prost-gust.

— Adevărul e că mă plictisesc de moarte – recunoscu Marion. Am ajuns să croşetez, să citesc romane poliţiste, am învăţat să scot petele de grăsime de pe haine. Ce zici de asta?

Da. Nici Ştefan nu mai era cel care a fost…

— De ce nu bei? Ştiu că-ţi place să bei. Cu mine n-are rost să te prefaci! – îl admonestă Marion. Sau te pomeneşti că nu mai ţii la băutură?

Ca un curtean resemnat cu capriciile reginei, Ştefan luă de pe măsuţa din apropiere un pahar, se aplecă spre covor şi, tulburând simetria eminentei parăzi, smulse de acolo o sticlă de votcă.

— Ce chefuri monstre am mai făcut şi noi! O, Doamne, ce timpuri… O bogăţie! – zâmbi cu duioşie Marion, şi buzele i se mişcară foarte puţin în cadrul strâmt dinainte stabilit.

Pentru Marion ca şi pentru toţi ceilalţi amintirile comune constituiau nu atât un prilej de reverie, cât mai curând o metodă de a-l ameninţa cât mai discret şi mai poetic. Ştefan se crispa de câte ori era pus în situaţia de a depăna mizerabilele amintiri comune. El, aşa cum se regăsea în amintirile vechilor prieteni, nu-şi stârnea decât dispreţul. Uneori şi dispreţul faţă de el însuşi dispărea, şi rămânea numai o mare nedumerire: cum Dumnezeu nu-i fusese ruşine să se înhăiteze, într-o asemenea viaţă, cu asemenea oameni? Întreaga existenţă de atunci o socotea o eroare, o lipsă de bărbăţie şi de mândrie. „Şi când te gândeşti cât m-am luptat, cât m-am zbătut ca să-i ajung din urmă, ca să mă asemăn cu aceşti derbedei!”

Marion se instală trainic în jilţul amintirilor: o asculta resemnat, incapabil să schimbe ceva din ritualul deznădejdilor ei.

— Îţi aminteşti de cheful ăla monstru de la Poiana Braşov, cu argentinianul ăla nebun care bea whisky cu halba?… Era şi poama aia de Pia… Lasă că-ţi plăcea de ea, povestea într-una, de muream cu toţii de râs, cum şi-a pierdut ea fecioria, ca şi cum ar fi avut-o vreodată, minţea de stingea pe vremea aia, încă nu trecuse la pocăiţi… Dar de tine îţi aminteşti cum erai, ce prostii făceai?

Voia să-l silească să ducă împreună povara amintirilor. Pe cât îi stătea în puteri, Ştefan se împotrivea.

— Ei, lasă, Ştefan, a fost frumos, de ce priveşti atât de critic trecutul? În fond e tinereţea ta, sunt anii tăi cei mai frumoşi… Ştii ce făceai tu? Ţineai să coborâm pe jos, pe zăpadă, cu paharul în mână, până la Braşov să ne dregem, la „Aro”… Ce nebun adorabil ai fost, Ştefan, absolut adorabil!… Chiar nu-ţi aminteşti?

— Nu – răspunse cu duşmănie Ştefan. Nu-mi amintesc nimic.

Refuzul de a retrăi împreună trecutul o înverşuna. Zâmbi protector amintirilor, încercând să le salveze de indiferenţa bărbatului, îşi devoră apoi zâmbetul, martorul nedorit al slăbiciunii ei. Aşteptă ca trecutul hidos în existenţa lui înţepenită să dispară şi apoi, cu paharul de votcă în mână, începu rechizitoriul de multă vreme pregătit.

— Ei, da, ştiu că ai început o viaţă nouă, după tot tipicul. Am auzit – cine mi-a spus? Mi se pare că Mişu – că laşi pleaşca de la Snagov şi te întorci la inginerie… Când te-am rugat eu n-ai vrut s-o faci, mi-ai spus că judec ca o fată bătrână din Armata salvării.

Nu-l rugase niciodată Marion aşa ceva. N-avea niciun rost să protesteze, ea era în stare să-i descrie exact când şi unde îi spusese toate acestea, toate minciunile ei erau pline de argumente verosimile.

— Ce jalnic ai ajuns, dragul meu brigand… O să te văd cărând butelii de aragaz pe Calea Victoriei, sau îngrijorat că ăla mic are puţină temperatură. Te paşte fericirea. Şi pensia. N-ai nicio scăpare.

Ştefan îi ignoră ironia, ce poate fi mai trist decât ironia nefericiţilor?

Descumpănit, neînţelegând exact ce se întâmplă cu Marion, Ştefan căută un punct de sprijin. Dădu drumul aparatului de radio, se transmiteau un buletin de ştiri, veşti din Bonn, Amsterdam, şi din nou Bonn.

— Mai încet, Ştefan – încercă Marion să-i răpească şi acest modest punct de sprijin. Celebra mea mamă lucrează noaptea, îşi finisează romanul, nu şi l-ar mai finisa! Tare mi-e teamă că în noul ei roman mă face personajul principal – bineînţeles, pozitiv. După toate, mi-a dat Dumnezeu şi cea mai ridicolă mamă. Dacă eram puţin mai proastă, numai puţin, mă făceam şi eu prozatoare de analiză. Mamă-Doamne, cum aş fi scormonit eu în sufletul personajelor feminine, ce exact aş fi descris golgota adulterului!…

Lăsă aparatul de radio la fel de tare ca înainte, aşa, mângâiat de ştiri din Bonn şi Amsterdam, îi era nemărginit mai uşor să suporte rechizitoriul femeii.

— Ştefan, ştiu că eşti îndrăgostit, mi-ai spus-o chiar tu la timpul potrivit, cu francheţe, ca între vechi bandiţi. Ar trebui să-ţi fiu recunoscătoare că nu mi-ai ascuns adevărul, dar eu, iubitule, nu mă dau în vânt după adevărurile care nu-mi convin. Nu cred în basmul cu adevărul care, oricât de crud ar fi, e preferabil minciunii. Văd, te-ai schimbat, te-ai înălţat, te-ai reeducat, îţi priveşti critic trecutul, amintirile comune te dezgustă – asta e foarte bine, dar există o întrebare rămasă fără răspuns: pe noi, păcătoşii, cui ne laşi, iubitule? Că noi spre sublim alături de tine nu putem merge, asta e sigur. Bine, păcătoşii ca păcătoşii, s-or descurca ei într-un fel, dar ce faci cu noi, păcătoasele? Cum ne laşi pe mâna veneticilor, după ce ţi-am îndulcit nopţile plăcute şi ţi-am mângâiat angoasele, după ce te-ai înfruptat cu trupşoarele şi confuziile noastre?

Ceva din ura grea, inexplicabilă a lui Titi Răsărit trăia şi în sufletul iubitei de odinioară.

— Păi nu merge aşa, băiatule! Păi ce facem? Adică suntem aşa, de capul nostru? Mai stai între noi până ce lichidăm toate conturile şi, pe urmă du-te cu Dumnezeu…

…Veşnic, mereu, aceeaşi ameninţare: de ce pleci de lângă noi? De ce nu mori şi tu odată cu noi?… Nu, nu e aşa de simplu şi de romantic cum crezi tu – continuă Marion, după ce-şi înghiţi în grabă un zâmbet apărut pe neaşteptate. Am să-ţi explic şi de ce. Noi am fost loiali, tu n-ai fost, noi am rupt toate legăturile, toate punţile de salvare, tu însă, meschin şi prudent, ai ascuns într-un colţişor ambiţia de a te rupe de noi. Cine ştie ce visuri frumoase colcăiau în tine încă demult!…

— E ora patru dimineaţa. Pentru asta m-ai chemat aici? protestă Ştefan în modul cel mai

stupid, ca o femeie care, chemată la o distracţie, ia, sărăcuţa de ea, o atitudine serioasă.

Aroganţa, inconştienţa femeii, dreptul inatacabil cu care credea că poate să judece viaţa lui, expresia ei tenebroasă până la dezagregare sfârşiseră prin a-l ajuta să-şi piardă răbdarea. Câtă iluzie, câtă vanitate, câtă lipsă de realism existau în ura lui Marion…

— Da, pentru asta te-am chemat, nu înţeleg de ce nu ai răbdare. Am să-ţi explic totul până la capăt. Ştefan, băiatule, tu ai s-o sfârşeşti rău rău!

Argumentele i se păreau mai puţin importante, simţea numai nevoia să-l ameţească, să-l înspăimânte.

— Marion, fii fată cuminte…

Dar Marion nu mai putea da înapoi.

— Ai s-o sfârşeşti rău, Ştefane, ascultă ce spun eu! Foarte rău. Ai să te ratezi şi ca înger, şi ca diavol. N-o să iasă nimic de capul tău, *fiasco* pe toată linia.

— Lasă asta, ştii că insultele tale m-au lăsat rece întotdeauna.

— Nu poţi să pleci aşa, cu una, cu două, fără să-ţi plăteşti datoriile. Faţă de mine ai anumite obligaţii.

— Ce anumite obligaţii am eu faţă de tine?

— Alea pe care le ştii. Obligaţii foarte mari.

— Te pomeneşti că de ordin sentimental şi moral?

— Exact.

— Atunci nu e nimic grav…

— E foarte grav! – se încăpăţână Marion. Ştii unde ai greşit tu cel mai mult faţă de mine? De mult am vrut să ţi-o spun, uite acum a venit timpul.

Nu, nu ştia unde greşise faţă de Marion.

— După un timp şi crimele se prescriu…

— Recunosc că eu te-am înşelat prima oară – admise Marion de la bun început această realistă bază de discuţie. Da, eu am fost cu ideea…

Erorile săvârşite cu bună-ştiinţă îi dădeau lui Marion o senzaţie de putere, de câte ori şi le amintea faţa i se lumina de o tainică şi vicleană bucurie. Avânturile nu se ridicaseră niciodată la rangul de amintiri.

— …Trebuia să mă ierţi… Intransigenţa ta provincială a fost de zece ori mai ticăloasă decât desfrânarea mea – iartă-mi avântul ăsta habotnic. Eram o copilă îmbătată de misterul vieţii, căutam pe toate drumurile senzaţii şi fiecare bărbat mai bine făcut era o minune pentru mine. Ţie ţi-a revenit ce era mai uşor, m-ai decapitat cu moralitatea ta puberă, şi de atunci a început gloriosul meu povârniş. Trebuia să fii mai generos cu o biată domnişoară neştiutoare şi cu neisprăviţii ăia de amorezi ai mei. Şi ce dramă abisală era dacă, iubindu-te pe tine până la moarte, mai răsfăţam din când în când şi pe alţii?

E adevărat, nu o iertase, dar din alte motive decât cele invocate de ea. Lucrurile se petrecuseră simplu, atât de simplu încât îi era teamă că Marion nu le va înţelege niciodată. Din clipa trădării, Ştefan simţise că ea nu-i mai aparţine – şi atunci cum să-şi fi permis samavolnicia de a ierta o femeie care-i era străină?

— Nu m-ai iertat, dar nici de necruţarea ta n-am avut parte, şi mai târziu ai comis cea mai mare mârşăvie cu putinţă, m-ai făcut complice la tot felul de neruşinări şi expediţii lirico-erotice, am văzut cum altele primesc atât de uşor bucurii pe care eu le-aş fi plătit cu preţul vieţii. Am acceptat fiindcă te iubeam şi voiam să te mai văd oricum, cu orice preţ! Şi iubeam până şi mizeriile care mă ajutau să fiu alături de tine.

Ca şi el odinioară, Marion vedea în despărţire o evadare, o eliberare. Nu-i spusese de atâtea ori că de n-ar fi decât plăcerea despărţirii şi tot ar merita să te îndrăgosteşti?… Frumoase cuvinte! admitea Ştefan. Ce păcat că nu erau şi adevărate! Mare păcat! Cu ce energie disperată ştia să se mintă

Marion! Oare aşa să fie? De fapt, dragostea pentru el făcuse din Marion cea mai preţioasă colaboratoare a lui în organizarea distracţiilor? Nu, sigur că nu…

— Şi toţi bărbaţii s-au comportat cum te-ai comportat tu: ai făcut şcoală, ai făcut discipoli, dacă asta îţi măguleşte amorul propriu. Mă căutau cu disperare, îmi jurau iubire veşnică şi apoi mă socoteau o imposibilă, o exagerată, o exaltată, şi se întorceau pocăiţi în braţele bineintenţionate ale nevestelor sau viitoarelor neveste.

Şi la capătul acestei indignări, lovi cu piciorul în sticlele de votcă, în discurile şi jurnalele de modă cuminte aşezate pe covorul din faţa patului. Dezastrul provocat nu era pe măsura speranţelor ei şi asta îi mări furia.

— Eu rămân singură şi voi, derbedeilor, vă reeducaţi, vă căsătoriţi, vă recăsătoriţi, vă strângeţi la casele voastre! Şi uite-aşa am ajuns, marea mea iubire, singura mea iubire, să mă numesc la spartul târgului doamna Socec. Ce zici, se putea un sfârşit mai lamentabil?

Nu, într-adevăr, un sfârşit mai lamentabil nici nu se putea imagina. Altceva voia să-i spună însă Ştefan…

— De ce dai vina numai pe mine? – încerca el s-o înspăimânte. Adu-ţi aminte, Marion, eram un copil ca şi tine, nu ştiam nici eu nimic, te iubeam şi atâta doar. Convinsă că-mi eşti superioară, ai luat iniţiativa trădării, spuneai că numai prin comparaţie îţi poţi da seama de farmecul unui bărbat. Erai tânără, erai îndrăgostită, şi totuşi duceai dorul „elementelor de comparaţie”. Pe mine m-a durut întâmplarea asta „ridicol de obişnuită”, cum o numeai tu. Credeam că în iubire trădarea nu e cu putinţă, tu mi-ai dovedit că da, este cu putinţă. Şi e firesc să urâm pe cei care pentru prima oară ne trezesc la realitate, ne-au demonstrat că da, răul există, e inevitabil. Şi poate că răul nici nu există, nici nu e inevitabil, dar noi trebuie să dăm crezare

experienţei noastre nefericite. Şi eu ţi-am dat ţie dreptate.

— Adevărul e că tu m-ai înşelat neiertându-mă. Şi acum mă înşeli pentru a doua oară, continuă ea ca şi cum n-ar fi auzit cele spuse de Ştefan. Trădarea mea – ce pretenţios cuvânt! – era omenească, eram un biet fluture prostănac şi ignorant îmbătat de lumina soarelui. Am să-ţi spun exact ceea ce cred. Şi nici urmă de gelozie nu e în ceea ce vreau să-ţi spun. Legătura ta cu frumoasa mea verişoară e o soluţie ideală pentru un bărbat căruia i-a ajuns cuţitul la os. În privinţa asta n-ai cei să-mi reproşezi: când încă te clătinai, când încă mai meditai cu fundul în două luntre, eu ţi-am spus: lasă-te de sublim, iubeşte-o pe verişoara mea, lasă totul dracului. A, dragul meu, ştiu că n-ai s-o recunoşti niciodată: din frică te-ai îndrăgostit de Valentina, asta e nenorocirea, am înţeles-o mai târziu. Din frică, numai din frică – repeta încontinuu Marion, fericită că-i găsise latura vulnerabilă, ca şi cum asta ar fi scăpat-o de toate nenorocirile. Simţeai că te înfunzi, că te duci de râpă, şi atunci te-ai agăţat de primul suflet curat care ţi-a ieşit în cale, aşa cum noi, femeile singure, ne agăţăm de „primul venit”. Te-ai grăbit, iubitule! Valentina era oricum fericită şi fără iubirea ta, dacă nu chiar mai fericită.

Şi vrând să se răzbune pentru faptul că în primul rând ea nu credea în ceea ce spunea, îl luă de guler şi, zgâlţâindu-l cu o putere neobişnuită pentru o femeie, ţipă:

— Pe mine trebuia să mă iubeşti! Pe mine trebuia să mă iubeşti, numai pe mine trebuia să mă iubeşti! A, ce crezi, eu n-aş vrea să încep o viaţă nouă? De ce crezi că numai tu vrei să scapi de întuneric?

Nu, Ştefan nu credea în adevărul celor spuse de Marion, o cunoştea foarte bine, n-avea cum să se înşele. Trăia mai curând o criză de orgoliu, vedea cum puterea ei de seducţie scade. Aşa şi era,

bărbaţii printre care trăia începuseră să se cam plictisească de figura ei înadins tragică, venise moda fetelor simple, sănătoase şi sportive, extravaganţele ei păreau tuturora monotone şi lipsite de haz, apriga ei vulnerabilitate era binevenită la ore târzii, dar nu mai măgulea amorul propriu. Nimeni nu s-ar mai fi lăudat că „o cucerise pe Marion”. Fu nevoită să-şi tempereze exigenţele, să vadă cu alţi ochi, mai îngăduitori, bărbaţii până atunci dispreţuiţi, să-şi găsească un rol mai modest, în concordanţă cu urmările scurgerii timpului. În comportamentul ei nu se mai găsea nici claritatea şi nici necruţarea de odinioară. La petreceri începu să-i lipsească puterea de a rezista până la sfârşit. În apogeul dezmăţului o apucau remuşcările şi aspiraţiile sublime, iar legăturile cu oarecare şanse de trăinicie avea grijă să le întunece cu nostalgia destrămării. Nu mai izbutea să-şi găsească locul. Fetele mai tinere, „noul val”, o socoteau o depăşită, „o conservatoare”, femeilor cu aspiraţii normale le inspira teamă. Şi maică-sa, care o educase prost, şi profesorii, care refuzaseră să aibă încredere în talentul ei de actriţă, şi Ştefan, care nu dovedise înţelegere pentru curatele păcate ale tinereţii…

— Trebuie să faci ceva pentru mine! Cândva spuneai că voiai să faci totul, îi aduse aminte Marion.

— Ce să fac pentru tine? – se arătă îngrozit Ştefan.

— Nu ştiu, nici eu nu ştiu. Trebuie însă să faci ceva pentru mine. Să mă iubeşti până la moarte – mă rog, nu neapărat până la moarte, am dat un exemplu… Să faci ceea ce se poate face pentru o femeie.

Se crăpase de ziuă, razele soarelui invadaseră încăperea şi obiectele luaseră o altă înfăţişare, ca şi cum ar fi fost silite să-şi recunoască adevărata identitate. Împreună cu tot ce era în jurul ei, Marion se simţea biciuită de lumina dimineţii.

Urmărea nedumerită efectele neaşteptate ale luminii, încăperea îi devenise străină, mai mare, mai frumoasă, însă străină, sticlele de votcă se chirciseră, revistele de modă arătau ca nişte câini alungaţi, lampioanele se dezagregau în inegala confruntare cu lumina soarelui. O, Doamne, până şi lumina soarelui îi dădea coşmaruri!

— De ce nu faci şi tu ceva? De ce crezi că alţii trebuie să robotească la regenerarea ta morală?

Cuvintele lui Ştefan se revărsaseră şi ele în coşmarul născut de razele soarelui.

— Ei, băiatule, pentru mine e târziu! Cu tine însă aş putea să ies din mizeria asta. Numai cu tine. Trebuie să stai lângă mine, să luăm toată povestea noastră de la capăt, ai să vezi că o să fie foarte frumos. Încearcă să uiţi şi să mă iubeşti simplu…

— Ar fi bine, dar nu se mai poate. O iubesc pe Valentina. E târziu.

Marion clătină uşor din cap ca şi cum cele spuse de Ştefan n-ar fi fost un obstacol greu de trecut.

— Ştiu că o iubeşti pe Valentina. Ai putea avea delicateţea de a nu mi-o repeta într-una. Oricât de înţelegătoare aş fi eu, n-are de ce să-mi facă plăcere. Situaţia însă nu e dezastruoasă, mai există o soluţie: renunţă la Valentina. Căci, în fond, inteligenţa noastră stă în puterea de a renunţa. O să-mi spui că asta ar însemna un sacrificiu pentru tine. S-ar putea să fie aşa. Ei bine, fă acest sacrificiu!

Se gândise şi el la ceea ce îi spusese Marion: era o ispită ca oricare alta, şi Ştefan reuşi să-i reziste. Să se sacrifice pentru ea? Vrea ea cu adevărat să se salveze? Vrea ea cu adevărat să fie fericită? Cine o împiedica să fie fericită, dacă nu în primul rând faptul că ea nu vrea să fie fericită? Atunci de ce să se sacrifice el, pentru cine să se sacrifice? Nimic mai trivial şi mai ipocrit în asemenea situaţii decât sacrificiul. Şi el, şi Marion, şi Valentina trăiesc o singură dată. Ce s-ar întâmpla dacă toţi ne-am

apuca să tragem la mal pe cei care visează să se înece? Şi acest sacrificiu, odată acceptat, nu ar fi o trândăvie eroică, o formă de a se întoarce pe drumul cel mai drept la viaţa de dinainte? Nu. Dacă Marion doreşte cu adevărat fericirea, va căpăta şi puterea de a o descoperi singură.

— Vino lângă mine – îi spuse Marion, de data asta cu o tristeţe parcă adevărată. Vreau să facem dragoste. Vezi ce modestă am devenit? Vezi ce rapid mă adaptez la noile condiţii? Nu-ţi cer să mă iei de nevastă, nu-ţi cer iubire veşnică, gata, m-am consolat, nu se poate, nu se poate, vreau numai puţină dragoste. Spune şi tu, ai cunoscut vreo femeie mai rezonabilă decât mine?

…O, Doamne, parcă de rezonabilitate era vorba! Ştefan privea împietrit, ca hipnotizat, braţele albe, triste şi pline de speranţă ale femeii.

— Nu pot, spuse simplu Ştefan. Nu pot, Marion.

Marion se încruntă, ocoli privirea bărbatului, căută sensul acestui răspuns într-o lume inaccesibilă. Curând se înapoie din această scurtă călătorie cu forţe proaspete.

— De ce, Ştefan? Asta e prea de tot…

Ştefan nu-i răspunse. Tăcerea şi siguranţa lui o umplură de ură. Socoti că venise timpul să-i dea lovitura de graţie.

— Ascultă, Ştefan! Dacă în clipa asta nu vii lângă mine mă sinucid.

Îl privi cu luare aminte, avidă să se delecteze cu spaima şi nedumerirea lui.

— Oricum, decât să fiu nevasta unui campion de box, e mai rezonabil să mă sinucid. Cam asta ar fi tot ce se mai poate face.

Ştefan aştepta în linişte ca Marion să-şi retragă ameninţarea.

— Vino lângă mine – îi şopti ea cu vocea tandră, de demult, cu faţa iluminată de o mare bucurie. Cum o să mă sinucid, iubitule? Mă crezi atât de lipsită de umor? Vreau numai să ne iubim… Cum

să mă duc într-o lume unde nu sunt sigură că am să te reîntâlnesc?

Deschise larg fereastra, lăsând să pătrundă razele soarelui şi câteva clipe se izola într-o stare de beatitudine. Încurajată de splendoarea acelei dimineţi de vară, se apropie de Ştefan.

— Ce dimineaţă frumoasă! N-ar fi păcat să nu facem dragoste într-o zi atât de frumoasă? Cum o să mă sinucid, Ştefan? Îmi place prea mult să fac dragoste ca să am curajul să-mi scurtez zilele. Şi apoi, oricum, problema morţii e rezolvată, n-are rost să-mi fac griji din pricina asta.

Ştefan îi zâmbi plin de recunoştinţă, nu voia ca Marion să moară, ar fi fost o prostie, o nedreptate. Şi, fericit de liniştea femeii, dorind să-i consolideze hotărârea, se trezi mângâindu-i părul, ochii, mâinile. Mângâierile lui se asemănau cu mişcările unui sculptor angajat în lupta cu inerţia pietrei: mângâind, el crea femeii un cu totul alt chip, cel etern şi desăvârşit. Nici umbră de patimă nu se desluşea în gesturile lui, ci doar o imensă compasiune, şi această compasiune o făcu pe Marion să se simtă jignită, nedreptăţită. Încercând să preschimbe tristeţea acestei descoperiri în plăcere, îi sărută mâinile şi-l chemă cât mai aproape de ea. Ştefan o îndepărtă cu gesturi ferme, din care însă tandreţea nu dispăruse. Ea, din orgoliu, îi amplifică împotrivirea, o făcu şi mai clară şi cu aceeaşi voce aspră, duşmănoasă, cu care acum câteva ore îl rugase să vină, îi ordonă să plece.

— Te rog să pleci, imediat te rog să pleci!

Când Marion se trezi din strigătele isterice, Ştefan dispăruse de mult.

PARTEA A III-A

Imediat după masă, pe la ora patru, oră destul de nepotrivită pentru o vizită, Valentinei îi apăru în faţă pe neaşteptate o femeie care aştepta să fie recunoscută. Era, asta înţelesese mai târziu, doamna aceea care o mai căutase la telefon şi insista s-o vadă. Când o întreba ce dorea să-i spună, ea îi răspundea implacabil: „Ceva care ne interesează pe amândouă”.

O privi cu atenţie şi nu prea înţelese ce anume ar putea să le „intereseze pe amândouă”. Era tânără şi frumoasă, însă o expresie bolnăvicioasă, de somnambulă, dădea ceva veşted şi inutil întregii ei înfăţişări. Necunoscuta o examină cu multă curiozitate şi afecţiune pe Valentina, cu aerul că vrea să vadă dacă s-a schimbat sau nu de când nu s-au mai văzut, o sărută pe amândoi obrajii şi se aşeză într-un fotoliu. Acolo cugetă în linişte la gestul pe care-l făcuse şi ajunse în sfârşit la o concluzie.

— Credeţi că am fost prea intimă?

Valentinei îi era teamă să răspundă, de parcă ciudata vizitatoare ar fi fost dispusă să folosească în cine ştie ce scopuri cuvintele ei. Căpătă în cele din urmă curajul de a accepta discuţia.

— Nu, doamnă.

Temerea Valentinei se adeverise întrucâtva, căci necunoscuta, cu mişcări repezi ale buzelor, îşi morfoli cuvintele şi din această operaţie scoase a doua întrebare:

— Vă surprinde vizita mea?

Dacă o surprinde vizita ei? Sigur că o surprinde. În naivitatea ei, Valentina îşi făcuse următorul plan diabolic: s-o intimideze prin politeţe. Spera că amabilitatea ei poate să scurteze timpul conversaţiei. Şi se înşelase, căci tocmai asta îi dădu necunoscutei curajul să-şi descarce sufletul. Se exprima foarte haotic, însă cu bunăvoinţă se putea înţelege câte ceva.

— De la început, de la telefon, mi-aţi fost simpatică. De la distanţă mi-aţi inspirat încredere. Eu nu cred că fericirea unei femei trebuie să se bazeze pe nefericirea alteia.

Şi brusc, marea revelaţie:

— Iubim amândouă acelaşi bărbat.

Ceea ce îi spunea necunoscuta despre o posibilă declaraţie de dragoste pe care i-o făcuse Ştefan în urmă cu doi ani şi trei luni, la Braşov la „Aro" – avea mania precizărilor foarte exacte – era mai mult comic decât îngrijorător. Un singur lucru o întristase pe Valentina: îi spusese că îl văzuse chiar astăzi pe la „Berlin" cu doi bărbaţi şi că nici nu o băgase în seamă: era clar că de data asta nu inventa.

Vizita necunoscutei dură mai mult de două ore. La plecare, Valentina îi zâmbi pentru prima oară cu duioşie şi, din ştrengărie, îi lăsă impresia că într-adevăr au un destin comun.

Ce rost avea atunci mesajul lui Ştefan, care îi spunea că nu poate să vină nici duminică? Excludea de la bun început minciuna. Cine ştie ce se întâmplase… Speriată, încerca să-şi închipuie ce i se putea întâmpla…

Când sună telefonul se repezi în speranţa că o caută Ştefan. Nu, nu era Ştefan, era Mişu Socec şi – culmea! – voia şi el să-i spună ceva care o interesa foarte mult. Fraza era aşa de lungă şi de coerentă, încât era clar că Mişu o învăţase pe de rost.

— Trebuie să-ţi fac o vizită pentru că am două lucruri importante să-ţi spun. Primo, sănătatea

bătrânului: ţi-am adus medicamentele, secundo, vreau să-ţi spun ceva care te interesează foarte mult pe tine.

— …Tot e mai bine, măcar mă interesează doar pe mine, nu pe amândoi – încercă Valentina să se amuze.

Transmiterea de comisioane însemna pentru Mişu Socec cel mai fericit prilej de a face vizite, de a-şi rezolva anumite probleme personale şi chiar de a-şi limpezi gândurile. El credea, în viclenia lui naivă, că omul căruia îi faci un comision te ascultă cu multă atenţie şi, în speranţa altor servicii, este ispitit să-ţi dea dreptate. Acum avea de gând să-i aducă Valentinei medicamentele şi să-i deschidă ochii asupra caracterului mizerabil al lui Ştefan. Va fi foarte concret, îşi stabilise de la bun început această conduită, îi va relata numai fapte concrete.

Ce reînviase ura lui, care părea de mult stinsă? În extravaganţa ei, Marion hotărâse să nu-i cedeze decât după căsătorie. Mişu se resemnase cu această idee şi aştepta cu emoţie clipa cea mare. Mai era victima şi a altor ciudăţenii ale lui Marion, care, ca o ultimă extravaganţă, îi mărturisise că îl chemase pe Ştefan la ea acasă, îl rugase să facă dragoste, şi el refuzase. Cum îşi permite Ştefan – se întunecă de furie Mişu Socec – să refuze ceea ce el doreşte cu atâta pasiune? Când primea asemenea lovituri bea, plângea, şi repeta mereu o frază pe care o găsise într-un roman al doamnei Crivăţ: „Noi cei urâţi suntem condamnaţi la moarte”. În ultimul timp, fizionomia morală şi vestimentară a lui Mişu cunoscuse schimbări spectaculoase, şi asta nu datorită lui Marion, ci datorită doamnei Crivăţ, care îl pregătea ca pe un prinţ moştenitor să urce demn pe treptele fericirii conjugale. Ar fi făcut-o ea chiar dacă nu i-ar fi fost ginere – doamnei Crivăţ îi plăcea să se ocupe de bărbaţii şi de femeile care prin căsătorie ori moşteniri neaşteptate urmau să ocupe un loc mai înalt în

viaţa mondenă, cu pretenţii mai mari. Îi dădăcea, îi şlefuia, îi cultiva, ajutându-i să facă faţă noii situaţii. Aceştia rămâneau apoi prietenii ei devotaţi, iar Eugenia îi numea, mai în glumă, mai în serios „copii mei adoptivi”.

Ce făcuse doamna Crivăţ cu bietul boxer! Stârnea milă! El, atât de falnic cândva, lăsa impresia că fusese lovit de o precoce îmbătrânire. Îl sfătuise încă de la prima lecţie să-şi grizoneze părul la tâmple. Neapărat! Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Şi-i înşiră o întreagă teorie despre ecoul stârnit în sufletul femeilor de bărbaţii cu tâmplele grizonate. Îi interzise cu desăvârşire să mai poarte treninguri, maiouri, ceea ce însemnase o mare lovitură pentru Mişu Socec. Se simţea privat de două mari avantaje avute până atunci, acela de a i se vedea muşchii puternici şi apartenenţa la lotul naţional de box. Purta acum costume elegante, din stofă fină, englezească, făcute la croitor de lux, însă nu i se potriveau, musculatura lui robustă se revolta încontinuu şi făcea inutil talentul croitorilor. Încercase doamna Crivăţ să-i modeleze şi spiritul, însă aici, văzând sănătoasa lui împotrivire, se rezumase la strictul necesar, să înveţe câteva cuvinte franţuzeşti, să nu mai facă crize de disperare când aude muzică simfonică… Însă nici acest ţel modest nu putu fi atins.

Conform sfaturilor mai vechi date de doamna Crivăţ, cum că la prima vizită într-o casă trebuie neapărat să te duci cu un buchet de flori, ţinea în mâinile ridicate sus, cum fac sportivii când vor să salute publicul, un imens buchet de flori. Protocolul spunea de asemenea că prima vizită trebuia să nu dureze mai mult de o jumătate de oră, în cel mai rău caz trei sferturi de oră. Timpul atribuit de legile severe ale politeţii i se părea absolut suficient pentru a-i arăta Valentinei că face o mare greşeală dacă mai rămâne cu Ştefan.

Ceea ce îi uşura din punct de vedere moral ingrata misiune era şi convingerea că Ştefan, aşa cum îl cunoaşte el, o să-l ierte, n-o să-i poarte ranchiună. Altă dată, poate, Ştefan se supăra de moarte pe el, acum însă credea că nu: răzbunarea lui nu i se părea teribilă. Mişu Socec nu găsise nici acum, după ce trecuse atâta vreme, cum să-l pedepsească pentru faptul că el, un amator, îl lovise odată atât de puternic încât se prăbuşise. Răzbunarea de acuma se referea exclusiv la faptul, jignitor pentru el, că Ştefan refuzase iubirea lui Marion. Speranţe în iertare nutrea şi în ceea ce o priveşte pe Valentina. De ce să se supere pe el? El îi vrea binele… Cele două verişoare nu prea se înghit, aşa că nu există riscul ca Valentina s-o influenţeze pe Marion să renunţe la proiectata lor căsătorie.

Îi înmână Valentinei buchetul de garoafe şi pachetul cu medicamente cu un gest grăbit, speriat – voia parcă să scape de ele, îi era parcă teamă să nu-i ardă degetele.

„Îmi lipseşte startul” – recunoscu el în limbajul lui sportiv. „Nu prea mă simt în largul meu.” Se întreba şi dacă e bine ce face. La el, ca şi la directorul Vişan, simţul moral era totuna cu simţul practic: dacă Ştefan i-o fi mărturisit totul, şi atunci el nu-i aduce nicio noutate? Nu, nu se poate. I-o fi spus şi el aşa, ceva, cum să aibă curajul să-i spună adevărul? Că doar nu-i nebun!

Calităţile Valentinei, atât cât ajungeau ele la înţelegerea lui rudimentară – frumuseţe, examenul de stat, tinereţe, familie bună – îi stimulară energia. Era convins că apără o cauză dreaptă… Era păcat ca o asemenea femeie excepţională să se încurce cu Ştefan…

Întrebă, aşa, din spirit de prevedere:

— Domniţă, trece şi Ştefan pe aici? Voiam să-i spun şi lui ceva.

O iritau bărbaţii care i se adresau cu domniţă, duducuţă, prinţesă, şi îi azvârli în silă răspunsul:

— Nu. Nu trece astăzi pe aici – şi, în continuarea aceleiaşi iritări, îl întrebă categoric: Ai să-mi spui ceva?

— Da… recunoscu Mişu, da, da, da… repetă el dând din cap, vrând să se convingă şi pe el însuşi.

Această afirmaţie se părea că nu-l obligă la nimic, căci continua să moţăie în tăcerea lui.

— Vă ascult.

— Nu ştiu cu ce să încep – şi intimidat, începu să-şi frece nerăbdător degetele încărcate cu inele grele de aur.

— Cu începutul – îi sugeră Valentina cu delicateţe, temându-se să nu creadă că îl priveşte cu superioritate.

— Cu începutul? şi ochii lui mici, de viezure, se dilatară într-o visătoare nedumerire. Da, cu începutul, aşa ar fi bine.

Ea aduse o sticlă de Cinzano şi-i turnă un pahar în speranţa că astfel o să i se dezlege limba mai uşor.

— Nu, mersi – şi aşeză paharul cât mai departe de el. Vreţi să mă nenorociţi? Am miercuri meci de selecţie, dacă mă miroase antrenorul îmi retrage licenţa.

Şi se părea că acum toată atenţia se îndrepta asupra partidei de miercuri şi în general asupra carierei lui sportive.

— Domniţă, sunt două feluri de oameni…

Deşi avea impresia că începuse foarte bine, o prăpastie adâncă se întindea în faţa lui. Până să capete puterea de a-i spune ce crede el despre Ştefan, se întoarse la vechile lui preocupări.

— Unii zic că boxul e o bătaie. Nu, nu este aşa, boxul este o artă. Şi, lăudăros ca toţi boxerii, îşi nimicea de pe acuma adversarul. Am să-l fac zob pe Mielu Ducă, am să-l paradesc, am să-l fac zob, am să-l nenorocesc, am să-l învăţ eu minte, că de-abia şi-a părăsit soţia, şi nici n-are joc de picioare. Ştiţi ce caut eu? Un singur lucru: ficatul. Restul nu mă interesează. Şi după aceasta demonstraţie de

forţă, căzu într-o stare de apatie şi îngrijorare. Da, boxul e bun, însă e scurt, după treizeci de ani nu te mai urci pe ring. Eu am douăzeci şi opt, mă apropii. De aia trag eu tare acuma… o deplasare în străinătate, un campionat, cât se mai poate.

Tandreţea cu care Valentina îi ascultase şi crizele de orgoliu, şi neliniştile îl bucură, şi în semn de recunoştinţă îşi aduse aminte de obiectul vizitei lui.

— Mie nu-mi place să bag intrigi. Fiecare să facă ce vrea. V-am văzut de câteva ori cu Ştefan…

Tocmai „elementul concret" pe care se bizuise, atât moral cât şi practic, îl trădase, se risipise. Îşi încordă memoria. Tot ce-i apărea erau numai lucruri răzleţe, confuze, neconcludente. Şi apoi, o urmă de delicateţe care supravieţuise în sufletul lui îi spunea că n-are rost să tulbure liniştea acestei femei tinere şi frumoase cu poveşti despre beţiile şi petrecerile lui Ştefan. Aşa că se rezumă la un avertisment blând şi foarte general.

— Nu vă merită Ştefan pe dumneavoastră.

— Poate nu-l merit eu pe el?

— Ei na!… Şi această modestie a femeii, ca şi indignarea lui Marion pentru că Ştefan refuzase să se culce cu ea îi declanşă din nou furia… Cine e acest Ştefan? Cine se crede el? – cugetă Mişu Socec cam în felul în care ţipa în cârciumă când voia să intimideze pe cineva. Trebuie să depindem toţi de el? Pe mine mă cunoaşte o întreagă ţară, pe el cine îl cunoaşte, chelnerii de la „Athénée Palace"? Eu mă zbat, mă lupt, mi-am distrus toată faţa, capul mi-e paradit, şi el, ce rezultate are el în comparaţie cu mine? Şi odată cu claritatea urii se născuseră şi mijloacele de a-l lovi… Câte datorii credeţi că are pe piaţă, după părerea dumneavoastră? Daţi aşa, o sumă! A! Datorii la pocher, nu mă refer la celelalte…

— Nu ştiu, de unde să ştiu eu ce datorii are el? Nu pot să-ţi spun nicio sumă. Şi ce, Ştefan joacă pocher?

— Dacă n-ar juca n-ar fi atins suma de douăsprezece mii de lei. Şi eu am stat de vorbă cu el, i-am atras atenţia. El mi-a spus că eu sunt un incult, că pocherul e o patimă mare.

I se păru că dezvăluirile lui n-o tulburaseră pe Valentina. Avea şi dreptate – se grăbi Mişu Socec s-o înţeleagă. Ce dacă un bărbat joacă pocher? Câţi pocherişti nu sunt buni sportivi! Şi apoi îşi plăteşte datoriile, chiar lui i-a dat înapoi zece mii de lei fără ca el să-i ceară.

— Şi ziceţi că vă iubeşte! – încercă Mişu Socec o altă lovitură, fără să o pregătească nici pe asta prea bine. Numai eu l-am văzut în ultima lună umblând cu două tipe. Şi apoi Doly, n-o cunoaşteţi pe Doly, a venit special din R.F.G. Pentru el.

Şi iarăşi, uimit de expresia limpede a Valentinei, simţi nevoia să se oprească.

— Ar mai fi şi altele, însă nu vreau să vă necăjesc. Ce rost are să le ştiţi pe toate dumneavoastră, care aveţi alte preocupări…

Asociate cu asemenea elogii la adresa Valentinei, celelalte dezvăluiri curgeau firesc, fără niciun efort.

— Ce femei a cunoscut el în comparaţie cu dumneavoastră? Rezistă vreuna la comparaţie? Despre asta îmi vorbea şi Zizi, a lucrat la „Lido”, acuma lucrează la „Perla”. Spunea şi ea ce noroc a dat pe capul lui Ştefan, se mira şi ea cum mă mir şi eu… Ştiţi cu cine m-am plimbat eu ieri? Cu domnul Anasis care a ţinut, în Ferentari, până s-a desfiinţat, un parc de distracţii, poligon de tir, roata norocului, lui i-a furat Ştefan acum doi ani automobilul ca să dea o fugă până la Constanţa, nu ştiu ce voia acolo, mi se pare să facă joncţiunea cu o echipă de filmare care turna o comedie. Ştiţi ce înseamnă filmările vara, la mare… Nu plecase singur, plecase cu toată banda, banda care era atunci: cântăreţul Titi Răsărit, mecanicul-fantomă de la „Ciclop”, Aureola, aşa o chema, o fată foarte drăguţă, două surori gemene, membre cu drept de

vot. Credeţi că pe urmă s-au întors la Bucureşti? Nu, de la Constanţa s-au dus direct la mănăstiri, ideea cu mănăstirile o avuseseră gemenele, dar gemenele n-au mai ajuns la mănăstiri, s-au combinat pe drum cu unii, ăia nu mai ştiu cine erau…

„… Ce lume, în ce lume trăieşte Ştefan! Mie nu mi-a vorbit niciodată de această lume… Ce l-o fi legând de această lume?" Şi deodată simţi o îngrijorare maternă pentru soarta lui Ştefan, şi această îngrijorare nu-i plăcu, ea era destinată bărbaţilor pe care nu-i iubea.

*

Mişu Socec plecă de la Valentina într-o stare de apatie şi nehotărâre, aşa cum se întâmplă când omul nu e mulţumit nici de binele, nici de răul din el. Ce-i spusese el despre Ştefan? Nimic senzaţional, lucruri pe care pesemne şi Valentina le cunoştea. Şi apoi la multe din bairamurile cu care îi împuiase capul tinerei femei luase şi el parte, nici el nu era mai bun. Parcă la mare cu Titi Răsărit n-a fost şi el? Ba bine că nu! Îl ruga pe Ştefan să-l ia şi pe el de câte ori se iveşte o ocazie şi el nu se află în cantonament… Nu e corect ce am făcut. De ce să mă amestec eu în viaţa altora, nu le am şi eu pe ale mele? Acum îşi dădea seama cât de stupidă era părerea lui după care o ruptură între Ştefan şi Valentina i-ar consolida legătura cu Marion. În viaţă nu e ca în sport, unde arbitrul poate să aplice legea compensaţiei, să repare ceea ce a stricat sau să strice ceea ce a făcut bine.

Ura împotriva lui Ştefan, eliberată de calcule meschine şi de intrigi, se purificase şi devenise mai puternică. Îşi amintea cu mai multă claritate ca oricând că Ştefan fusese acela care anticipase sfârşitul carierei lui. Aşa ceva cu greu se poate ierta. „Căci pe mine personal mă doare cel mai mult adevărul pe care eu nu-l văd şi altul, un

străin, vine şi mi-l arată" – îşi spunea Mişu Socec, cu o suspectă înţelepciune pentru un om încărcat de ură. *Knock-out*-ul suferit în faţa lui Ştefan făcuse vâlvă la vremea lui în cercurile sportive ale Bucureştilor. Adversarii lui Mişu Socec se simţeau stimulaţi de acest accident, în realitate fără nicio semnificaţie, căci era atât de ameţit de băutură încât putea realiza oricine această performanţă. Ura lui Mişu Socec împotriva lui Ştefan era de fapt o ură împotriva lui însuşi, nu-i plăcuse cum se comportase el în seara accidentului, nu voia să o recunoască deschis şi din această laşitate se hrăneau izbucnirile lui de mânie.

Scârbit de mediocritatea metodelor folosite, îi venea să abandoneze orice gând de răzbunare, dar îşi aminti că odată, la bar, somat de o întrebare de a lui, Ştefan îi răspunse că da, dacă taică-su ar afla că nu-şi face meseria, l-ar omorî. „Pe vremea aceea eram mai inteligent, ştiam să merg la ţintă, ştiam să dau lovituri decisive. Acum m-am prostit, am devenit mai bun… Ar fi o prostie să nu folosesc şansa…" În lipsa de risc vedea încă un argument în favoarea lui. Cine poate să-mi reproşeze că i-am deschis ochii bătrânului? Nimeni, absolut nimeni. Cunoştea oamenii de felul bătrânului bulibaşă, se ţineau de cuvânt… Cum de uitase ce-i spusese Ştefan atunci, şi cum de lăsase să treacă timpul fără să facă nimic? Îl cuprinse o agitaţie şi o nerăbdare bolnăvicioasă, da, nu-şi mai poate permite nicio clipă de întârziere, chiar astă-seară o să plece la Sighişoara…

Renunţă la orice, dacă e nevoie şi la meciul de selecţie de la Cluj. O să-i telefoneze antrenorului, tovarăşul Albu e foarte înţelegător cu problemele personale ale boxerilor. Şi apoi, nu e nicio nenorocire dacă lipseşte câteva zile din cantonament, mai răsuflă şi el puţin. Dintr-o dată hotărârea de a pleca la Sighişoara îi aducea şi alte avantaje. Cantonamentele, în care îşi petrecuse cei mai frumoşi ani ai tinereţii, ajunseseră să-l

obosească. De câte ori putea să scape de ele era fericit… Se mănâncă bine – recunoscu Mişu Socec – însă e foarte politicos. Mereu aceleaşi şi aceleaşi lucruri, lovituri cu mănuşa în sacii de nisip, sărituri cu coarda ca domnişoarele, mereu teama de a nu te îngrăşa sau de a slăbi, apoi partidele de remi şi filme cu caracter educativ menite să-i ajute să lovească cât mai tare în mutra adversarului. Ceea ce-i plăcuse şi continua să-i placă era viaţa în comun. Dormeau în comun, mâncau în comun, se duceau la filme în comun. Când nu era în grup, când întâmplător mergea la film singur sau chiar cu o femeie, nu înţelegea nimic. În ultimul timp veniseră şi alte neplăceri, autoritatea lui scăzuse, antrenorul nu-l mai socotea indispensabil. Noroc că la categoria semigrea nu se găsesc prea uşor elemente de valoare. Totuşi, Albu avea o mare plăcere să colinde ţara, să depisteze tineri, să-i încerce. Veneau din urmă cei tineri, ambiţioşi şi obraznici, Mişu Socec îi înţelegea, nu le făcea greutăţi, aşa fusese şi el. Ceea ce îl amăra era că trebuia să se gândească mai serios la viitorul lui, peste un an, doi n-o să mai urce pe ring. Se obişnuise cu gloria, se obişnuise să vadă oamenii agitându-se în jurul lui, şi vechea lui meserie de tapiţer, deşi bănoasă, era prea discretă. Ce ar putea să facă el? Visul lui ar fi să se facă ospătar, să vadă mereu agitaţie în jurul lui, să tragă cu urechea la discuţiile clienţilor, era convins că toţi oamenii nu discută decât despre fotbal şi box. Pentru a ajunge chelner la un restaurant de lux îţi trebuie relaţii mari şi el nu avea. De-abia acum, la sfârşitul carierei, devenise şi el ceva mai realist şi încerca să câştige bunăvoinţa unuia sau altuia cu câte o atenţie de la campionatele de la Zürich sau Varna, de pe unde se mai ducea. Şi această meditaţie asupra viitorului lui făcuse ca aversiunea împotriva lui Ştefan să devină mai puternică, mai materială. Cum îl jignise Ştefan când îl întrebase ce dracu o să facă după ce-şi pune mănuşile în pod! „Îţi dau

eu o idee foarte bună, fă-te dactilograf – îi propusese Ştefan. Ai fi primul boxer din lume care ar face această meserie!" Să bată el, ditamai namila, la maşină, să schimbe indigourile! Ce ticălos e Ştefan, cum i-a putut trece aşa ceva prin cap!

Telefonă antrenorului şi tovarăşul Albu se arătase suspect de înţelegător… Da, sigur că da, dacă vrea să lipsească, e o problemă urgentă de familie, nu-i nicio problemă… Căci aşa se justificase Mişu Socec, un caz urgent în familie. Înţelegea foarte bine de ce era atât de înţelegător antrenorul. Voia să-l încerce pe Szentivani. De când aşteaptă momentul! Nici măcar nu era prea supărat Mişu Socec, îi plăcea şi lui de acest băiat descoperit la Târgu Mureş, are numai optsprezece ani şi e puternic ca un tanc. O să vadă şi el ce greu e să fii boxer…

În drum spre gară se opri la frizeria „Lido", trebuia să îndeplinească o promisiune făcută doamnei Eugenia, să-şi facă manichiura – „Fă şi experienţa asta", îl îndemnase ea. Cam exagerează şi cucoana asta! se enervă Mişu Socec, obosit de numărul mare de obligaţii care decurgeau din condiţia lui de viitor ginere. Parcă m-ar pregăti să mă facă ambasador. Şi apoi el ascultase sfaturile doamnei Eugenia cu un scop anume, şi acest scop nu se realizase. Credea că progresele lui în materie de vestimentaţie, limbaj, maniere vor influenţa sentimentele lui Marion faţă de el. Nu, nu înaintase cu niciun pas. Degeaba se făcuse el elegant, manierat, Marion rămăsese aceeaşi. Ba uneori, în loc să vadă un progres, ea vedea un regres. „De ce te-ai pocit aşa? Păr grizonat îţi trebuia ţie? Şi costum la două rânduri?" Dialogul cu care se termina vizita lui la Marion nu cunoscuse nicio schimbare. „Mă iubeşti?" întreba Mişu. „Nu", răspundea Marion. „Mă iei de bărbat?" întreba Mişu. „Da", răspundea Marion. Nu numai cu Mişu se purta în acest fel. Atitudinile arbitrare, fără nicio

legătură cu interesele ei, deveniseră una din distracţiile ei preferate.

Bărbierit, parfumat, cu manechiura făcută, trebuia să asiste la o întâlnire a doamnei Crivăţ cu numeroşii ei cititori. Festivitatea avea loc la librăria Eminescu, vizavi de „Lido”, foarte aproape de locul unde se afla el. Gândul că o va vedea pe mama lui Marion făcu să i se pară distanţa uriaşă. Nu, n-avea puterea să meargă până acolo. Plecă la gară.

Odată instalat într-un compartiment al acceleratului de Sighişoara, nu mai înţelegea rostul călătoriei, ideea răzbunării devenise iarăşi confuză, se destrăma şi se stingea. Ce are el de împărţit cu Ştefan, la urma urmei? De fapt, atunci, la petrecerea aceea când Ştefan îl lovise, avusese dreptate. Se îmbătase rău de tot, îi luase Dumnezeu minţile, şi se apucase să toarne vin în capul unei studente de la Spaniolă. Unii se uitaseră indiferenţi, alţii, cei mai mulţi, făceau haz. Numai Ştefan se înfuriase şi se repezise asupra lui. Şi apoi, povestea cu Marion, dacă o priveşti cu atenţie şi fără furie, vezi că se prezintă altfel. Dacă e îndrăgostit de Valentina, de ce să facă dragoste cu altă femeie? S-ar putea ca în gestul lui să fie şi o apreciere la adresa mea – îşi spuse Mişu Socec, ce e drept, fără prea mare convingere. Şi el procedează la fel, de când s-a îndrăgostit de Marion, nu-l mai interesează nicio altă femeie. Dar Marion de ce l-a chemat noaptea? Nu ştia că asta e o lovitură pentru el, viitorul ei soţ?

La prima staţie coborî agitat, speriat, cu aerul dezorientat al călătorului care greşise trenul. Se refugie în restaurantul gării hotărât să stea cât mai mult timp aici, mai bine să stea aici şi să bea decât să fie în drum spre Sighişoara. Ospătarul îi aduse o sticlă de vin, Mişu Socec începu să o golească în linişte, căutând consimţământul şi complicitatea tuturor. Praf şi pulbere se alesese din planurile lui

de răzbunare, şi asta îl făcea să fie vesel, şi comunicativ.

— Să trăiască toată lumea! îi spuse el ospătarului când îi aduse a doua sticlă de vin.

Ospătarul era un mare amator de sport şi mai ales de box, şi asta îi făcu plăcere lui Mişu Socec. Şi mai avea o calitate ospătarul, care făcea din el nu numai un individ plăcut, ci şi misterios: îi cunoştea numai meciurile câştigate, de cele pierdute, diavolul de el, nu-şi amintea nimic!

— Atunci cu Pintea, la Galaţi, ce partidă a fost!… Aveţi cea mai mare calitate la un boxer: gândiţi când loviţi.

Cum să nu te bucure un asemenea compliment?

— Da, aşa e. Lovesc şi gândesc… Ştiţi ce caut eu?

Ospătarul ştia foarte bine.

— Cum să nu ştiu, tovarăşe Socec! Dumneavoastră căutaţi ficatul…

— Exact. Se vede că eşti un cunoscător.

Costumul elegant îl enerva, îl strângea, se simţea din ce în ce mai prost în el, nu putea să mai răsufle, să facă un gest mai exuberant. De câte ori ridica mâna să salute pe cineva, la fiecare mişcare, costumul îl trăgea înapoi. Scoase actele şi banii din buzunarele hainei, îl chemă pe ospătar şi-i spuse ca şi cum i-ar fi dat o comandă urgentă.

— Ia haina asta. Ţi-o fac cadou.

Ospătarul nu prea înţelegea ce voia clientul, era, desigur, o personalitate, însă gestul nu i se părea normal.

— Ia-o te rog, mă sugrum în ea, mă înăbuş.

Înduioşat, ospătarul plecă cu haina pe umăr.

Cravata îl strângea de asemenea, o scoase de la gât şi o puse pe masa de alături, s-o ia cine vrea.

Aşa, numai în cămaşă, fără cravată, fără haină, se simţea mult mai bine. Avea impresia că o jignea pe doamna Eugenia şi asta îi făcea plăcere. Bea în linişte şi se gândea la viaţa lui. Îi dădea dreptate acum lui Ştefan care-i spusese cândva: „Măi,

Mişule, de ce nu-ţi vezi tu de treburile tale, de ce nu te aduni tu cu oamenii tăi?" Atunci socotise dispreţuitoare aceste cuvinte, o lună de zile nici nu-l salutase, uite însă că a avut dreptate Ştefan. De ce se încăpăţânează el s-o ia de nevastă pe Marion, care consideră asta cea mai mare nenorocire a vieţii ei? De ce să fie el o nenorocire în viaţa lui Marion, când ar putea găsi o femeie mai puţin cultă, dar care să-l iubească sincer! Sunt destule femei care îl simpatizează. De când cu Marion, nu le-a mai dat nicio atenţie. Pentru Marion, poate într-o mai mică măsură, şi pentru maică-sa, poate în mai mare măsură, fusese un motiv de distracţie. Cuvinte de felul „auzi ce a mai spus Mişu", „auzi ce a mai făcut Mişu" ajunseseră şi la urechile lui.

Da, da, se îmbărbătă Mişu Socec, sunt numeroase femei care mă simpatizează. Uite, chiar Ribbentrop. Ea e tânără şi frumoasă, cine o fi botezat-o aşa de urât? Ăsta, după cum ştie el, nu e nume de femeie, ci de criminal de război. Probabil, ce probabil, sigur, tot doamna Eugenia… Ce drăguţă era cu mine Ribbi, şi ce clipe minunate am petrecut noi în cămăruţa de serviciu când nici Marion, nici doamna Eugenia nu erau acasă! Îşi amintea acum cu câtă atenţie îl asculta ea, nu-l contrazicea niciodată, cum se minuna ea de muşchii şi de pumnii lui. Diavoliţa de Marion a fost cea care simţise ceva, căci într-o zi îi spusese: „De ce nu te căsătoreşti tu cu Ribbentrop? Aţi fi o pereche potrivită." Pe atunci, prostul de el, se simţise jignit. De ce să cauţi iubirea acolo unde nu e şi să o refuzi tocmai pe cea care există? O va iubi pe Ribbi, va merge cu ea la cinema… Şi din pricina oboselii proiectele lui de paradis se opriră aici.

— Acceleratul de Bucureşti vine peste zece minute, exact după orar – se umflă în pene ospătarul, ca şi cum mersul regulat al trenurilor ar fi fost meritul lui personal.

La despărţire, după ce se îmbrăţişaseră ca doi vechi prieteni, ospătarul care era la curent numai cu victoriile lui Mişu Socec îi aduse, tocmai el, o veste tristă:

— Am citit în „Sportul” că vă retrageţi, daţi o dezminţire!

…Cine ştie ce ziarist o fi inventat asta – se gândea Mişu Socec în trenul care îl ducea spre Bucureşti. Şi chiar dacă m-aş retrage, ce nenorocire ar fi, poate ar fi ceva firesc. Toţi trebuie să ne retragem odată şi odată, dacă te cramponezi loveşti în celălalt, mai tânăr, şi asta nu e corect.

Şi totuşi când ajunse în Gara de Nord îi păru rău când îşi aduse aminte că în locui lui la Cluj o să boxeze tânărul Szentivani. Nu-i nimic, el va pleca la Madrid, la „europene”…

*

Uşe Debiserică, noul vecin al Valentinei – el locuia de multă vreme în Balta Albă, îi aduse, fără să-şi dea seama, cea mai tristă veste cu putinţă. Într-una din puţinele seri în care nu se întâlni cu Ştefan – aveau şi ei, după cum îi mărturisise cam cu o seară înainte „probleme cu planul la export…” – Uşe îi propuse să iasă la plimbare cu micul lui Fiat-hippy. În timpul drumului, o răsfăţă cu nenorocirile lui sentimentale, de parcă ceva mai nostim nici n-ar fi existat pe lume. Se bucura ca un copil de eşecurile lui, de acolo îşi trăgea puterea de a se bucura de viaţă.

— Dactilografa m-a părăsit foarte frumos… niciodată n-am iubit-o mai tare ca în clipa aia… Stăteam amândoi în faţa televizorului şi vedeam, cum fac sâmbăta seara toţi proştii din întreaga lume, un serial, o tâmpenie, însă eram fericiţi că eram împreună. Ştii, probabil, din experienţă: îndrăgostiţii se mulţumesc cu puţin. Ca lovită de un trăsnet, s-a ridicat în picioare şi mi-a spus cu o voce schimbată, autoritară: „Stinge televizorul!

Aprinde lumina…” Am aprins lumina şi am stins televizorul. „Ce s-a întâmplat?” – am întrebat eu, îmi dădeam seama că ceva nu era în regulă. „…Nu te iubesc, îmi pare rău pentru mine, sunt o proastă. Plec imediat, nu mă obliga să rămân, mi-e frică să stau cu un om pe care nu-l iubesc.” Asta mi-a plăcut… „Mi-e frică să stau cu un om pe care nu-l iubesc…” Nu e rău deloc, pentru o dactilografă e aproape neverosimil…

— E foarte frumos – admise Valentina. Şi mie mi-ar fi frică…

— Mie nu! – îşi luă Uşe riscul de a fi de altă părere. Nu cred că aş dârdâi de frică dacă aş sta cu o femeie frumoasă şi inteligentă, chiar dacă, să zicem aşa, n-aş fi amorezat de ea. Iubirea în accepţia unora, acuma, e o formă de nedreptate, ca şi şomajul, ca şi pelagra, ca şi foametea… Când oamenii vor fi cu toţii la fel de frumoşi, de înalţi, de inteligenţi, de bogaţi, crezi că va mai fi nevoie de iubire? Nu cred… Iubirea e singura posibilitate pe care o avem de a sfida nedreptăţile naturii, căci, dacă n-ar exista iubirea, cum ar visa cel urât farmecele unei femei frumoase sau cel bătrân dulceaţa trupului tânăr? Iubirea e alegere, spirit de discernământ, când toţi o să fim la fel de tineri şi de frumoşi, de ce să mai alegem? Nu crezi că am dreptate?

— Nu, nu cred că ai dreptate – îi răspunse Valentina fără să simtă nevoia de a-şi demonstra dreptatea. Şi Ştefan îi venise odată cu ideea asta, nici pe el nu-l crezuse.

La câţiva kilometri de Snagov se opriră să ia masa la un restaurant despre care Uşe Debiserică îi vorbise ca de o minune a lumii. Aici, însă, din nefericire, rezervele lui de bunătate se sfârşiseră. Îi părea şi lui rău, n-avea ce face, nu depindea de el. Înadins o adusese aici pe Valentina, la complexul „Govora”, voia, spera să-i dea o lovitură. Se purtase prea înţelegător cu dactilografa aia metafizică şi infidelă, şi de câte ori se purta prea

delicat cu femeile, urâţenia sa fizică îi apărea şi lui dezgustătoare, vrând astfel să le justifice frivolitatea.

— Aici o să fim bine serviţi… Unul din şefi e o cunoştinţă comună, Ştefan – şi l-am prevenit la balul lui Marion c-o să-l călcăm…

— Lucrează aici? – întrebă Valentina cu aerul că se gândeşte la cu totul altceva; ar fi amuzat-o poate să-l vadă pe Ştefan fluturând farfuriile, încerca ea să ia, până se dezmeticeşte, numai partea comică a lucrurilor.

— E foarte capabil! – se grăbi să precizeze cuprins de remuşcări Uşe Debiserică.

Drept primă măsură de apărare, Valentina îşi zâmbi cu duioşie sieşi; ea nu izbutise să se înţeleagă cu nimeni, nici cu cei prea exaltaţi, nici cu cei prea echilibraţi… Vestea lui Uşe Debiserică trezi în ea un sentiment de acută singurătate. Nu credea în ceea ce îi spusese Uşe, aştepta să descopere în ea confirmarea celor aflate.

— Tu ce credeai că e? – o întrebă el, stăpânit de o inexplicabilă enervare, indiferenţa femeii îl descumpănise, nu mai ştia ce să arunce în luptă.

— Nimic… Ce să cred eu?

Ospătarul se prezentă prompt. Uşe Debiserică se arătă entuziasmat de priveliştea care se etala în faţa lor.

— Uită-te, Valentina… Avem şi morun la grătar, şi vin roşu, din cota de export, un deliciu…

Valentina îşi atenuă, îşi îmblânzi suferinţa, nu-i dădu voie s-o copleşească, o lăsa să pătrundă în etape, domesticind-o pe măsură ce prindea puteri. Undeva, deşi adormite, ambigue, nemulţumirile mai existau totuşi, Valentina le extrăgea din masa lor amorfă, cu multă prudenţă. De obicei, îşi trăia cu modestie stările de spirit. Ştia că ceilalţi le socotesc mediocre, obişnuite. În esenţă, credea Valentina, viaţa ei, corectă, fără extravaganţe, era o viaţă aproape eroică. Îşi dădea seama de riscurile asumate. Aşa gândea Valentina despre ea însăşi,

recunoscând că ar fi preferat ca Ştefan s-o înşele decât să ducă viaţa pe care-o ducea. Una e să dezamăgeşti o femeie, şi alta e să-i dezamăgeşti pe toţi ceilalţi.

Experienţa comună a prietenelor o sfătuia ca la lovituri să răspundă cu lovituri – ca într-un război modern. Dar de ce să-l lovească pe Ştefan? Ştefan nu greşise faţă de ea, greşise în primul rând faţă de el însuşi. Şi apoi, trădările, frivolitatea îi erau o lume cu desăvârşire străină, nu reuşea să pătrundă acolo.

— De ce stai aşa de încruntată? Am venit aici să ne distrăm – Uşe Debiserică avea momente când nu putea să trăiască fără să se distreze.

…O înfuria pe Valentina când cei slabi se socoteau pe nedrept superiorii ei şi tăbărau asupră-i cu experienţa vieţii, cu lecţiile de viaţă. Ca şi cum viaţa ar fi fost o aglomerare de mizerie şi eşecuri.

— La ce te gândeşti? – încercă Uşe să o îmbuneze.

— La tine… recunoscu Valentina furioasă că oamenii o cred incapabilă de a fi frivolă: numai să vrea ea cu adevărat!… Îmi pari altul… continuă Valentina să se joace mai departe. Pentru prima oară mă uit la tine ca la un bărbat.

Spre nedumerirea ei, aceste cuvinte aruncate la întâmplare avură un efect mai mare decât bănuia… Ce uşor cred oamenii că sunt iubiţi şi doriţi, ce uşor le merg la inimă cuvintele cele mai ieftine…

— Noi doi am putea fi fericiţi împreună – se hazardă Uşe Debiserică.

— Poate – se arătă Valentina neîncrezătoare aşa cum văzuse ea că procedează şi alte femei în „momente-cheie”… Poate.

— De cine depinde?

— În primul rând de tine, îl linişti Valentina, care ştia că femeilor le place să pună răspunderea fericirii pe umerii bărbaţilor.

— Dar de tine nu depinde? – se arătă Uşe uşor neîncrezător.

„Merge destul de bine”, se amuză Valentina, „acum ar trebui să-l arunc în nesiguranţă: nici să creadă că e atât de simplu. Ce să găsesc? Poate labilitatea… Labilitatea temperamentului a tulburat doar de veacuri sufletele bărbaţilor.”

— Din nefericire, sunt foarte schimbătoare… se recunoscu vinovată Valentina. Trec foarte uşor de la o stare la alta. Uite, acum sunt deprimată. Dacă mă întrebi de ce, n-am să ştiu ce să-ţi răspund.

— Eu sunt lângă tine…

— Îţi mulţumesc – şi, în semn de afecţiune, Valentina – şi asta o văzuse undeva, nu era din capul ei – îi aprinse iar ţigara. Îţi mulţumesc că eşti aşa cum eşti… însă trebuie să ai răbdare cu mine.

Aici Valentina se opri, avea impresia că exagerase, prea semăna cu un text de muzică uşoară. Uşe nu observase însă nimic suspect, era prea fericit, prea nedumerit, nu se aşteptase la aşa ceva. Valentina însemna pentru el un vis inaccesibil. Să se îndrăgostească Valentina de el? Ar fi omul cel mai fericit din lume!

— Eu am să te aştept cât vrei tu – o asigură cu modestie Uşe.

— Hai, mă Uşe, ajunge! izbucni Valentina într-un râs care i se păru bărbatului îngrozitor. Păi de la o poştă se vede că glumesc!

Uşe Debisericǎ se făcu palid de furie, se chirci, îşi muşcă buzele, se uită în dreapta şi în stânga, nu ştia ce să facă, ce să spună. Era furios pe el însuşi. Câtă prostie!… Cum de crezuse el că Valentina o să se îndrăgostească tocmai de el?

Valentinei îi părea rău, nu voia să-l vadă suferind, într-adevăr, săvârşise o barbarie: să-l superi pe Uşe Debisericǎ, pe el, care în fiecare clipă nu face decât să aştepte marea iubire!…

— Te rog iartă-mă – şi Valentina îi mângâie cu tandreţe mâinile uriaşe, butucănoase. M-am jucat şi eu puţin.

— Cu aşa ceva nu se glumeşte…

— Ai dreptate, iartă-mă, nu poţi să mă ierţi?

— Ştii care-i nenorocirea? îi spuse el mai târziu, după ce se mai dezmetici. Nenorocirea e că am crezut.

— Da? se miră sincer Valentina, neînţelegând că în acest fel comite o altă delicateţe şi mai mare.

— Şi ştii care-i nenorocirea şi mai mare? Cred şi acuma. Nu cred că te-ai jucat, însă ţi-a fost frică…

Acum lipsa de umor a bărbatului i se părea surprinzătoare. Ce greu se despart oamenii de o iluzie!

— Bine, crezi ce vrei, se dădu învinsă Valentina, care presimţea ceva rău şi întunecat în candoarea prelungită a lui Uşe.

După despărţire – în tot timpul drumului, îngândurat şi sumbru, Uşe Debiserică nu scoase o vorbă – Valentina se gândi să continue acest joc. Îi plăcuse, o ajutase să cunoască o lume necunoscută. O întâmplare îi veni în ajutor, o veche prietenă o chema la o petrecere. Acolo, Valentina găsi largi posibilităţi de manifestare. Gazda se arătă uimită de dezinvoltura Valentinei. Ce mult se schimbase de când nu o văzuse! Nu o descoperise niciodată „în forma asta”. Străluci, le eclipsă pe celelalte femei, şi succesele ei stârniră gelozia tuturor invitatelor. Una din ele, care credea că Valentina îi furase logodnicul, ţinu să-i vorbească. Şi Valentina o linişti într-un fel care o jigni şi mai mult: „Păstrează-l, nu-i nicio primejdie”.

Plecă devreme şi, de teama de a nu fi obligată să mai rămână, nu-şi luă la revedere decât de la gazdă.

— De ce pleci? Te simţeai atât de bine, aveai un succes monstru! Doctorul Fidelman m-a rugat să-i dau numărul tău de telefon, e o somitate…

— Nu, o linişti Valentina. La început mi-a plăcut, însă m-am plictisit de moarte, mi s-a făcut un somn…

Ajunsă acasă, nu se culcă, aşteptă ca Ştefan s-o sune, chiar dacă ea o să-i răspundă cu cine ştie ce

obrăznicie. Îşi aminti dezinvoltura cu care Ştefan ştia să transforme acuzaţiile la adresa lui în merite însemnate şi această viclenie care adeseori o înfuria, îi strecură în suflet o inexplicabilă duioşie, ca amintirea unei nopţi de dragoste.

Când amăgirile de tot felul se risipiră, Valentina înţelese exact ce anume se petrecuse; iubirea pentru Ştefan nu se destrămase, aşa cum sperase o clipă, ci se refugiase, alungată din visurile ei de desăvârşire, într-un loc mai modest, pe măsura lor.

Îl ura în clipa aceea pe Ştefan, îl ura fiindcă din vina lui nu-l mai iubeşte ca altădată, ci cu o altă iubire, mai modestă, mai liniştită. O iubire adevărată, însă străină de sufletul ei.

*

Născută iniţial din spaima de a nu o pierde pe Valentina, dorinţa de a-şi schimba existenţa căpătase totuşi pentru Ştefan o raţiune şi o putere independentă. Ceea ce la început nu era decât o măsură de precauţie sau o biată strategie a disperării, sfârşise prin a-i fi, cu timpul, o realitate intimă care îi aparţine lui şi numai lui. El credea că iubirea va începe cu adevărat mai târziu, după ce el se va elibera de spaime şi complexe de inferioritate. Acum, nu făcea decât să clădească temelia unei grandioase fericiri viitoare.

Vişan, directorul, tărăgăna lucrurile tot cu gravitatea şi cu simţul de perspectivă care-i erau atât de proprii; îl liniştea, spunându-i că e o hotărâre prea importantă, că trebuie să se gândească şi la ziua de mâine a unităţii. Toţi înlocuitorii fie cei găsiţi de Ştefan, fie cei propuşi de el însuşi nu-i plăceau, unul n-avea cultură, altul n-avea experienţă şi aşa mai departe. Bineînţeles, aceste concluzii pesimiste se transformau într-un reproş la adresa lui Ştefan.

— Vezi ce greu se găsesc cadre în comerţ?

Drumul la Călăraşi pentru obţinerea transferului, discuţiile cu înlocuitorii veşnic schimbaţi îl oboseau, plăcerile provizoratului luaseră sfârşit. Şi-apoi, pe Valentina nu mai voia, nu mai putea s-o mintă, se înglodase până peste cap în datorii morale şi metafizice, nu ştia când şi cum o să le plătească. Ce fel de bucurie mai e şi aia când trebuie să tresari înspăimântat la patru dimineaţa, aşa cum făcea el când rămânea la Valentina, înfricoşat că întârzie la o treabă imaginară? Din această pricină, prefera să construiască fericirea viitoare, decât să se bucure de cea înşelătoare de acuma. Se simţea ca un infractor oare riscă să fie descoperit; îi era mai uşor să n-o vadă pe Valentina în asemenea condiţii: iar să se laude cu realizările lui la planul de export, iar să-i vorbească despre tabieturile directorului combinatului, persoană de care habar n-avea. Se temea ca Titi Răsărit să nu se răzbune comunicându-i Valentinei tot ce ştia despre el. Apoi domnul Viorel Damian constituia o veşnică primejdie… De când pândea el o întâmplare care să-l ajute să-l demaşte! Pierduse prietenii vechi şi nu câştigase în întregime iubirea Valentinei. Aşa cum o ştia el, incoruptibilă şi orgolioasă, ea nu l-ar fi iertat. Şi de acasă veneau veşti proaste. Aflase de la cineva care se înapoiase de la Sighişoara, un prieten de-al lui Mişu Socec care susţinuse acolo un meci de demonstraţie, că Indra nu se simte prea bine. Maică-sa nu-i scrisese nimic, discreţia în faţa suferinţei fizice era o datină respectată cu sfinţenie în familie. Cum să-i mai trimită maică-sii tandrele lui minciuni, sau cum să aibă curajul să-i dezvăluie adevărul?… Ameţit de iubire, uitase de toate…

Trebuia să plece imediat de aici, de la complexul „Govora”, şi aşa amânase destul. În fond, dacă directorul nu voia să-i dea transferul, putea să plece şi prin demisie.

Ca întotdeauna când era criticat, directorul era greu de abordat, se izola în planurile lui de

regenerare. Fusese criticat că prea transformase casele de odihnă într-un loc de petrecere, trebuia să introducă mai multă disciplină, care, bineînţeles, să nu răpească oamenilor buna dispoziţie. La toate şedinţele i se reproşa nenorocitul acela de *strip-tease* pe care voise să-l introducă, nu voiau să uite aşa ceva. Când uitau forurile, nu uitau oamenii, când uitau oamenii, nu uitau forurile.

Metoda lui Vişan de a se apăra în asemenea împrejurări era dintre cele mai simple şi mai eficace. Nu numai că era de acord cu critica adusă, asta ar fi fost foarte puţin, ci şi dojenea forurile că nu fusese zgâlţâit mai tare, ca să-şi bage minţile în cap. Se zbuciuma şi în adâncul sufletului îi era o teamă animalică să nu fie acuzat de ipocrizie. Ura cel mai mult ipocrizia, i se părea un duşman de moarte, cel mai perfid dintre toate. Şi ura de asemenea şi îngâmfarea. De câte ori avea o părere prea bună despre el însuşi îi apăreau bube pe faţă: asta însemna că modestia vine de la natură.

A trece câteodată de la o extremă la alta i se părea uneori avantajos. În fond, de ce să nu treacă, dacă situaţia e de aşa natură? Voia să transforme casele de odihnă, până atunci cu un regim destul de lejer în adevărate mănăstiri, unde în afară de ordine să nu existe nimic.

De când Ştefan se afla pe picior de plecare, nu-l mai consulta în probleme importante, totuşi îl lăsa să asiste, nu-l stingherea prezenţa lui. Tocmai discuta cu unul, Gore, un virtual înlocuitor al lui Ştefan, noul regulament de ordine interioară, mult mai drastic şi mai precis. Directorul căuta să cuprindă în mintea lui de vizionar ce anume mai putea să interzică, deşi nevoia de a cuprinde cât mai mult aducea şi interdicţii metafizice foarte neclare. Deşi interzisese cam tot ce omeneşte se putea interzice, cântatul, fumatul etc. atât în sufragerie cât şi în camere, bănuia că se poate mai mult, mult mai mult.

— Ce-ar mai putea fi interzis? îl întrebă el pe Gore, care, beat de fericire că ajunsese să lucreze atât de aproape cu directorul, se pierduse cu firea. Cu toată dorinţa aprigă de a fi pe plac nu mai vedea cum s-ar putea merge mai departe.

— Cred că am interzis totul, recunoscu cu mândrie Gore… Am interzis să se vină cu pisici, câini şi celelalte animale. Am interzis prezenţa atât a persoanelor străine cât şi a rudelor.

— Deci am interzis totul, se miră Vişan, care la drept vorbind se aşteptase la mai mult.

— Tot ce se poate, ţinând seama de specificul unităţii, se scuză tovarăşul Gore. Cred că în anumite domenii ne-am depăşit chiar specificul, dar nu e rău. Mai bine să-l depăşim decât să ni se spună că am fost prea liberali.

— Atunci dacă nu mai avem ce interzice, atunci putem să desfiinţăm. Că de desfiinţat avem, slavă Domnului, ce desfiinţa…

Şi ochii directorului străluciră de bucurie gândindu-se la universul feeric pe care-l avea în faţa lui. Şi putea să-l desfiinţeze cu o simplă semnătură indescifrabilă.

— Da, aicea e ceva, se arătă încântat şi Gore. Aici e de lucru.

— Am putea să desfiinţăm jocurile mecanice. În fond, ce calităţi dezvoltă jocurile mecanice?

— Niciuna…

Obosit de redactarea noului regulament, îl expedie pe Gore, voia să mai stea de vorbă cu Ştefan, să se mai destindă.

Ştefan îl somă de data asta să rezolve imediat problema cu transferul.

— Dă-o dracului, mi-aţi promis de-atâta vreme…

Vişan îi făcu semn să tacă o clipă, voia să vadă în linişte ce-ar putea scoate din rugămintea lui Ştefan, căci avusese el o idee care nu era rea deloc. Ştefan putea să-l scape de pata cu *strip-tease*-ul, care întina biografia lui curată.

— Am o idee. Ai cuvântul meu de om că în clipa asta îţi semnez transferul, după cinşpe zile legale eşti liber. Am şi eu o rugăminte. Mă tot critică ăia că am vrut să introduc *strip-tease*-ul, tu ştii din ce motive am vrut să fac eu, am vrut să arăt străinilor că şi noi avem femei frumoase de care ne putem mândri la cel mai înalt nivel. Nu cadrează, nu cadrează, am fost de acord… Acuma chiar îmi pare rău. Şi dacă mie tot îmi pare rău, şi dacă tu tot pleci, ştii ce m-am gândit eu? Să spun că tu ai avut ideea, sigur că te-am criticat şi ţi-am semnat transferul, că eu nu lucrez cu asemenea oameni.

În imaginaţia lui romantică, Vişan executase prompt transferul de culpabilitate.

— Ei lasă, că ţie ţi-ar plăcea să avem aicea un program… Însă forurile au dreptate, e ceva ce nu cadrează. Ei, dacă admiţi asta, ai scăpat, peste cinşpe zile nu mai calci aicea. Vezi cum se leagă toate? surâse Vişan, care vedea în toate triumfurile dialecticii.

Dornic să scape cât mai repede, Ştefan luă asupra lui păcatul de a fi vrut să introducă *strip-tease*-ul.

*

Avertismentul vechiului prieten nu o tulburase pe doamna Eugenia. Convinsă însă că un surplus de grijă maternă ar putea avea o influenţă binefăcătoare asupra propriei sale beletristici, se hotărî până la urmă să stea de vorbă cu Marion.

Într-o seară, pe la ora unsprezece noaptea, intră în camera ei să-i facă o vizită. „Ce bine arată Marion”… – constată Eugenia, fericită că presimţirile sumbre ale vechiului prieten nu se adevereau.

— Nu-mi place cum te-ai coafat. Mai bine lasă părul lung, e păcat de aşa păr frumos.

Marion ridică din umeri, aşteptând ca maică-sa să se destrame, să dispară. Ea însă supravieţuia.

— A fost Mişu pe aici. A întrebat dacă nu vrei să mergi la gala de la Floreasca. Dă-i telefon mâine dimineaţă. Pleacă la Madrid, e ultima lui şansă.

Marion spera că spiritul ei de disciplină, cuminţenia ei vor tempera entuziasmul mamei.

— Bine, mamă. Am să-i dau telefon mâine dimineaţă.

De când acceptase cererea în căsătorie a lui Mişu Socec, acesta devenise un obişnuit al casei. Călătoriile în străinătate, cantonamentele îl sileau să lipsească multă vreme şi în acest răgaz Marion răsufla uşurată. Când logodnica lipsea de acasă, Eugenia se oferea să-i ţină companie. Mişu Socec se simţea în al nouălea cer, era fericit că asculta lucruri pe care nu le înţelege, era încântat că timpul trece aşa de uşor şi că bea lichior de cafea din pahare de Murano.

Telefonase şi astăzi Mişu, Marion nu era acasă, şi ca de obicei conversase cu maică-sa.

— Mişu îmi place din ce în ce mai mult. Ai observat că are şi umor?

— Nu, mamă. N-am observat – îi răspunse sec Marion.

— Ei, are, are. Însă tu pretinzi prea mult.

— Mi-e somn. Vreau să mă culc.

În faţa acestei somaţii, Eugenia se precipită, îşi manifestă abrupt şi incoerent neliniştile materne.

— Nu mai stau decât puţin. Nu-mi place cum arăţi în ultimul timp – hotărî ea să facă retroactiv o concesie doctorului Stoleru. Totuşi, ce e cu tine?

— Nu ştiu mamă. Ce-ar putea să fie? Nimic.

— Dacă nu e nimic, cu atât mai bine, tu mă cunoşti foarte bine, nu-mi place să-mi creez false probleme. Ai fost ieri la Stoleru? Eu ştiu tot… şi împleticindu-se printre riduri, un zâmbet jucăuş ajunse orbecăind la suprafaţă. L-am iubit enorm, însă nu ne-am înţeles, amândoi eram prea nebuni, prea tineri şi prea irascibili, ne-am despărţit imediat.

— Îmi pare rău…

Amintirea gloriosului trecut o făcu să uite neliniştile legate de Marion.

— Ce rău îmi pare că nu semeni cu mine… Pe mine experienţele m-au întărit, am luat din ele ce era bun, am văzut mai departe, perspectiva, perspectiva, asta e mama sănătăţii, Marion… O iubire care se sfârşeşte conţine în ea iubirea care de-abia începe. Aş vrea să te molipseşti şi tu de optimismul meu…

Apogeul îngrijorării faţă de soarta celorlalţi se manifesta într-un singur fel, încântarea faţă de ea însăşi, parcă o forţă naturală o împingea spre această concluzie. Inteligenţa ei era o fatalitate cu care de multă vreme se obişnuise.

Ca de obicei, vocaţia artistică se arătă mai puternică decât neliniştile materne. Îi plăcea să interogheze oamenii în numele artei, pe Mişu îl chinuia silindu-l să-i descrie emoţiile trăite în timpul unei partide de box, iar pe Ribbentrop, sărăcuţa o teroriza cu întrebări despre viaţa ei sentimentală, voia să ştie cum iubesc „oamenii simpli”. Acum urma la rând Marion.

— Descrie-mi exact starea ta de spirit, eşti o fată inteligentă, ştii să te analizezi, poţi să-ţi sondezi subconştientul, şi dacă ţi-e greu să faci asta, spune-mi exact ce ai făcut astăzi, oră de oră, clipă de clipă. Nu ignora niciun amănunt, chiar cel mai neînsemnat poate să fie un indiciu.

De atâtea ori se introspectase Marion, încât i se făcuse lehamite. Cu toată bunăvoinţa nu mai avea puterea s-o facă.

— Nu e nimic, mamă… şi învesti în cuvintele ei o duioşie care, din păcate, rămase fără niciun rezultat.

— Nu, e ceva! – se crampona Eugenia. Eu vreau să te ajut!

— Cu ce să mă ajuţi, mamă? Mă simt foarte bine. Nu e nimic – o asigură cu disperare, înfricoşată de bunăvoinţa maică-sii.

Cum Marion întârzia să-şi dezvăluie sufletul, i-o luă înainte:

— Am să-ţi spun eu acuma ceea ce cred că e. Dacă greşesc poţi să mă contrazici. Eu simt că tu nu-l iubeşti pe Mişu. Eu ţi-am dat toată libertatea, nu insist să te măriţi cu el…

Cu sentimentul că îşi făcuse datoria, Eugenia o sărută pe frunte şi se retrase liniştită în dormitorul ei.

După ce maică-sa plecă, somnul şi oboseala îi dispăruseră. Se apucă să-şi facă patul şi, brusc, ca la o comandă venită din afară, se opri şi rămase nemişcată în aşteptarea unei alte comenzi. Cum această nouă comandă întârzia, orgolioasă, Marion începu să se mişte prin cameră din proprie iniţiativă. Închise fereastra, o furtună nebună se dezlănţuise, din adâncul pământului ploaia se înălţa ca o flacără spre un cer jos, apăsător.

Se simţea singură şi înfricoşată, aici, acasă, se simţea ameninţată de o mare primejdie, voia să scape, să plece. Îi era un dor nebun de glume stupide şi vulgare, de tentative amoroase dintre cele mai penibile.

Ar fi vrut să meargă la „Continental”. Cu cine să meargă la bar? Singură la bar, mai ales la ora asta, era imposibil. Mişu Socec ar fi fugit din cantonament, însă era grozav de plicticos, întotdeauna sfârşea printr-o criză de gelozie sau una de autoflagelare, când îşi blestema cariera sportivă şi nefericirea de a fi autodidact. Avea şi meci de selecţie pentru europenele de la Madrid, şi asta îi liniştea conştiinţa, putea să pună indiferenţa pe seama grijii faţă de cariera lui. Ca toţi sportivii aflaţi în amurgul carierei, Mişu Socec se pregătea cu o conştiinciozitate care îi exaspera până şi pe antrenori. „Mişule, mai vezi-ţi şi tu de-ale tale, nu te mai antrena atâta.” Mişu Socec încercase să o familiarizeze pe Marion cu lumea boxului, s-o câştige de partea lui, îi dezvălui tot felul de secrete, însă ea rămăsese impasibilă. Înţelegerea pe

care o căutase zadarnic la viitoarea soţie o găsise din plin la doamna Eugenia Crivăţ. Ea se entuziasmase de tot ce-i povestise, asistase la o gală de selecţie şi chiar învăţase să execute, spre încântarea tuturora, o lovitură de „upercut”.

…Altcineva deci – îşi spuse Marion, care în privinţa selectării partenerilor de plăceri provizorii căpătase o îndreptăţită grabă. Încercă la Ştefan la birou, îi răspunse o voce de femeie, pesemne una dintre veselele ospătăriţe, era Valentina. Era bine dispusă, cine ştie ce năzbâtii îi povestea Ştefan. Îşi arătă nedumerirea printre sughiţuri de râs: „Cine e la ora asta?” Scârbită de veselia necunoscutei, Marion închise brusc telefonul.

Pictorul? A uitat de el, nu i-a mai telefonat de mult. Ce mai face nebunul cu care dormea în colibe improvizate, acoperite de flori şi de ierburi? Ce vremuri frumoase! Îl găsi, nebunul se entuziasmă cu moderaţie: „Ce mai faci, mă, mai trăieşti?” Marion îi spuse că ar vrea să-l vadă, că i se făcuse dor de el; ce părere are despre un pahar de whisky la „Continental”? Propunerea ei îl înveselise şi îl făcuse mai tandru: „La bar, ce să caut la bar? Ce, am căpiat?” Şi apoi, cu duioşia cu care îşi manifestase neliniştile artistice pe vremea când se iubeau, îi spuse: „Tu Marion, trăieşti într-o lume fictivă. Nevastă-mea e cea mai geloasă femeie din lume…”

Refuzul pictorului n-o întristase şi nu-i mărise singurătatea, îl înţelegea foarte bine, se însurase de puţin timp, se îmburghezise, ce rost avea să-l tragă după ea la ora asta la bar?

Atunci se gândi să-i telefoneze lui Sergiu, valorosul şi fragilul fizician, care renunţase la ideea de a se căsători cu ea la îndemnul părinţilor. Ar fi vrut să meargă cu el undeva, să discute, să scape de singurătate. Ar fi vrut să facă dragoste cu Sergiu, stângăciile lui, sublima lui pudoare o fascinau. Ce poate să fie mai plăcut decât timiditatea unui novice? Impulsurile ei erotice se

năşteau acum odată cu deznădejdea şi, incapabilă să o depăşească, încerca să-şi exploateze deznădejdea, să smulgă din ea o fărâmă de plăcere… Cât de mult greşise faţă de Sergiu… Ideea căsătoriei din interes fusese o ficţiune, o nălucire a vanităţii şi un tribut plătit experienţei. Se îndrăgostise de fapt de Sergiu şi, în virtutea inerţiei, n-o recunoscuse, şi tot în virtutea inerţiei îl înşelase fără convingere. El crezuse în Marion în ciuda celor ce se spuneau pe seama ei, el ar fi iertat-o, căci vedea în trădarea ei mai mult o infirmitate decât un păcat („Ce rău îmi pare că eşti aşa, ce greu trebuie să-ţi fie!"), însă familia îl obligase să o părăsească. Şi ce dacă m-ar fi iertat? se arătă Marion nemulţumită de ea însăşi. Nu e suficient să ne ierte alţii, trebuie să ne iertăm noi înşine. Mai uşor aflăm mila altora decât propria noastră milă, noi ne cunoaştem foarte bine şi avem deci mai puţine motive să fim îngăduitori…

Sună şi îi răspunse o voce înţepată, demnă, pesemne maică-sa: „Sergiu nu e în ţară". Cum se umflă toţi în pene când îţi trântesc câte un „lipseşte din ţară" sau „e plecat în străinătate"! Tristeţea despărţirii nu-i alungase mândria de a şti că ea fusese aceea care îl descoperise pe Sergiu, pe atunci toate fetele îşi făceau un titlu de glorie din a-l ocoli; mai târziu, când devenise o somitate, toate îl găseau teribil de interesant. Şi conştiinţa mediocrităţii celorlalte femei îi mai îndulci singurătatea.

Ca şi cum nebunia dezlănţuită n-ar fi fost de-ajuns, Marion simţea cum alte hoarde de nori se pregăteau în depărtare să năvălească. Mereu alte întăriturii veneau în sprijinul furtunii, deşi victoria ei era deplină. Desluşi în întunericul nopţii silueta maică-sii, se plimba prin grădină, delectându-se cu dezastrele naturii. După vechiul ei obicei, se bucura de orice.

Singurătatea se înălţa, o copleşea, Marion nu putea să evadeze decât strecurându-se pe lângă ea

sau descoperind o fisură în această masă compactă… Da, Anteriu, tot blestematul de Anteriu ar putea s-o ridice deasupra acestei singurătăţi. Altă soluţie nu era… Pe vremuri de bejenie sunt buni şi ticăloşii, Anteriu e expert în tot felul de năzdrăvănii picante… Ce figură sinistră era acest Anteriu, nimeni nu ştia cine este, de unde vine, dacă e scamator sau contabil, tânăr sau bătrân, bărbat sau femeie. Relaţiile cu Anteriu îi dădeau lui Marion un sentiment de eliberare, dispreţul lui pentru oscilaţiile vieţii ei psihice îi făceau bine. El avea pentru toate neliniştile ei un singur răspuns: „Tu, Marion, ai cele mai frumoase picioare din Bucureşti, dacă înţelegi asta, ai câştigat partida”. Dispreţul reciproc năştea clipe de adâncă fericire, stinsă însă repede de convingerea fiecăruia că e mai bun decât celălalt. Se despărţeau întotdeauna cu speranţa secretă că nu se vor mai vedea niciodată. Şi Anteriu, prietenul ei de nădejde, îi răspunse fără echivoc: „La ora asta nu se poate. Sunt deja două. Mâine însă da, cu plăcerea binecunoscută. N-am niciun program, vii tu la mine sau vin eu la tine…” Chemat de alte griji, închise imediat telefonul.

Marion privi în jurul ei, căutând cu disperare ceva, indiferent ce, care să infirme ceea ce îi spusese Anteriu, fratele ei de cruce. Nu găsi dezminţirea nicăieri şi, ceea ce era şi mai grav, n-o găsi nici în adâncurile sufletului ei. „…Dacă noi cei loviţi suntem de acord cu dispreţul celorlalţi, ce mai putem pretinde, cu ce drept ne mai indignăm?”

Nu putea să rămână în singurătatea ei cu această mizerabilă înfrângere, avea nevoia de o victorie, oricât de mediocră ar fi fost. Experienţa şi acel fluid misterios care se naşte spontan între frivolitatea femeii şi vulnerabilitatea ipocrită şi liber consimţită a bărbatului o ajută pe Marion să descopere, în aceste ceasuri de grea cumpănă, virtuale victime ideale. Ştia că există bărbaţi care

de-abia aşteaptă să se ruineze din pricina unei femei nebune. Impasul e şi foarte bine venit, căci odată depăşit îi ajută să meargă mai departe. O asemenea victimă ideală putea fi directorul Vişan, îl cunoscuse odată la Snagov, îl găsise absolut formidabil. Se pricepea la bărbaţi şi mai ales la cei care se simţeau jigniţi şi nedreptăţiţi. Ca o icoană, sentimentul frustrării veghea la căpătâiul viselor de iubire ale directorului. Era limpede că numai o abatere de la îndatoririle conjugale îi mai lipsea pentru a avea conştiinţa unui triumf deplin, în rest viaţa îi dăruise totul.

Victimă a unui spirit dominat de disciplină şi de rigoare, nu prea se simţea în largul lui în lumea senzaţiilor, femeile, cu excepţia celor subordonate ierarhic, îl intimidau. Înţelesese şi el că devotamentul erotic al salariatelor n-are cum să fie concludent, exclamaţiile lor de voluptate puteau fi confundate, la o analiză mai adâncă, cu un neîmblânzit spirit de disciplină. Cu soţia lui se înţelegea foarte bine, căci situaţia de prinţ consort – ea avea un post mult mai mare în centrală – în loc să-i dea complexe de inferioritate, îi măgulea amorul propriu. În faţa Gertrudei se simţea mic şi neajutorat. Când plecau în străinătate, ea era aceea care comanda la restaurant, în una din limbile de circulaţie europeană, tot ce-i poftea inima, ea îi traducea şi ceea ce spuneau diferiţi oameni de afaceri foarte inteligenţi… însă din tandreţe nu-i comunica lui decât strictul necesar. Bunăstarea materială adusese până la urmă o bifurcare a vieţii lor sentimentale. Îmbrăţişaţi într-un loc fix, căutau fericirea în altă parte. În orice caz, directorul Vişan simţea nevoia să fie iubit pentru el însuşi, pentru farmecul lui personal, a fi adorat pentru funcţia ta i se părea promiscuu.

Marion le ştia pe toate, de la Ştefan, din târg, era convinsă că îşi descoperise victima ideală. O să-i telefoneze lui Vişan, o să-l înnebunească, o să-l facă fericit, nici nevastă-sa nu era acasă, plecase în

grabă la Cluj pentru o operaţie estetică. Îi telefonă şi convingerile ei se adeveriră, nu-i venea să creadă. Ce surpriză, ce plăcere, unde să se întâlnească?! Cum, oriunde! La „Continental”, la capătul pământului – preciză Vişan cu puterea lui unică de a uni absolutul cu soluţia cea mai rezonabilă. Plouă? Şi ce dacă plouă? Nu e frumoasă ploaia? O să-i trimită el imediat o maşină.

Se ţinu de cuvânt, dar se ţinu de cuvânt în felul lui, care însemna în acelaşi timp şi respectarea unei obligaţii, şi încălcarea ei. Un gaz şi un şofer care moţăia respectuos o aşteptau pe Marion s-o ducă la barul „Continental”. Şoferul se arătă foarte încântat de bunătatea directorului: „Deşi am avut cazier, m-a luat de la Râmnicu Vâlcea, mi-a dat şi post şi buletin”. Marion ar fi vrut să renunţe, însă o loialitate tristă, venită din experienţa unei vieţi dezordonate, o împiedică s-o facă – în fond ea îl chemase pe Vişan…

Sfidând cu bună-ştiinţă vitregia naturii, Vişan o aştepta în faţa barului. Vorbise între timp cu Gertrude la telefon, operaţia reuşise şi, ca o urmare imediată a acestei reuşite, Marion i se păru mai frumoasă ca oricând. Era într-adevăr foarte frumoasă Marion în rochia ei lungă, generos decoltată. Directorul se strecura modest în urma ei, ca un impresar obligat să-şi protejeze vedeta de entuziasmul publicului. Se opriseră la o măsuţă foarte apropiată de orchestră, era singura care mai rămăsese liberă. Ospătarul apăru imediat şi îi examină cu acel surplus de bunăvoinţă acordat întotdeauna perechilor nepotrivite. Vişan îşi instală şi distribui raţional întreaga armătură cu care se pregătise pentru a fi la înălţimea evenimentului, un pachet de „Pall Mall” superlong, o brichetă de argint „Dunhill” ultimul tip şi un mic ventilator, o jucărie cumpărată chiar de el când fusese anul trecut la Zürich în schimb de experienţă.

Marion îl intimida cu liniştea şi frumuseţea ei, nu ştia ce să-i spună, se simţea un intrus, el nu discutase cu femeile decât despre posibilitatea iminentă a măririi salariului tarifar. Ipoteza că ea l-ar fi găsit un tip fermecător, deşi justificată, nu i se părea verosimilă în cazul de faţă. Simţul realităţii, de care era mândru şi în afara orelor de serviciu, îi spunea că n-are cum să fie „genul ei”. Îşi aminti de reacţiile ciudate, imprevizibile ale multor femei: câte regine nu se îndrăgostiseră de valeţii sau grăjdarii lor, să fie el sănătos! Asta îl mai linişti. Când arbitrariul, lipsa de criterii şi de logică puteau să-i fie de folos, directorul nu se ridica împotriva lor, îşi amâna această plăcere pentru altă dată.

— Poţi să consumi absolut ce vrei, o asigură, bădărănia şi delicateţea lui formau şi de această dată un tot unitar.

Ignorându-i şi delicateţea, şi bădărănia, Marion comandă un pahar de whisky şi câteva cuburi de gheaţă; aruncă din obişnuinţă o privire în jurul ei, cercetând cu atenţie toate mutrele, din fericire nu descoperi niciuna cunoscută. Era joi seara, şi în această zi clienţii statornici ai barului lipseau, cedau locul novicilor, „civililor”, cum le spuneau ei.

— Fii sinceră, cum ţi-a venit să mă suni?

— Mă plictiseam.

— Şi acum nu te mai plictiseşti?

— Nu. Îmi plac bărbaţii care ştiu să tacă. Inspiri multă linişte, mormăi somnoroasă Marion o frază pe care de atâtea ori o mai strecurase prudent, în împrejurări similare. Ai o discreţie înnăscută.

Directorul dădu din cap cu o expresie plină de încordare, încerca să memoreze cele auzite, de parcă Marion i-ar fi indicat o soluţie topografică, cum să ajungă din strada cutare în strada cutare.

Totuşi, conversaţia trebuia întreţinută. Ce bine ar fi fost dacă şi Marion era salariată, ar fi avut ce să-i spună. Cu cele neîncadrate se descurca foarte

greu. Aflase de la Ştefan că maică-sa era o renumită scriitoare, venise şi la el, la Snagov, însoţită de o haită de doamne îmbrăcate în negru şi făcuse un chef monstru, încheiat cu un recital de şansonete. Literatura ar fi fost un subiect interesant, însă, din nefericire, în ultimii ani nu mai citise nicio carte. Bunul simţ, care îi era întotdeauna credincios, îl sfătui să se limiteze la aspectele economice, aici se simţea mai în largul lui.

— Câştigă mult un romancier?

— Mai puţin decât un ospătar.

— Atunci e bine – surâse Vişan, satisfăcut şi de întrebarea lui şi de răspunsul femeii.

Nădăjduia că munca lui, privită dintr-o perspectivă mai largă, putea s-o intereseze pe Marion.

— Aţi fost la noi la Snagov? Vrem să ne extindem. Mă gândesc să fac o ciupercărie – se mărturisi directorul, convins că atragerea femeilor în rezolvarea problemelor de interes general creează o ambianţă foarte plăcută. Sau mai bine o seră pentru flori… Codlea nu mai face faţă, e depăşită. Tu ce crezi, ce ar fi mai bine?

— O ciupercărie, neapărat ciupercărie – îl sfătui neînduplecată Marion.

— Atunci aşa va fi, cum vrei tu, şi recunoscător pentru sugestia venită la timp îi examină cu atenţie exagerată colierul de jad.

Progresele, deşi lente, erau sigure. Directorul presimţea o seară foarte plăcută. O socotea binevenită, în ultimul timp muncise mult, se surmenase, avea nevoie de destindere. Băieţii din orchestră o salutară ceremonios, pe Marion, ea le răspunse ameninţându-i în glumă cu degetul.

— Trebuie să le dăm ceva?

— Nu, îi răspunse imediat Marion, îngrozită de această întrebare.

Seriozitatea câştigată cu sudoarea frunţii în atâţia ani de muncă se impregnase atât de adânc în

conştiinţa lui, încât răbufnea şi în ceasurile de destindere, totul devenea o problemă cu două faţete.

— Noi de ce nu dansăm? Majoritatea dansează. În fond, asta e menirea barurilor, specificul localului.

Vişan dansa îngrozitor, războindu-se cu ritmul muzicii, şi, ceea ce îi displăcea cel mai mult, o strângea voiniceşte în braţe, cu un sentiment de proprietate foarte acut, aproape matrimonial. Se opri brusc, în mijlocul dansului.

— Am obosit. Am tensiunea mică, 11 cu 6. Tu cum eşti, hipo sau hipertensivă?

— Tot hipo, dragă, tot hipo, cum s-ar putea altfel?

Avea Vişan şi momente de fermecătoare candoare:

— Ce crezi? Eu aş putea să învăţ franceza?

Urmară şi câteva momente penibile, născute din dorinţa directorului de a-şi manifesta competenţa culinară. Se scandaliză pe bună dreptate de felul în care înţelegea ospătarul să-şi facă serviciul:

— Vin roşu în frapieră! Ospătarul ăsta e nebun! Apoi, platoul se ţine la distanţă, nu la subţioară, ca o servietă…

Şi din nevoia de a se mărturisi îşi demasca hotărât colegii de breaslă. Delaţiunea era forma întortocheată prin care Vişan era credincios lui însuşi.

— Ăştia fură enorm, e drept, nu fură statul, fură clientul, e un progres, dar tot e necinstit. Şi şeful de sală se face că nu ştie nimic. Spune şi tu, Marion, are două sute de grame friptura asta? Cartofi prăjiţi câţi sunt? Hai să-i numărăm, din curiozitate.

Numai la aşa ceva nu se aştepta Marion în această seară: să numere cartofii prăjiţi din farfurie. Vişan se dedică în întregime acestui act justiţiar. Rezultatul anchetei îl pusese în faţa unei realităţi strigătoare la cer.

— Formidabil! Treisprezece! Cu mult sub stas.

O obosea însă insistenţa cu care îi cerea încontinuu părerea.

— Mă duc în octombrie în R.F.G. Nu ştiu ce să-mi cumpăr, un Mercedes sau un Volkswagen? Mercedesul consumă foarte mult şi merge numai cu „Primus”. Dacă îi pui benzină proastă ştii ce se întâmplă? Se blochează carburatorul. Volkswagenul consumă foarte puţin, economic e foarte avantajos, însă are forma aia de broască, care mă scoate din sărite – se înduioşă Vişan de această copilărie care îi punea interesul pentru problemele materiale într-o lumină foarte plăcută. De câte ori făcea o achiziţie importantă avea grijă să aibă şi acele obiecţii lipsite de spirit practic, aproape absurde, care aveau însă avantajul de a-i confirma incoruptibila ingenuitate.

Aştepta cu toată seriozitatea răspunsul lui Marion. Tânăra femeie nu mai avea energia de a fi un bun sfătuitor, îl îndemnase o dată ca în loc de seră de flori să facă ciupercărie şi credea că prin asta îşi făcuse datoria. Mediocritatea lui, atât de mulţumită cu ea însăşi, sfârşise prin a-i da o stare de agitaţie şi de iritare. De-abia acum realiză Marion că se află alături de un om străin. Senzaţia era foarte acută, îl examina cu o duioşie disperată, aşteptând să descopere ceva cât de cât familiar. Înstrăinarea şi inconsistenţa bărbatului se repercutaseră şi asupra ei. Cine e omuleţul ăsta? Cine e această victimă a bunăstării care nu face decât să se laude tot timpul? Dar eu cine sunt? Eu cine sunt, ce caut alături de omuleţul acesta? În acest val de nedumerire şi înstrăinare, şedeau îmbrăţişaţi cu drepturi egale şi directorul Vişan, şi Marion… Ce mulţumit e de sine… Cred că niciodată nu i-a trecut prin cap gândul sinuciderii… Această convingere o îndepărta şi mai mult de el, făcea să i se pară şi mai urât, şi mai bătrân, şi mai străin.

O apucă un dor nebun de singurătatea de acasă, de care încercase zadarnic şi nedrept să scape. Se ridică în picioare.

— Eu plec. Tu dacă vrei să mai stai, poţi să mai stai. Nu trebuie să mă conduci.

Vişan nu se ridică în picioare în clipa despărţirii, nu voia să-i consfinţească hotărârea. Trebuia să-şi ierarhizeze nemulţumirile, nu ştia căreia să-i acorde prioritate, faptului că Marion se hotărâse atât de brusc să plece, sau faptului că se încăpăţâna să plătească ea consumaţia.

— Te-am supărat cu ceva?

Îngrijorarea directorului era sinceră. Nu voise să o supere, se simţea atras de această femeie ciudată. Rezervele lui de duioşie nu erau inepuizabile, le adunase printr-un mare efort, şi îi părea rău să vadă cum se risipesc zadarnic. Cine ştie, poate peste ani şi ani va mai reuşi să fie atât de tandru cu o femeie.

— Nu – îl linişti Marion care înţelegea cât de greu se despart bărbaţii de o femeie în asemenea clipe. Nu m-ai supărat, sunt eu foarte obosită…

În realitate, lucrurile erau mult mai complicate şi mai îngrijorătoare. Nu, Marion nu se simţea obosită şi compania bărbatului nu o plictisise. Plecă tocmai fiindcă Vişan începuse să-i placă, şi asta i se părea dezgustător. Ce mizerie! Să ajungă să-i cadă cu tronc necioplitul ăsta de Vişan… Îi era dor de ceva stupid, fără sens, să croşeteze de pildă, îi adusese Pia un model nou…

Când ajunse acasă, pe la trei dimineaţa, găsi intactă, netulburată de nimic, vechea singurătate. Trebuia să întineze într-un fel compacta singurătate, şi agitată, ca în faţa unui pericol iminent, fără să se schimbe, în aceeaşi rochie lungă şi fastuoasă, se apucă să formeze numere de telefon la întâmplare. Avea nevoie de o voce omenească, de orice, de un ţipăt, de un blestem, de o înjurătură, de un aliat, de un duşman, să

mutileze, să zdruncine, să sfâşie chipul înfricoşător al singurătăţii.

…Aşa s-a sinucis Cesare Pavese, îşi aminti Marion ca din întâmplare… Cât de apropiaţi pot să-ţi fie uneori bărbaţii pe care nu i-ai cunoscut niciodată!… Mai apropiaţi decât cei pe care i-ai iubit. Îi plăcea chipul lui de intelectual fragil şi înfricoşat, şi patima cu care îşi sonda singurătatea. Avea şi ea o slăbiciune, adora bărbaţii urâţi şi inteligenţi. Sinuciderea lui Pavese, ce lucru frumos! Şi cât de asemănătoare era singurătatea amândurora! Un precedent ca al lui Pavese îi convenea. Citise de multe ori paginile care o descriau. Telefonase de la un hotel din Roma la toate femeile cândva iubite şi niciuna din ele nu voise sau nu putuse să-l vadă. Şi ei i se întâmplase la fel… Îl iubea pe Cesare Pavese tocmai fiindcă gloria nu-i alungase tristeţea şi singurătatea.

„Dacă aş vrea să mă sinucid aş avea cu ce?” – se întrebă Marion, dând grijilor de ordin practic prioritate. Curios, nici nu avea sentimentul că trebuie să ia o hotărâre în această privinţă… „Am – se linişti ea – am toate condiţiile să ajung, vorba poetului, o amintire frumoasă.”

Marion îşi găsise parcă ordinea şi liniştea spre care tânjise, acum ştia cum putea să alunge singurătatea. Da, trebuie să mă sinucid, îşi aminti Marion, cu sufletul cuminte al unui copil care nesocotise multă vreme sfaturile părinţilor.

Se va spânzura, aşa e mai simplu, mai sportiv şi mai frumos, n-o să înghită Valenaluri şi Nozinahuri, cum procedează manichiuristele tragice. Se ruşina însă de acest complex de superioritate care îi apăru într-o situaţie atât de nefirească. N-o să înghită niciun fel de pilule, ar putea fi salvată în ultimă instanţă, şi această perspectivă o îngrozea – nimic nu e mai ridicol decât o sinucidere ratată.

Căută un cordon, avea destule, însă nu găsi niciunul pe gustul ei, toate erau cadouri ale

bărbaţilor şi ei nu prea se pricep la asemenea fleacuri. Găsi în cele din urmă unul care îi inspiră încredere. Era un cordon adus de Mişu, când fusese la Vama, la „balcanice”. Nu ştia cum anume să se îmbrace. Niciodată nu se arătase atât de exigentă ca acuma cu îmbrăcămintea şi ţinuta ei. Rochia neagră cu care fusese la „Continental” nu-i plăcea, era prea funebră, prea adecvată evenimentului, şi asta i se părea o lipsă de umor. De ce atâta morgă? Sinuciderea nu e cine ştie ce, îşi spuse Marion, şi, vrând să diminueze importanţa întâmplării, visa o moarte modestă şi discretă: o să-şi pună rochia albastră de vară cu care mergea de obicei la cumpărături.

N-avea deloc sentimentul că trăieşte un eveniment ieşit din comun, sincer vorbind se aşteptase la mai mult, o sâcâiau însă probleme de ordin practic. Unde să agaţe frânghia, de candelabru, de fereastră, de cuierul din baie?

Marion se simţea atât de inconsistentă, atât de aeriană, încât hotărârea de a se sinucide i se părea şi inutilă… Cărei vieţi să-i pun capăt? Inutilitatea sinuciderii o jignea atât de mult încât alungă până şi spaima în faţa morţii… „Faptul că am trăit cândva numai moartea o poate confirma. Altă dovadă că am trăit nu pot să las”…

În asemenea împrejurări raţiunea nu dispare, se întâmplă ceva şi mai înfricoşător, ea se degradează într-o asemenea măsură, încât justifică impulsurile cele mai arbitrare. Aşa se întâmpla şi cu Marion, ecoul pe care moartea ei îl va stârni îi măgulea amorul propriu. Se delecta cu viitoarele nedumeriri ale oamenilor. „Ai auzit că Marion s-a sinucis? N-am crezut-o capabilă.” Şi ea încă de pe acum le râdea în faţă: „Nu m-aţi crezut capabilă fiindcă sunteţi proşti”.

Sufletul ei era cuprins de o nemărginită oboseală şi indiferenţă şi asta o împiedica să-şi ţină făgăduiala. Şi atunci, printr-o străluminare de geniu, îşi aminti de hotărârea ei de a se mărita cu

Mişu Socec, omul cel mai străin de pe lume. Se simţi năpădită de o cumplită scârbă faţă de ea însăşi şi această scârbă se dovedi salvatoare, căci se preschimbă tocmai în energia de care avea nevoie…

„…Ei, cam asta a fost!” constată Marion în timp ce-şi îmbrăca rochia albastră de vară atât de adecvată împrejurărilor şi ţelurilor ei modeste.

Auzea de pe acum ţipetele femeii de serviciu când o va descoperi, dimineaţa, presimţea demnitatea cu care maică-sa va rezista acestei nenorociri. Acum era dincolo de moarte, însă avea impresia că ajunsese aici în mod fraudulos, şi încă prea repede. Cu sentimentul că trebuie să se achite de o obligaţie elementară, că n-avea dreptul să se bucure de binefacerile morţii atâta timp cât mai trăieşte, împinse uşor cu piciorul scaunul pe care se înălţase.

…Pe la ora nouă dimineaţa Ribbentrop intră în dormitorul lui Marion să facă ordine, să vadă de ce are nevoie. Chipul desfigurat de moarte o îngrozi. Nu era convinsă de realitatea care se înfăţişa necruţătoare în faţa ochilor ei – „Nu, asta nu e domnişoara Marion!” – şi începu să se agite ca o nebună prin cameră în căutarea celei adevărate. „…Ce fericiţi sunt oamenii care nu ştiu că Marion a murit” – încerca biata femeie să se îmbărbăteze. Numai de ea ştiută, nenorocirea o copleşea, o strivea. Fugi din cameră.

În faţa dormitorului doamnei Eugenia Crivăţ femeia de serviciu se opri câteva clipe intimidată şi nehotărâtă. Era ora la care doamna lucra şi nu admitea să fie deranjată. Deschise uşa fără să bată ca de obicei şi strigă, implorând parcă stăpâna să-i dea crezare:

— Pe cuvântul meu de onoare, domnişoara s-a sinucis!

Şi biata Ribbentrop se prăbuşi într-un plâns isteric, înfricoşător. Cu gesturi tandre, Eugenia încerca s-o liniştească. Primul gând care îi trecu

prin cap doamnei Eugenia Crivăţ fu acela de a se ţine tare, şi de a suporta cu demnitate nenorocirea.

*

Surprinzătoarea vizită a Valentinei se soldase cu urmări dintre cele mai nefericite, îi zdruncinase şi speranţa de a rămâne întreaga viaţă alături de ea şi posibilitatea de a se despărţi pentru totdeauna. Toate soluţiile – inclusiv cea a unei retrageri romantice – îi fuseseră blocate. El, cu preţul unor eforturi eroice, reuşise s-o ferească până acum de o dezamăgire fără de sens, nerăbdarea şi vanitatea Valentinei îi distruseseră opera. Ea credea, pesemne, că acuma îi descoperise adevărata identitate, şi această identitate i se părea lui Ştefan cea mai falsă cu putinţă.

Socotea descoperirile Valentinei o nedreptate. De ce ţinuse ea să facă această vizită? Eroarea în care ea credea că trăise până atunci era mult mai aproape de adevăr decât realitatea descoperită la capătul acestei inspecţii. Şi la urma urmei, ce descoperise Valentina? Nu descoperise nimic. Vizita ei era o greşeală inadmisibilă, şi asta îl absolvea pe Ştefan de orice sentiment de vinovăţie. Ce poate să fie mai nedrept şi mai urât decât să tulburi un om în intimitatea mizeriei lui? Nu, Valentina n-avea nicio scuză. O greşeală venită din afară, străină de caracterul tău, se mai poate scuza, dar greşeala Valentinei semăna din nefericire prea mult cu ea, cu intoleranţa şi rigiditatea ei. De ce a simţit nevoia să creadă în fapte, să-l verifice, de ce nu s-a mulţumit cu cuvintele lui? Dacă ar fi avut încredere în el, încrederea i-ar fi fost răsplătită. Ce se va întâmpla acum cu Valentina? Dezamăgirea o va ajuta să crească în propriii ei ochi, presimţea cu îngrijorare Ştefan, e foarte primejdioasă durerea care confirmă punctele noastre de vedere…

Îi era greu să se dezvinovăţească, chiar dacă ar fi dorit asta, adevărul descoperit de Valentina îi era

în primul rând lui străin. Ce ar fi putut să-şi reproşeze? De câte ori îi era judecat trecutul, Ştefan îl apăra cu disperare. Adevăruri imperceptibile, numai de el cunoscute, îi veneau imediat în ajutor. Ce jalnice i se păreau argumentele de fier ale acuzatorilor în confruntarea cu spaimele şi nemulţumirile lui!

N-avea puterea s-o vadă pe Valentina, să-i explice, mai curând era ispitit să se recunoască învins şi mediocru. Îşi făcea planuri romantice, îi va scrie o scrisoare, îi va cere iertare pentru dezamăgirile pricinuite, se va retrage un timp din viaţa ei, legându-se să se reîntoarcă mai târziu cu puteri sporite şi cu un alt suflet. O să înţeleagă asta Valentina? O să aştepte ea până ce el o să devină bărbatul desăvârşit pe care-l merită? Obligaţia obositoare de a inventa necontenit o existenţă imaginară îl făcu, să se gândească ca şi altă dată, la ideea unei dezertări romantice.

…Şi totuşi, despărţirea de Valentina i se părea acum cu neputinţă. Această convingere venea şi dintr-o mare încredere în viclenia spiritului său. Ajunsese să îndure cu uşurinţă tocmai loviturile cele mai grele, cele care îi răneau cel mai mult sufletul. Îngrozit, încercă să pună o barieră în calea inepuizabilei lui puteri de a privi în linişte înfrângerile. Mărturisirea pe care avea de gând să o facă Valentinei era bariera ideală: nu-i va ascunde nimic, îi va dezvălui şi păcate necunoscute ei, şi spera că excesul de sinceritate va reface echilibrul distrus de descoperirile Valentinei.

O găsi în salonul cel mare, aplecată asupra maşinii de cusut. Nu o văzuse niciodată în postura de croitoreasă, şi fără să vrea, se trezi zâmbind.

— De ce râzi? protestă Valentina. Croitoria e un *hobby* al meu…

În vanitatea sau în bunătatea ei, înţelegea că îi fusese foarte greu să vină să o vadă, voia să-l ajute şi nu ştia cum. Acum regreta şi ea inspecţia de la

Snagov, ar fi putut să afle şi mai târziu acest adevăr neplăcut sau chiar să nu-l afle niciodată. Uşorul ei sentiment de vinovăţie i se transmise pe nesimţite lui Ştefan şi-l făcu să creadă o clipă că el este cel care are dreptul să ceară explicaţii.

— Ai fost la Snagov?

— Da, recunoscu Valentina.

— Nu trebuia să te duci.

— Ai dreptate. Nu trebuia să mă duc. Şi mie îmi pare rău.

Şi Valentina încercă să nu dea acestei întâmplări nicio semnificaţie, să o prezinte ca pe o ştrengărie veselă, inofensivă.

— Am fost şi eu o dată meridională în viaţa mea. Clocoteam de furie. Dacă mă vedeai, mureai de râs.

— Şi acum, ce o să se întâmple cu noi? – deveni brusc tragic Ştefan, jignit de buna dispoziţie a femeii.

— Ce o să se întâmple cu noi? Cum ce o să se întâmple cu noi? Nimic.

— Cu noi, cu dragostea noastră… – încercă Ştefan cu disperare să o convingă de gravitatea situaţiei. Ce o să facem mai departe?

— Ce am făcut şi până acuma, Ştefan.

Era limpede că nu prea credea şi nici nu o interesa ceea ce spunea. Indiferenţa răzbătea în vocea ei leneşă, tărăgănată, lipsită de vlagă.

— Eu mă gândeam că ar fi bine să plec – recunoscu el cu un sentiment de grea vinovăţie.

— Fă cum crezi tu că e mai bine – îl sfătui Valentina. Gândeşte-te numai la tine.

— Dar tu?

— Eu? şi tresări speriată, jignită parcă de această întrebare.

Nu se gândise niciodată la ce o să facă ea. Dilema în care se afla Ştefan nu-i privea în egală măsură pe amândoi. El avea probleme, ea nu, ea era liniştită, de aceea refuza eforturile lui de a o atrage în aceeaşi suferinţă comună.

— Aş vrea să-ţi explic – se înverşună Ştefan. Cred că ai suferit mult…

A suferit mult? Poate. Însă e mult de atunci. În iubire timpul are cu totul alte legi…

— Ce vrei să-mi explici, Ştefan?

— Ce s-a întâmplat cu mine. Mă simt dator s-o fac. Mă simt obligat faţă de tine.

Nu. Ştefan se simţea în primul rând obligat faţă de el, însă, credea Valentina, n-avea curajul s-o recunoască. Ce să-i explice? Nici măcar nu era curioasă. Niciodată nu fusese curioasă să asculte explicaţiile unui bărbat. Era poate o limită a caracterului ei, însă în adâncul sufletului se mândrea cu această limită mai mult decât cu meritele ei.. Când omul e lipsit de curiozitate e greu să-l ademeneşti cu ceva. Cum de ajunsese Ştefan în această lume mizerabilă, cum de poposise atâta acolo, de ce preferase slujba de şef de sală sau ceva asemănător celei de inginer chimist nu o interesa. Niciodată nu se plictisea mai mult decât atunci când era obligată să asculte spovedanii, nu credea în sinceritatea lor. Şi, mai ales, Valentina se întreba de ce trebuie să ajungă omul în situaţia de a comunica şi altuia tot felul de mizerii? Şi Marion o exasperase cu stăruinţele de a o ţine la curent cu fluctuaţiile ei sentimentale. Sigur, în viaţă se pot întâmpla multe – admitea în cele din urmă Valentina. Ce o să-i spună Ştefan? Ce legătură pot să aibă toate astea cu ea?

— Nu m-am mărturisit nimănui niciodată. Numai în tine am încredere.

Valentina îl examină cu atenţie şi se întristă. Aşa de puţin se potriveau remuşcările şi justificările cu chipul lui tânăr! Starea lui de spirit îi era atât de străină, încât nici cu cea mai mare bunăvoinţă n-ar fi reuşit să şi-o facă familiară. Tristeţea de a fi descoperit tocmai la el această agitaţie frivolă a mărturisirii o făcea şi mai puţin înţelegătoare.

Valentina nu era duhovnicul cel mai indicat, Ştefan însă nu-şi dădea seama de asta, apriga

nevoie de a se mărturisi îl făcea să nu-i observe indiferenţa.

Cu preţul unui mare efort, neînduplecarea Valentinei se mai domolise: dacă voia să vorbească, o să-l asculte cu atenţie. Sinceritatea, oricât de zguduitoare ar fi, n-ar ajuta-o pe ea cu nimic. Sufletul ei se risipise şi-i era greu să-l adune ca să fie de faţă la spovedania iubitului. Era mai bine dacă Ştefan nu venea – se gândea Valentina. L-ar fi iubit mai mult dacă ar fi plecat fără să o fi torturat cu chinurile mărturisirilor. Nu semăna deloc cu Ştefan bărbatul din faţa ei, care o implora să-l asculte şi să-l înţeleagă.

Şi Ştefan începu să vorbească. Spovedania lui era mai curând o declaraţie de dragoste.

— Ce greu mi-a fost până să te cunosc pe tine! Bucuria pe care mi-o lăsau în suflet întâlnirile noastre eu mă grăbeam s-o transform în energie, şi pe acea energie mă sprijineam în eforturile mele de a rupe cu mediul rău şi străin. După prima noastră noapte de dragoste m-am jurat să fiu curat şi drept, să nu te înşel niciodată, să nu te întristez niciodată… Planuri copilăreşti pe care numai iubirea le naşte. Cum aş fi putut să-ţi mângâi părul şi să-ţi sărut gura dacă nu eram cu adevărat ceea ce tu credeai că sunt?

În faţa acestor dovezi de devotament, Valentina simţea nevoia să dispară, şi Ştefan, intuind primejdia, îi aducea alte dovezi, şi, mai convingătoare, sperând să-i împiedice astfel retragerea.

— Pentru mine asta era nenorocirea, iubirea nu era numai bucurie, plăcere şi copilărie, eu trebuia să şi fructific iubirea, să o pun la muncă, să mă ajute să ies din impas. Da, aici am greşit faţă de tine. Am greşit înainte de toate fiindcă am fost slab şi de aceea i-am dat iubirii un scop, am sperat ca ea să mă întărească. Eu eram pentru tine o bucurie şi o desfătare, nu şi un sprijin. O să-mi spui de ce nu am recunoscut asta de la început, de ce te-am

lăsat să trăieşti în eroare… Nu cred că tu ai trăit în eroare, eu am fost cel care m-am înşelat. Ce rost avea să te ţin la curent cu toate mizeriile mele? Am vrut să acţionez, nu să-mi pun sufletul pe masă: asta ar fi fost cel mai uşor. Şi mie, ca şi ţie. Mi-e silă de mărturisiri, mărturisirea e o nenorocire de care omul trebuie să se ferească. Şi cred că n-ai dreptul să mă judeci după ceea ce am făcut înainte de a te fi cunoscut pe tine. Nimeni nu poate fi judecat pentru ce a făcut înainte de a cunoaşte iubirea. Cine nu a cunoscut-o are toate circumstanţele atenuante, nu poate fi făcut vinovat cu nimic. Dacă omul a cunoscut iubirea, da, atunci poţi să-l judeci, şi dacă şi atunci greşeşte, nu merită nicio iertare, este un ticălos. Eu nu am greşit cu nimic faţă de tine după ce m-am îndrăgostit. Te-am minţit din teama de a nu te pierde, însă nu am considerat asta un păcat…

Întărâtat de privirea neîncrezătoare a Valentinei, continuă să vorbească, de data aceasta parcă numai pentru sine.

— Care a fost cea mai mare greşeală a vieţii mele, de la care au pornit toate nenorocirile? Cum se întâmplă adesea, cel mai mare defect al meu era, credeam eu, şi cea mai mare calitate a mea: o sălbatică dragoste de viaţă.

Ştefan nu-şi dădea seama că un defect de care omul este mândru cu greu poate fi scos la lumina conştiinţei; se mărturisea plin de trufie şi de căinţă.

Se opri o clipă implorând-o pe Valentina să-l asculte cu atenţie, acum mai mult ca oricând avea nevoie de înţelegerea ei.

— Am vrut să fiu la înălţimea iubirii noastre, să nu-ţi fie niciodată ruşine de mine, şi ştiam că am puterea să dovedesc că eu sunt aşa cum îţi imaginai tu că sunt.

Şi Valentina, care îl ascultase la început cu o atenţie impusă de bunăvoinţă, mai târziu nu mai simţi nevoia să facă niciun efort. Rolul de „femeie salvatoare” pe care i-l atribuise Ştefan nu o

măgulise. El, acum înţelegea asta, iubise numai ceea ce era necesar regenerării sale. „Dacă nu s-ar fi aflat pe marginea prăpastiei, gândea Valentina, cu vechea ei înclinaţie spre asemenea exagerări, nu s-ar fi îndrăgostit de mine.” Spaima de a rămâne în mizerie îl orbise. Ştefan observa numai calităţile de care el avea nevoie. Ea creştea în ochii lui pe măsură ce îşi fixa alte obiective, mai ambiţioase. Frumuseţea ei morală era în primul rând o necesitate imperioasă a lui Ştefan şi de-abia după aceea o realitate. Aşa cum înţelesese ea din mărturisirile lui, suspect de metodice, avea nevoie de un exemplu, de o icoană menită să-i lumineze drumul. Toţi bărbaţii visează pesemne „femei gata de orice sacrificiu”. Slăbiciunea lor naşte asemenea halucinaţii, ei atribuie femeilor virtuţile de care au nevoie, cu speranţa că într-o bună zi o să le devină proprii. Nu, ea nu voia să se recunoască în această imagine romantică. Noi, femeile – îşi spunea Valentina – nu visăm să fim idealizate, visăm să fim iubite aşa cum suntem. Mândria cea mai adâncă a femeii stă în materialitatea ei unică, iubirea nu înseamnă pentru ea numai miracol, ci şi o ordine superioară.

— Mă iubeşti?

Era atât de liniştită, încât nu simţea nevoia să ia o hotărâre, reacţiile nu se impuneau cu necesitate. Un răspuns negativ i se părea prea pătimaş, n-avea acum această energie.

Ştefan îi aştepta cu încordare răspunsul, înţelesese că misiunea ei încă nu se terminase, el mai avea încă nevoie de ea…

— Da, Ştefan, te iubesc.

Mărturisirea îi dădu un sentiment de singurătate. Nu, această iubire, povară sau bucurie, era a ei, numai a ei, trebuia să o salveze, să o apere, să o ducă tot mai departe de ceea ce Ştefan zdruncinase. Nefericita întâmplare era în stare să distrugă iubirea. Cu grijă Valentina se chinuia să o ascundă într-un loc mai sigur; voia să găsească

iubirii alte sensuri, să-şi lege de ea alte speranţe, menite să o ajute să supravieţuiască.

…Cuprinşi de oboseală şi de o leneşă îngrijorare, căutau acum un spaţiu de linişte şi de securitate. „Nimic – se gândea Valentina – nu dă o senzaţie mai acută de dezrădăcinare decât căutarea fericirii cât mai departe de locul unde ai fost cândva fericit.”

Ştefan rămăsese nemişcat pe ţărm, el aştepta ca minunea să se întâmple aici, în preajma Valentinei.

*

Telefonul sună şi Valentina se grăbi să răspundă. Numai când credea că o caută Ştefan alerga spre telefon cu o nerăbdare atât de mare.

Ceva grav se întâmplase, presupunea Ştefan: Valentina se ridică brusc în picioare, se încruntă, refuza să creadă ceea ce auzea. Când împotrivirea ei luă sfârşit, primi biciuită, nemişcată, drept în faţă, loviturile. Ştefan o privea nedumerit, îşi dădea seama că se întâmplase ceva la care nu avea dreptul să ia parte. Ce frumoasă e întotdeauna Valentina… Nenorocirea era însă atât de mare, încât până la urmă îngenunche şi frumuseţea iubitei, chipul ei se întunecă şi se înăspri.

La telefon era Eugenia, mătuşa Valentinei, care, stăpânindu-şi cu greu plânsul, îi spuse în franţuzeşte, din nevoia de a fi cât mai conspirativă.

— De quelle façon avons-nous pu fâcher Marion pour qu’elle nous punisse tellement? Marion s’est suicidée. Quel malheur aurait pu être plus grand pour une mère! Pourquoi, Valentine, dis-moi, pourquoi s’est elle suicidée? Pourquoi n’est-elle pas venue chez moi, moi qui étais la plus comprehensive des mères?… Elle était şi jeune, şi belle, şi intelligente… Pauvre Marion… Dis-moi, Valentine, pourquoi a-t-elle fait une chose pareille?

Din lunga ei călătorie, Valentina se înapoie desfigurată. Totul din jur se schimbase. Telefonul căpătă o putere independentă, amenințătoare, și când mai sună o dată amândoi tresăriră și înțeleseră că e mai înțelept să-l lase să sune în zadar.

Ștefan nu voia să-i tulbure liniștea, înțelegea că Valentina simte nevoia să trăiască singură durerea, nu putea s-o comunice încă nimănui. Această durere era încă a ei și numai a ei.

O ciudată presimțire îi spunea lui Ștefan că, în pofida încrâncenării cu care Valentina își apăra durerea, vestea îl privea în egală măsură și pe el. Inexplicabila spaimă de acum era mai ușor de îndurat decât cea dinainte, adusă de nesiguranța iubirii.

Târziu, cu o voce neutră, ca și cum nu ar fi făcut decât să traducă exact ceea ce îi spusese mătușa Eugenia, Valentina consimți ca vestea să se desprindă de ea, să se prăbușească.

— Marion s-a sinucis.

…Deci Marion s-a ținut de cuvânt… Și Ștefan ridică spre Valentina privirea plină de superioritate a celui care știe mai multe.

Marion i se părea acuma, în apogeul zădărniciei ei, mai vie, mai apropiată. Ar fi vrut s-o dojenească și s-o întrebe simplu: „Ce ai făcut, Marion?” Convingerea lui secretă că Marion n-are curajul să se sinucidă rămase intactă și după ce realitatea i-o infirmase. Ceea ce aflase de la Valentina părea a fi numai o imitare a realității, palidă și stângace: nu era vorba chiar de Marion, nu era vorba chiar de sinucidere…

Ca un șuierat prelung și trist al vânturilor toamnei, auzi, aduse de departe, cuvintele lui Marion: „Dacă nu te culci cu mine în seara asta mă sinucid”. Nu regreta hotărârea de atunci. O iubea pe Valentina, nu voia să facă dragoste cu altă femeie, nu putea să facă dragoste cu altă femeie. Nu refuzul lui îl socotea o frivolitate, ci ambiția ei

de a se răzbuna cu un asemenea preţ. Faptul că era chiar ea victima ambiţiei ei nebune nu o făcea mai puţin vinovată. S-a ţinut de cuvânt, recunoscu Ştefan, s-a ţinut de cuvânt atunci când avea datoria să-l calce. Dacă această noapte de dragoste i-ar fi redat încrederea, ar fi fost cea mai frumoasă noapte de dragoste din viaţa lui. Dar, îşi spunea Ştefan, încă o dată convins de adevărul îndoielii lui, oare avea Marion nevoie de o asemenea noapte de dragoste?

Şi totuşi, cuvintele lui Marion îl apăsau, voia să scape de această povară insuportabilă în fragilitatea şi inconsistenţa ei. Senzaţia de oboseală neîndreptăţită i-o dădea convingerea că rugămintea lui Marion din noaptea aceea nu fusese decât una din obişnuitele ei extravaganţe. Nimic nu i se părea mai artificial decât moartea lui Marion. Credea că, dacă i-ar comunica neliniştea lui Valentinei, ar putea scăpa de această povară. O îndoială teribilă îl împiedica însă să o facă… Dacă, odată mărturisite, cuvintele lui Marion se vor dovedi adevărate? Şi, îngrozit de această perspectivă, îşi ascunse taina şi mai adânc.

Neliniştile, durerile, nedumeririle, vagile lor remuşcări pluteau în spaţiu independente şi triste, fără să se întâlnească, ocolindu-se parcă.

Cu cât moartea lui Marion devenea mai concretă, vechiul timp al nemulţumirilor celor doi îndrăgostiţi se îndepărta şi mai mult. Chemat de taina cumplită a morţii, veni un alt timp, şi acel timp destrămă îndoiala pentru soarta iubirii lor.

*

Doamna Eugenia Crivăţ o conduse până la poartă pe Florence – buna ei prietenă, venită să-i prezinte încă o dată condoleanţe pentru dispariţia neaşteptată a lui Marion; ce siluetă frumoasă căpătase, ce mult slăbise, şi asta numai la o lună de zile după ce se apucase să facă zilnic – la sugestia

ei – plimbări cu bicicleta. De două ori nefericita femeie, căci îngrozitor ca, după ce ţi-ai pierdut soţul să-ţi pierzi şi singura fiică, lupta cu dragoste şi competenţă pentru menţinerea tinereţii, sănătăţii şi graţiei fizice a prietenelor ei. Le sfătuise să practice ciclismul, gimnastica şi exerciţiile yoga. Ce rezultate spectaculoase obţinuseră într-un timp atât de scurt! Incredibil! Mari sunt minunile perseverenţei!

Cu ştrengăria tristă a celor siliţi să-şi alunge încontinuu coşmarurile de care sunt terorizaţi, prozatoarea începu să învârtească în neştire pedalele. Florence privea nedumerită la buna ei prietenă, ea, atât de echilibrată, cea mai echilibrată dintre ele, se schimbase foarte mult după sinuciderea lui Marion. Îi părea rău de câte ori se despărţea de ea în aceste nefericite zile. Înţelegea cât e de greu să rămână singură.

— N-are rost să te zbuciumi atâta, în fond tu n-ai nicio vină – îi spuse Florence, care mai păstra încă pe faţă mulţumirea adusă de elogiile doamnei Eugenia Crivăţ cu privire la progresele uluitoare ale siluetei.

Eugenia confirma tristă şi îndepărtată ideea celei mai bune prietene ale ei, da, aşa e, ea n-are nicio vină, dar asta nu schimbă nimic, nu-i alungă durerea.

— Ar trebui să ai acum grijă de tine, nu vezi cum arăţi?

— Marion s-a sinucis fiindcă n-a avut curajul să se admită aşa cum este. S-a revoltat împotriva naturii. Cea mai mare prostie.

— Da, dar cu urmări tragice, adăugă Florence, urcându-se melancolică pe bicicletă şi mângâind fără convingere ghidonul.

Atitudinea doamnei Eugenia Crivăţ era dintre cele mai ciudate. În realitate, ea trăia cu aceeaşi intensitate două suferinţe oarecum independente, fără nicio şansă absolută de a se influenţa reciproc. Prima era o suferinţă mondenă, protocolară,

demnă, cuviincioasă, pe care o oferea plină de curtoazie celor veniţi să o îmbărbăteze. A doua, cea intimă, trăită în deplină singurătate şi reculegere, era în mod paradoxal mai superficială decât prima. Singurătatea însemna pentru valoroasa prozatoare tot o prelungire a vieţii mondene, însă la un nivel mai ridicat şi mai ambiţios, un salon de primire ceva mai fastuos, cu pretenţii mai mari şi musafirii selectaţi cu mai multă grijă. Acolo, în spaţiile luxoase ale singurătăţii, Eugenia avea o altă opinie despre sinuciderea lui Marion, admitea că fiică-sa se sinucisese din pricina ei, din incapacitatea de a stabili cu propria-i mamă relaţii mai strânse. „Mă invidia – îşi spunea Eugenia – a vrut să-mi semene, să fie ca mine şi n-a reuşit. Cred – îşi ducea ea mai departe raţionamentul cu amabilitatea unei amfitrioane care-şi conduce musafirul prin toate splendorile locuinţei, că voia şi ea să scrie, îmi invidia talentul şi notorietatea." O întrista – acum, la o lună după moartea lui Marion reuşise să fie mai obiectivă, să privească mai detaşată evenimentul – şi lipsa de originalitate a fiicei ei. Copii obsedaţi de autoritatea părinţilor au existat întotdeauna, numeroasele odrasle ale lui Bach erau geloase pe geniul bătrânului, iar la noi Mateiu Caragiale nu părea veşnic indignat de larga audienţă la public a tatălui? Şi câte asemenea exemple nu mai sunt! E plină de ele istoria culturii.

În ciuda măsurilor de precauţie, sinuciderea lui Marion o obseda, o putere rea şi străină o obliga parcă să sufere, să se zbuciume chiar şi după ce ea cu înţelepciunea şi cultura ei reuşise să depăşească teribila întâmplare. Forţe misterioase puseseră la cale un complot. Cum să-l dejoace, cum să iasă din această blestemată încercuire? Ca şi Viorel Damian, ea se simţea pur şi simplu ofensată, nedreptăţită de evenimentele tragice. Cu ce drept trebuia ea să sufere, în loc să se dedice creaţiei? Nici pe plan artistic nu primi o compensaţie

substanţială, influenţa sinuciderii lui Marion asupra literaturii ei se dovedise foarte precară, cele câteva pagini pe care cu chiu, cu vai reuşise să le scrie pe această temă nu erau prea reuşite: multă melodramă, mult nefiresc şi puţină, foarte puţină substanţă. Ce suferinţă teribilă şi ce pagini slabe, îţi vine să te sinucizi! – îşi spuse Eugenia după ce reciti cele scrise.

Se consolă târziu, foarte târziu, abia când din întâmplare îşi amintise că şi Thomas Mann trăise o nelinişte asemănătoare. Ce deprimant e să vezi că cel hrănit de o suferinţă mai mică este capabil de capodopere, şi marea ta suferinţă se risipeşte în lucrări mediocre.

Reciti încă o dată paginile. Sentimentul de nemulţumire se păstră, nu erau bune, totul era prea liniar, prea ştiut dinainte, e o crimă să plictiseşti bietul cititor şi aşa atât de traumatizat.

De la fereastra biroului, Eugenia zări silueta incertă şi greoaie a lui Mişu Socec, proaspăt întors de la Madrid; auzise şi ea la radio că obţinuse centura de campion european şi se bucurase pentru el. Mişu Socec cu greu înainta, apărea, apoi dispărea, de parcă nu trebuia să străbată numai câţiva metri. Îl văzu deschizând poarta şi după aceea dispărând imediat înghiţit de lumina orbitoare a soarelui. Mai apăru o dată şi iarăşi se destramă. De ce întârzie atâta?

Totuşi, înţelese asta mai târziu, întârzierea lui Mişu Socec avea şi un sens mai înalt, aproape metafizic: o ajutase să se pregătească pentru această întâlnire. Oare ştia el de moartea lui Marion? Trebuie să ştie, aşa ar fi normal – se înfurie Eugenia, ca şi cum deţinerea veştii despre sinuciderea lui Marion ar fi fost o obligaţie protocolară din partea logodnicului. N-ar fi vrut ca el să afle tocmai de la ea vestea sinuciderii lui Marion, nu, nici nu voia să se gândească la o asemenea penibilă alternativă, ar fi fost groaznic.

Ce proastă fusese Marion… De ce nu-l iubise ea pe Mişu Socec? E atât de bun, de devotat, chiar plin de haz în fermecătoarea lui ignoranţă. Fără îndoială din snobism nu-l iubise, credea că nu e de rangul ei să fie soţia unui boxer. Prejudecăţi, stupidităţi! Şi această indignare vitală o făcea să uite o clipă că Marion murise: o reînvia în memoria nemulţumirilor ei. Se certa adeseori în gând cu Marion, mai mult decât pe vremea când trăia, îi reproşa că nu-i ordonată, că nu face sport, că se scoală prea târziu. Marion asculta justificatele ei obiecţii cu aceeaşi plictiseală şi indiferenţă.

Unde întârzii, Mişu? De ce nu vii? Îl simţea bâjbâind în lumina orbitoare a soarelui, îl simţea pe undeva pe aproape, dar de ce nu venea? De ce n-avea curajul să vină? Îi era teamă să afle adevărul. De ce să-ţi fie teamă, *mon cher?* E doar bărbat, trebuie să aibă curaj, îşi spunea Eugenia, care vedea în cei prea impresionaţi de moartea lui Marion adversari de temut.

Din cauza lui s-a sinucis Marion, tresări Eugenia simţindu-i foarte aproape paşii. Da, da, din cauza lui s-a sinucis Marion… Putea în sfârşit să încredinţeze povara celui care o merita. Aşa şi era drept. Nu i-a spus de atâtea ori Marion că Mişu Socec e singurul bărbat din lume cu care-i e silă să facă dragoste?

Zgomotele de paşi care păreau atât de apropiate la un moment dat se îndepărtaseră din nou. Ce se întâmplă cu Mişu Socec? De ce nu apare odată, de ce o chinuie cu aşteptarea? Ea se simţea de pe acum eliberată, liniştită, însă voia, poate era un capriciu, ca şi Mişu Socec să i-o confirme.

Vestea sinuciderii lui Marion boxerul o aflase pe aeroport, când, aclamat de o mulţime de suporteri, se întorcea victorios de la Madrid. Era singurul din lot care obţinuse centura de campion – printr-un consens general, el coborî primul scările avionului, pe el îl aşteptau în primul rând admiratorii,

oficialităţile, ziariştii, colegii. Trecea fericit, cu braţele încărcate de flori, prin sălile aeroportului, convins că după această victorie Marion se va îndrăgosti de el. Doamna Eugenia Crivăţ, care-l sfătuise întotdeauna să nu-şi piardă răbdarea, îl încurajase, atrăgându-i atenţia că se mai petrecuseră asemenea minuni; prinţesa Ana se îndrăgostise nebuneşte într-o singură clipă de Richard al III-lea, bicisnicul trufaş, uzurpatorul tronului Angliei şi ucigaşul soţului ei. Deci e posibil, cu atât mai mult cu cât el nu e nici asasin, nici cocoşat, ba dimpotrivă.

Antrenorul secund, rămas în ţară din motive personale, voia să-l amuze povestindu-i ultimele noutăţi picante. Îl văzuse odată pe Mişu cu Marion la Casa armatei, nu cunoştea natura relaţiilor dintre ei, ştia că Mişu nu se omoară după femei, spera totuşi să-l amuze vestea.

— O cunoşti parcă pe nebuna aia de Marion? S-a spânzurat! Auzi ce idee… Şi secundul aştepta drept răsplată o exclamaţie de uimire a campionului.

— De ce s-a sinucis? îl întrebă limpede Mişu Socec, cu o seriozitate care îl intimidă pe antrenor. Mie să nu-mi vii cu cancanuri, mie să-mi spui de ce s-a sinucis.

— Nu ştiu.

— Atunci taci! – îl apostrofă Mişu Socec. Şi toţi să tacă!

Aruncă florile în braţele antrenorului, îl împiedicau să se mişte, să se adune. Voia să scape de ele, triumful lui i se părea ridicol, o batjocură.

O aşteptase pe Marion la aeroport, deşi ştia că ea n-o să vină, şi o clipă se bucură văzând că motivul absenţei ei nu era infidelitatea, ci doar moartea. Înfricoşat, se lepădă cu scârbă de acest gând străin sufletului său.

O iubise prea mult, nu putea să-i profaneze amintirea admiţându-i atât de uşor, atât de simplu,

fără nicio împotrivire, moartea. Trebuia să mai fie cineva care să creadă că Marion nu murise.

În această speranţă nebună, înţelese că nu-şi va găsi niciun aliat. Judeca oamenii numai din acest punct de vedere ca şi cum admiterea morţii iubitei lui devenise în primul rând o trăsătură de caracter. „Toţi sunt o apă şi-un pământ – îşi spunea Mişu Socec – la oricine te-ai duce ţi-ar spune că Marion a murit. Nişte derbedei, ce să te aştepţi la mai mult?”

Felicitările, bătăile pe umeri, îmbrăţişările, florile, interviurile, invidia colegilor mai tineri, atât de mult visate, se preschimbaseră în cea mai cumplită dintre pedepse şi cea mai înaltă dintre insulte.

Se aştepta ca de la mama lui Marion să primească o dezminţire. Altfel, de la cine? În fond ea, ca mamă, era datoare, aproape obligată să nu creadă în moartea fiicei sale. Nu credea totuşi prea mult în această dezminţire, şi asta nu fiindcă n-ar fi fost posibilă – ar fi fost, de ce să nu fie? – alta era nenorocirea, doamna Eugenia Crivăţ n-avea suflet. O mamă care-şi iubise cu adevărat fiica ar fi fost desigur în stare să infirme moartea lui Marion. Dar de la bătrâna asta erotomană, înţelegea până şi Mişu Socec că sunt puţine speranţe.

Speranţele, chiar aşa firave, tot numai de doamna Eugenia Crivăţ se legau. O să se ducă imediat să-i facă o vizită, acum o să-şi dea seama ce fel de om este cu adevărat scriitoarea.

Mişu Socec apăru brusc în faţa ei, se instală trainic, eroic, masiv, neînduplecat, bietei femei i se făcu frică. Ce vrea de la mine? Înţelegea foarte bine că nu adevărul aştepta el de la ea. Nu putea să-i îndeplinească rugămintea, recunoscu stingheră şi modestă. Înainte de a fi mamă, înainte de a fi scriitoare ea era o amfitrioană, îi părea nespus de rău că nu oferă musafirului exact ceea ce doreşte.

— Da – îi spuse Eugenia Crivăţ care-i bănuia şi-i presimţea speranţele… Marion s-a sinucis.

Mişu Socec se întunecă, nu-i plăcu răspunsul, nu era bun, aştepta altul, cu totul altul.

— Nu pentru asta am venit eu, doamnă…

— Eu vă spun care e realitatea, se scuză amfitrioana, conştientă şi de neputinţa ei, şi de cererea lui pe deplin îndreptăţită.

— Realitatea? se strâmbă Mişu Socec. Ce-i aia realitate, doamnă?

Adusese cu el şi darurile pentru Marion. O sabie de Toledo, asta îl rugase să-i aducă în primul rând, foarte frumoasă, autentică, originală, nu din alea de serie făcute pentru turişti. O să se bucure foarte mult.

Spre nedumerirea gazdei, Mişu Socec aşeză frumos, cu multă atenţie, pe birou darurile aduse din Spania, o sabie de Toledo, o rochie veselă din Andaluzia, un album legat în piele cu capriciile lui Goya – tot ea îi ceruse şi albumul. Le admira plin de fericire Mişu Socec, era încântat, îi plăcea să facă daruri.

Doamna Eugenia Crivăţ mângâie cu tristeţe sabia de Toledo, o scoase din teacă stăpânită de acelaşi sentiment al zădărniciei, vedea şi ea contradicţia de neîmpăcat dintre iubirea lui Mişu Socec şi moartea lui Marion, dar n-avea ce face, trebuia să se resemneze.

— Trebuie să luăm lucrurile aşa cum sunt, încercă Eugenia Crivăţ să-l îmbuneze.

— Adică cum sunt? – se încruntă Mişu Socec, observând din timp viclenia cu care mama lui Marion încerca să-l prindă în mrejele realităţii. Adică cum sunt ele?

Incapacitatea logodnicului postum de a se resemna cu realitatea sfârşi prin a o plictisi. Atunci, ca să fie mai convingătoare aduse şi alte elemente mai concrete, doar-doar şi boxerul…

— Marion s-a spânzurat în dormitorul ei.

Mişu Socec interpretă prompt cele spuse de Eugenia drept o insultă la adresa lui Marion. Cum o să se spânzure Marion?

— De ce s-a sinucis? o întrebă Mişu Socec cu aerul că-i face o concesie. Din politeţe, coborî cu bună-ştiinţă la nivelul ei de discuţie.

Întrebarea îi conveni de minune Eugeniei, o să-i spună întreg adevărul, în sfârşit, o să-l dezmeticească. Era galbenă de invidie, suferea prea mult acest străin, merita lovitura pe care hotărâse mai demult să i-o dea.

— Din cauza ta s-a sinucis. Între a se mărita cu tine şi a muri, a ales moartea. Asta a fost opţiunea ei.

— N-a făcut bine – recunoscu Mişu Socec cu o îngândurare plină de linişte şi de blândeţe. Eu cred că n-a făcut bine…

Mişu Socec se ridică în picioare, îi sărută mâinile ceremonios şi stângaci ca întotdeauna şi plecă. Avea aerul dezamăgit a unui om care nu aflase ceea ce dorise.

*

Era una din acele zile minunate, fastuoase, care se ridică în faţa noastră cu solemnitatea unei catedrale, vestind că tainele s-au dezlegat şi că de acum înainte, noi le suntem stăpâni. La capătul unui dramatic efort de purificare şi eliberare, se născuse ziua aceea unică, în lumina căreia sufletul îşi vede împlinite toate năzuinţele.

Ştefan trudise la zidirea şi înălţarea acelei zile, o aşteptase cu încredere, şi iată că ea venise. Ceea ce până acum îl apăsase, îi întunecase bucuria şi îi mărise spaimele se risipise. Bilanţul ultimelor izbânzi făcut acum, în trenul care îl ducea spre Bucureşti, îl mulţumea. Da, bătălia fusese câştigată. Reuşi ca în foarte scurt timp să se acomodeze cu munca şi oamenii combinatului, îşi îndeplinea atribuţiile cu o pasiune care nu cunoştea nici odihna, nici indiferenţa. În sfârşit, putea să alunge mai vechile îndoieli ale bunei Indra. Acum două luni, ea îi trimisese o scrisoare, scrisă în

limba germană, aşa cum proceda ori de câte ori avea ceva important să-i spună. Îi spunea că cineva, care venise de la Bucureşti, o informase că el îşi pierde timpul acolo şi nu se ţine de meseria lui. Ea ţinuse să-l asigure că nu credea nimic din ceea ce-i spusese omul venit de la Bucureşti. Ştefan nu-i răspunse imediat la scrisoare, căci nu mai avea puterea să mintă, aştepta să-i de o veste care să corespundă adevărului. O fotografie publicată în ziarul din localitate îl înfăţişa pe inginerul Ştefan Dumitrescu în faţa combinatului, împreună cu muncitorii din secţia lui, secţie fruntaşă; o decupă şi o trimise Indrei împreună cu câteva rânduri. Era convins că fotografia va stârni vâlvă în familie. Ce fericită o să fie maică-sa văzând că încrederea ei se adeverise…

Tot astăzi primise şi telegrama în care Valentina, plecată de o lună în schimb de experienţă la Budapesta, îl anunţa că soseşte a doua zi, şi vestea reîntoarcerii sporea lumina şi bucuria acelei zile înalte.

O dată îi telefonase de la Balaton, noaptea târziu. Îi spusese că are de gând să se mărite, că şi-a găsit fericirea când se aştepta mai puţin. Valentinei îi plăcea să intre în pielea unor personaje străine, şi de data aceasta jucase cu multă convingere rolul unei tinere fete seduse de bogăţia şi manierele elegante ale unui mare industriaş. O ceruse în căsătorie asigurând-o că diferenţa de vârstă nu contează. Eu, îi precizase Valentina la telefon, i-am spus că mă simt onorată, însă trebuie să mai reflectez, fiindcă te iubesc pe tine. Tu ce părere ai? Ştefan nu dovedise prea mult umor în această împrejurare, tăcuse crispat în aşteptarea unei dezminţiri. Şi dezminţirea venise imediat. „Te ador ca o nebună, mi-am pierdut minţile din cauza ta.”

Trenul cu care se întorcea Ştefan la Bucureşti era plin de navetişti. Acum făcea parte şi el din rândurile lor, îi vedea şi-i observa cu adevărat; câte

minciuni nu-i povestise Valentinei despre viaţa navetiştilor când nu lucra la combinat şi habar n-avea de viaţa acestora. Putea acum să facă o comparaţie riguroasă între fanteziile lui şi realitate. Spre mândria lui, observă că diferenţele erau imperceptibile. Aşa cum demonstrase el mai demult, majoritatea navetiştilor erau obsedaţi de etapele pe care trebuiau să le parcurgă pentru a ocupa un post la Bucureşti. Totdeauna, aşa cum îi povestise Valentinei şi aşa cum iată că şi în realitate era, exista câte unul care se lăuda cu marşul lui eroic, pornit de foarte departe de Bucureşti. „Ştiţi de unde am venit eu? Tocmai de la Satu Mare. Dacă am ajuns la Călăraşi, ajung eu şi la Bucureşti.” …Acum cunoştea şi Ştefan mersul trenurilor, numărul trenurilor, legăturile, întreruperile; pe culoarul vagoanelor numărul trenurilor erau folosite ca un laitmotiv în divergenţele sentimentale. „Te-am aşteptat la 401, n-ai venit nici la 802”. Şi această scenă o anticipase în mincinoasele povestiri pe care i le spusese Valentinei.

Ajunse în Bucureşti pe la şase seara. Era sâmbătă, unde să se ducă? Nu voia să meargă acasă, voia să mai pălăvrăgească, să se laude, să audă ce mai e nou. Se duse la bar la „Athénée Palace”, acolo era mai multă linişte. Ospătarul, o veche cunoştinţă, îl privi cu o dojană menită să măgulească:

— Unde aţi dispărut? Ne-aţi părăsit? Toată lumea întreabă de dumneavoastră.

Ospătarul nu-l mai considera un om de bază, regreta că pierduse un client de nădejde. Situaţia de intrus îi făcea însă plăcere lui Ştefan.

— Sunt perioade şi perioade – îl linişti Ştefan, care ştia că la întrebările aruncate aşa, în grabă, de ospătari nu trebuie să răspunzi serios.

Comandă un pahar de votcă şi privi cu orgolioasă şi plăcută înstrăinare lumea din jurul

lui. Cât de mult iubise această lume, şi cât de străină i se pare acum!

O figură se desprinse din întunericul barului şi se îndreptă spre masa lui. O surpriză, într-adevăr! Era directorul Vişan, fostul lui şef. Fără să-i ceară consimţământul se aşeză obosit la masa lui.

— Cum merge, bătrâne? E mai bine acolo? Sigur că da – se grăbi Vişan să anticipeze, vrând să-i facă o plăcere, însă n-ai anturajul de la Snagov, distracţiile şi neprevăzutul de acolo, nu-i aşa? Şi tot el răspunse şi acestei întrebări: Sunt însă alte avantaje.

După câteva secunde ridică mâna în sus, în semn că vrea să-i spună ceva care merită o atenţie deosebită.

— Te rog să nu mă înţelegi greşit, ţi-am fost şef, mi-ai fost subaltern, însă dincolo de aceste bariere am fost prieteni. Ţineam să stau de vorbă cu tine, şi eu am fost foarte prins, şi tu eşti foarte prins. Îţi aminteşti de Marion? – se răsti brusc Vişan.

— Da, sigur că-mi amintesc.

— Ei, dacă-ţi aminteşti, ascultă-mă cu atenţie. Eu am fost ultimul om pe care ea l-a văzut înainte de a se sinucide, preciză el cu un amestec de mândrie şi de tristeţe. Am fost împreună la bar. Pe cuvântul meu de om, ea m-a invitat. M-a surprins şi pe mine… Era foarte singură şi foarte tristă, am simţit eu asta de la început. Am vrut s-o înveselesc, s-o fac să uite, am vrut să fiu drăguţ cu ea. Am avut o zi proastă… Şi a doua zi, când am aflat nenorocirea, m-am simţit, nu ştiu de ce, vinovat. Dacă eram în formă bună, dacă eram mai sclipitor, dacă reuşeam să-i intru în voie, poate prefera o aventură, decât să-şi pună ştreangul de gât. A fost pentru prima oară că mi-a părut rău că nu ştiu să mă port cu femeile. Mă tot frământ: dacă îşi petrecea seara cu un bărbat şarmant, poate nu se sinucidea atunci, trecea criza şi pe urmă se răzgândea. Sinuciderea e şi o chestie de moment. Eu sunt convins că dacă tu erai în locul meu

Marion nu s-ar fi sinucis. Unde ai fost în noaptea aia?

— Acasă – se justifică Ştefan, descumpănit de privirea de inchizitor a directorului.

Nu, nu credea că el ar fi putut să-i schimbe hotărârea. Şi în orice caz nu voia să discute cu Vişan despre sinuciderea lui Marion.

O îngrijorare delicată, necunoscută până atunci, apăruse în sufletul directorului şi Ştefan se întreba care să fie explicaţia acestei surprinzătoare atitudini.

— Mă schimbă, dragă Ştefan, mă schimbă – oftă Vişan cu nostalgie, de parcă ar fi evocat cine ştie ce amintiri comune.

…Da, desigur, retrogradarea a făcut minunea, ea l-a umanizat. Dacă nu ar fi existat retrogradarea, Vişan nu şi-ar fi amintit niciodată de sinuciderea lui Marion.

Directorul continua să-şi înşire nenorocirile cu acelaşi aer nostalgic.

— Nu înţeleg de ce mă schimbă? Dacă aş înţelege, mi-ar fi mai uşor.

Magnificul lui simţ practic supravieţuise şi acestui dezastru.

— Eu caut să văd şi partea bună a lucrurilor. Că nu se poate să nu existe şi o parte bună. Dacă mă fac undeva şef de sală, n-am nicio pretenţie, sunt mulţumit.

Mai avea şi alte suferinţe directorul Vişan.

— O ştii pe Gertrude. Nu mă mai înţeleg nici cu ea, deşi credeam că ajunsesem la un *modus vivendi.* Locuim împreună, însă se poartă foarte rece. Acum ea are ambiţia să lanseze tineri, se ocupă de viitorul altora în loc să se ocupe de viitorul meu…

Alte figuri cunoscute se aşezaseră la masa lui Ştefan, vechi prieteni, vechi duşmani. Cei mai mulţi dintre noii veniţi îl priveau cu aerul mustrător cu care îl întâmpinase şi ospătarul. „Ce faci, te-ai dat la fund?” sau „Pe noi cui ne laşi?”

Aşa cum îi lăsase, aşa îi găsise. Psihanalista, o femeie de cincizeci de ani, căreia îi plăcea să stea în cârciumi alături de tineri, continua să traducă romane poliţiste, să ghicească în cafea şi să anticipeze aventurile sentimentale ale femeilor mai tinere. Nici în demonismul lui Lascăr nu interveniseră schimbări, metodele rămăseseră aceleaşi, subjuga femeile şi intimida bărbaţii obligându-i să-şi sondeze subconştientul şi să se îngrozească de ceea ce descoperă acolo: complexul lui Oedip, atavisme, setea de putere, labirintul lui Teseu… Cum însă petrecăreţul Lascăr nu era nici medic, şi cu atât mai puţin specialist, ci doar om de lume, folosea teoriile lui Jung sau Malthus pentru tot felul de distracţii. La un colţ al mesei şedea modest şi Comancea, valorosul interpret de roluri episodice, care mereu îşi justifica întârzierile acasă cu aceeaşi invariabilă minciună: „Sunt la primul tur de manivelă”. Dădea impresia că juca într-un film care nu va începe şi nu se va sfârşi niciodată.

Agitaţia, hărmălaia şi stupiditatea din jurul lui îl amuzau şi îl odihneau. Fusese supus în ultima vreme multor încercări, viaţa de navetist îşi are ineditul, dar şi mizeriile ei, dorea să se destindă, stătea aici cu plăcerea leneşă pe care o avea când citea un roman poliţist. Mediocritatea – îşi spunea Ştefan – are şi ea frumuseţile ei; în această privinţă nu se prea înţelegea cu Valentina, ea era incapabilă să vadă altă frumuseţe decât cea a seriozităţii. Unde decât aici poţi să auzi cum un soţ, jignit de nedreptatea juriului care îi trântise soţia la o preselecţie la „Steaua fără nume” sau la „Crizantema de aur”, vorbeşte despre „o nouă şcoală a romanţei”, despre necesitatea de a elibera interpretarea romanţelor de parfumul lor vetust? Ce rămâne dintr-o biată romanţă dacă o jupoi de ce are ea mai sfânt, aerul ei vetust? se întreba Ştefan amuzat. Era stupid ce spunea, nefericitul soţ, însă era teribil de vesel.

Dispreţul Valentinei pentru aceşti oameni i se părea, nedrept. „Cum ai putut să trăieşti într-o asemenea lume?” îl întreba adeseori Valentina, înstrăinată şi nedumerită. Uite că a putut. Ştefan se despărţise de aceşti oameni cu sufletul uşor, fără să-i dispreţuiască. În această stare de trândăvie a spiritului îi căuta şi Valentinei acele zone vulnerabile care ar face-o şi mai apropiată de el. De obicei, descoperea defectele şi limitele femeilor în scopul practic al simplificării despărţirii. De această patimă îl vindecase iubirea pentru Valentina. Despărţirea de Valentina nu era posibilă fiindcă sufletul ei atât de viu şi de surprinzător făcea ca relaţiile dintre ei să semene cu o iubire care mereu începe, fără de sfârşit şi fără de ţel.

Vechile plăceri, pe care le crezuse uitate, reînviaseră sub protecţia unui acut sentiment de independenţă, ca şi cum din depărtare autoritatea Valentinei le-ar fi ameninţat. Certitudinile dobândite îl făceau să privească acest spectacol de sus, şi de acolo, de sus, i se părea mult mai amuzant.

Cheful, început atât de modest, risca să ia amploare. Ştefan îşi dădea seama de primejdie după discuţiile tradiţionale ale bărbaţilor. Cunoştea ritualul trecerii de la un chef oarecare la unul de pomină, şi aştepta ca experienţa lui să fie confirmată, în timp ce Vişan moţăia cu multă convingere. Demonicul Lascăr o întrebă pe femeia care şedea lângă el şi-şi sorbea cu seriozitate citronada.

— N-ai o soră la fel de frumoasă ca tine?

— Nu, n-am.

Uşor descumpănit de răspuns, Lascăr îşi îndreptă speranţele spre rude de grad mai mic.

— Sau o verişoară tot aşa de frumoasă?

Nu, n-avea nici verişoară. Atunci Lascăr îi sugeră, un perimetru şi mai vast.

— Poate o colegă, o vecină, o prietenă…

— N-am pe nimeni pe lume, răspunse femeia, şi plecă imediat.

Jignit de ineficacitatea eforturilor lui, Lascăr căzu într-o modestie foarte asemănătoare cu letargia.

— Când se poate, se poate, când nu, nu. Numai Ştefan ne-ar salva. Şi, deşi somnoros şi apatic, reuşi să sfârşească printr-o ironie: El e salariat, are mai mult prestigiu în faţa fetelor.

Asemenea orgoliu nu mai avea Ştefan. Şi apoi rugămintea exprimată de Lascăr şi ghicită şi în ochii celorlalţi i se părea mai curând o agresiune.

Plictisit, Ştefan chemă ospătarul, făcu plata şi plecă imediat, salutându-şi ceremonios comesenii. Vişan se trezise şi el din somnul lui demn, ceaţa îi mai stăruia în faţa ochilor, aşa că nu înţelegea nimic din ce se întâmpla.

Ştefan se aruncă în taxiul din faţa hotelului, avea nevoie de linişte şi de singurătate, îndemnă şoferul să meargă mai repede, se grăbea de parcă ar fi întârziat la o întâlnire. Deschise uşa camerei cu o uşoară teamă, lipsise câteva zile din Bucureşti, şi găsi o ordine rece şi pustie, de locuinţă de multă vreme părăsită. A doua zi dimineaţa, Valentina se reîntorcea şi asta îi bucura sufletul, puţinele obiecte uitate de ea aici reînviau reacţiile, gesturile, micile ei tabieturi… …Ce metodic se pregăteşte pentru somn Valentina, ca pentru o expediţie la Polul Nord – îşi aminti zâmbind Ştefan. Când te gândeşti la o femeie zâmbind, înseamnă că o iubeşti foarte mult.

*

La puţin timp, se pomeni cu un telefon de la doamna Crivăţ.

— De când Marion a murit, tipografii au rămas singurii mei copii – îl anunţă la telefon doamna Eugenia Crivăţ, căreia tot îi era imposibil să despartă suferinţa de beletristică.

Ca întotdeauna când vorbea cu Ştefan, îşi turna veninul cu o maximă afecţiune.

— Dacă eraţi mai înţelepţi, poate tu şi Marion aţi fi fost cea mai fericită pereche din lume.

Lui Ştefan i se plânsese cel mai târziu de sinuciderea lui Marion: avea ierarhiile ei foarte riguroase, atât în ceea ce priveşte recepţiile, cât şi ceremoniile funebre. De fapt, prozatoarea voia ca acest telefon să simbolizeze sfârşitul oficial al suferinţei sale. Era datoare să se întoarcă la masa de scris cu toate forţele.

Târziu de tot, pe neaşteptate, îi făcu o vizită Mişu Socec. Şi boxerul îl socotea vinovat de sinuciderea lui Marion. Se mira foarte mult că mai trăieşte, că n-are de gând să se sinucidă. Îl sfătui să se sinucidă şi, cu un cinism de nebănuit la un suflet atât de simplu ca al lui, îi spuse că el are relaţii şi, dacă Ştefan vrea, îi face rost de o otravă puternică.

Acuzaţiile aduse de doamna Eugenia Crivăţ şi de Mişu Socec erau cu totul neînsemnate în comparaţie cu cele pe care şi le aducea el însuşi: el credea, în nopţile lui de coşmar, că Marion luase hotărârea de a se sinucide atunci, în singura clipă de şovăire a dragostei pentru Valentina: şovăiala lui îi dăduse ei puterea de a-şi aduce hotărârea la capăt.

Nu se putea elibera de acest păcat – era convins Ştefan – decât iubind-o pe Valentina până la moarte cu credinţă şi bucurie. Acum o iubea pe Valentina aşa cum era. Nevoia ei de certitudine era, aşa credea el, exagerată: voia ca şi adevărurile imperceptibile, şi mişcarea incontrolabilă a senzaţiilor să fie aşezate pe o temelie grea, de piatră. Dar limitele Valentinei se dovediseră pentru el la fel de utile ca şi meritele ei. Înşelătoarea mediocritate a relaţiilor lor fusese înnobilată de nimbul trăiniciei. Renunţase să mai sprijine iubirea cu plăsmuirile şi visele lui, o lăsă să existe prin propriile ei resurse.

Dornic să uite ameninţarea lui Mişu Socec, îşi aminti că are toate motivele să fie bucuros de schimbările intervenite în viaţa lui. Reîntoarcerea la inginerie, iubirea statornică şi înţeleaptă a Valentinei, despărţirea ireversibilă de o lume tulbure şi trândavă îi aduseseră liniştea la care aspirase cu atâta înverşunare. Visase poate o altfel de linişte, mai înaltă, mai îndepărtată, acum era fericit şi împăcat. Seriozitatea Valentinei e cel mai bun sprijin al seriozităţii mele – îşi spunea el, fericit că emoţia aşteptării îl copleşise. Nevoia de ordine devenise atât de mare încât hotărâse s-o ceară în căsătorie: aşezarea iubirii în cadrul acesta riguros va fi pentru amândoi o răsplată binemeritată.

*

Distanţa dintre Budapesta şi Bucureşti se parcurge în mai puţin de două ore. De îndată ce-şi ocupă locul în avion, Valentina încercă să construiască tristul plan al despărţirii.

Emoţiile, senzaţiile nu se năpusteau asupra Valentinei în fireasca lor dezordine, neliniştea ei era una singură, şi, din nefericire, lipsită de orice echivoc. Neobişnuita limpezime a acestei certitudini o înfricoşa, căci nu-i lăsa nici măcar şansa amăgirii. Nu trăia acel sentiment în clipa de faţă, îl trăise mai demult şi acum ieşise inert la suprafaţă.

„…Nu-l mai iubesc pe Ştefan!” recunoscu ea pentru a nu ştiu câta oară. Convingerea, sau mai exact vestea aceasta, venise de undeva din afară şi încerca să şi-o încorporeze. O respinsese la început cu furie, nu crezuse în ea, până la urmă trebui să o primească şi să admită că e totuna cu adevărul.

Singura ei dorinţă era să încălzească, să reanime cu toată puterea sufletului ei această suferinţă inertă şi uitată în pustiul amintirilor. Durerea şi singurătatea aduse de sfârşitul iubirii erau numai

parţial adevărate, căci la capătul tuturor acestor nelinişti Valentina nu distingea chipul lui Ştefan. Ce suferinţă îngrozitoare, şi încă străină…

Miracolul se săvârşise totuşi, apropierea de Bucureşti, descompunerea despărţirii în miliarde de senzaţii, sentimentul acut al ireversibilităţii sfârşitului o ajutaseră să-şi încălzească suferinţa, s-o facă vie. Trecute prin purgatoriul suferinţei, recile, indiferentele concluzii ale raţiunii căpătaseră o putere devastatoare. Când flacăra devastatoare se mai potolea, în cenuşa ei stinsă Valentina putea să desluşească mobilurile exacte ale despărţirii.

Se aruncase nebuneşte, cu întreaga ei fiinţă, în iubirea pentru Ştefan, singura ei mare iubire, şi soarta îi fusese potrivnică. Iubirea îl găsise pe Ştefan în cel mai greu timp, dezorientat şi înfricoşat, obsedat de primejdia pustiirii şi a ratării. N-avusese curajul să-şi recunoască impasul, venise spre ea învăluit într-o aureolă romantică. Nu putea să nu se îndrăgostească. Dacă nu s-ar fi ascuns de la început, poate l-ar fi adorat şi aşa, dezorientat şi înspăimântat, însă el o minţise. Pe urmă se dovedise foarte greu să iubească un om slab pe care-l ştiuse puternic. Dragostea nu e atât de maleabilă şi de înţelegătoare cum sperase Valentina. Nevoia de afecţiune e nevoia de a ne accepta aşa cum suntem – îşi spunea ea. Şi Ştefan dovedise că nu doreşte să se vadă aşa cum este. Situaţia disperată îl silise să transforme iubirea ei într-un punct de sprijin, într-o oază de linişte. Ea crezuse că fusese iubită pentru întreaga ei fiinţă. Se înşelase, în viaţa lui Ştefan nu jucase decât rolul modest al unui pedagog mai puţin auster. Se revolta nu împotriva lui Ştefan, ci împotriva slăbiciunii lui, care coborâse pasiunea amândurora la nivelul deplorabil al rezolvării unor probleme obişnuite. Dar, îşi spunea Valentina admonestându-se, n-au fost şi femei care şi-au găsit fericirea în devotament şi în sacrificiu? Au fost şi sunt

asemenea femei, şi atitudinea lor merită tot respectul. Dar ea nu era o asemenea femeie, şi apoi nu era vorba de iubire în general, ci de iubirea ei şi numai a ei. Nu toate semnalele iubirii ajung la noi; din miliardele ei de semnale numai unul ajunge la fiecare dintre noi. Ea captase acel semnal unic şi magic, însă Ştefan se trădase pe el însuşi şi astfel şansa ei unică se pierduse. Când dragostea cea mare se ratează, nu mai poate fi înlocuită cu nimic altceva… Şi totuşi, în sufletul ei mai exista o speranţă, însă i se părea mediocră şi nu o recunoştea decât arareori, când viitorul o înfricoşa: „Dar poate nu Ştefan a fost marea ei iubire…”

Nu regretă că rămăsese cu Ştefan nici după ce sfârşitul legăturii lor i se păruse inevitabil. Pe ruinele iubirii eterne, tandreţea ei maternă sporise. Echilibrul de acum al lui Ştefan era în mare măsură opera ei. Asta o întrista, ar fi preferat să fie opera lui şi numai a lui. În fragilitate stă puterea iubirii, îşi spunea Valentina, căreia suferinţa îi dezvăluise adevăruri până atunci inaccesibile. Ce fel de iubire e aceea care rezistă la toate intemperiile, trădările, oboselile? Nu, iubirea ei pentru Ştefan putea să reziste bolii, morţii, dar nu putea să supravieţuiască degradării ţelurilor ei. Ştefan crezuse că găsise ceva mai de preţ decât iubirea. Ce anume mai de preţ descoperise Ştefan, Valentina nu aflase niciodată.

O iubea Ştefan? Da, poate o iubea. Aşa cum înţelegea el iubirea. Dar din ce se născuse ceea ce credea el că este iubire? Obosise, îşi epuizase toate experienţele, se cuminţise, avea nevoie nu de o dragoste, ci de o certitudine, şi Valentina i-o oferea. Ştia, Ştefan se simţea în preajma ei liniştit, fericit. Dar ne este de ajuns bucuria celuilalt? N-avem nevoie şi noi de bucuria noastră? Ştefan era fericit, dar oare era ea atât de ipocrită şi de generoasă încât asta să-i fie de ajuns?

De la fereastra avionului îl zări pe Ştefan, se agita, îi făcea semne disperate cu mâna. Ce ciudaţi

sunt oamenii pe care nu-i mai iubim… Oamenii de care ne despărţim nu sunt aceiaşi cu cei pe care i-am iubit. De aceea despărţirile sunt uşoare…

Ardea de nerăbdare să-i comunice hotărârea de a se despărţi. Dintr-un sentiment de loialitate îi primi cu răceală îmbrăţişările. Şi florile, şi emoţiile, şi proiectele de paradis erau nesfârşit de ridicole în inutilitatea lor.

Pe nesimţite, fără să-şi dea seama, Valentina împrumutase ceva din obiceiurile lui Ştefan; de la aeroportul din Budapesta luase o sticlă de Tokay, el îi povestise adeseori de fastul cu care-i plăcea să sărbătorească despărţirile. Bine, tot cu fast vor sărbători şi despărţirea lor. Şi ceva din sufletul lui Ştefan rămase pentru totdeauna în sufletul ei, asta o bucură căci ştia că luase de la ei tocmai ceea ce ei îi lipsea, sentimentul sărbătoresc al existenţei. Şi acum, în despărţire, trăia o parte din sufletul lui, numai neînduplecarea îi aparţinea ei în întregime. El îi alungase şi posomorâta rigiditate, o învăţase că bucuria este suprema datorie a omului, iar ea îl ajutase să guste şi voluptăţile gravităţii, n-aveau de ce să se plângă, iubirea îşi îndeplinise misiunea, putea să se sfârşească.

Valentina sperase că până la urmă va reuşi să admită dimensiunea nouă, mai modestă, a iubirii lor, şi ea-l mai iubea puţin, şi el o mai iubea conform firii lui de-acuma, mai aşezat, mai cuminte. Nu reuşise. „Dimensiunile mediocre nu sunt pe măsura mea” – şi în această recunoaştere se afla o nesfârşită părere de rău, nicio urmă de trufie. De fapt, dacă se gândea bine, existenţele lor n-au fost decât paralele, n-au comunicat niciodată: „Am luat fiecare numai ce-i mai bun în noi şi ne-am retras fericiţi în văgăuna noastră, să ne devorăm în linişte virtuţile.” Acum, la despărţire, Valentina încerca să facă din această greşeală, care credea că-i aparţine în exclusivitate lui Ştefan, o greşeală comună.

Acasă la el, bagajele aşezate într-un colţ al camerei o supărau, o iritau, îi dădeau o neplăcută senzaţie de trăinicie: aşa era ea, rigidă, schematică, tot ce nu era adevărat o obosea. Ştefan încercă s-o mângâie, ea îl îndepărtă cu o mişcare energică, i se părea prea tradiţional acest gest, prea corespundea exact dimensiunii modeste a iubirii lor. Şi nopţile lor de dragoste erau mai cuminţi, mai grăbite, dominate de un trist spirit de economie. Vremea risipei a trecut, păreau să spună gesturile lui

Ştefan, acum trebuie să cântărim şi să judecăm tot ce facem. Singura îndoială dureroasă i-o aducea inteligenţa lui Ştefan: era în stare, derbedeul, să renască din propria cenuşă! Nu era convinsă că aşa va rămâne toată viaţa; cândva, nu se poate şti, se va produce o mare schimbare, dar simţea că ea nu o va cunoaşte, o va cunoaşte altă femeie, cea care va veni.

Hotărârea pentru care se afla aici o apăsa, trebuia să i-o comunice. Îi spuse brusc, fără nicio pregătire, numai din dorinţa de a se elibera, tocmai când Ştefan se pregătea să deschidă sticla de Tokay, în cinstea revederii:

— Ştefan, mi s-a întâmplat cea mai mare nenorocire a vieţii mele. Nu te mai iubesc…

Şi se retrase vinovată undeva în alt spaţiu, ca să se ferească de tristeţea lui. Îi era teamă de ceea ce-i spusese şi aştepta în linişte orice pedeapsă.

Cuvintele n-ajunseră până la Ştefan, el le simţi numai, le bănui, pluteau în aer triste şi nehotărâte. Aşeză sticla pe masă şi aşteptă de la ea dezlegarea tainei.

Valentina nu mai avea puterea să repete lovitura. Şi prima oară îi fusese greu. Senzaţia de eliberare în care-şi pusese atâtea speranţe nu veni. Îi fu recunoscătoare văzând că el înţelege cât îi este de greu şi-i ia cu preţul suferinţei o parte din povară.

— Ai spus că nu mă mai iubeşti?…

— Da, Ştefan – şi-l privi drept în faţă, cu o bucurie strălucitoare ca o ultimă dovadă de

dragoste.

Ştefan tăcu câteva secunde îndepărtat, înstrăinat, era copleşit nu numai de cele spuse de Valentina, ci şi de ceea ce descoperise în sufletul lui. Da, aşa este, o nenorocire mai mare nu se putea întâmpla. O asemenea senzaţie de pustiu, de moarte, de dezagregare, a întregit fiinţe nu mai avusese decât demult, când aşteptând verdictul unui medic, credea că este bolnav de cancer.

— Eu te iubesc, Valentina! strigă Ştefan, încercând să distrugă această realitate blestemată care voia să-i sfâşie pe amândoi. În neiubire şi pustiu vedea o primejdie comună, de aceea aştepta ca Valentina să lupte alături de el.

— Te înşeli, Ştefan, ai numai nevoie de mine. Ai obosit aşa de mult, încât nu mai poţi decât să primeşti, nu să şi dărui. Şi eu nu te mai iubesc, îmi pare foarte rău, rău de tot, Ştefan.

— Eu te iubesc! murmură înfricoşat Ştefan, altceva nu mai avea puterea să-i spună, conştient că numai iubirea îl poate salva.

— Da, Ştefan, poate mă iubeşti, dar cu ce fel de iubire?

Ceva din durerea şi din spaima lui se transmise şi Valentinei. Izbucni în plâns, încercând să-l trezească din această suferinţă patetică şi rea, să-i dea una mai vie.

— Ce faci, Ştefan?

Ştefan zâmbi, şi zâmbetul lui o ajută să se reîntoarcă la necruţarea ei iniţială.

— De ce s-a întâmplat asta, Ştefan? De ce? Tu trebuia să fii iubitul meu până la moarte. De ce-ai făcut asta?

— Eu te iubesc… îi răspunse Ştefan cu o voce stinsă. Ştia că nu mai poate face nimic, ştia că totul era pierdut.

— Cu ce dragoste mă iubeşti? se întunecă Valentina… Cu o dragoste modestă, resemnată, vlăguită… Nu pot să primesc o asemenea iubire, n-am ce face cu ea. O iubire mare nu poate să

trăiască mai departe decât ca o iubire mare… Dacă nu poate, n-are decât să moară – spuse Valentina cu o înverşunare pe care Ştefan nu i-o bănuise niciodată.

Aceste strigăte de disperare o obosiseră şi atunci Valentina chemă vechea iubire s-o mai odihnească puţin.

— Mai ai talismanul meu? Când o să-ţi fie greu să te uiţi la talisman. Am să apar ca în basme şi am să-ţi dau o mână de ajutor…

Ştefan simţea cum Valentina îşi ia înapoi nopţile lor de dragoste, tot ceea ce gândiseră şi speraseră împreună, cum îl jefuieşte şi-l lasă pradă pustiului şi neiubirii. Şi tocmai când se simţea mai singur, îşi dădu seama, simţi cu întreaga lui fiinţă că Valentina nu-l prădase cu totul, îi mai lăsase o noapte de dragoste, cea mai frumoasă dintre toate, singura noapte eternă.

— Ce nenorocire… murmura în neştire Ştefan, văzând ca prin ceaţă cum Valentina se pregăteşte să plece pentru totdeauna.

— Nu te iubesc… îi şopti înfricoşată şi obosită Valentina.

Şi Ştefan primi cu recunoştinţă această lovitură grea care-l ajuta să înţeleagă şi să meargă mai departe.

Table of Contents

O singură noapte eternă 2
PARTEA I 3
PARTEA A II-A 91
PARTEA A III-A 175